

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

The Aga Khan Fund
for Islamic Art and Architecture

*Fine Arts Library
Fogg Art Museum
Harvard University*

503.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

KJØBENHAVNS UNIVERSITETS AARSFEST

TIL ERINDRING OM

KIRKENS REFORMATION.

Heri:

Cåhirah og Keráfat,

historiske Studier under et Ophold i Ægypten 1867—68

ved A. F. Mehren.

- I. Del. Gravmonumenter paa Keráfat eller de Dødes Stad udenfor Cåhirah.
II. Del. Religiøse Monumenter i Cåhirah.

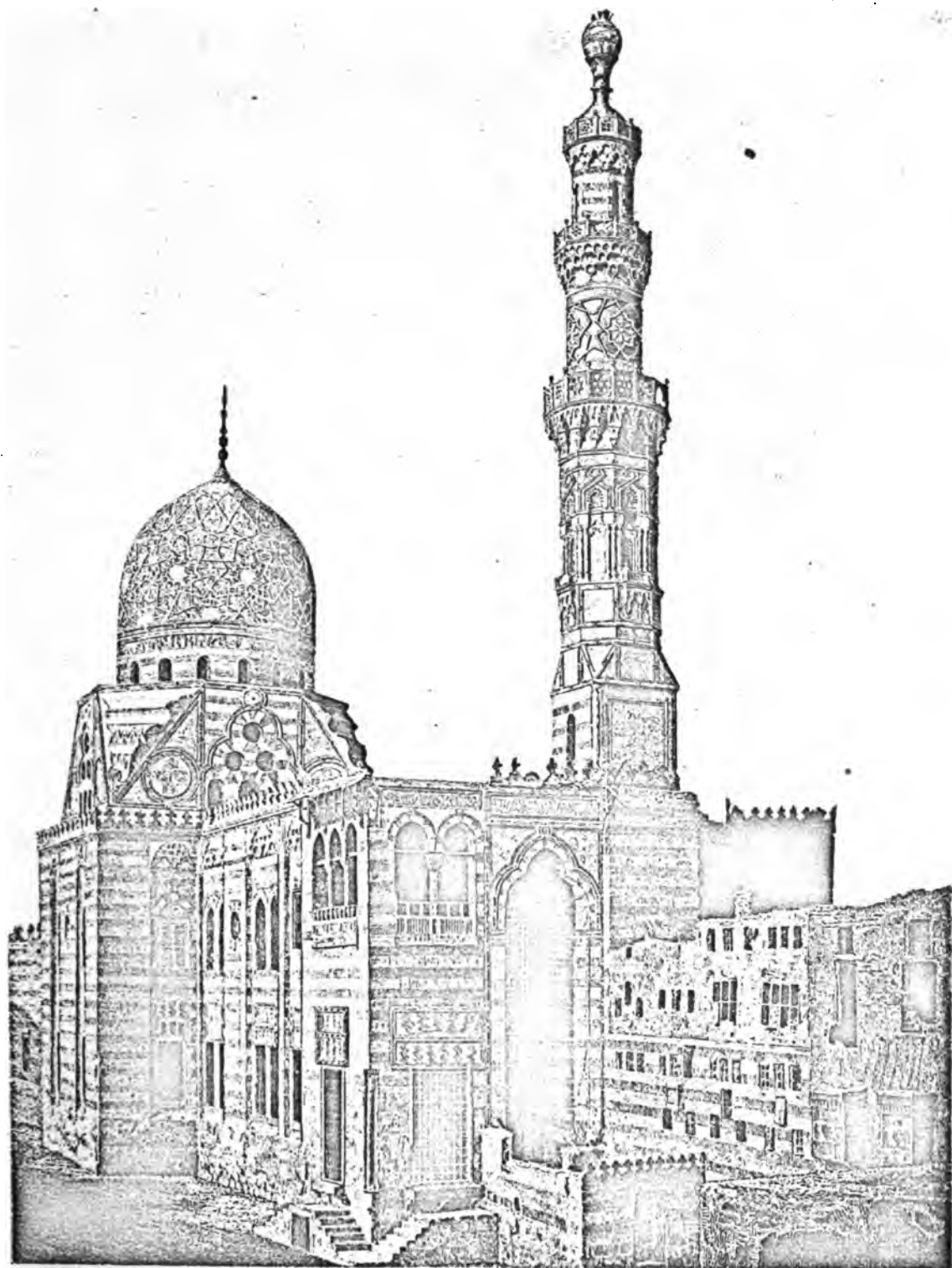
Kjøbenhavn.

Trykt hos J. H. Schultz.

1870.

3666-024

Cáhirah og Keráfat,

historiske Studier under et Ophold i Ægypten 1867—68

ved

A. F. Mehren.

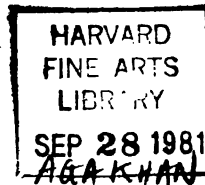
I. Del.

Gravmonumenter paa Keráfat eller de Dødes Stad udenfor Cáhirah.

FA 2010.546.25

IT63

.T6M5

Orient-Incl

Forord.

I Efteraaret 1867 lykkedes det mig ved vort Ministeriums Beredvillighed til at understøtte enhver videnskabelig Bestræbelse at erholde allernaadigst Tilladelse til at foretage en Reise til Orienten. I vor Tid er en saadan kun forbunden med faa Vanskeligheder; en 7 à 8 Dages Fart over Middelhavet i udmærket indrettede Skibe, af hvilke jeg foretrak den østerigske Lloyds imellem Triest og Alexandria, hører ikke til de uoverkommelige Besværigheder. Jeg naaede altsaa i god Behold *Alexandria*, en nu næsten ganske europæiseret Stad, for strax herfra at gaae til *Cáhirah*, som jeg havde valgt til Udgangspunkt for mine Studier. Saafremt man ikke har Leilighed til i *længere* Tid at besøge flere af Orientens større Stæder som *Damask* og *Bagdad*, — et Formaal, hvis Iværksættelse nu hører til mine inderligste Ønsker for Fremtiden —, frembyder Opholdet paa hin Plads en Mængde Fordele, man neppe finder forenede paa nogen anden. Den er endnu Islams største Stad, der har bevaret et aldeles orientalsk Præg, ved Siden af hvilket den europæiske Indvandring kun forekommer aldeles forsvindende, desuden Samlingspladsen for de mest forskellige orientalske Nationaliteter, ligefra den omliggende Ørks Beduinstammer indtil Karavaner, der komme fra Islams fjerneste Egne i Syd, Øst og Vest, og neppe giver nogen By rigeligere Leilighed til at studere Orientens Sæder, forsaavidt angaaer Stadbeboerne. Paa en vis Maade gjælder endnu den berømte Ibn Khaldûns Dom om denne Stad: „*Den, som ikke har set Cáhirah, har ikke kjendt Islams Storhed*“¹⁾, naar vi med Blikket paa dens nærværende Tilstand

---

¹⁾ Se *Prolégomènes d'Ibn Khaldoun* par de Slane, 1ère partie p. LXXII.

læse enten „Islams svundne Storhed“ eller „Nutids Elendighed“. En Mængde historiske Minder tilbagekalde paa vore Vandringer gennem de labyrintagtige Gader en Tid, da Chalifatets Glands vel forlængst var udelukt, men Islams Kraft langt fra tilintetgjort. Sproget har, hvad dets nærværende Tilstand viser, paa en Maade holdt Skridt med Monumenterne; nedværdiget til et jammerligt Jargon er det netop istand til at tjene som Udtryk for det ulykkelige Folks materielle Fornødenheder; imidlertid er det mindre fordærvet ved Blanding med fremmede Elementer, end, med Bevarelse af sin orientalske Typus, nedsunket til Betydningsløshed ved at berøves al Livskraft fra enhver høiere Kilde. Det er kun sjældent at træffe nogen lærd Mand, der er fortrolig med sit Sprogs rige Litteratur og er istand til at læse dennes ældre Frembringelser; den saakaldte Dannelse er omtrent bragt ned til at kunne opramse Koranen og til nogle overfladiske Kundskaber i Grammatik og Rhetorik.

Efter i et Par Maaneder at have opnaaet den tilstrækkelige Øvelse i dette fattige Jargon, der nu næsten aldeles, selv hos de lidt mere Dannede og Fornemmere, har fortrængt det rige og ædle litteraire Sprog, var det min nærmeste Opgave at opfatte Islam paa dens nærværende Udviklingstrin. Vi se, hvorledes denne Religion¹⁾, hvis Fremkomst nærmest er at betragte som en, om end ikke uberettiget, dog raa rationalistisk Reaction mod en misforstaaet og fordærvet Christendom, — en Religionsform, der savnende enhver selvstændig historisk Grund har indskrænket Menneskets Opfattelse af det høiere aandelige Liv til den døde Formel: „*der er ingen Gud undtagen Gud*“ — dels ved at indgaae Forbund med Orientens Despoti, dels ved i sig selv at savne den indre Sandheds- og Livskjerne til sin Udvikling, er bleven en forunderlig Blanding af jødisk-christelige Legender og hul Rhetorik; denne er da ved det senere udviklede Dogme om Koranens Præexistents før Verdens Skabelse fastcrystalliseret til en død Masse og beriget med en uoverskuelig Tilsætning af den raaeste Overtroes Former, der

---

¹⁾ Efter at man indtil det 12te Aarhundrede havde betragtet Muhammed som en Afgud, under Navnet „Maphomet“, „Baphomet“ o. l., lededes Dante ved en sundere Opfattelse af Islam til at give Propheten Plads i sit Helvede blandt christne Kjætttere: „*seminator di scandalo e di scisma*“, se Inferno c. XXVIII v. 35, en Anskuelse, der lader sig forsvare paa Videnskabens nærværende Standpunkt.

III

navnlig for Øieblikket med den største Ømhed i Ægypten fredes og pleies af et hyklersk og uvidende Præsteskab i Forbindelse med en Regjering, som under en paatagen Maske af at fremme en saa kaldet europæisk Civilisation kun har et Formaal: at berige sig selv ved at lade Folket aandelig og materielt gaae tilgrunde og ved en passende Benyttelse af den europæiske Politik at fremkalde Paschalikets Uafhængighed af Constantinopel.

Islam, skjendt i numerisk Henseende langt overgaaende den evangelisk-christelige Kirke, gaaer overalt, med forskjellig Grad af Modstandskraft, sin Undergang imøde; Ægypten hører til de Lande, hvor Folkets naturlige Blodagtighed uden Tvivl vil fremskynde denne Opløsningstilstand, medens Nabolandet Syrien, som den større Del af de tyrkiske Provinser, fremviser en til religiøs Fanatisme tilbøielig Befolkning, der er sig sin vilde og raae Kraft bevidst. Imidlertid er jeg meget langt fra den Anskuelse, at det nogensinde skulde lykkes det christne Missionsværk under de bestaaende Forhold at vinde nogensomhelst directe Fremgang. Antallet af christne Renegater, der af en eller anden verdslig Grund gaae over til Islam, er maaske større end de faa Exempler paa christne Proselyter blandt Muhammedanerne. Det sikreste Grundlag for Christendommens Fremgang i Orienten er Udbredelsen af en solid Børneundervisning, tilbudt Alle uden Forskel i Religionsbekjendelse, hvad den udmærkede amerikansk-puritanske Mission ved at grunde flere meget gode Skoler allerede forlængst har indset; Udviklingen af Europas politiske Forhold til Orienten, der uden Tvivl stærkt nærmer sig en Afslutning, vil da ndrette Resten. At tænke sig en Reform eller Forædling af Islam ved indblandet christelig Civilisation i en muhammedansk Stat, hører til Nutidens luftige Phantasiindfald, der, forsaavidt det udgaaer fra Principet af enhver positiv Religions Ophævelse, i det Høieste kan betegnes som en smuk Drøm, forsaavidt det hermed forbinder en Forestilling om begge Religioners samtidige Bestaaen, kun kan forklares ved fuldstændig Uvidenhed om begges Grundvæsen¹⁾. Christendommens Ideal er *Frihed*,

---

¹⁾ Et saadant Indfald har fornylig fandet sit Udtryk i Form af en Roman, meddelt i *Revue des deux mondes*, Février—Mai 1869, under Titel: „Ahmed Fellah par Mr. Ed. About“. Vicekongens særdeles Opmærksomhed mod Forfatteren har rimeligvis bidraget til at lade denne se de ægyptiske Forhold i vel stærk rosenfarvet Belysning.

Islams *Scardet*, der svæver over dens Hoved, som fornægter sin Religion; desuagtet at finde paa en Udvei til en god Forstaaelse imellem begge i en muhammedansk Stat, udfordrer unegtelig en hidtil savnet diplomatisk Kløgt. Med større Tilfredsstillelse hører man da den i sine Pjalter klædte Muhammedaner trøste sig med Haabet om, at Allah snart igjen vil være sit Folk naadig og hjælpe det til Udryddelse af de Vantro, der nu have Magten.

Den Mening, at Sufismen, en pantheistisk Anskuelse, der allerede tidlig har gjort sig gjældende i Islam, mulig kunde danne et Overgangsled til Christendommen¹⁾, anser jeg for meget tvivlsom; hidtil har den, saavidt mig bekjendt, været uden Indflydelse i den angivne Retning.

Det bedste Billede af Orientens nærværende Tilstand gav mig en uheldig Araber, jeg daglig havde Leilighed til at vexle nogle Ord med paa Kirkegaarden *Kerâfat* eller „*de Dødes Stad*“; hans Sandser vare forvirrede, efterat han, som han udtrykte sig, havde havt en Aabenbaring af Propheten. Med et sørgmodigt og forvildet Blik tilraabte han mig daglig: „Sku vor Elendighed; Alt er her Ruin; Allah er borte fra sit Folk; vi ere blevne til Uslinger og Svin; Kaabaen i Mekka styrter sammen, Franskmændene tage Ægypten, Engellænderne Syrien; maaske dog Redning kan komme fra *Tanta*!“²⁾ og derpaa fortsatte han sin Opramsen af Bønner. — Den hele Nations ynkelige Tilværelse syntes næsten concentreret hos denne Ulykkelige; hensygnende i aandelig og legemlig Elendighed udmærke de nærværende ægyptiske Stadbeboere (Hadharis; om Fellaherne er her ikke Tale, idet disses Tilstand er mere dyrisk end menneskelig) sig ved en træg Vedhængen ved de engang nedarvede og tilvante Former af religiøst Liv. De have vel en dunkel Forestilling om disses Betydningsløshed, men holde dog fast ved dem eller underordne sig rolig denne Vancens Magt, slutte sig sammen i Troen paa Allah som deres Hjælper og forfalde imidlertid til en utrolig Grad af Hykleri og udvortes Værktjeneste, der kun sjælden gjør dem modtagelige for nogensomhelst bedre fremmed Paavirkning; for at søge en Slags Trøst i deres ynkelige Tilværelse hengive de sig da enten til en phantastisk national Selvforgudelse eller til raa

¹⁾ Småkn. A. v. Kremer, Geschichte der herrschenden Ideen des Islams, p. 255—59.

²⁾ I Tanta, en lille By i Delta, er Helgenen *Sidi Ahmed al-Bedawi* begravet, til hvis Ære her et Par Gange om Aaret holdes Markedsfester, forbundne med de vildeste Orgier, se Lane: manners and customs of the mod. Eg., t. II p. 47

Sandselighed. Det var mig en Tilfredsstillelse at trænge ind i det hele merke Væv, der efterhaanden har indhyllet Islams oprindelige rationalistiske Simpelhed, og samtidig hermed samle i Cåhirah og dens Omegn, hvad jeg formaaede af historiske Indskrifter paa Gravmonumenter og Bygninger fra Middelalderens Tid. Idet disse sidste Studiers Afslutning forekom mig ønskelig for ikke at tabe en Del Biomstændigheder af Hukommelsen, der opfattede med egne Øine paa Stedet selv, kunne have en ikke ringe Betydning, er det den første Del heraf, jeg tillader mig her at meddele, efter at Leilighed dertil var mig tilbuddt af en høitæret Collega, Universitetets Rector magnificus, Herr Etatsraad *Buntzen*; at Arbeidet først udkommer senere end paatænkt, er foranlediget ved Reformationensfestens Opgivelse for iaar. Med Hensyn til de nuværende Ægypteres Sæder og Skikke gjør det bekjendte Værk af Lane¹⁾, en Mand, der med en i vor Tid sjælden Opoffelse har helliget sit Liv til en fyldig og frugtbringende Opfattelse af Arabernes Sprog- og Culturforhold, vistnok for længere Tid ethvert lignende overflødig; desuden besidde vi en omfattende og strengt videnskabelig behandlet Beskrivelse af Ægypten ved Alfred v. Kremer²⁾.

Det nærværende Arbeide omfatter 2 Dele: Beskrivelsen af *Gravmonumenterne paa Kerâfat* eller „*de Dødes Stad*“ og af de *historiske Bygninger* som Moscheer, Madraser (Heiskoler), Klostre og Palladser i Cåhirah; denne sidste Del, omfattende Beskrivelsen af henved 70 forskellige religiøse Monumenter, er meddelt til nærforestaaende Udgivelse i *Journal Asiatique*, medens jeg her forelægger Udbyttet af mine Vandringer paa Kerâfat, den store Kirkegaard, der i en Halvbue fra N.O.—S.V., begrændset af Mokattams Heider, omgiver Cåhirah i over 1 dansk Mills Udstrækning. Disse Grave, dels indesluttede indenfor Murene af de pragtfuldeste Bygninger, Islam har at opvise, som de 5 Mamluksultaners Gåmier (Barquk, Birabây, Inâl, Qâit-Bây og Alghûri, Alle af det Djerkessiske Dynasti imellem 1382—1516 Ch.) med tilhørende Heiskoler, dels blot overbyggede med større eller mindre Kupler (القبة), som Emirers og Muhammedanske Helgeners Gravsteder, gjen-

¹⁾ An account of the manners and customs of the modern Egyptians, in three vol. London 1846.

²⁾ Ægypten, Forschungen über Land und Volk während eines sechsjährigen Aufenthalts, Th. I—II, Leipzig 1863.

kalde os Islams Historie i dens som oftest seirrige Kampe mod Christendommen omtrent fra den store Saladins Tid i det 12te Aarhundrede gennem en Periode af henved 500 Aar; en enkelt Gang have vi endnu Leilighed til at gribe Ruinerne, inden deres fuldstændige Sammensynkning, af et eller andet Minde om Fathimidernes Pragt. Skjøndt denne Del af Ægyptens Historie ved europæiske Lærdes Bestræbelser som *de Sacy*, *Quatremère* og *Weil* just ikke indeholder mange dunkle Punkter, lader dog Beskuelser af disse Minder det historiske Drama med alle dets Afvexlinger endnu engang opføres for vort Blik, vi faae et levende Billede af Orientens Sæder, saavidt disse angaae det politiske og religiøse Liv, og se endelig de Grændser, indenfor hvilke det var Islam muligt at udvikle sin Skjønhedssands i det Architectoniske. I denne sidste Henseende glæder det mig efter Fuldeendelsen af dette Arbeide at have gennemgaaet et Hovedværk, den franske Litteratur har at opvise: *Architecture Arabe ou monuments du Caire*, mesurés et dessinés de 1818—25 par *Pascal-Coste*, Paris 1839, der findes i Academiets Bibliothek paa Charlottenborg. Idet imidlertid dette Værks Formaal er overveiende architectonisk, vil det ikke være underligt at finde nogle Misforstaaelser i de beskrevne Monumenter, f. Ex. naar Forfatteren troer at have fundet Grave fra Fathimidernes og Eyjubidernes Dynasti i den nordøstlige Del af Kerâfat, en Opfattelse, hvortil det i Folkemunde almindelige Navn „Chalifgravene“ let kan have forledet en ikke tilstrækkelig Sagkyndig, og lignende Feiltagelser, jeg ved Beskrivelsen af de enkelte Monumenter agter at gjøre opmærksom paa.

Det store Værk, der skyldes den franske Expedition, og hvoraf jeg besidder den Del, der omfatter Cahirahs Beskrivelse¹⁾, er meget brugbart i topographisk Henseende og indeholder et godt Kort, men gaaer næsten aldeles ikke ind paa Beskrivelsen af Enkeltheder; de ældre Reiseværker af *Johan Leo*²⁾, *Norden* og *Niebuhr*, hvilken sidste giver os en ret taalelig

---

¹⁾ Description de la ville et des environs du Caire accompagnée de l'explication des plans de cette ville par Mr. Jomard, Paris 1829.

²⁾ Optagen i Samlingen: „Delle navigationi et viaggi raccolte da Battista Ramusio, Venetia 1543“.

VII

Skizze af Byens Udstrækning, kunne undertiden endnu tjene til at opklare enkelte topographiske Spørgsmaal.

Jeg har tilladt mig i en Indledning før Beskrivelsen af de enkelte Monumenter at give en kort Udsigt over den siden Arabernes Occupation iværksatte Bebyggelse af den østlige Nilbred, svarende til de Strækninger, hvor vi nu finde Fostat (Gammel-Câhirah) og det i omtrent 1½ Fjordingeis Afstand fra Nilen beliggende Câhirah. For at lette Læsningen af dette Afsnit har jeg ladet et Kort over Byen og dens Omegn udføre tildels efter en ældre Plan, det lykkedes mig at erholde i Câhirah, men som for at blive brugelig trængte til en Del Rettelser.

Da det alene tjener til at orientere, ere kun Hovedgaderne antydede; at ville gjengive den uendelige Labyrinth af Smaastræder og Gyder, der ligge imellem hine, vilde være et for dette Formaal aldeles unyttigt Arbejde. Et efter et Photographi udført Lithographi af en af de smukkeste Bygninger fra Middelalderen i Câhirah, den nærmere beskrevne *Gâmi Qâit-Bây*, vil, haaber jeg, kunne tjene til at bibringe en Forestilling om disse Monumenters Betydning.

Kjøbenhavn, den 20de October 1868.

A. F. Mehren.

IX

Indhold.

	Pag.
I. Ægyptens klimatiske Forhold, Befolkning, Føstæts, el-Askara, Qathâis og Cahirahs Anlæggelse, den sidste Udvikling under de forskellige Dynastier	1—25.
II. Kirkegaarden Kerâfat eller de Dødes Stad i Ørkenen udenfor Cahirah, almindelig Beskrivelse af Moscheer og Monumenter...	25—34.
III. Gravmonumenter paa den store Kerâfat	35—71.
A. De 5 Mamluksultaners Monumenter:	
1) Gâmi Sultan Qait-Bây.....	35—42.
2) — al-Melik al-Aschraf Birsbây	42—44.
3) — — ets-Tsâhir Abu-Sâid Barqâk	44—53.
— — en-Nâsir Abu Seâdât Ferradj Ibn-Barqâk. }	
4-5) — — al-Aschraf Inâl og	53—56.
— — al-Aschraf Qansuweh al-Ghuri	
6) Kubbât al-Melik ez-Zâhir Qansuweh.....	57.
7) — — el-Adil Tumân-bây	57—58.
B. Mindre Monumenter.....	58.
1) Kubbât al-Nachâschi med Gravstederne for Efterkommerne efter Sultan Selims Brødre.....	58—62.
2) Thawuliah	62—64.
3) Tinkiziah	64—65.
4) Ruzmaks Capel.....	65.
5) Thulbiâhs Capel	66—69.
6) Mundskjænken Taschtemirs Capel.....	69—71.

X

	Pag.
C. Den lille Korafat:	
1) Bektaschikloster.....	71—74.
2) Gøjuschi Kubba og Omar ibn el-Faridhs Moschee.....	74—78.
3) Schahins Capel.....	78—80.
4) Okbah b. Amirs Moschee.....	80—82.
5) Zein el-Abidins, Umm-Kelthums og Sitta Gewharas Capeller.....	82—86.
6) Leits b. Sa'ads og Imam Schafeis Capeller.....	86—89.
7) Mamukgrave og Pascha-Begravelsesplads.....	89—90.

I

Ægyptens klimatiske Forhold, Befolkning, Fødsels-, el-Askars, Qathâl's og Cahirahs Anlæggelse, den sidste Udvikling under de forskjellige Dynastier.

For Monumenters Bevaring foretages næsten Intet; i et Land, hvor Regjeringens Formaal er Undersaatternes Udsugelse, er al Interesse for den historiske Udvikling tabt, og Fortiden overlades i de fleste Tilfælde til sig selv. En Fremmed, der viser Interesse herfor, betragtes ofte med mistroiske Blikke, og antages at gaae paa Jagt efter skjulte Skatte. Til nogle Monumenter knytter sig en religiøs Interesse og Overtro, idet de som hos Catholikerne betragtes som Helligdomme, hvorfra de til Himmelen opsendte Bønner fortrinsvis opfyldes, f. Ex. den store Amru-Moschee i Gammel-Cahirah, hvor den samtlige Befolkning uden Forskjel i Religionsbekjendelse forsamler sig for at anraabe Allah om den til Landets Opdyrkning nødvendige Niloversvømmelse¹⁾, *Hasaneyns-Moschee*, hvor Imåmen Husain Alis Sønns Hoved opbevares²⁾, *Sitti Nafsa* og *Sitti Zeinab*³⁾, begge opførte til Minde om Qvinder af Alis Slægt, og forskjellige Capeller paa Kerafat i Ørkenen, som *Sitti Gewbara*, et almindeligt Valfaristssted for troende Qvinder, o. a., vi nærmere komme

---

¹⁾ S. Lane manners and customs T. I, p. 125.

²⁾ S. ibid. T. III, p. 36, 38.

³⁾ S. p. 37 og II p. 32.

til at omtale i det Følgende. De ere som oftest restaurerede paa Bekostning af en eller anden Rigmand i en raa Stil, og det er rimeligvis aldrig faldet denne ind, at Nogen kunde have Sands for de oprindelige historiske Minder, som Indskrifter o. desl. De staae under Overbestyrelse af det i Gâmi el-Azhar sig befindende Religionscollegie og overlades Yndlinger af dette Institut. En saadan Opsynsmand, der, foruden Tilladelse til at indrette sig i det ham betroede Monument efter bedste Behag, i det Høieste som Gratiale har Ret til visse Dage om Ugen at hente sig nogle Fødemidler fra Gâmi el-Azhar, er forøvrigt henvist til selv at erhverve sig sit Underhold. Er Monumentet et af de betydeligere, lykkes det vel en saadan i Aarets Løb at vinde en Del Drikkepenge fra de forskjellige Tourister, hvem det er magtpaaliggende med Samvittighedsfuldhed at opfylde Reisehaandbøgers Anvisninger, f. Ex. Imamen ved den pragtfulde Moschee *Qâit-bây* paa Kerafat; bestaaer Monumentet derimod kun i et mindre anseeligt Capel med Marmorsarcophag, er det i Almindelighed Opsynsmandens første Foretagende at omsætte i Penge alle Marmortavlerne. Jordhøien overkalkes da med stor Omhu et Par Gange om Aaret, og den mundtlige Tradition erstatter enhver Indskrift. Ved det af mig fundne Gravcapel for *Dalbiba*, en mongolsk Prinsesse af Djingischans Slægt og Mamluksultanen Melik en Nasirs Dronning (fra det 14de Aarh.), hvis Pragtsyge omtales i et spansk Epos fra Middelalderen, havde jeg den Fornøielse, at Opsynsmanden tilbød mig for en ikke stor Sum at læsse de endnu vel bevarede svære Marmortavler, der indeholdt en ganske mærkelig i eufisk Character affattet Indskrift, i al Stilhed paa en Kamel og bringe dem til min Bolig. En eller anden Englænder vil formodentlig ikke være uvillig, og Monumentet maaske om søie Tid være at studere i al Mag ved Siden af mangfoldige andre, som ere vandrede til Europas Museer. Hvad Bygningerne angaaer, som ere opførte

over et saadant Gravsted, og hvoraf nogle, som de over Mamluk-sultanernes Grave opførte Moscheer, høre til de herligste Minder om arabisk Architectur, da staae de hen overladte til Tidens langsomt fremadskridende Ødelæggelsesværk; man foretager sjælden nogensomhelst Restauration med dem, idet de sædvanlig beboes af den begunstigede Opsynsmand og en Hob fattige Beduiner, indtil engang Murene styrte sammen. Ved Siden af en Del vel bevarede Pragtbygninger, vi i det Følgende nærmere komme til at gjøre Bekjendtskab med, som Moscheerne *Qait-Bây*, *el-Aschraf*, *Barqûk*, *Inâl* og *Emir el-Kabir*, findes en Mængde halvsammenstyrtede Portaler, omkastede Söiler og Murindhegninger, hvis oprindelige Bestemmelse Traditionen vel endnu har bevaret, men der som Monumenter have tabt al Betydning og ere i Begreb med at forvandles til Grushobe. Lykkeligvis er Örkenens Klima i overordentlig Grad gunstigt for Bevarelsen af disse for det meste af Kalksten fra Stenbrudene i Mokaltam opførte Bygninger. Om Sommeren er i Cahirah Regn uhørt; i Vintermaanederne, fra October til Midten af Marts, kan man maaske et Par Gange opleve et Regnskyl forbundet med Torden. Skjönt Ægyptens klimatiske Forhold findes beskrevne paa mangfoldige Steder, har jeg dog antaget, det ikke vilde være uden Interesse at se en arabisk Forfatter fra det 15de Aarh. begrunde disse paa en Maade, der ikke afviger væsentligen fra den nærværende Videnskabs Anskuelse, og jeg vil derfor tillade mig at citere et Sted af Makritzis udmærkede Topographi af Cahirah, bekjendt under Navnet „*al-Khitat*“¹⁾: „Ægyptens sydlige Grændse er *Assuan*, hvis Afstand fra Æquator er 22½°. Solen kommer her i Zenith to Gange om Aaret, naar den befinder sig i Tvillingernes og Krebsens Tegn; paa denne Tid gives der om Middagen ingen Skygge; Hede, Solbrand og Tørke

¹⁾ S. 1. I p. 43—48 i Cahir. Udg.

„er det Overveiende i Temperaturen, fordi Solen udtørrer al Fugtighed; Beboernes Farve er derfor sort, og deres Haar kruset. Den nordligste Grændse dannes af Middelhavets Kyst, hvor vi finde flere større Stæder som *Alexandria, Rosette, Tinnis, Farama og Damiette*; den sidstes Afstand fra Æqvator er $31\frac{1}{2}^{\circ}$ n. B. Denne Beliggenhed paa Grændsen af det 3die og 4de Jordbelte ¹⁾ medfører et tempereret Klima med en Tilbøielighed til Hede, idet Solen hverken er i for stor Afstand eller Nærhed. Det som det sundeste paa Jorden bekjendte Jordbelte er det fjerde, og Beliggenheden ved Havet giver denne Strækning en lignende Temperatur, idet Fugtighed er det Overveiende uden at medføre overdreven Kulde eller Hede; Beboernes Hudfarve er her rødlig, deres Haar nedhængende og deres Naturel mildt. Idet Ægyptens sydlige Grændse har et overveiende hedt Klima, og den nordlige Kyststrækning et tempereret med Tilbøielighed til Hede, har, hvad der ligger her imellem, en mer eller mindre stigende Tilbøielighed til hedt Klima, eftersom vedkommende Sted ligger nærmere ved Assuan eller Middelhavet. Nilens Oversvømmelser gjøre Sommer og Efteraar fugtige, hvorved Temperaturens overveiende Character paa denne Tid er Hede blandet med en tilfældig Fugtighed. Ifølge en gammel Erfaring opfyldes Luften paa fugtige Steder af en Mængde Vanddampe, der ved deres gjentagne Op- og Nedstigen bringe den i bestandig Bevægelse. Ægyptens Luft er derfor underkastet idelige Forandringer; paa en og samme Dag er det snart hedt, snart køligt, snart tørt, snart fugtigt, snart roligt, snart vindigt, snart brænder Solen, snart er den bedækket, Forandringer, der ikke ere til at heregne. Vanddampene opløses dagligt, idet Skydannelsen forhindres ved Luftens

---

¹⁾ Det 3die Jordbelte begynder efter de fleste arabiske Geographer med $27\frac{1}{2}^{\circ}$ n. B., det 4de med $33\frac{1}{2}^{\circ}$ n. B.

„idelige Bevægelse, de omgivende Bjerges ringe Høide og Jordbundens
 „Glød; naar Luften om Aftenen afkøles, falde disse Dampe ned i
 „Form af Taage og Dug; det er kun sjældent, de blive til en fin Støv-
 „regn. Naar disse Dampe opløses fra den ene Dag til den anden,
 „kan der følgerig ikke dannes Skyer, som give Regn, undtagen i
 „meget sjældne Tilfælde; men Luften holder sig bestandig fugtig.
 „Det ses altsaa, at Ægyptens Klima er meget foranderligt og
 „underkastet en tilfældig Fugtighed, som fremskynder Legemers Op-
 „løsning og Forraadnelse, hvortil endnu kommer som væsentlig Grund,
 „at den ellers paa hele Jorden tørreste Aarstid, nemlig Sommer og
 „Efteraar, er ved Nilens Oversvømmelse den fugtigste.“

Ægyptens Befolkning bestaaer efter Makritzi ¹⁾ af en Blanding af forskellige Racer: „Koptere, Grækere, Arabere, Kurder, Deilemiter og Habissyniere; de første ere de overveiende i Tal. Grunden til denne Blanding er den hyppige Afvexling af de forskellige Dynastier: Amalakiter, Grækere og Romere, hvorved Ægteskabsforholdene ere blevne forstyrrede, og i Almindelighed lader man sig derfor ved Betegnelsen af Navne nøie med at angive Fødestedet. I den ældste Tid var Afguds- og Stjernedyrkelsen almindelig, indtil den christelige Lære udbredte sig; de vedbleve da at være christne, indtil Araberne erobrede Landet.“ — Samme Forfatter meddeler følgende meget træffende Characteristik af Beboernes aandelige Natur:

„Ægypterne ere sædvanlig spinkle, fint byggede og lidet udholdende; idet de aandelige Kræfter i Almindelighed staae i Forhold til Legemets Bygning, er derfor deres aandelige Natur i høi Grad let bevægelig: de ere magelige, frygtsumme, henfalde let enten til Fortvivlelse eller Havesyge, have kun liden videnskabelig Interesse, ere misundelige, bagtalerske, løgnagtige og tilbøielige til at nedsætte Andre;

---

¹⁾ S. t. I p. 48, 49.

„kort sagt, de slette Egenskaber ere de overveiende. Denne Dom „gjælder naturligvis kun det større Antal; overalt kan man finde „Undtagelser, hvem Herren har udmærket med Aandens Begavelse og „Fortrin. Som Ægyptens Jordbund frembringer Feighed og slette „Aands-Egenskaber, findes heller ikke Löven her; indført sygner den „hen og forplanter sig ikke; selv Hundene ere feigere end noget- „somhelst andetsteds, og paa lignende Maade ere alle andre Dyr „svagere end i andre Lande, kun saadanne undtagne, hvis Natur „passer med Landets, som Æslet og Haren.“

Dette Land, hvis Naturforhold og blødagtige, sandselige Befolkning Makritzi har skildret med sande Farver, blev et let Bytte for den af ungdommelig Livskraft og religiøs Beaandelse sprudlende Islamske Hær under Anførsel af Omars General *Amru b. el-As*, som paa egen Haand uden Chalifens Befaling kun med 4000 Mand over-skred Ægyptens Grændse fra Syrien. Det ringe Antal Krigere voxede snart dels ved Hjælpetropper, sendte fra Arabien, dels ved Understøttelse af en Befolkning, der var træt af den kraftesløse byzantinske Regjering. Den lille Fæstning *Babylon* ved Nilen, beliggende i Nærheden af den senere Amru-Moschee, faldt, kort efter Memphis, og med Alexandriens Erobring tilhørte Ægypten Islam omtrent 20—22 H. (612—44). Amru havde til Hensigt at gjenopbygge den gamle Residents Alexandria, men dette hans Valg misbilligedes af Omar, der ikke ønskede sin nye Hovedstad i for stor Afstand fra Medina, adskilt fra denne Stad ved Nilens Vande. Man valgte da til dens Plads en øde Strækning imellem Nilen og Mokattam, kun sparsomt bebygget med nogle christne Klostre og et gammelt Castel, kaldet *Kasr es-Schem'* (c: Fakkelstøttet)¹⁾. Amru havde engang opslaaet sit Telt her; da

---

¹⁾ Dette Fort identificeres, men som det synes urigtigt, med Babylon, skrevet paa Arabisk *Bab-el-Yun*, der antages anlagt af Perserne. I Nærheden af Amru-Moscheen

han vilde bryde op for at beleire Alexandria, opdagede man, at nogle Duer havde bygget Rede i Toppen, og med den Araberne eiendommelige Godmodighed mod Dyr, efterlod Generalen Teltet for ikke at forstyrre sine Gjæstevenners Ro. Under de seirrige Soldaters Bifaldsraab valgtes efter Alexandrias Erobring denne samme Plads til Anlæg af den nye Hovedstad, som derfor erholdt Navnet *Fostat* (Teltet). Dens Beliggenhed paa høire Nilbred, uden at være adskilt fra Medina ved Flodens Vande, vandt Chalifens Bifald, der af samme Grund havde valgt lignende Pladser for *Cufa* og *Bassora* i de nylig erobrede Provinser. Den nylig anlagte By udvikledes hurtigen til et aneligt Omfang og inddeltes efter de arabiske Stammer i forskjellige Distrikter („*al-khital*“), et Navn, der svarer til det nuværende Cahirahs „*Harat*“. Landet bestyrede i Chalifernes Navn af de her residerende Statholdere. Omtrent 133 H. (= 751 Ch.) forfulgte den Abbasidiske General *Abu-Ann* den sidste Omayyadiske Chalif Merwan II paa hans Flugt til Ægypten og anlagde en militær Coloni, der fik Navnet „*el-Askar*“, paa Höiderne mod Sydvest under Mokattam; denne forenedes med Fostat og blev de nye Statholderes Bolig indtil A. 259 H., da Statholderen *Ahmed b. Thulun* eller *Thaylan* gjorde sig uafhængig og opførte et nyt Residentsslot i nogen Afstand fra Nilen i et Distrikt, som erholdt Navnet *al-Qathâi*. Et Hospital med den endnu i storartede Ruiner bevarede *Gâmi Thulun* paa Bjerget *al-Kabsch* eller *Jaschkur*, hvor Sagnet lader Abraham ofre Vædderen for sin Søn Isaac, har vedligeholdt Mindet om Thulunidernes omtrent 37aarige Dynasti (254—92 H.). Dette nye Distrikt *al-Qathâi*, der strakte sig fra Ö.—V. imellem Thuluns Moschee og det senere opførte Castel, og fra N.—S. omfattede Pladsen imellem *Romæleh* og Capellet

---

findes Ruiner af Fæstningsværker, hvorfra senere er opstaaet et Kopterquartier (Deir); her findes Capellet *Sta. Maria*, i hvis underjordiske Rum Joseph og Maria med Christusbarnet skulde have fundet et Skjulested paa deres Flugt til Ægypten.

Zein el-Abidin, som vi komme til at omtale blandt Monumenterne paa Kerifat, forenedes ligeledes med Fostat og al-Askar, hvilket sidste Navn gik i Forglemmelse, og den udvidede By benævnedes *Fostat-Qathâi*. Efter Thulunidernes Fald blev det ældre Slot i al-Askar igjen Residents; imidlertid holdt *Fostat-Qathâi* sig endnu omtrent 200 Aar efter det nuværende Cahirahs Anlæggelse 359 H., da under Chalifen Mostansir 460 H. en frygtelig Hungersnød¹⁾, og omtrent 100 Aar senere, 564 H., en Ødelæggelse ved Ild forvandlede hele denne Strækning imellem Nilen og Mokattam til omtrent den samme Ørk, vi endnu gjennevandre, naar vi fra Cahirahs sydlige Port Sitta-Nafisa begive os til Gammel-Cahirah. Anledningen til denne sidste Ødelæggelse, der staaer i Forbindelse med Korstogenes Historie, tillade vi os at meddele i et kort Omrids efter en Sammenligning mellem Makritzi og europæiske Kilder.²⁾

Frankerne havde under Amalrich (1162—73 Ch.), Balduin III's Efterfølger i Jerusalem, ved A. 558 H. (= 1163 Ch.) bemægtiget sig den hele syriske Kyst fra Malathia til Bilbeis; kun Damask modstod endnu deres Angreb. Den svage Fathimidiske Chalif *el-Adhid* overlod Alt til den ligesaa enfoldige som rovbegjærlige Vezir *Schâwir*, der ved Nur ed-din b. Zengis Hjælp havde beseiret sin Medbeiler *Dhargam* og svunget sig op til Statholder med Titel af *Emir al-Ghojus* (Overgeneral). Snart efter kom han i Strid med Nur-ed-Dins General Schirkuh, der ikke vilde lade Hjælpetropperne forlade Ægypten uden at have erholdt Sikkerhed for den af Schâwir for Hjælpen

¹⁾ En omstændelig Beskrivelse af denne findes hos Quatremère i „*mémoires géogr. et hist. sur l'Ég.*“ t. II p. 401 ff.

²⁾ S. Makritzi t. I p. 337, 358, og Jerusalems og Hebrons Historie af Madsjir-ed-Din el-Hanbali [كتاب الانس الجليل بتأريخ القدس والخليل] Cahira 1283 t. I p. 275; Michaud hist. des Croisades (éd. 1814) II p. 222.

lovede Pengesum; denne Sidste anraabte da Amalrich om Hjælp, der i en Hast forenede sig med Schâwirs Tropper og rykkede frem fra Ascalon mod Bilbeis, som udholdt en 3 Maaneders Beleiring (559 H.). Krigen førtes uheldig for de Christne i Syrien, og Amalrich indgik derfor en Vaabenstilstand med Schirkuh, som drog tilbage til Syrien. Imidlertid forekom Ægypten Schirkuh et for let Bytte til at opgives; med Nur-ed-Dins Samtykke rykkede han anden Gang (562) ind i Landet, og tog Veien forbi Bilbeis, der var besat af Frankerne, til *Gizeh* paa den vestlige Nilbred og herfra, trængt af Amalrich, mod Syd til *Aschmunein*. Efter her at have lidt et Nederlag, rykkede han langs den lybiske Ørk over Fayjum til Alexandria, hvor han efterlod sin Slægtning, den senere saa navnkundige Sultan Saladin. Dennes Stilling, beleiret af Schâwir og Frankerne, blev imidlertid meget betænkelig, og man tilbød Amalrich Fred, der kom istand paa den Betingelse, at Saladin skulde erholde fri Afmarche fra Alexandrien, Schirkuh og de Christne rømme Ægypten (562 H. = 1167 Ch.). Denne Fred blev som den foregaaende kun en kort Vaabenstilstand, da baade Schirkuh og Frankerne kun ventede paa et gunstigt Øieblik for igjen at falde ind i Ægypten. Amalrich brød denne Gang Freden ved at indtage *Bilbeis* og prisgive den til Flammerne (564 H.). Schâwir anraabte da sin gamle Fjende Nur-ed-Din om Hjælp, og Chalifen *el-Adhid* sendte denne Haarlokker af sine Hustruer med Bøn om at frelse Islams Qvinder for den Skjændsel, der ventede dem fra Frankerne; hemmelig knyttede Schâwir imidlertid Underhandlinger med Amalrich om at drage bort mod en Pengesum og opfordrede samtidig hermed hele Befolkningen udenfor Cåhi-rah's Porte til at flygte ind i Byen med alle deres Eiendele og Børn. „Det var,“ siger Makritzi ¹⁾, „som paa Dommedag. Skarer af Mænd

¹⁾ S. Makritzi t. I p. 339.

„og Qvinder styrtede ind i Byen; Faderen brød sig ikke om Sönnen, den ene Broder ikke om den anden. Prisen for et Æsel fra Fostat til Cahirah var stegen til 30 Dinarer. Hele denne Befolkning leirede sig i Moscheer og Bade med deres Börn og Bohave, ventende, at Frankerne skulde indtage Byen og prisgive den som nylig Bilbeis.“ Imidlertid havde Scháwir givet Befaling at tænde Ild paa Fostat efter at have fordelt rundt om en Masse af Naphta og Fakler. Ilden rasede i 56 Dage, medens Amalrich under dette Skuespil rykkede mod Cahirah i Retning af *Bargieh*-Porten. Her leveredes et blodigt, men uafgjørende Slag, og netop som man begyndte Underhandlinger med Frankerne om Landets Römning mod en Pengesum, ankom Schirkuh med Undsætning fra Syrien; beskjemmede maatte Frankerne forlade Ægypten. Schirkuh bemægtigede sig Cahirah, og da kort efter Scháwir dræbtes af *Saladin* d. 17de Rebia II 564 ved Schafeis Capel, udraabtes Schirkuh til Vicekonge med Titlen *al-Melik-al-mansur*. Da han døde et Par Maaneder efter, blev *Saladin* den svage el-Adhids Vezir og tilintetgjorde kort efter ved dennes Død (567 H. = 1172 Ch.), som den første af det *Ejubi-diske* Dynasti, Fathimidernes Herredømme i Ægypten, som her havde varet 208 Aar. Fra denne Tid laa det hele udenfor Cahirah beliggende Land øde; forgjæves havde Schirkuh opfordret Folket til at vende tilbage til deres ødelagte Boliger; nær Amru-Moscheen blev et lille Stykke igjen bebygget, som udsattes for nye Ødelæggelser ved Pest- og Dyrtidsaar.

Inden vi forlade Fostats Ruiner, ville vi kaste et Blik tilbage paa dets svundne Glands, som det beskrives af Ibn Hauqal i den sidste Halvdel af det 4de Aarh. H. (= 10de Aarh. Ch.)¹⁾. „Det er en smuk og stor By, om-

---

¹⁾ S. Makrizi t. I p. 341 og Istachri, das Buch der Länder, übersetzt von Morde-
mann p. 29.

„trent en tredie Del af Baghdad i Omfang; her deler Nilen sig ved Öen „Rodha. Med en Udstrækning af omtrent en Parasange frembyder den „smukke Bygninger, store Pladser og Torve, opfyldte med Handlende. „Den har et prægtigt Udseende, venlige Haver, bedækkede hele Aaret „med Grönt. I Fostat ere Qvartererne inddelte efter de arabiske Stam- „mer som i Bassora og Kufa; den har en saltagtig Jordbund, der „ikke bestaaer af ren Muldjord; man finder Huse her paa 5 à 7 „Etagar, undertiden beboede af et Par hundrede Mennesker. Den „største Del er opført af Ler, og det underste Stokværk er ubeboet. „Den har to Gamier, den ene opført af *Amru b. el-As* midt i „Fostat, den anden paa en Høi af *Ahmed b. Thulun*. Udenfor Byen „var paa en Qvadratinils Strækning en Del Bygninger opførte af „Ahmed b. Thulun til Brug for Armeen i et Qvarter, der erholdt „Navnet *al-Qathâi* (o: Domainerne), omtrent som Aghlabiderne havde „anlagt Colonien *Rakkâdet* udenfor Qayrowan; de ere nu ødelagte, „og i deres Sted har Cahirah hævet sig.“

Den senere Ibn Sâid, omtrent Samtidig med Abulfeda i det 13de Aarh. Ch., giver os et Billede af Fostat, der næsten passer paa dets nuværende Udseende, og gjenkalder i frisk Erindring mine flere Gange gjentagne Besøg af Byen; jeg tillader mig derfor at meddele samme efter Makritzis Citat ¹⁾:

„Under mit Ophold i Cahirah fik jeg Lyst til at besøge „Fostat. En af mine Venner fulgte mig til Porten Zuwallah (o: den „sydlige Port i Cahirah, nu omtrent midt i Byen), hvor vi traf en „Mængde opsadlede Æsler, der bruges til Befordring til Fostat. „Min Ven satte sig op og opfordrede mig til det samme, hvad jeg „efter vore Sæder i Maghreb kun med Uvillie indlod mig paa. Da „jeg imidlertid saae de fornemste Folk, Retslærde og rige Herrer,

---

¹⁾ 1. I p. 341—42.

„benytte dette Befordringsmiddel, satte jeg mig op; hurtig gik det
 „nu afsted efter Æselsdriverens Vink; en sort Sky blændede mine
 „Øine og tilsmudsede mine Klæder, og jeg fik Overbevisning i
 „Hænde om denne Befordrings Ulemper, der end mere forøgedes ved
 „mit Ubekjendtskab med at ride Æsler og ved den ringe Grad af
 „Opmærksomhed hos Æselsdriveren. Jeg gjorde da Holdt i denne
 „Røgsky, gav Føreren sin Betaling og foretrak at tilbagelægge
 „Resten af Veien, der i det Hele omtrent udgjør to arabiske Mil,
 „til Fods. Da jeg endelig ankom til Fostat, forgik min Glæde mig
 „ved at se de forfaldne sorte Mure og dets Støvhorizont. Jeg gik
 „ind ad dets Port, som ikke var lukket, og som førte ind i en Ørk,
 „opfyldt med usle Huse og krumme Gader; de fleste af hine ere
 „opførte af sort Ler, Rør og Palmegrene, det ene Støkværk over
 „det andet; foran Portene ere Dynger af Støv og Skarn, der bringe
 „En til at væmmes. Jeg gik videre frem og trængte mig gjenhem
 „en Vrimmel af Mennesker og oppakkede Kameler, indtil jeg naaede
 „dets Torv; en saadan Trængsel er ikke til at beskrive, men man
 „maa selv have oplevet den. Endelig kom jeg til den store Gâmi
 „(*Amru-Moschee*) efter at have passeret snevre Gader, hvis Mage
 „jeg endnu ikke har set, hverken i Sevilla eller Marokko. Den gamle
 „Bygning var aldeles forsømt og opgiven, nogle Maatter hang paa
 „Væggene og vare udbredte paa Gulvet; Mænd og Qvinder havde
 „banet sig en Gjennemgang fra den ene Port til den anden for at for-
 „korte deres Vei; man solgte her alle Slags Sukkerbagværk og Kager,
 „som fortæredes ugenert paa Stedet; en Mængde Drenge søgte at
 „fortjene Lidt ved at løbe om med Vand. Levninger af Spise laae
 „henkastede i Midten af Moscheen og omkring i Krogene; Spindelvæv
 „hang ned fra Loft, Piller og Mure; Børn legede paa Midtpladsen;
 „Murene vare bemalede med Kul- og Rødkridts-Indskrifter af alle
 „Slags. Med Alt dette frembragte dog denne Gâmi et velgjørende

„og sjælsopløftende Indtryk, som jeg ikke har fundet i Seville
 „Moschee trods al dens Glands og den herlige Have, den indeslutter
 „i sin Midte. Jeg tænkte efter, hvorfra dog vel denne Følelse af
 „Fred og Glæde kunde komme, og jeg indsaae da, at det var et
 „Mysterie, der knyttede sig til Prophetens Ledsageres Ophold her
 „under dens Opførelse. Jeg glædede mig ved at se en Kreds unge
 „Mennesker, fordybede i deres Studium af Koran, Retsvidenskab og
 „Grammatik, og hørte med Tilfredsstillelse, at deres Underhold
 „bestod i velvillige Gaver, der uddeltes som Opmuntring for Flid.
 „Jeg gik ned til Nilen og saae en smudsig Flodbred, bugtet og ujevn,
 „men opfyldt med Skibe og Varer, som komme allevegne fra. Nilen
 „er her smal, fordi Øen Rodha, hvor den nuværende Sultan har
 „opført et Slot, ligger midt i Floden eller rettere nærmere ved
 „Fostat; Synet af dets smukke, hvide Mure afgiver et behageligt
 „Skue fra Bredden. Fra Fostat til Øen førte paa Ibn Hauqals Tid
 „en Bro og ligesaa fra den modsatte Side til Gizeh; begge vare
 „spærrede, da Veien gik igjennem Slottet, og det var heller ikke
 „tilladt at passere til Hest af Ærbødighed mod Sultanen; man førtes
 „over i Baade. — Jeg har ikke set nogen godmodigere Befolkning
 „end Fostats Beboere, som heri overgaae det i to arabiske Miles
 „Afstand liggende Cahirahs. En ubeskrivelig Masse Varer føres til
 „Fostat fra Middelhavet og det Røde Hav; her er disses Oplagssted,
 „ikke i Cahirah; her findes Sukker- og Sæbesyderier og lignende
 „Fabriker, fordi Cahirah især er bestemt for Armeen; af samme
 „Grund ere de fleste Væverier af kostbare Stoffer og Forfærdigelsen
 „af andre Luxusgjenstande indskrænket til denne sidste Stad. Fostat
 „er i fuld Forfald, medens Cahirah er smukkere bebygget og folke-
 „rigere, fordi Sultanen og Armeen opholde sig her; imidlertid har
 „Fostat faaet et lille Opsving ved sin Nærhed ved Slottet paa Rodha,

„idet en Del af Armeen er lagt herud for at lette den Tjenesten
„og har opført smukke Sommerboliger ved Nilen.“

Vi have set, hvorledes den øde Egn imellem Mokattam og Nilen, der oprindelig bestaaende af Numolithkalk og Sand kun ved denne Flods Oversvømmelser bliver skikkaet til Menneskets Ernæring, efterhaanden er bleven bebygget siden Arabernes Erobring af Landet. Man begyndte med Flodbredden, hvor *Amru b. el-As* anlagde Fostat; dette udvidedes ved Militærcolonierne *el-Askar* og *Qathâi* mod Øst; snart forenedes alle tre Dele til et Hele under Navn af *Misr* eller *Maar*, hvilken Benævnelse holdt sig som Modsætning til den nuværende Stad *Câhirah*, hvis Anlæggelse under den Fathimidiske Chalif *Moiss ledia allah* vi nu skulle omtale.¹⁾ —

---

¹⁾ Fra den tyrkiske Occupation 1517 Ch. begyndte man at kalde Cahira „Misr“ eller „Maar“, hvilket sidste nu høres hyppigt i daglig Tale; Fostat benævnes da til Forskjel „*Misr el-astgha*,“ = gammel-Misr, der nu næsten har fortrængt det oprindelige Navn jvfr. Lane 1001 nights t. I p. 274 (Lond. 1859). Hos Middelalderens Skribenter i Europa holdt sig det ældste Navn for den Plads, hvor Fostat opførtes: *Babylon* (Arab. Babelytâ jvfr. Anm. p. 6), og herfra overførtes det da paa det senere Cahirah som en passende Benævnelse med Hensyn til Byens Pragt, Størhed og blandede Sæder. I Chartons udmærkede Samling: *voyageurs anciens et modernes* t. II p. 210 n. 10 anføres et Citat af „rapport de messire Guillebert de Lannoy“, Manuscript fra det 15de Aarh., der beskriver Nilmaaleren paa Øen Rodha ligesom Gammel-Cahirah: „Item, il y a au Caire, droit devant *Babillone*, enmy la rivière, une illette petite très bien habitée, fermée autour de maysons, ou il y a une mayson basse fondée en l'eau, en laquelle il y a un piller de marbre ou l'eau de la rivière vient frapper.“ etc. — Den hele Byes Tredeling (Fostat, Qathâi og Cahirah) har jeg fundet i det spanske Epos *la Araucana de Don Alonso de Ercilla y Zuñiga* fra det 16de Aarh. Canto XXVII:

„Mira al Cayro que incluye tres ciudades
Y el Palacio Real de Dultibas,
Las torres, los jardines y heredades,
Que su espacioso circulo rodea.“

Da vi i et følgende Afsnit af denne Afhandling komme til nærmere at omtale den her nævnte Dronning *Dultibas* († 765 H.) Gravkammer, som jeg var saa heldig at opdage paa Kerafat, med Sarcophagens Indskrifter, vil jeg her ikke nærmere gaa ind paa Forklaringen af disse Vers.

En uhyre Sandflade strækker sig fra det gamle Fostats Mure til *Heliopolis (Ain Schems)*; Karavanerne til Syrien maatte passere Udkanten af denne for at naae til Bilbeis i en Afstand af omtrent 24 arab. Mil, og herfra over *el-Alákama* og *Faramak* til *el-Artisch*. Ved den Fathimidiske General Gawhars Ankomst i dette Sandhav fandtes her kun nogle christelige Klostre, kaldte *Deir el-Itam*, hvis forhenværende Beboere efter Sagnet engang skulle have set Verdens Frelser, et gammelt Slot fra Hedenskabets Tid *Kuseir es-schag* o: Torneslottet og et kunstigt Haveanlæg, der efter sin Eier førte Navnet *Kafuri*. Noget efter Thulunidernes Fald havde den Abbasidiske Statholder *Ichschid* vidst at tilsnige sig Herredømmet i Ægypten, Syrien og Hidjaz for et Tidsrum af omtrent 34 Aar indtil 357 H. = 968 Ch. Til Ichschiderne hørte Kafur, oprindelig en sort Eunuch fra Habyssinien, der efter i længere Tid at have ført Regjeringen endelig tillagde sig Fyrstenavn; kort efter hans Død henvendte Folket i Ægypten sig, træt af de langvarige Revolutioner, til den Fathimidiske Chalif *Moiss ledin Allah*, der sendte sin General *Gawhar*, født i Sicilien, med en Armee mod Fostat. I Slutningen af A. 357 H. = 968 Ch. erobrede denne Residents uden Sværds slag; den Fathimidiske Chalif hyldedes i de to store Gámier (*Amru* og *Ibn Thulun*), og fra Minareterne lød Alidernes Raab til den daglige Bøn: „*Hai 'alá khair el-'amal*“ o: *Herhid til den bedste Gjerning!* Den gamle Residents Fostat behagede ikke det nye Dynasti; paa den øde Strækning N. O. for Fostat, vi nylig have beskrevet, afstak Gawhar Grændserne for den mægtige By, der skulde rivalisere med Abbasidernes Baghdad, 358—59 H.; som et Varsel om dens kommende Herlighed og Magt erholdt den Navnet *Qáhirah* o: den mægtige. Efter Sagnet¹⁾ havde han afgrændset

¹⁾ S. Makrizi s. I p. 377.

Byens Udstrækning med Pæle, af hvilke to og to vare forbundne med et Toug, hvorfra Klokker hængte ned. Stjernetydere skulde iagttage det gunstige Öieblik til Nedlægning af Ringmurens Grundsten, da af en Hændelse nogle Fugle satte Klokkerne i Bevægelse. Under Stjernetydernes Raab: *el-Káhir* 3: *den Mægtige er i Opgang!*, hvormed man tilkjendegav, at Mars dannede en lykkelig Constellation, lagdes Grundstenen, og Byen erholdt Navnet *Káhirah*, der ved en fordærvet frankisk Udtale er blevet til *Cairo*. Chalifen undrede sig over den af sin General valgte Beliggenhed og Navnet for den nye Hovedstad, idet han havde foretrukket dens Anlæggelse som Fæstning paa en Høide, kaldet *Sath el-Djurf* eller *Rasad*¹⁾; underrettet om Varslet gav han dog sit Bifald, og stadfæstede Navnet *al Káhirah el-Moizziah* istedetfor det paatænkte *al-Mansúria* 3: *den seirrige*. Samtidig grundlagdes den ældste Moschee *Gámi el-Askar* (3: *den blomstrende Moschee*), senere en af Islams vigtigste Høiskoler, i den nordøstlige Udkant af Byen, og hermed sattes i Forbindelse to Residentsslotte, en østlig og en vestlig Bygning, i den nordvestlige Del, paa en Plads, der nu for største Delen optages af den store Bazar *Khan Khalil*, *Hasaneyns Moschee*, den tilstødende *Madrassa-Tsáhiriah* og det overfor liggende prægtige Hospital *Moristan-Mansuri*.²⁾ Byen har Form af et Parallelogram, hvis Længdeudstrækning fra S.—N. er langt overværende dens Brede fra Ö.—V. Den yderste Grændse imod Syd var *Sab'a Seqájât* (3: *de 7 Vandledninger*), et Punkt af den store Canal ikke langt fra dens Munding

¹⁾ S. t. I p. 125. Denne Høide beskrives her som beliggende ligeoverfor al-Kabech, hvor Iba Thuluns Moschee var opført, lidt N. for Birket el-Habech.

²⁾ En Erindring om disse Slotte haves endnu i den snævre Gade „*Bain-el-Kawrin*“ 3: „imellem Slottene“, alga. de følgende Citater af Joh. Leons Reiseværk i Slutningen af dette Afsnit; paa en Plads, der hørte til det østlige Slot, opførtes 641 H. *Madrassen Sálík*, hvis Ruiner jeg har beskrevet i den franske Fortsættelse af denne Afhandling.

i Nilen; denne Canal, rimelig en Levning fra Romernes Tid og som saadan den nordlige Munding af en Forbindelse mellem det Røde Hav og den Pelusinske Nilarm, tjener endnu til at føre Nilens Vande gjennem Cāhirah op i Landet; imod Nord angives de gamle Moscheer *Sitti Rokaya* og *Gāmi el-Akmar*, beliggende bag det nordostlige Hjørne af den store Plads Ezbekiah, at danne det yderste Grændse-skjel; mod Syd-Ost skulle *Bāb-Zuweilah* og imod Nord-Vest de ældre Porte *Bāb-el-Nassr* og *Bāb-el-Fotūh* have været de yderste Punkter, saaledes at den senere opførte *Hākims Moschee* kom til at ligge udenfor Byen; imod Øst finde vi endnu Ruiner af de gamle Porte *Bāb-el-Barkyeh* og *Mahruk*, ikke langt fra *Gāmi el Azhar*, hvorimod kun Navnene for de vestlige *Bāb-es-Seadat* og *Bāb-el-Khokah* endnu bevares i Folkemunde. Den i Örkenens Sand nu anlagte Stad var af Chalifen Muizz kun bestemt til Fæstning imod Carmathernes Indfald fra Syrien og til Residents for Sultanen og Hofet, medens den øvrige Del af Befolkningen var henvist til Fostat. Den allerede omtalte frygtelige Hungersnød under Chalifen Mostansir tilintetgjorde for en Del dette sidste, saa at en Mængde Boliger stode øde og forvandlede til Ruiner. Da tillod *Emir el Gojusch* (den Fathimidiske Overgeneral) *Bedr-el-Gemāli* en Mængde Soldater, Söfolk og Armeniere at flytte ind i Cāhirah. Imidlertid vedblev det dog overveiende at være Sultanens og hans Hofstats Residents, indtil efter det Fathimidiske Dynasti den Eyjubidiske Sultan *Salah-ed-Din Jusuf* (Saladin) 567 H. = 1172 Ch. gav Tilladelse til dets almindelige Beboelse. Denne Sultan anlagde nemlig for sig og sit Hof paa en Høide ligeoverfor Mokattam, nær de nu kun sparsomt bevarede Ruiner af Castellet *Kubbat-el-Hāwa*, opført af Chalifen Ma'mun 217 H., den prægtige Borg, der nu omfatter de forskellige Divaner (Ministerier) og Mubammed-Alis Gāmi, og som for Öieblikket benævnes „*el-Kalat*“ (Slottet); først en af Saladins nærmeste Efter-

følgere, hans Brodersøn *al-Melik al-Kāmil*, tog den i Brug. De store Pladser om de to før omtalte Slotte i den nordvestlige Del af Byen forvandlede til Gader og bebyggedes, medens det store Torv *Rumæla* under Slottet traadte i deres Sted som Ridebane og Vaabenøvelsesplads. Inden vi fortsætte Fremstillingen af Cāhirahs videre Udvikling, tillader jeg mig her at meddele den første Prøve af min Indskriftsamling, et Par Marmortavler, indfattede i Muren af en Sidefløi ved Opgangen til Castellet fra Rumælapladsen, og mindende os om Borgens Anlæggelse ved Saladin. Stedet er utilgængeligt for Publicum, men et heldigt Tilfælde havde bragt mig i Bekjendtskab med den tjenstgjørende Officier, der med sjælden Forekommenhed og livlig Interesse for Sagen stillede et Par arabiske Soldater til min Raadighed for at faae afvadsket det vistnok flerehundreaarige Støv, som bedækkede Bogstaverne. Indskriften læstes da med Lethed paa et Par Ord nær, der vare udslettede:

بسم الله الرحمن الرحيم إنا فتحنا لك فتحاً مبيناً ليغفر لك الله ما تقدم من ذنبك وما تأخر وبتّم نعمته عليك ويهديك صراطاً مستقيماً وينصرك الله نصراً عزيزاً أمر بإنشاء هذه القلعة الباهرة المجاورة المحروسة القاهرة بالعزّة التي جمعت نفعاً وتحصناً وسعة على من التجأ إلى ظل ملكه وتحصّل به مولانا الملك الناصر صلاح الدنيا والدين أبو المظفر يوسف بن أيوب محيي دولته أمير المؤمنين في نظر أمين ووليّ عهده الملك العادل سيف الدين أبوبكر محمد كذلك أمير المؤمنين على كلّ أمم مملكته ومعين دولته [يوسف بن أيوب بن عبد الله —] في سنة سبع وسبعين وخمس مائة.

(Oversættelse). „I Guds Navn den Barmhjertiges, den Mildeste!
 „Vi have givet Dig en glimrende Seir, for at Gud kan tilgive
 „Dine forgangne og tilkommende Synder; at han kan fuldbyrde sine
 „Velgjerninger imod Dig og lede Dig paa den rette Vei og under-
 „støtte Dig med en mægtig Hjælp (Sura 48 v. 1—3). Har befalet
 „at opføre denne straalende Borg nær det velbevarede Cāhirah med det

„Formaal at forene Nytte, Tryghed og Velvære for hver, som søger
 „hen under Fyrstens Ly og kommer til ham, vor Herre *el-Melik*
 „*el-Nássir Saldh-ed-Din Abu-l-Mutsaffer Jusuf b. Eyjub*, Rigets
 „Gjenföder, de Troendes Fyrste i trofast Hu, samt hans kaarede
 „Thronfølger *el-Melik el-Adil Seif-ed-Din Abu-Bekr Muhammed*,
 „ligeledes de Troendes Fyrste over alle Rigets Folkeslag og hans
 „Regjerings Medhjælper¹⁾ [b. Eyjub b. Abdallah — —]. A. H.
 „577.“

Tre andre Tavler angive forskellige Restaurationer under
 Sultan Djakmak [† 857 H.], *Qäit-Báy* [† 901 H.] og *el-Melik*
el-Adil Tumanbay [† 906 H. = 1501 Ch.]; den sidste, affattet i
 den pompense Stil, der udmærker Mamlukdynastierne, og som varsler
 om Rigets snare Opløsning, meddele vi her:

بسم الله الرحمن الرحيم صلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين أمر بتجديد
 هذه القلعة المباركة سيدنا ومولانا مالك راقبنا السلطان الملك الملك العادل
 صاحب الديار المصرية والبلاد الشامية والقلاع [السلوحيّة؟] والأقطار الحجازية
 سلطان الأرض الحاكم طولها والعرض القاسم بالسنة والعرض المجاهد المويّد المنصور
 صاحب السيف والقلم والشّد والعلم السلطان الملك العادل أبو النصر طومان باي
 عز نصره بتاريخ شهر رمضان سنة ست وتسعين.

¹⁾ Efter Saladin fulgte vel hans Søn *Aziz*, men Onkelen *Melik-el-Adil*, bestyrede
 faktisk Regjeringen som Atåbek, indtil han afsatte *Aziz's* Søn *Mansur* og selv overtog
 Sultanatet. Efter en Tradition siges Saladin i en Samtale med Broderen at have forudsagt
 sine Sønners Uduelighed. Idet han nemlig med Broderen besteg den nylig opførte Borg,
 sagde han til denne: „Nu, min Broder! jeg har opført denne Borg for Dine Børn.“ „Naadige
 Hersker,“ svarede Broderen, „Herren forunde Dig, Dine Børn og Børnebørn Verdens
 Magt!“ „Forstaaer Du ikke,“ svarede da Saladin, „hvad jeg mener? Jeg er Kamelen af
 sødste Race, der ikke frembringer lignende Afkom; Du tilhører ikke denne, men Dine
 Børn have sødt Blod.“ — a. Makritsi, t. II p. 204.

„I Guds Navn den Barmhertiges, den Mildest Gud være
 „naadig vor Herre Muhammed, hans Slægt og Staldbrødre alle til-
 „sammen! Har befalet at restaurere dette velsignede Slot vor Herre
 „og Fyrste, Hersker over vore Nakker, den regjerende Sultan, den
 „retfærdige Konge, Herre over Ægyptens Boliger, Syriens Lande,
 „Krigsborge og Hidjaz's Distrikter, Jordens Sultan i dens Længde og
 „Brede, som holder fast ved Sunna og Forordningerne, som fører
 „den hellige Krig, den Lykkelige, den Seirrige, begavet med Sværd
 „og Pen, Belte og Krigsfane¹⁾, Sultan *Melik el-Adil Abu-l-Nassr*
 „*Tumanbay*, hans Seir være mægtig. I Maaneden Ramadhan 906 H.“

Efter Saladin udvidedes Staden snart til alle Sider, stærkest
 imod Syd udover Báb Zuweilah og mod Vest langs den store Canal,
 da en Mængde Indbyggere af Irak og de østlige Provinser i det
 13de Aarh. søgte et Tilflugtssted i Ægypten mod Djingizkans Öde-
 læggelser. Det hele Distrikt ned til *Ibn Thuluns Gámi* sammen-
 smeltede da med Cáhira, hvorved *Báb-Zuweilah* kom til at ligge,
 som vi finde den i dette Öieblik, omtrent midt i Cáhira tæt op til
 den store *Gámi Mowayjed*; mod Vest nærmede sig Byens Grændser
 tæt til Bulaq især ved dens Udvidelse under Mamluksultanen *Melik*
en-Nassir Muh. b. Qelawun ved A. H. 711. Imod Öst bebyggedes
 en stor Del af Örkenen Kerafat, den nuværende store Kirkegaard,
 indtil henimod Höiderne af Mokattam, og en betydelig Forstad løb
 som en smal Gade mod Nord udover Báb-el-Nassr og Báb-el-Fotuh,
 omfattende Quartererne *Hosainiah* og *Ridániah*. Den gamle Stad
 i Ruiner nede ved Nilen benævntes som nu *Masr* eller *Misr el-atig*

---

¹⁾ Af de her brugte Udtryk, der have, som man let ser, en symbolsk Betydning, er
 Ordet شَد temmelig sjældent; jeg har opfattet det som Quatremeres i hist. des sult.
 Maml. t. I p. 150 note 23; Læsemanden السلوحية anser jeg for usikker.

(=: gammel Cáhírah hos Frankerne), den nyere *Cáhírah* eller blot *Mísr*, det sidste Navn nu især brugeligt hos de Indfødte i daglig Tale. Paa Makritzis Tid havde Murene allerede tre Gange været flyttede¹⁾: grundlagte af Gawhar bleve de udvidede 480 H. af Overgeneralen *Bedr-el-Gemáli* under Chalifen Mostansir, og anden Gang af Emir *Qarakusch* under Saladin (569 H.), der senere forsynede dem med en Løbegrav (588). Saladins Hensigt var at indslutte Cáhírah og Fostat med en eneste Ringmur, som skulde begynde ved Toldstedet *Maks* nede ved Nilen imellem Bulaq og Fostat, og ved Castellet igjen forenes med det sidstes Mure; hans Død efterlod dette Værk ufuldført for et Stykke under Castellet. Om Byens Udstrækning kunne vi gjøre os en Forestilling, idet den om Cáhírah færdige Ringmur angives til 29,302 Alen (Haschimitiske D'rah). Hvad der laa udenfor Murene, benævntes i Almindelighed „*es-Záhir*“ (= Forstaden). Byen led betydelige Tab dels ved den store Pest 749 H., dels 806, da Nilens lave Vandstand, Tamerlans Ødelæggelser i Syrien og uduelige Regenter forårsagede en frygtelig Dyrtid, Pengemangel og idelige Oprør. Hele Partier forvandlede efter Makritzi²⁾ til Grushobe og Boliger for Ugler og andre Rovfugle. Den senere tyrkiske Occupation af Landet forbedrede neppe denne Tilstand; med Undtagelse af adskillige pragtfulde Moscheer, vi i et følgende Afsnit komme til at gjøre nærmere Bekjendtskab med, enkelte Paschaladser og Regjeringsbygninger bærer det nuværende Cáhírah Præget af en uhyre Ruin, hvis ulykkelige og fattige Beboere have fundet Ly i de engang glimrende Paladser, som nu hvert Øieblik true med at styrte sammen over deres Hoveder.

---

¹⁾ S. Makritzi t. I p. 300.

²⁾ S. t. I p. 365.

Inden vi forlade disse Ruiner for at vende vort Blik til „*de Dødes Stad*“ eller Kirkegaarden „*Kerafat*“, tillader jeg mig at meddele nogle Parallelsteder efter en af de ældste Beskrivelser af *Cahira*, det i Indledningen nævnte Værk af *Johan Leo*, som besøgte Orienten kort efter den tyrkiske Occupation henimod Midten af det 16de Aarh. Beskrivelsen, skjøndt meget kort, udmærker sig ved en sjælden og for den Tid næsten beundringsværdig Nøiagtighed. Idet Forfatteren, oprindelig Muhammedansk Renegat og opkaldt som Christen efter Pave Leo d. Xde, paa sine omfattende Reiser har været ledet af en Trang til at opfatte de Folks Historie og Sæder, som han har besøgt, vedligeholder dette Arbeide endnu sit Værd i Litteraturen. Vi citere efter den italienske Udgave ved Battista Ramusio, Venetia 1563 og anse Oversættelsen fra et bekjendt europæisk Sprog for nødvendig.

*Cahira*s Beskrivelse begynder fol. 83 v.:

„*Cairo, la cui fama risuona per tutto esser delle maggior et mirabili città, che siano nel mondo, ma io vi narrero di parte in parte la sua forma, et come ella sta; lasciando da parte le menzogne, che in diversi luoghi si dicono, et per incominciar dal suo nome, dico il Cairo esser vocabulo Arabico, ma corrotto nella commune lingua dell'Europa; per ciochè dirittamente è detto el-Châhira, che tanto dinota, quanto coatrice; et fu questa città edificata à tempi moderni da un ischiavo Schiavone¹) detto Gekoar el-Chetib; et vi affermo che 'l-Cairo, cioè la città murata, fa circa à 8 mila fuochi (o: Arnesteder), nella quale habitano gli huomini di maggior conditione . . . . . et dove è il famosissimo tempio, detto Gemih el-Hashare (o: Gâmi el-Azhar), cioè il tempio illustre . . . . . E cinta di bellissime et forti mura con bellissime porte ferrate, et le piu famose sono tre: una, che è detta Bâb-Nasre, cioè la porta della vittoria, la quale è di verso levante et verso il deserto del mar rosso; un' altra è chiamata Beb Zuaila, la quale va verso il Nilo et la città vecchia, et la terza s'appella Beb el-Futuh cioè la porta di trionfi, la quale conduce*

---

¹) Om Generalen Gawhars Fedested findes endnu forskellige Meninger, idet Nogle antage ham født paa Sicilien, Andre give ham en slavisk Oprindelse; det arabiske Alphabets Utydelighed har givet Anledning hertil.

verso un lago¹⁾ et certe altre campagne et possessioni. V'è una contrada chiamata *Bein-el-carrain*, dove sono alcune botteghe, nelle quali si vendono le vivande cotte etc.²⁾

Forfatteren opregner derpaa de 5 store Forstæder, der efterhaanden ere sammensmeltede med den oprindelige By (s. p. 17):

1) Borgo detto *Beb Zuaila*.

Beb Zuaila è un grandissimo borgo et fa circa à 12,000 fuochi. Incomincia dalle porte di *Zuaila* et s'estende verso ponente circa à un miglio et mezzo verso mezzo giorno fino alla rocca del Soldano et verso tramontana circa un miglio fino al borgo chiamato *Beb-el-lock*; et in questo borgo è quasi la medesima nobiltà, ch'è nella città. Molti hanno botteghe nel detto borgo et case nella città et così per lo contrario. Vi sono molti tempj, monasteri et collegi, massimamente il famoso collegio fabbricato da *Hesen Soldano*³⁾ il quale è di mirabil altezza di volti et forte di mura, in modo che tal volta si ribella uno soldano contro l'altro, et à quello di fuori li basta l'animo di fortificarsi nel detto collegio et dar la battaglia alla rocca del soldano, perciocché detto collegio è vicino alla detta rocca mezzo tratto di balestra.

2) Borgo detto *Gemeh Tailon* (o: *Ibn Thulun Gâmi*).

Gemeh Tailon è un' altro gran borgo, il quale confina col sopradetto dalla parte di levante et s'estende verso ponente in fino à certe rovine che sono verso la città vecchia; il quale borgo fu edificato innanzi il Cairo da un certo *Tailon*, che fu schiavo d'un pontefice di quei di Bagded et fu locotenente d'Egitto etc.

3) Borgo detto *Beb-el-lock*.

Beb-el-lock è anchora egli un gran borgo discosto dalle mura del Cairo circa à un miglio; fa circa à 3,000 fuochi et sono in lui artigiani et mercanti d'ogni sorte. V'è una piazza grande, dove è un grandissimo palazzo et un mirabile collegio edificato da un *Mammaluccho* detto *Jazbach*, il quale fu consigliere d'uno antico soldano, et la piazza è chiamata dal suo nome

¹⁾ Denne Sø er den saakaldte *Birket el-Haddj*, hvor Karavanerne, der drage til Mekka, samle sig Aftenen før Opbrudet, saaledes som jeg selv har været Vidne til d. 21de Schawal 1264 = 15de Febr. 1868.

²⁾ S. Anm. 2 p. 16.

³⁾ Her menes *Sultan Hasan Gâmi*, opført 760 H. paa Hjørnet af Rumala-Pladsen ligeoverfor Castellet og den senere *Mahammed Ali Gâmi*.

*Jazbachia*¹⁾ alla qual piazza, poiche è fornita la oratione et la predica ogni venerdì, tutto il popolo del Cairo suol ridursi.

4) Borgo detto Bulack.

Bulack è un grandissimo borgo discosto dalla città murata circa à due miglia, ma per tutta la strada si trovano case et mulini che macinano per forza di bestie; et questo borgo è antichissimo edificato su la riva del Nilo; — fa circa à 4,000 fuochi etc.

5) Borgo detto Charafa.

Charafa è un borgo à guisa d'una piccola città vicino al monte una tirata di mano et discosto dalla città murata circa à due miglia, et dal Nilo circa à un miglio; fa circa à 2,000 fuochi; et oggidì è quasi la metà distrutto. Si veggono in lui molte sepolture d'alcuni huomini, dallo sciocco volgo tenuti santi; le quali sono fatte in volti bellissimi et altissimi et di dentro ornate di varii lavori et colori et coperte in terra et le mura di tappeti finissimi. A queste ogni venerdì mattina molti vengono dal Cairo et dagli altri borghi per cagione di divotione, lasciandovi molte limosine.

La città vecchia detta Misrulketich (مصر العتيق).

Misrulketich è la prima città che fu edificata nell' Egitto al tempo di Mahumettani da Hamre, capitano di Homar, secondo pontefice (د: Amru b. el-As, capitano d'Omar); la quale fu edificata sopra il Nilo; non è cinta di mura, ma fatta à modo d'un gran borgo, che s'estenda su'l-Nilo; fa circa à 5,000 fuochi. Sono in lei molti palazzi belli et alti massimamente quelli, che riguardano sopra il Nilo; et v'è un tempio molto nobile, detto il tempio di Hamr²⁾, il quale è stupendo sì di bellezza et di grandezza come di fortezza. Di artigiani di varie et di diverse arti la città è à bastanza fornita. Quivi è quella famosa sepoltura della santa femmina, tanto da i Mahumettani riverita chiamata santa Nafissa³⁾, la quale fu figliuola d'uno chiamato Zeinulhebedin

¹⁾ Den her beskrevne Plads er den prægtige Esbekiah, ved hvis Indgang fra Qvarteret „Muechi“ vi have Ruinerne af den her omtalte Gåmi fra (880 H.) Sultan Qait-Bays Regeringstid.

²⁾ Amra-Moscheen, restaureret for Øieblikket i en plump Form, og som vi i det Foregaende have havt Leilighed til at gøre Bekjendtskab med, s. p. 12.

³⁾ Nafissas Capel ved Porten, vi oftere have nævnt, og som nu er den sydligste i Cåhira, gjælder endaa for en Helligdom især blandt Damer; den findes beskrevet i den

(زين العابدين: *Zein-ul-Abidin*), figliuolo del Hussein figliuolo de Heli
(ألي: *Ali*) consobrino de Mahumetto.

II.

Kirkegaarden Kerafat eller de Dødes Stad i Ørkenen udenfor Cahirah, almindelig Beskrivelse¹⁾ af Moscheer og Monumenter.

Cahirah ligger, som vi have set, midt i en Ørk, hvis glødende Sandbund kun ved Oversvømmelse af Nilen og de fra samme udgaaende Canaler forvandles til yndigt grønne Enge, Kornagre og Frugthaver, vendlende med Sukkerrørs- og Bomuldsplantager. En Del af

følgende Del af dette Værk. I Angivelsen af Nafisas Slægtregister har Forfatteren begaaet en lille Feil ved maaske at forveksle *Nafisa* med en anden hellig Qvinde af Alis Slægt, *Sitta Sakina*, hvis Capel, beliggende tæt ved inde i Byen, jeg ligeledes har beskrevet efter at have trængt ind i Helligdommen. *Sakina* var en Datter af *Husain*, Alis Søn, moderns *Nafisa* nedstammede fra Broderen *Hasan b. Ali* som Datter af *Hasan*, Søn af *Zeid*, Søn af *Hasan*, Alis Søn. Denne sidste døde 208 H. og blev efter Folkets indstændige Bønner begravet paa den angivne Plads, skjøndt hendes Mand *Ishak b. Djafer as-Sadik* af *Hasains* Slægt vilde føre hende til Medina. Vi benytte Leiligheden til at nævne en tredje Helligdom for Qvinder, den moderne og pragtfulde Gåmi for *Sitta Zeinah*, Prophetens Datterdatter (Datter af *Fathima*, gift med *Ali*). I den franske Fortættelse have vi meddelt en Del Indskrifter, dog tildels temmelig nye, som findes her. Den ligger lidt længere inde i Byen paa et stort Torv. Som Bevis for, med hvilken Ærefrygt Alis Slægt endnu behandles i Ægypten, kunne vi endelig blandt Bedestederne paa Kerafat, som vi nærmere komme til at behandle i det Følgende, nævne Gravene, eller de i ah Fald foregivne Grave for *Zein-ul-Abidin*, Søn af *Husain b. Ali*, *Umm-Kelthum*, den her omtalte *Sitta Nafisas* Datter, og *Sitta Gewhara*, hendes Slavinde; det sidste Capel er opført 1241 H. under Muhammed Alis Regjering.

¹⁾ S. Makrizi t. II p. 443; de Sacy Chr. Ar. I p. 238; the travels of Ibn Jubair p. 42—46; Niebuhr, Reisebeschreibung (1774) t. I p. 116.

denne Örk har faaet et endnu sørgeligere Udseende, ved at Blikket, istcdetfor at glide hen over den uendelige Sandflade, møder en Mængde smaa trekantede kalkede Høie, der i en lille Hule af kun ringe Dybde omfatte de jordiske Levninger af de troende Moslim, kun adskilte ved en let Slutsten fra Overfladen af den Plet Jord, der nu jevnlig en hver Fredag besøges af den efterladte Slægt. Vi befinde os i den saakaldte „*de Dødes Stad*“ eller *Kerafat*, der for Öieblikket i Omfang neppe staaer tilbage for de Levendes Stad; den strækker sig uafbrudt fra Byens nordlige Port *Báb el-Nassr* i en Halvcirkel, der begrændses af Kalkbjerget Mokattam mod Öst, indtil Sydvest for Citadellet, henimod Fostat og Nilens Bredder. Navnet Kerafat blev givet denne hele Strækning efter en arabisk Stamme, der fører sin Slægt tilbage til *Wáil b. el-Mogháfir*. Et gammelt Sagn har helliget denne Plads til Kirkegaard, idet den græske Statholder Mokawkas skal have ønsket Ret til at begrave her mod Udbetaling af en Sum af 70,000 Dinarer. Chalifen Omar, som undrede sig over det høie Bud for et Stykke Land, der hverken kunde frembringe et Græsstraa eller havde noget Vandløb, blev da af Mokawkas underrettet om, at ifølge gamle Skrifter var dette Land bestemt til at indeslutte en Spire for Paradiset. Efter Chalifens Mening burde en saadan Spire kun søges imellem de Troende; Pladsen valgtes til Kirkegaard, og *Amru b. el-As*, Ægyptens Erobrer, var blandt de Første, der kom til at hvile her. Den deles i to Dele, *den lille og store Kerafat*; hin længst imod Syd optager Skraaning af Mokattam og strækker sig ned mod den store Vandledning, der i en paa Buer hvilende Rende fører Nilens Vand op til Citadellet fra Fostat; denne omgiver Byen mod Öst fra *Báb-el-Nassr* til Citadellet og er den ældre Begravelsesplads. Efter Cáhiras Anlæggelse var

en Plads ved Navn „*turbat ez-Za'faran*“¹⁾ i den nordvestlige Del af Byen, nær de i det Foregaaende omtalte to Paladser, de Fathimidiske Chalifers Begravelsesplads, medens den almindelige Kirkegaard for Folket var det senere udenfor Zuweilah-Porten bebyggede Qvarter; først efter at den Fathimidiske Chalif Håkim biamr allah († 411) havde ladet denne Plads rydde, og Overgeneralen *Bedr-el-Gemâli* († 480 H.) havde valgt sit Hvilested udenfor Bâb-el-Nassr imod N., begyndte man at begrave her. Senere valgte de Eyjubidiske Sultaner den lille Kerafat, og denne kom især i Brug, da Sultan *Melik al-Kâmil* (A. 608 H.) havde begravet sin Søn i Nærheden af Imâm Schâfei, opført en prægtig Kuppel over Imamens Grav og ført en Vandledning hertil fra *Birket el-Habsch*. Man byggede da en Mængde Kupler især i den nærmeste Omgivelse om Imâm Schâfei, og den ældre Plads N. for Citadellet blev opgivet og forandret til Rideplads for Høffet og Armeen, indtil den gjenerholdt sin gamle Bestemmelse under Mamluksultanen *Melik an-Nâssir Muh. b. Qelawun* i Begyndelsen af det 8de Aarh. En Del af hans fornemste Emirer, som *Yelbogha Turcomâni*, *Thoktemir* fra Damask og *Qusun*, opførte her Gravmonumenter, af hvilke Ruiner endnu ere bevarede. Befolkningen efterlignede da disses Exempel, og snart fremstod en Art Forstad med Gravmonumenter, Klostre, Bade, Torve og Möller, omfattende den hele Strækning fra *Birket el-Habsch* mod Syd indtil Bâb el-Kerafat mod N. og fra Cåhirahs østlige Udkant indtil Mokattam; endnu videre mod Nord udenfor Bâb el-Nassr udvidedes denne Forstad, idet Folk fandt Behag i at boe her paa Grund af de Besøgendes Antal, der ønskede at se til Slægtninges Grave og jevnlig medbragte en Del Foræringer til Vedligeholdelsen af disse.

---

¹⁾ S. Makrizi t. I p. 362, 364. Denne Begravelsesplads beskrives noisigtigt som beliggende imellem den nuværende Bazar *Khan-Khalil* og *Gami el-Azhar*.

Den hele Strækning, hvis delvise Anvendelse til Begravelsesplads her er meddelt i et kort Omrids efter Makritzi, og hvis Grave for Øieblikket begynde temmelig langt N. for Báb el-Nassr omtrent ved den militære Høiskole *Abbásia*, naaende ned mod S. V. til Grændsen af Fostat, hvor en lille Udkant er anvist til Hvilested for Christne, er nu at betragte som en eneste umaadelig Kirkegaard henimod en dansk Mil i Længde fra NO.—SV. Ved Siden af de simple trekantede Høie med en Mindesten, bærende den Afdødes Navn og den vanlige Indskrift: „*Alt hvad der findes paa Jord, forgaaer; kun Allah forbliver i Herlighed og Evighed*“¹⁾, hæve sig de prægtigste Minder af arabisk Bygningskunst i Form af Minareter og Kupler over Moscheer og hermed engang forbundne Madrasaer (theologiske Høiskoler), hvis Mure indeslutte eller vare bestemte til at indeslutte Mamluksultanernes jordiske Levninger. De rundt om spredte, halvt sammenstyrtede Arcader, enkeltstaaende Söiler, Grushobe og Sanddynger, der skjule forskelligartet Murværk, minde os om, at vi staae paa en Plads, prisgiven en 7 à 8 Aarhundreders Ødelæggelsesværk. I Orienten overlader man rolig Tiden at tilintetgjøre Alt; de herlige Minder, der endnu staae som smukke Ruiner, ville vel i Løbet af et Par Aarhundreder have delt Skjæbne med deres Forgjængere og være forvandlede til uformelige Stendynger. Imod S. V. rundt om Imám Scháfei, hvis sorte Kuppel af uproportioneret Omfang danner en eiendommelig Modsætning til de i N. O. nærmest liggende slanke Minareter af den moderne Muhammed Ali-Gámi, opført indenfor Citadelsmurene paa en Høide ligeoverfor Mokattam, grupperer sig en Mængde Grave med smaa overbyggede Bedesteder, helligede Erindringen om de afdøde *Awlia* 3: Islams Helgener; nær disse have nogle af Offrene for Muhammed Alis blodige

---

¹⁾ Ser. 55 v. 26—27.

Politik, de indenfor Citadellets Mure (d. 1ste Marts 1811) nedskudte *Mamlukhøvdinger*, og deres nærmeste Forgjængere fundet deres Hvilested under pragtfulde med Baldakiner overbyggede Marmor-sarkophager indenfor en Murværks-Indhegning (الحوش), og i nogle Skridts Afstand herfra finde vi endelig Begravelserne for *Muhammed Alis Slægt*, medens han selv, Vicekongedynastiets Stifter¹⁾, hviler i et Hjørne af den efter ham benævnte pragtfulde Gåmi, fra hvis Terrasse det hele Landskab, i den sydvestlige Horizont begrændset af Pyramiderne, udfolder sig for vort Blik: til den ene Side Ørkenen med *de Dødes Stad* „*Kerassat*“, til den modsatte *Cakirah* med sin uoverskuelige Mængde af Minareter og Kupler.

Inden vi gaae over til Undersøgelsen af de enkelte Monumenter, maa det være mig tilladt i en kort Beskrivelse at anskueliggjøre forskellige af de mest fremtrædende Former, i hvilke Moscheerne ere opførte, saa meget mere som jeg kun kan forudsætte en ringe Grad af Kjendskab hertil, og kun Faa have havt Leilighed til at gjøre sig fortrolige hermed paa Stederne selv; det følgende Afsnit, der kommer til at behandle Enkelthederne, vil da kunne opfattes med større Lethed.

Baade med Hensyn til det Ydre og Indre er der en væsentlig Forskjel mellem de ældre arabiske og de yngre Moscheer, opførte efter den tyrkiske Occupation 1517; hine ere sædvanligen massive, firkantede, langagtige Bygninger, der have et à to Minareter, sædvanlig inddelte i Afsatser eller Gallerier, to, tre indtil fire, som oplyses i Ramadhan og paa de store Festdage med smaa udhængte Lamper, og hvorfra Mueddzin kalder de Troende fem Gange daglig

---

¹⁾ Idet Ægypten kun er et Paschalik, regjeres Landet af en Pascha; Vicekonge er derfor en Titel, der kun har sin Oprindelse i Europa. Den nuværende Pascha, Ismail, erholdt 1867 fra Constantinopel det temmelig intetsigende Prædicat „*khydewi*“ (Prins), der dog endnu ikke har skaffet ham Plads blandt Gotha-Almanakens Souveræner.

til Bön. Deres Form er sædvanlig 4, 6, eller 8 kantet, undertiden af lidt klodset Construction, og de ende ofte i et turbanagtigt Ornament over den afstumpede Top. Imellem Minareterne hæve sig da stundom en eller flere større Kupler som Tegn paa, at en saadan Moschee indeholder en eller anden Fyrstes eller Helligs Grav. De nyere tyrkiske have derimod som oftest Form af en Rotunde, hvis Loft hæver sig paa forskellige Steder til større og mindre Kupler, af hvilke den største i Midten sædvanlig bærer en pragtfuld Lysekroner. Minareterne, aldeles forskellige fra de ældre, ere slanke, spidstiløbende Söiler af en meget let Bygning og have kun ganske smaa Gallerier. I almindelig kunstnerisk Henseende har den arabiske Bygningskunst, skjönt i mange Tilfælde understøttet ved Christnes Hjælp, neppe nogensinde kunnet opvise de uforlignelige Skjönhedsmönstre, der fængsle Blikket i Italien; den lider af en klodset Ensformighed, og kun i Ornamentfaget træder en eiendommelig Elegance frem. Træde vi ind i det Indre af en saadan Helligdom, hvorfor den første uundgaaelige Betingelse er at afføre sig den ydre Fodbedækning, iagttage vi igjen en væsentlig Forskjel mellem de ældre og nyere Moscheer; ved hine maa vi atter skjælnes mellem de store og smaa. De store, ogsaa kaldte *Gämier*, hvor der regelmæssig holdes Gudstjeneste¹⁾ om Fredagen (*Jaum el-Gum'at*), bestaaende i en Tale fra Prædikestolen (*Minbar*) og Koranlæsning fra den overforstaaende Estrade (*Dikka*), indeslutte i deres Midte en aaben firkantet Plads (*Ssahn*); midt i denne finde vi enten et Vandbassin, bestemt til de inden Indtrædelsen i den indre Helligdom nödvendige Ablutioner, eller, hvor den strenge Hanafitiske Sekt har gjort sig gjældende, en

---

¹⁾ Om Enkelthederne ved den muhammedanske Gudstjeneste s. Lane t. I p. 113—26, der p. 120 meddeeler i Oversættelse en Prædiken, holdt i *Gämi el-Azhar*; jeg besidder i mit Bibliothek en betydelig Samling saadanne Prædikener, udgivne af den ved samme *Gämi* ansatte *Imâm Ibrahim es-Sakka*, A. H. 1281.

prægtig Fontaine med smaa Marmorbassiner, der optage det til Afvaskning nødvendige Vand gjennem en Kran, anbragt paa Hovedbassinet. Sædvanligen ere de nærmest omgivende Partier beplantede med Zirplanter; undertiden hæver sig et Par Palmer eller Sykomorer, der udbrede en eiendommelig Fred og behagelig Stemning over Stedet. Rundtom denne aabne Plads ere Bedesalene „*Liwan*“ (eg. al-Iwan), benævnedes efter Beliggenheden: *Liwan kibli* ɔ: den sydlige, som vender mod Mekka, *Liwan bahri* ɔ: den nordlige (eg. den mod Havet vendte), *Liwan el-gharbi* ɔ: den vestlige og *Liwan es-scharqi* ɔ: den østlige. Af disse er Liwanen, der ligger i Kiblaretningen og vender mod Mekka, den vigtigste. Taget bæres sædvanlig af flere Rækker Marmorsøiler, der tillige fra alle fire Sider afgrændse den aabne Plads. Det Indre er omtrent det Samme overalt: Mekkaretningen angives i hver Liwan ved en Nische, hvis Baggrund som oftest er belagt med smukke Mosaiker eller Sculpturarbejder i Marmor; tæt ved Kiblanischen eller *Mihrab* til Høire er *Minbar* ɔ: Prædikestolen, ofte udført i Sten eller Marmor, idet man stiger op ad en 10 à 12 Trin høi Trappe, aflukket forneden med en Dør; ligeoverfor er den til Koranlæsning bestemte Estrade (*Dikka*). Rundt om Gesimserne løbe hyppig pragtfulde Indskrifter, indeholdende dels Koranvers, dels Sultanens Navn og Aaret for Moscheens Opførelse; lignende Indskrifter ere i Almindelighed indhugne i Ydermurene og kaldes *Thirds*. Da de ofte indeholde en eller anden historisk Antydning, var det mig magtpaaliggende at samle en saa stor Mængde af dem som muligt. Gulvet, i Almindelighed dannet af Marmormosaik i forskellige Farver, er belagt med Palmebastaatter, hvorpaa de Troende dels forrette deres Bønner, dels efter endt Andagt hengive sig til en Hvile, hvis Behagelighed forøges ved Stedets Kjølighed; Moscheerne ere i Reglen hele Dagen aabne.

Ved de mindre Moscheer eller Bedesteder, bestemte til Privatandagt, uden at der om Fredagen holdes offentlig Gudstjeneste, fattes den store aabne Midtplads; denne repræsenteres indvendig i selve Moscheen af en firkantet Plads, sædvanlig belagt med Marmorgulv, der paa lignende Maade er omgivet af de fire lidt ophøiede Liwaner, af hvilke sjælden andre end *liwan al-kibli* og *al-bakri* have opnaaet nogen Udvikling; de to andre mod Øst og Vest ere kun forhaanden i formindsket Maalestok for Symmetriens Skyld og optages for en Del af de tæt ved hinanden anbragte Portaler, som oftest forsynede med meget kunstigen i Træ eller Marmor udskaarne Gitter, der kunne aabnes for at frembringe Lufttræk og Kjølighed, en Omstændighed, der i de store Gämier er overflødig ved det, rundt omgivet af Söilerækker, sig befindende aabne Rum. Idet den sydlige eller Kiblaliwanen altid anses som den helligste, finde vi under Islams nærværende Opløsningstilstand sjælden mere end denne ene bevaret, stundom i det Høieste den overforliggende nordlige; de øvrige ere ofte forvandlede til Grushobe, de smukke Anlæg forstyrrede og Vandbassinerne opfyldte med Grus. Bagved de mindre Moscheer er et i Almindelighed stinkende Vandbassin (*Meidhaa*), hvis Vand, kun engang aarlig fornyet, netop derved anses for helligt, men som desværre ved sine mephitiske Dunster aldeles harmonerer med den Stagnationstilstand, der om kortere eller længere Tid, afhængig af Europas politiske Udvikling, vil, i det Mindste i de Europa nærmest berørende Lande, Ægypten og Syrien, medvirke til Tilintetgjørelsen af det raa Barbari og Vankundigheds Mørke, der næsten er ensbetydende med Islam i dens senere Udvikling. — De nyere Moscheers indre Indretning er noget forskjellig fra de ældres. Den indre Rotunde er en med kostbare Tepper belagt Bedesal, hvis Loft bæres af en Mængde Marmorsöiler; undertiden hvælve sig forskjellige Kupler om en større i Midten, som i Almindelighed alle

bære nedhængende Lampekrone. Da Moscheerne næsten altid staae aabne, bygger en utallig Mængde Smaafugle deres Rede her, og de forstyrres aldrig. Stedets Pragt, Fuglenes Kviddren og den over det Hele udbredte Stilhed frembringer en gribende Virkning, og man forstaaer, hvorledes Cahirahs ulykkelige Befolkning med Velbehag søger hen til disse Steder for i en Times Tid at udhvile sig paa de bløde Tepper og glemme sin elendige Tilværelse. I Almindelighed er især ved de ældre Moscheer en Plads anvendt til Skole (*Madrassa*), der tilforn gav Undervisning i forskellige Videnskaber, men hvor for Øieblikket, med Undtagelse af Høiskolen i *Gâmi el-Azhar*, kun Børn indøves i Koranlæsning og Skrivning. En Imâm læser her et Vers af Koranen for en Snes Dreng, der gjentage det, alle paa engang i Munden paa hverandre, efter Afskrift paa Bliktavler. En Cisterne med Drikkevand findes som oftest ved Hovedindgangen til de større Gâmier; en saadan, kaldet *Sebil*, fyldes et Par Gange aarlig og understøttes ved Legater; den bestaaer i Almindelighed i en lille, halvcirkelformig, fremspringende Bygning med smukke Gitter, bag hvilke paa Kanten af det indenfor staaende Marmorbassin findes Bægre til de Forbigaaendes Brug, eller, som i Ørkenen udenfor Byen, der er blot anbragt et Sugerør af Metal i Muren, hvilket fører ned i Cisternen. Den Drikkende maa da selv med nogen Anstrængelse suge Vandet op, men vinder i alt Fald at faae det saameget koldere og friskere. Ofte ere disse Sebiler opførte med kunstnerisk Smag i to Etager med et fremspringende Galleri, og over de smukke Gitter læses Koranvers ¹⁾ eller forskellige Arter moderne Poesi, hvoraf vi i det

¹⁾ En af de almindeligste Indskrifter er Sur. 76 v. 21: „Og deres Herre vil give dem en ren Drik; dette skal være Eder givet til Belønning, og Eders Bestræbelser skulde blive anerkjendte“, eller Sur. 76 v. 8: „De Retfærdige skulde tømme en Pocal, hvis Blanding er af Cafur (en Kilde i Paradiset); det er Kilden, af hvilken Guds Tjenere skulde drikke, og de kunne lode den, hvorhen de ville.“

Følgende komme til meddele nogle Prøver; naar man erindrer, at Cahirah ligger midt i en Ørk, hvortil alt Vand maa føres op fra Nilen, vil man let indse Hensigtsmæssigheden af disse Cisterner, som høre til de ikke sjældne Fromheds og Vældedigheds Værker.

III.

Gravmonumenter paa Kerifat.

Vi have i det Foregaaende berørt, hvorledes Ægypten efter den islamiske Occupation bestyredes under Omayaderne og Abbasiderne af de i Fostat residerende Statholdere; af disse havde *Thulaziderne* (254—92 H.) og kort efter *Ichschiderne* (322—57 H.) næsten gjort sig uafhængige. Endelig tilintetgjordes Abbasidernes Overhøihed, da den Fathimidiske Chalif Moizz-le-din-allah 358 H. erobrede Landet, som forblev under dette Dynasti 208 Aar indtil 567 H., da *Saladin*, Stifter af det Eyubidiske Hus, bevarende det ydre Skin af Abbasidernes Overhøihed, i Virkeligheden blev uafhængig Hersker. Efter 81 Aars Regjering afløstes Eyubiderne af Prætorian-dynastier, der under Rigets Opløsning bemægtigede sig Magten. Det første, de *Kurdiske Mamluker*, ogsaa kaldet *Bahriler*, fordi de havde deres Qvarter paa Øen Rodha i Nilen, herskede omtrent 130 Aar (656—784 H.), det andet, de *Djerkessiske Mamluker*, omtrent 140 Aar (784—923 H.), da Ægypten igjen blev et Statholderskab (Paschalik), men under tyrkisk Høihed, som vi finde det for Øieblikket. De fleste Monumenter ere fra de to Mamlukdynastier; idet vi gaae frem efter deres Beliggenhed i Ørkenen udenfor Cahirahs Port *Báb el-Ghoratib*, omtale vi da først:

A. De fem Mamluksultaners Monumenter paa den store Kerafat.

1) Sultan Qâit-Bây (872—901 H. = 1468—1496 Ch.).

Af den store Forstad, der under Navn af Kerafat havde udviklet sig samtidig med Kirkegaarden, er for Øieblikket Alt forsvundet, der kan minde om Gader og behøvede Pladser, med Undtagelse af et Qvarter, vi nu skulle nærmere betragte, og som indeholder et af Cahirahs smukkeste Minder om arabisk Bygningskunst. Det er Qvarteret حارة قايت باي (*Hâret Qâit-Bây*), som, mod Øst og Vest indesluttet af en Stenmur og mod Nord og Syd lukket med en Port, har en Længde-Udstrækning af henved 280 Skridt og kan give os en Forestilling om, hvorledes den hele Forstads Udseende har været i det 15de—16de Aarhundrede. Vi have nemlig her de fuldstændigen bevarede Ruiner af et Residentsslot for Sultanen, grændsende tæt op til den endnu bevarede smukke Moschee, med en Række Boliger for hans Hofstat og Tjenerpersonale, de sidste nu beboede af en Hob fattige Folk, der tildels ernære sig ved Smaahandel, Tilberedelse af Trækul, o. l. Det er kun Gâmien, der af alle disse Bygninger frembyder en væsentlig Interesse, og hvis Beskrivelse vi her meddele noget vidtløftigere end de følgende, for at give Læseren et saavidt muligt fuldstændigt Billede af en Moschee, hvilket saameget lettere har kunnet lykkes mig, som et nærmere Bekjendskab med Imâmen gav mig uhindret Adgang til enhver Tid. Her holdes endnu Gudstjeneste om Fredagen ved en Imâm, der tillige er Mueddzin og Skoleholder. Desuden findes af underordnet Personale en Opsynsmand ved Gravcapellet og det dermed forbundne nu for største Delen udplyndrede Bibliothek, foruden et Par Moscheetjenere til Rengjøring og Lampepudsning.

Ad en Stentrappe træder man gennem en høi Portal, belagt med ciselerede Kobberplader, over hvilken man læser

denne Indskrift: **بسم الله -- وما تفعلوا -- عليم أمر بإنشاء هذه المدرسة مولانا**
الملك الأشرف قايت باي سيد ملوك العرب والعجم الملك الأشرف قايت باي خلد الله
ملكه وبيت قواعده دولته بمحمد وآله بتأريخ سنة سبع وسبعين وثمان مائة (1)
 ind i en Forhal, hvis venstre Side oprindelig indtoges af Sebil-
 pladsen med Giltrene til Gaden, men som for Öieblikket be-
 nyttes til Skole for Smaabörn; til Höire ligeoverfor er Ind-
 gangen til Moscheen, opført i en Firkant; over dens Midtplads
 (Ssahn) har været et bevægeligt Kobbertag for at frembringe
 Kjölighed; dette er forsvundet, som det fortaltes mig, solgt i en
 öieblikkelig Nöd af en foregaaende Imám. Cahirahs næsten altid
 regnfrie Himmel erstatter det fuldkommen. Ssahn'ens Side maaler om-
 trent 8 Skridt; paa alle 4 Sider ligge de fire Liwaner, hvoraf den
 vestlige, ligeoverfor Indgangen, fører ind til Sultanens Gravcapel.
 Til Venstre have vi altsaa, naar vi træde ind i Moscheen, *Kibla-*
liwanen, ligeoverfor den nordlige (*liwan el-bahri*), der begge have
 omtrent den samme Dybde, henved 8 Skridt. Over den tæt ved
 Kiblaen i den sydlige Liwan anbragte Minbar (Prædikestol) af Træ
 med udskaarne Forziringer læses denne Indskrift:

„مولانا السلطان الملك الأشرف قايت باي عز نصره“

o: „Vor Herre Sultan Melik el-Aschraf Qait-Báy, hans Seir være stor!“

hvorefter følger:

„بسم الله الرحمن الرحيم إن الله — تسليما“ (2)

Over Kiblanischen: **بسم الله -- يا أيها الذين -- تغلحون صدق الله**

العظيم“ (3)

¹⁾ I Guds Navn, den Barmhertiges, den Milde. „Og hvad I gjøre af Godt, viasselg Herren er vidende om Alt“ (Sur. 2 v. 211). Har befalet at opføre denne Madrasa vor Herre *al-Melik el-Aschraf Qait-Báy*, Herre over Araber- og Perserkonger, den ophøiede Konge Qait-Báy, Herren forevige hans Regjering og grundfæste Rigets Piller ved Muhammed og hans Slægt. A. H. 877.

²⁾ I G. N., den B., den M. „Herren og hans Engle ere Propheten naadige; o I, som troe, beder for ham og anraaber om Fred over ham!“ a. Sur. 33 v. 56.

³⁾ I G. N., d. B., d. M. „O, I Troende! bøier Kne, kaster Eder ned, tilbøder Eder

Rundt om de 4 Mure løber følgende Indskrift i colossal tulthi:

بِسْمِ اللَّهِ - - لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ - - وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ أَمْرَ بِإِثْشَاءِ هَذِهِ
الْمَدْرَسَةِ الْمُبَارَكَةِ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا وَمَالِكِ رَقَابِنَا السُّلْطَانِ الْمَالِكِ الْمَلِكِ الْأَشْرَفِ أَبُو النُّصْرِ
قَايْتِ بَلَى سُلْطَانِ الْأُمَمِ وَالْمُلُوكِ وَالْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ نَاصِرِ الدُّنْيَا وَالْدِّينِ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا
الْإِمَامِ الْأَعْظَمِ الْمَالِكِ الْمَلِكِ الْأَشْرَفِ أَبُو النُّصْرِ قَايْتِ بَلَى عَزَّ نَصْرُهُ بِتَأْرِيخِ رَمَضَانَ الْمُعْظَمِ
قَدَرَهُ سَنَةَ سَبْعٍ وَسَبْعِينَ وَثَمَانِ مِائَةً“¹⁾

Nedenunder denne begynder i Liwan Kibli følgende Indskrift:

بِسْمِ اللَّهِ - - أَنَا فَتَحْنَا لَكَ - - حَكِيمًا صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ وَرَسُولُهُ الْكَرِيمُ وَكَانَ الْفَرَاغُ
مِنْ ذَلِكَ فِي شَهْرِ رَجَبِ الْفَرْدِ عَامِ سَبْعٍ وَسَبْعِينَ وَثَمَانِ مِائَةٍ بَعْدَ الْهَاجِرَةِ أَمْرَ بِإِثْشَاءِ هَذَا
الْمَكَانِ الْمُبَارَكِ وَمَوْلَانَا السُّلْطَانِ الْمَلِكِ الْأَشْرَفِ أَبُو النُّصْرِ قَايْتِ بَلَى سُلْطَانِ الْإِسْلَامِ
وَالْمُسْلِمِينَ رَبِّ الْمَلِكِ وَسَيِّدِ الْمُلُوكِ وَالسُّلْطَانِينَ.

Herre og gjerer Godt! maaske ville I blive frelste (Sur. 22 v. 76.). Den mægtige Herre er sanddrua.

¹⁾ I G. N., d. B., d. M. (Sur. 2 v. 256, det saakaldte Thronvers.) „Gud er den eneste Gud, der er ingen Gud foruden ham, den Levende, den Uforanderlige. Ham betager ikke Sovn eller Trøthed; ham tilhører, hvad der er i Himlen og paa Jorden. Hvo kan gaae i Forbøn hos ham uden hans Tilladelse? Han kjender, hvad der er foran Eder, og hvad der er bagved Eder, medens Menneskene kun omfatte i Viden, hvad han tillader; hans Throne omslutter Himlene og Jorden; deres Bevægelse koster ham ingen Møie; han er den Mægtige, den Store.“ — „Den mægtige Gud er sanddrua.“ — „Har befalet at opføre denne velsignede Madrasa vor Herre og Fyrste, Hersker over vore Nakker, den regjerende Sultan *al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nasser Qâit-Bây*, Sultan over Folkeslag, de Fattige og Elendige, Verdens og Troens Frelser, vor Herre og Fyrste, den store Imâm, den regjerende Fyrste *al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nasser Qâit-Bây*, hans Seir være herlig! I Ramadhan, den ophædede Maaned, A. H. 877.“

²⁾ I G. N., d. B., d. M. „Vi have givet Dig en glimrende Seir, for at Gud kan tilgive Dig Din forgangne Synd og Din tilkommende, og faldbyrde sine Velgjerninger imod Dig og lede Dig paa den rette Vel, og hjælpe Dig med sin mægtige Hjælp. Han er den, som har nedsendt sin Fred i de Troendes Hjerter, at de bestandig kunne tiltage i Troen; Herren tilhøre Himlens og Jordens Skarer; Herren er alvidende og alvis“ (Sur. 48 v. 1—4). Herren den Mægtige og hans sødte Prophet ere sanddrua. Fuldendelsen af dette sandt Sted i Maaneden Regeb A. H. 877. — Har befalet: Opførelsen af dette velsignede Sted vor Herre Sultan *al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nasser Qâit-Bây*, Islams og de Troendes Sulten, Rigets Fyrste, Kongers og Sultans Herre.

Over de 4 Døre nærmest Kiblaen læses: -- كلما دخل -- بسم الله
 بسم --- أنا فتحنا لك -- نصرنا عزيزا: Over de 6 i Ssahn'en: -- حساب صدق الله
 صدق الله العظيم وصدق رسوله الكريم أمر بإنشاء هذه المدرسة المباركة مولانا
 السلطان الملك الأشرف أبو النصر قايت باي خلد الله ملكه.¹⁾

I liwan el-bahri læses paa Muren over Kibla:

بسم الله -- لقد جاءكم رسول -- العرش العظيم صدق الله

Over de 5 Døre i denne sidste:

بسم الله -- ذلك فضل الله ---- العظيم صدق الله السعد على أبوابها ادخلوها
 بسلام آمين وكان الفراغ بهذا المكان في شهر رجب الفرد الحرام سنة ثمان وسبعين
 وثمان مائة من الهجرة النبوية.²⁾

Ad Døren ligeoverfor Moscheeindgangen træder man ind i
 det omtrent af lignende Størrelse bagved liggende Gravcapel (قبة),
 som indenfor et med udskaaret Træværk afgrændset Aflukke (المقصورة)
 omfatter Sultan Qait-Bays Grav. Kisten er beklædt med et rødt
 Teppe, der fornyes hvert 5te eller 6te Aar; paa den i ciseleret
 Træ udarbejdede Dør hænge smaa Lerkugler, indsvøbte i rødt Maro-
 quin og indeholdende Ler fra Prophetens Grav i Medina. At gaæ

¹⁾ Over de 4 Døre ved Kiblaen: Sur. 3 v. 32: I G. N., d. B., d. M. „Saa ofte Za-
 charias kom at besøge Maria i Cellen, fandt han Føde hos hende. Hvorledes, o Maria,
 sagde han til hende, er det kommet til Dig? Det kommer fra Gud, svarede hun, Herren
 ernærer, hvem han vil, uden at holde Regnskab deraf.“ — Over de 6 Døre i Ssahn'en:
 Sur. 48 v. 1—3 (a. d. Foreg.) „Har befalet at opføre denne velsignede Madrasa vor Herre
 Sultan al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nasser Qait-Bay; Herren forevige hans Regjering!“

²⁾ „En Prophet er kommen til Eder af Eders Midte. Eders Synder gaæ ham til
 Hjerte, han er begjærlig efter at se Eder Troende, mild og naadig. Og vige de tilbage,
 da sig dem: Gud er mig nok; der er ingen Gud undtagen han; paa ham sætter jeg min
 Lid; han er Herre over den store Throne“ (Sur. 9 v. 129—30). — I G. N., d. B., d. M.
 Dette er en Guds Naade, som han giver, hvem han vil; Herren har en stor Naade
 (Sur. 57 v. 21.). — Herren er sanddm. — Lyksalighed være over dens Porte; gaæ ind ad
 dem i Fred og Tryghed (Sur. 15 v. 46.). — Fuldendelsen af denne Bygning fandt Sted i
 Maanedens Regeb A. H. 878.

ind i Maqsuraen blev mig ikke tilladt, skjøndt jeg ellers kunde bevæge mig frit overalt. I det modsatte Hjørne er en simpel Sarcophag af hvidt Marmor, hvorunder Sultanens Søster hviler; den har for Øieblikket ingen Indskrift. Ganske tæt ved begge Gravsteder staaer en lille firkantet Kasse, tildækket med en Silkekuppel; heri gjemmes to sorte Stene, der paa Overfladen fremvise en Figur af en Haand og en Fod. De ere bragte af Sultanen fra Mekka og forklares at være et Indtryk af Prophetens Haand og Fod¹⁾. Rundt om Capellet's Mure løbe 2 Rader Indskrifter, den øverste i colossal Stil, den nederste i en mindre Charakter med sammenslyngede Bogstaver; den nederste Indskrift er: بِسْمِ اللَّهِ -- لِيْنِ الْمُتَّقِيْنَ فِيْ مَقَامٍ -- الْمُرْتَقِبِيْنَ
 صدق الله العظيم وصدق رسوله الكريم صلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم
 دائما اذك يا رب العالمين ورضى الله تع عن اصحاب رسول الله اجمعين وحسبنا الله ونعم
 الوكيل امر بانشاء هذه القبة المباركة من فضل الله تع وجزيل عطاؤه العليم على سيدنا
 ومولانا مالك ربنا سلطان الاسلام والمسلمين قاتل الكفر والمشركين محيي العدل في
 العالمين الامام الاعظم ملك الملوك والامم السلطان المالك الملك الاشرف ابو النصر قايت
 باي ملك البحرين والبرتين خادم الحرمين الشريفين عوسيد العرب والعجم السلطان
 الملك الاشرف ابو النصر قايت باي اعزه الله تع ونصره واختم لنا بصالحات اعمالنا وعماله
 وثبت قواعده دولته وايد احكامه بمحمد وآله وصحبه وسلم تسليما كثيرا يا رب
 العالمين اعوذ بالله من الشيطان الرجيم.²⁾

¹⁾ Pascal-Coste beskriver disse Stene i sit Værk „l'architect. Ar.“ p. 39 note I saaledes: „Dans la salle du tombeau sont deux cubes de granit, l'un gris et l'autre rose. Sur le gris on voit, s'il faut en croire la tradition reçue, l'empreinte des deux pieds du prophète; sur le rose on voit l'empreinte d'un pied seulement. Ces deux cubes sont renfermés dans de petits monuments, l'un en bois, de forme pyramidale, sculpté et peint, et l'autre en marbre, surmonté de quatre petites colonnes qui portent une coupole en bronze ornée de ciselures dorées. On prétend que Qaitbai les apporta de la Mecque; on les plaça à côté de son tombeau, ou ils sont visités et réverés par les pieux Musulmans.“

²⁾ I G. N., d. B., d. M. „De Fromme skulle være paa et sikkert Sted, midt imellem Haver og Kilder, i sorte Klæder af Silke og Atlask og siddende overfor hinanden. Saaledes

Herpaa begynder et andet Koranvers:

بسم الله -- قد نرى تقلب وجهك -- شطره صلى الله العظيم وصدق رسوله الكريم
صلى الله على محمد وآله وصحبه وسلم تسليمًا يا رب العالمين اللهم وأيد الإسلام وأعزل كلمة
الامان ببقاء عبدك سيدنا ومولانا لل مقام الشريف السلطان الزاهد العابدين العالم العامل
العاذل الكامل في الورع المتورع الصائم القائم بحدود الله التابع سنة رسول الله التابع كتاب
الله الحاج إلى بيت الله الحرام الزائر قبر رسول الله عليه أفضل الصلوة والسلام المجاهد في سبيل
الله سيد الملوك والسلاطين ابو الفقير المساكين المجاهد المرابط المويّد المنصور السلطان
المالك الملك الأشرف أبو النصر قايت باي صاحب الصدقات والمعروف خلّد الله ملكه
بمحمد وآله وصحبه وسلم تسليمًا كثيرًا يا رب العالمين والحمد لله وحده و صلى الله
على سيدنا محمد وعلى آله وكان الفراغ من هذه القبة المباركة في شهر رجب القدر الحرام
سنة سبع وسبعين وثمان مائة.¹⁾

bliver deres Lod, og vi ville desuden give dem Hurier til Ægte, og de skulde lade sig
opvarte af disse med alle Slags Frugter, og nyde i Tryghed. De skulde ikke smage Døden,
undtagen den første Død, og Herren beskjermer dem mod Helvedes Straf; det er en Naade
fra Din Herre og en stor Lyksalighed. Vi have aabenbart Koranen letfattelig i Dit Sprog;
maaske komme de til Besindelse; vent Du, saaledes som de ogsaa ere i Forventning (Sur. 44
v. 51—59.). Herren den Mægtige og hans sødte Prophet ere sanddrue. Gud være vor
Herre Muhammed naadig, hans Slægt og Staldbrødre, og give dem Fred bestandig! Du, o
Verdens Herre! Du være naadig vor Prophets Staldbrødre alle tilsammen! Gud er os
nok; hvor herlig Beskytter er han! — Har befalet at opføre dette velsignede Capel, ved
den af Gud mod vor Herre og Fyrste udviste Naade og da ham rigelig forundte Gaver,
Herskeren over vore Nakker, Islams og de Troendes Sultan, Vantroes og Afgudsdyrkeres Bane-
mand, Gjenopvækker af Retfærdighed i Verden, den store Imâm, Kongernes og Folkenes Konge
den regjerende Sultan *al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nasr Qâit-Bây*, de to Haves og de to
Landes Herre, de to ophøjede Helligdommes Tjener, Fyrste over Arabere og Persere,
Sultan *al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nasr Qâit-Bây*, Herren ophøjet ham og give ham Seir og
bringe til en lykkelig Ende vort Værk og hans Værk og grundfæste hans Riges Piller, og
styrke hans Befalinger ved Muhammed og hans Slægt og hans Staldbrødre. Du give dem
Alle Din Fred, o Verdens Herre! Herren er min Tilflugt mod den forfæmte Satan.”

¹⁾ I G. N., d. B., d. M. Vi have set Dig vende Dit Ansigt mod Himmelen, vi ville
derfor give Dig en Retning, som Du vil finde Behag i. Vend Dit Aasyns benimod det
hellige Tempel, og hvorvombest i ere, vender Eders Ansigt benimod det! (Sur. 2 v. 139.).
Herren den Mægtige og hans sødte Prophet ere sanddrue. Herren være Muhammed, hans
Slægt og hans Staldbrødre naadig; Du give dem Fred. o Verdens Herre! O Gud, styrk
Islam, og ophøj Troens Artikel ved Bevarelsen af Din Tjener, vor Herre og Fyrste, den
høje Majestæt Sultanen, den fromme Gudstjener, stor i Raad og i Daad, den retfærdige,

Tæt ved Sultanens Grav staaer hans Stol (كرسى), paa hvilken læses udskaaet i Elfenben:

أمر بإنشاء هذا الكرسي للملك الأشرف قايت باي في تاريخ شهر ربيع الأول سنة ثمان و سبعين وثمان مائة -

lidt nedenunder:

قايت باي السلطان الملك الأشرف عز نصره.

(„Denne Stol er forfærdiget paa Befaling af *al-Melik el-Aschraf Qait-Bây* i Rebia-el-awwal A. H. 878⁶). — Den øverste Indskrift var for utydelig, til at jeg kunde læse den, men indeholder neppe Andet end et Koranvers.

Med denne Gâmi var Sultanens Slot forbundet, som nu er i Ruiner og beboet af fattige Folk; paa et Fløi mod Nord læses denne Indskrift, indhuggen i Sten:

بسم الله - - إن المتقين - مقتدي صديق الله العظيم أمر بإنشاء هذا المقعد المبارك السلطان للملك الأشرف أبو النصر قايت باي سلطان الأرض الحاكم ضولها والعرض القائم بالسنة والعرض ملك البر والبحر خادم الحرمين الشريفين السلطان الملك الأشرف قايت باي¹⁾

faldkommen i Guds frygt og Afholdenhed, som faster og overholder Guds Bud, som følger Prophetens Regel og Guds Bog, som valfarter til Helligdommen, Herrens Hus, som besøger Prophetens Grav (Herren være ham naadig og give ham Fred!), som drager i den hellige Krig, Kongers og Sultans Herre, de Fattiges og Elendiges Fader, den Troesivrige, den Fromme, den Lykkelige, den Selvrige, den regjerende Sultan *al-Melik al-Aschraf Abu-l-Nasr Qait-Bây*, han, som udbreder Almisser og Velgjerninger. Herren forevige hans Regjering ved Muhammed, hans Slægt og hans Staldbrødre, og Du give rigelig Fred, o Verdens Herre! Priset være ene Gud; og Han være vor Herre Muhammed og hans Slægt naadig! Fuldendelsen af dette velsignede Capel skete i Maanedens Regeb A. H. 877.

¹⁾ I G. N., d. B., d. M. „De Gudsfrygtige skulle boe imellem Haver og Bække, i Sandhedens Bolig hos den mægtige Konge” (Sur. 54 v. 54—55.). Herren den Mægtige er sanddra. — Har befalet at opføre denne velsignede Bolig Sultan *al-Melik al-Aschraf Abu-l-Nasr Qait-Bây*, Jordens Sultan og Herre i dens Længde og Brede, som overholder Sunna og Budene, Konge over Land og Hav, de to hvide Helligdommes Tjener, Sultan *al-Melik al-Aschraf Qait-Bây*.

2) Gâmi Melik-al-Aschraf Birsbây.
(825—41 H. = 1422—38 Ch.).

Omtrent i en Afstand af 10 Minuters Gang imod Nord finde vi den anden store Gâmi, opført paa Kerafat af Sultan *Melik al-Aschraf Birsbây* og bestemt til hans Begravelsesplads. Den er nu kun at betragte som en smuk Ruin, overgiven Tidens Ødelæggesværk, der allerede har forstyrret dens engang stolte Minaret. Da det Indre endnu minder om en sjelden Pragt, maa det være tilladt her at meddele en kort Beskrivelse af samme tilligemed en Angivelse af de faae historiske Indskrifter, den indeholder.

Gâmien er 22 Skridt dyb fra N.—S., 19 Skridt fra Ö.—V., de to Liwaner medindbefattede. Gulvet er vel bevaret i pragtfuldt Marmormosaik med hvide, sorte og røde Farver. Loftet stöttes af 6 Spidsbuer, der bæres af 4 korinthiske Marmorsöiler. Mod Ö. og V. vare 4 og 5 gittrede Porte (شبابيك) anbragte for at tilveibringe Kjølighed; disse bleve nedtagne og bortslæbte, som den gamle Opsynsmand udtrykte sig, af „Beniparte“ (arabiseret Form af Bonaparte). Nogle Levninger ere endnu bevarede af den øverste Del af disse Gittre, udskaarne i Marmorarabesker, og Aabningerne udfyldte med farvet Glas. Over Døren ind til Moscheen læses: عز مولانا السلطان الملك الأشرف أبو النصر بهسبای عز نصره. „Priset være vor Herre, Sultan *al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nassr Birsbây*, hans Seir være herlig!“ Under det glade Tag løber en Trægesims med en Indskrift, hvis Farver tildels ere udviskede af Fugtighed; den indeholdt en bestandig Gjentakelse af forskellige epitheta ornantia til Sultanen, af hvilke man endnu læser:

--- و مالک رقا بنا السلطان المالک الملك الأشرف أبو النصر بهسبای سلطان الاسلام
و المسلمين قاتل الکفرة و المشرکین محیی العدل فی العالمین حامی حوزة الدین الجوهر
بهرکة الفقراء و المساکین و المحتاجین سلطان الأرض الحاکم طولها و العرض القائم بالسنة

والغرض المحاكم بأمر الله التالى لكتاب الله التابع سنة رسول الله صاحب السيف المحسّم
 سيد العرب والعجم
 صاحب الصدقات والمعروف والمعين لكل الملهوفين سلطان الاسلام والمسلمين قاتل الكفرة
 والمشركين السلطان المالك الملك الاشرف أبو النصر برسبای خادم الحرمين الشريفين --
 قمع الخوارج والماردين السلطان الملك الأشرف أبو النصر برسبای أدام الله --¹⁾

Denne Indskrift gjentages næsten med de samme Udtryk i Moscheens tre Afdelinger: Midtdelen og de to Liwaner.

Gravcapellet, der bærer en smuk og velbevaret Kuppel, er 18 og 15 Skridt i Længde og Brede; ligefor Kiblaen staaer Sarcophagen uden nogen Indskrift, med sammenstyrtet og ituslaaet Marmor. Om Kiblaen, hvis Baggrund er forsynet med et prægtigt Mosaik, i sort, hvidt og rødt Marmor, og hvis Kant dannes af et endnu finere Arbeide i Perlemoder og Marmor, er indhugget Koranverset: ²⁾ بِسْمِ اللَّهِ -- في بيوت -- -- بغير حساب Ved Indgangen til Gravcapellet til Venstre er indlagt i Muren en grøn Sten, formodentlig en Malakit, omtrent i Størrelse af et Octav--

¹⁾ -- -- Og Hersker over vore Nakker, den regjerende Sultan *al-Melik al-Aschraf Abu-l-Nassar Birsabý*, Islams og de Troendes Sultan, Tilintetgjører af de Vantroes og Flergudedyrkerne, Retsfærdigheds Gjenopliver i Verden, Beskærmer af Troens Omraade, en Edelsten ved Velgjerninger mod de Fattige, Elendige og Trængende, Jordens Sultan og Herre i dens Længde og Brede, Iagttager af Sunna og Budene, han, som dommer efter Herrens Ord, som følger Herrens Bog og holder sig til Prophetens Sunna, rustet med det skjærende Sværd, Araberes og Perseres Herre -- -- udmærket ved Almisser og Velgjerninger, alle Ulykkeliges Hjelper, Islams og de Troendes Sultan, Tilintetgjører af de Vantroes og Flergudedyrkerne, den regjerende Sultan *al-Melik al-Aschraf Abu-l-Nassar Birsabý*, de to hellige Helligdommes Tjener, Betvinger af Oprørere og Gjenstridige, Sultan *al-Melik al-Aschraf Abu-l-Nassar Birsabý*, Herren forevige hans Regjering!

²⁾ I G. N., d. B., d. M. „I Huse, som Herren har tilladt at opføre, og hver hans Navn omtales, lovprise Morgen og Aften Mænd, hvem Kjøb og Salg ikke holde tilbage fra at ihukomme Herren, at iagttage Bøn og give Almisser, som frygte den Dag, da Hjertet og Blik skulle forvirres; dette, for at Herren kan belønne dem for deres bedste Gjerning og forege sin Naade imod dem; Herren er den, som opholder, hvem han vil, uden at aflægge Regnekab“ (Sur. 24 v. 36--38.).

blad; dens Bestemmelse var at tjene som Amulet for Svangre, idet Fødselsveerne antoges at lettes, naar de spillede sig i den.

Til denne Gâmi hørte et Slags Kloster (تكية), der, endnu bevaret som Ruin, danner en temmelig lang Bygning, beboet af fattige Folk. Den ligger umiddelbart foran Gâmien, naar man kommer fra Qâit-Bây, og benævnes for Öieblikket رُبْعُ الْأَشْرَفِ („Aschrafs Firkant“). Paa 7 dobbelte Marmorplader læses en Legathestemmelse, der indeholder nogle sjældent forekommende Udtryk, hvis Forklaring udkræver en vidtløftigere Udvikling, og som derfor ikke egner sig til at meddeles her.¹⁾

3) Gâmi al-Melik ets-Tsâhir Abu-Sâid Barqûk
(784—801 H. = 1382—1399 Ch.) og
al-Melik en-Nâsir Abu-Seâdât Ferradj Ibn-Barqûk
(801—815 H.).

Omtrent paa samme Linie i en ubetydelig Afstand imod N. hæve sig to pragtfulde Minareter og 3 Kupler, en stor midt imellem to mindre; vi have her Sultan Barqûks og hans Families Begravelsesplads²⁾. Den har oprindelig havt to Hovedportaler, en mod Syd, og en anden mod Nord, hvilken sidste nu er spærret; ad den første træde vi ind i en Forhal, der nu bruges til Kamelstald, og hvorfra vi gennem en Port føres ind i Helligdommen. Den store aabne Plads (Ssahn), i hvis Midte et lille Palmeanlæg omgiver Afvadsk-

¹⁾ Den er optagen i Bulletin de l'Académie de St. Pétersbourg.

²⁾ Om dette Monuments arkitektoniske Betydning siger Pascal-Coste p. 35: „Cet édifice qui semble avoir été bâti d'un seul jet, offre par l'accord qui regne dans sa disposition, dans sa construction et dans sa décoration un bel exemple de la seconde époque de l'architecture Arabe, où déjà l'art et la science ont établi une espèce de système et de goût particulier à ce peuple.“

ningsbassinet (Hanefieh), modtager os; rundt om ligge de fire Liwaner, af hvilke for Øieblikket kun den sydlige er bevaret, adskilt fra Pladsen ved tre herlige Söilerækker, som forenes ved Rundbuer. Denne Liwan har en Dybde fra N.—S. af 20 Skridt og en Længde fra Ö.—V. af omtrent 50; paa den sydlige Ydermur ere 3 Kiblanischer anbragte; imellem den 2den og 3die staaer endnu den pragtfulde Minbar, et kostbart Arbeide med rigelige Arabesker, udhugne i Marmor. Inden vi nærmere fordybe os i det Indres Enkeltheder, vandre vi tilbage gennem Söilehallerne ud paa den aabne Plads og finde her 5 Portaler, hvoraf de fleste nu ere fyldte med Grus og nedstyrtet Murværk, og som fordum førte ind i forskellige Boliger for Moscheepersonalet; vi læse endnu over disse Sultanens pompøse Titler:

- أمر بإنشاء السلطان المالك الملك الناصر أبو السعادات فرج ابن بهرقوق عز نصره.¹⁾
 اللهم أتم العز والتكريم والنصر والفتح المبين لمولانا السلطان الملك.²⁾
 - الناصر أبو السعادات فرج ابن بهرقوق أعز الله نصره وصاعف آقنداره بمحمد وآله.³⁾
 عز لمولانا السلطان المالك الملك الناصر أبو السعادات فرج ابن بهرقوق عز نصره.⁴⁾
 عز لمولانا السلطان المالك الملك الناصر أبو السعادات فرج ابن بهرقوق السلطان الشهيد
 أدام الله أيامه وبشره في الحيا نقاه أعلامه.⁵⁾

¹⁾ Paa Befaling af den regjerende Sultan *al-Melik an-Násir Abu-Seddát Ferradj ben Bargúk*, hans Seir være herlig!

²⁾ O Gud! Forevig Du Hæder og Ære, Seir og glimrende Erobring for vor Herre og Konge Sultanen!

³⁾ — *al-Melik an-Násir Abu-Seddát Ferradj ben-Bargúk*, Herren forherlige hans Seir og fordobble hans Magt ved Muhammed og hans Slægt!

⁴⁾ Hæder over vor Herre, den regjerende Sultan *al-Melik an-Násir Abu-Seddát Ferradj ben Bargúk*, hans Seir være herlig!

Hæder over etc. — — — — Søn af Sultan *Bargúk*, Troens Martyr, Herren forlænge hans Dage og forkynde ham i dette Kloster sine Tegn!

Paa begge Sider af Hovedportalen, der fører ind i Forgaarden, læses: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَمْرٌ بِاَنْشَاءِ عِزِّهِ الْخَلْقَاءِ الشَّرِیْفَةِ السُّلْطَانِ الْاَعْظَمِ مَالِكِ رَقَبِ الْاُمَمِ سَيِّدِ مَلُوكِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ مَوْلَانَا السُّلْطَانِ الْمَلِكِ النَّاصِرِ نَاضِرِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ اَبُو السَّعَادَاتِ فَرْجِ ابْنِ بَرْقُوقِ اَدَامَ اللّٰهُ اَيَّامَهُ. (1)

Idet vi gennem Forgaarden vende tilbage til den sydlige Liwan og betragte den der opreiste, pragtfulde Minbar, læse vi over dennes Dør, der ad en 12 Trin høi Trappe fører op til Talerstolen, paa den udvendige Side: بِسْمِ اللّٰهِ -- paa den indvendige Side: اِنْ اللّٰهُ وَمَلَأْتَكُنَّ -- تَسْلِيْمًا صَدَقَ اللّٰهُ الْعَظِيْمَ; paa begge Sidefladerne læses til Høire: اَمْرٌ بِاَنْشَاءِ هَذَا الْمَنْبَرِ الْمُبَارَكِ مَوْلَانَا السُّلْطَانِ الْمَلِكِ الْاَشْرَفِ اَبُو النَّصْرِ قَايْتِ بَايْ اَعَزَّ اللّٰهُ اَنْصَارَهُ بِتَارِيْخِ شَهْرِ رَبِیْعِ الْاٰخِرَةِ سَنَةِ ثَمَانٍ وَثَمَانِيْنَ وَثَمَانِ مِائَةٍ مِنْ اَمْرٍ بِاَنْشَاءِ هَذَا الْمَنْبَرِ الْمُبَارَكِ: og paa den anden Side: سَيِّدُنَا وَمَوْلَانَا الْمَقَامِ الشَّرِیْفِ السُّلْطَانِ الْمَلِكِ الْاَشْرَفِ اَبُو النَّصْرِ قَايْتِ بَايْ اَعَزَّ اللّٰهُ اَنْصَارَهُ وَخَتَمَ بِالْحَا لِحَاتِ اَعْمَالِهِ وَالْمُسْلِمِيْنَ يَارَبَّ الْعَالَمِيْنَ. (2)

¹⁾ I G. N., d. B., d. M. „Dette herlige Kloster er opført paa Befaling af den mægtige Sultan, Hersker over Folkenes Nakker, Herre over Arabernes og Persernes Konger, vor Fyrste, Sultan *al-Melik an-Násir*, Verdens og Troens Vogter, *Abu-Sa'ádat Ferradj ben Baryák* Herren forlænge hans Dage!“

²⁾ I G. N., d. B., d. M. „Herren og hans Engle ere Propheten naadige. O I, som troe, beder for ham og anraaber Fred over ham!“ „Herren den Mægtige er sanddra“ (a. Nr. 33 v. 56). — I G. N., d. B., d. M. „Herren befaler Retfærd, Velgørenhed og Hjælpsomhed mod Slægtninge, og forbyder Skjændsel og Uret“ (S. 16 v. 92). Denne velsignede Prædikestol er opført paa Befaling af vor Herre, Sultan *al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nasir Qáit-Báy*, Herren forherlige hans Kjæmpere! I Maanedens Rebia II A. H. 888.

„Denne velsignede Prædikestol er opført paa Befaling af vor Herre og Fyrste, hans høie Majestæt, den regjerende Sultan *al-Melik al-Aschraf Abu-l-Nasir Qáit-Báy*, Herren forherlige hans Kjæmpere, og bringe til lykkelig Ende hans og de Troendes Værk, o Du Verdens Herre!“ — Vi tillade os at anføre Pascal-Costes Dom om denne Prædikestol p. 35: „Ce qu'il y a de plus remarquable à l'intérieur, c'est la chaire à prêcher; elle est d'un goût et d'un travail exquis.“ —

Til Høire og Venstre i denne Liwan ligge de to Gravcapeller, opførte for Sultan Barqûk og hans Familie, adskilte fra Bedestedet ved et i smukke Arabesker udskaaret Gitter. Over Døren til Høire læses:

أمر بإنشاء هذه التربة المباركة مولانا السلطان الملك
الناصر فرج ابن برقوق تغمد الله برحمته وأسكنه فسيح جنته بمنه وكرمه. ¹⁾ —
Dette Capel indeholder 2 Grave, der betegnes ved to smukke
Marmorsarcophager; den ene har ingen Indskrift med Undtagelse af
Thronverset (Sur. 2 v. 256) ²⁾: — الله لا إله — القدير صدى الله العظيم;
den anden indeslutter Sultan Ferradj's Datter *Sakrâ* ifølge en i
smukke sammenslyngede Bogstaver affattet Indskrift: وثقت السيدة
للصوتة الجلييلة الكبرى ذات الستر الرفيع والحجاب المنيع ذي الأزار الكريمة خوند سقرا
بنت السلطان الشهيد الملك الناصر فرج بن السلطان الشهيد الملك الظاهر برقوق
تغمدهما الله برحمته بتاريخ يوم الجمعة مستهل شهر رجب الفرد سنة سبع وثمانين
وثمان مائة من الهجرة النبوية. ³⁾

Rundt om den øverste Del af de 4 Mure løber en colossal
Indskrift i Tulthi Character, indeholdende: بسم الله -- إن المتقين -- مرتقبون:
صدى الله العظيم وصدى رسوله الكريم أمر بإنشاء هذه القبة
المباركة مولانا السلطان الملك الناصر فرج ابن السلطان برقوق الشهيد تغمد الله برحمته
وأسكنه فسيح جنته بارب العالمين وكان الفراغ في سنة [ثلاث وعشر] وثمان مائة. ⁴⁾

¹⁾ „Dette velsignede Capel er opført paa Befaling af vor Herre Sultan al-Melik an-Nâsir Ferradj ben-Barqûk, Herren bedække ham med sin Naade og give ham rummelig Bolig i Paradis med Naade og Miskundhed!“

²⁾ S. Oversættelsen p. 37.

³⁾ „Den ærbare Kvinde, den søde og ansete, indhyllet i Høitids Slør og Kydekøde Klæde, iført Adels Lin, Prinsesse Sakrâ, Datter af Troens Kjemper al-Melik an-Nâsir Ferradj b. al-Melik etc.—Tsâkir Barqûk, Troens Kjemper (Herren bedække dem med sin Barmhjerlighed), døde en Fredag i Begyndelsen af Maanedens Regeb A. H. 887.“ Ordet إزار = „et Slør“ efter en mindre nøiagtig Orthographi, som ofte forekommer.

⁴⁾ Qverarsættelsen til Sur. 44 v. 51—59 a. p. 40. Dette velsignede Gravcapel er opført paa Befaling af vor Herre, Sultan al-Melik an-Nâsir Ferradj b. Sultan Barqûk, Troens

I det overforliggende Capel, hvortil en lignende Dør fører ind, over hvilken læses Koranverset Sur. XV v. 45—47: **أَنِ الْمُتَّقِينَ** --- findes 3 Sarcophager af hvidt Marmor; den første, nærmest Indgangen, har denne Indskrift paa den forreste af de fire Sider: **بسم الله الرحمن الرحيم كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذو الجلال والإكرام** هذا ما أمر به له مولانا السلطان الملك الناصر فرج لوالده الشهيد المرحوم الملك الظاهر برفوق قنم الله برحمته أمين في شهر المحرم سنة [عشر?] وثمان مائة. Paa de 3 andre Sider læses Thronverset S. II. v. 256 som ovenfor, hvortil er føiet Sur. XXXI v. 34: **١) تَمُوت** --- **أَنِ اللَّهُ عِنْدَهُ**

En Mindesten (شاهد) staaer ved Hovedet og fører denne Indskrift: **بسم الله الرحمن الرحيم كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذو الجلال والإكرام** هذا ضريح العبد الفقير إلى الله تعالى العبد الشهيد الملك الظاهر أبي سعيد برفوق قدس الله روحه ونور ضريحه بمحمد وآله من أمر بوصية توفى إلى رحمة الله تعالى قبل اذ ان صدقة الفجر يوم الجمعة الخامس عشر من شوال سنة إحدى وثمان مائة الهجرية آخر الله ختامها في خير بمحمد وآله ودفن بعد صلاة الجمعة من يومه بحضرة الجمر والغفر من المسلمين وأبنتهم وكان يوما مشهودا جعل الله قبره روضة من رياض الجنة بمحمد وآله أمين وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه ودرسه تابعيه إلى يوم الدين. **٢)**

Kjæmper, Herren bedække ham med sin Barmhjertighed og give ham rummelig Bolig i Paradis, o Du Verdens Herre! Faldendt 812. (7)

¹⁾ S. 15 v. 45—47: „De Fromme skulle eje Haver og rindende Kilder. Gaaer ind i Fred og Tryghed! Vi have borttaget, hvad der er i deres Hjerter af Falskhed; som Brødre skulle de hvile paa deres Leier, den ene ligeoverfor den anden.“

I G. N., d. B., d. M. Alt hvad findes paa Jord forgaaer; kun Herrens Aasyn forbliver i Herlighed og Hæder (S. 55 v. 26). Dette er opført paa Befaling af vor Herre, Sultan al-Melik an-Nasir Ferradj for hans Fader, den salige Troens Kjæmper al-Melik at-Teakir Barqak, Herren bedække ham med sin Barmhjertighed! I Maanedens Mohar-ram 810 (7).

S. 31 v. 34: „Hos Gud ene er Kundskab om Timen. Han lader Regn nedstige fra Himmelen og ved, hvad Moderliv skjuler. Ingen Sjæl ved, hvad den skal vinde den kommende Dag; ingen Sjæl ved, i hvilket Land den skal dø.“

²⁾ I G. N., d. B., d. M. Alt hvad findes paa Jord forgaaer, kun Din Herres Aasyn

Paa Kanten af denne Sarcophag er anbragt et Hul, som man fylder med Vand, der gives Syge at drikke som et Lægemiddel. Til Yttringer af denne sørgelige Overtro, som en despotisk Regjering søger at holde vedlige paa alle mulige Maader, har jeg flere Gange ved mine Moscheebesøg været Vidne. Da jeg saaledes besøgte Sultan *Melik el-Mansur Qelawuns* Grav i det af ham opførte store Hospital „Moristan“, benyttede et Par ulykkelige Öiensyge Leiligheden til at komme med ind i Gravkammeret, knuste et lille Stykke affaldet Marmor i Vandet og guede Öinene dermed som et sikkert Lægemiddel. Undertiden finder man i den aabne Forhal en Palme eller Sycomor aldeles spækket med Tandstumper, en lignende overtroisk Skik, idet man, for at være sikker mod al Tandpine for Fremtiden, lod den syge Tand rive ud og borede den ind i Træbarken. Den i Wien bekjendte „Stock im Eisen“, hvorefter et Torv fører Navn, har forøvrigt en lignende Oprindelse af christelig Overtro.

Den anden Sarcophag er til Venstre for Indgangen og indeslutter Farradj's Broder, Sultan *Abd el Aziz's* Grav; dens Indskrift er:
 بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ هٰذَا قَبْرُ الْعَبْدِ الْفَقِيْرِ اِلَى اللّٰهِ تَعٰى مَوْلَانَا السُّلْطٰنِ
 الشَّهِيدِ الْمَلِكِ الْمَنْصُوْرِ عَبْدِ الْعَزِيْزِ وَلَدِ السُّلْطٰنِ الْمَلِكِ الظَّاهِرِ بَرْقُوْقٍ تُوْفِيَ لَيْلَةَ الْاَثْنِيْنَ
 لَسْتُ خَلْتُ مِنْ رَّبِيْعِ الْاٰخِرِ سَنَةِ تِسْعِ وُثْمٰنٍ مَّائَةٍ. ¹⁾

forbliver i Glands og Herlighed (S. 55 v. 26.). Dette er Graven for den Guds Tjener, Trængende i Herren, Troens Vidne *el-Melik etc-Tsáhir Abu Sáid Barqúk*, Herren saliggjøre hans Aand og lyse over hans Grav ved Muhammed og hans Slægt; ifølge testamentarisk Befaling. Han gik ind til sin Herres Naade før den første Ben ved Morgengry Fredagen den 15de Schawwál A. H. 801 (Herren give dette Aar en lykkelig Udgang ved Muhammed og hans Slægt), og blev begravet samme Dag efter Kirkebonnen i Overværelse af en blandet Forsamling af Troende og Imámer; det var en Dag, hvis Betydning havde samlet en Mængde Vidner. Herren gjøre hans Grav til en Paradisets Have ved Muhammed og hans Slægt, Amen! Gud være naadig vor Herre Muhammed og hans Slægt og hans Staldbrødre og hans Disciple, som fulgte ham, indtil Dommens Dag!"

Den i denne Indskrift berørte testamentariske Bestemmelse, hvorefter Barqúk ønskede at hvile blandt Fakirerne af Klostret paa Kerafat, er omtalt af Makritsi II p. 464.

¹⁾ I G. N., d. B., d. M. Dette er Graven for den Gudstjener, Trængende i Herren,

Den tredie Sarcophag bag den første har kun været af langt simpleere Arbeide og er ifærd med at falde sammen. Da den kun er meget slet istandsat og oversmurt med et tykt Kalklag, er Indskriften tildels gaaet tabt. Det synes, efter hvad man endnu kan læse, at have været et Gravsted for en Søn af Sultan Ferradj; af de 3 Linier er endnu tydeligt:

- 1) بسم الله الرحمن الرحيم توفي الشاب -- صر المرجوم
- 2) -- الملك الناصر فرج تغمد الله برحمته يا رب العالمين
- 3) بتأريخ شهر شوال سنة آئنين وأربعين وثمان مائة¹⁾

Foran dette Gravcapel er en lille Forhal, adskilt fra det ved et Skillerum af udskaaret Træarbeide ligt det forreste; ovenover en Nische, formodentlig bestemt til et Skab i Muren, læses denne Indskrift: بسم الله الرحمن الرحيم أمر بتمام هذا المقام المبارك العبد من فضل الله الكريم وجزيل عطائه العليم السلطان المالك الملك المنصورى سلطان الإسلام والمسلمين قاتل الكفرة والمشركين مجلى العدل فى العالمين منصف المظلمين من الظالمين أبو انفقراء والمساكين نحر الأرامل والمنقطعين الملك المنصور عبد العزيز ابن السلطان الشهيد برفوق تغمد الله بالرحمة والرضوان.

Herefter følger et Par Koranvers over Kiblaen: (Sur. III v. 32 og II v. 143) ”قَاتِبُوا الْخَيْرَاتِ -- قَدِير“ og ”كَلِمَا دَخَلَ -- بَغِيرِ حَسَابِ“²⁾, der slutte med: صدق رسولہ الكريم وصلى الله على سيدنا محمد وسلم بتأريخ الثانى من جمادى الآخر سنة ثمان وثمان مائة من الهجرة النبوية والحمد لله.

---

vor Fyrste, den sandhedsvidnende Sultan *Melik el-mansur Abd el-Azis*, Søn af Sultan *el-Melik el-Tschir Barqut*; han døde Mandag Nat den 7de i Rebia II A. H. 809.

¹⁾ I G. N., d. B., d. M. Ynglingen, den salig ..... (Søn) af *el-Melik an-Násir Ferradj*, døde (Herren bedække ham med sin Naade, o Verdens Herre!) i Maanedens Schawwál 842 H.

²⁾ I G. N., d. B., d. M. Har besejlet at fuldende dette hellige Sted af Herrens store Naade og hans rige Gaver den regjerende Sultan, den seirrige Konge, Sultan over Islam og de Troende, Tilintetgjører af de Vantro og Flergudsdyrkerne, han som fremmer Retfærd i Verden, som hjælper de Undertrykte mod Undertrykkere, de Fattiges og Elendiges

Rundt om de 4 Mure løber en Indskrift i colossal Tulthi, som i det overforliggende Capel af dette Indhold:

بسم الله الرحمن الرحيم الأخلاء يومئذ بعضهم لبعض عدو . . . . . فيها خالدون
 صدق الله العظيم أمرنا بإنشاء هذه المدرسة المباركة مولانا السلطان الشهيد الملك
 الظاهر أبو سعيد برقوى تغمد الله برحمته وأسكنه فسيح جنته وفي كرامة أيام ولده
 مولانا السلطان الملك الناصر ابن السعادات فرج أعز الله أنصاره وضاعف اقتداره بمحمد
 وآله ذلك في شهر سنة ثلاث [وعشر] وثمان مائة من الهجرة النبوية على صاحبه صلاة وسلام¹⁾

Vende vi, efterat have gennemvandret Kiblaliwanen med de to Gravcapeller, tilbage over den aabne Plads ud i Örkenen og betragte den nordlige, nu spærrede Indgang, læse vi over dennes Portal denne Indskrift: بسم الله الرحمن الرحيم أدخلوا بسلام آمنين أمر بإنشاء
 هذه التربة المباركة من فضل الله تع مولانا السلطان الملك الناصر أبو السعادات فرج
 ابن السلطان الشهيد برقوى تغمد الله برحمته وأسكنه فسيح جنته يارب العالمين وكان
 الفراغ من هذا المكان المبارك في سلخ سنة ثلاث عشر وثمان مائة.²⁾

Fader, Enkers og Forladtes Tilhold *al-Melik al-Mansur Abd el-Aziz*, Son af Sandhedsvidnet Sultan *Barqûk*, Herren bedække ham med sin Naade og Barmhjertighed.

(Sur. 2 v. 32 s. p. 38.) — Sur. 2 v. 143: Værer ivrige i gode Gjerninger, hvoromhelst I ere! da vil Herren samle Eder en Dag alle tilsammen; Herren er mægtig til Akt. — Hans ædle Prophet er sanddrn; Gud være naadig vor Herre Muhammed og give ham Fred. Den 2den Djumadi II A. H. 808. Herren være priset!

¹⁾ Sur. 43 v. 67—71. — I G. N., d. B., d. M. „De bedste Venner ville blive Fjender paa den Dag, men ikke de Troende. O mine Tjenere! Frygter Intet den Dag, I skulle ikke vorde bedrøvede. I, som troe paa vore Tegn og ere gudhengivne, gaar ind i Paradiset, I og Eders Hustruer; I skulle glædes. Der skal rækkes dem Skaale og Bægre af Guld, fyldte med hvad Eders Sjæle attraaer, og hvad der fryder Øinene; evig skulle I blive der. — Har befalet os at opføre denne velsignede Madrasa vor Herre, den sandhedsvidnende Sultan *al-Melik etc-Tadhîr Abu-Sâid Barqûk* (Herren bedække ham med sin Naade og give ham rummelig Bolig i sit Paradis!), og [den fuldførtes] i Naaden af hans Søn Dage Sultan *al-Melik an-Nâsir Abu Saâdât Ferradj* (Herren forberlige hans Kjemper, og fordouble hans Magt i Muhammed og hans Slægt!) i Maanederne af Aaret H. 813.

²⁾ I G. N., d. B., d. M. Gaar ind i Fred og Tryghed. Dette velsignede Gravcapel er opført i Herrens Naade paa Befaling af vor Fyrste Sultan *al-Melik an-Nâsir Abu-Saâdât Ferradj*, Søn af Sultan den sandhedsvidnende *Barqûk*, Herren bedække ham med sin

Paa Siden i en lille Kvadrat læses i mindre Character:

عمرت هذه الخانقاه المباركة بمباشرة الحنا العالی لاجير الطربى نطا غفر الله له. ¹⁾

Det fremgaaer af de anførte Aarstal, at denne Gâmis Opførelse er begyndt i den første Halvdel af Sultan Ferradj's Regjering ifølge en testamentarisk Bestemmelse af dennes Fader, Sultan Barqûk, fortsat af hans Broder Abd el-Azîz og fuldcndt efter Ferradj's anden Regjeringsstiltrædelse. Længe før Pascal-Costes Besøg var denne Moschee allerede opgiven som Ruin ²⁾.

Ganske tæt op til denne Gâmi imod Nord og, som det synes, engang forbunden med samme, ligger et lille forfaldent Capel, som for Øieblikket en fattig Haandværker har indrettet til sin Bolig. Paa Muren imod Vest læses endnu tydelig:

لما كان بتاريخ يوم السبت ثامن عشر شوال سنة ثلاث وثمانين وسبعماية توفي المقر المرحوم الشرقى آنس تغمدہ الله برحمته والد المقر الأشرف العالی السیفى یرقوى أتاک العساكر عز نصرہ. ³⁾

Vi have altsaa her Gravstedet for det Djerkessiske Dynasties Stifter *Ansu*, Sultan Barqûks Fader († 783 Hedj.). Lidt nedenunder paa samme Mur er ridset et Billede, forestillende et Par Candelabrer, en Lysekrone og et Bord med dette Koranvers:

Naade og give ham rummlig Bolig i sit Paradis! o Du Verdens Herre! Fuldførelsen af dette velsignede Sted fandt Sted i Slutningen af Aaret 813 H.

¹⁾ Dette velsignede Kloster blev opført under Medvirkning af den udmærkede Bygmester *Lagîr al-Turabi Nathe*, Herren være ham naadig!

(Jeg antager الحنا for en mulig Feilskrift af mig for البنا.)

²⁾ S. Pascal-Coste l'architecture Arabe p. 36: „Cette mosquée, quoique encore debout, est abandonnée faute de moyens d'entretien. Elle l'est déjà depuis une certaine époque. Un seul portier veille à son existence, et la générosité des pèlerins et des voyageurs pourroit seule à quelques légères dépenses.“

³⁾ Da vi skrev Løvedag den 18de Schawwâl A. 783, døde den salige Fyrste fra Østens Lande *Ansu*, Herren bedække ham med sin Naadel, Fader til den høie adle Fyrste *as-Saifî Barqûk*, Overgeneral (hans Seir være herlig!).

بسم الله الرحمن الرحيم وقالوا الحمد لله الذي أنعم علينا الخزن إن الله لغفور
شكور.¹⁾

4—5) al-Melik al-Aschraf Inál

(857—65 H. = 1453—1461 Ch.) og

al-Melik al-Aschraf Qansuweh al-Ghuri

(906—22 H. = 1501—1516 Ch.).

Paa den modsatte Side af den brede Vei i Örkenen, vi nu have fulgt fra Qait-Báys indtil Sultan Barqúks Gámi, omtrent ligeoverfor denne sidste, hæver et Par indbyrdes ved en Mur forbundne Moscheer deres to udmærket smukke, ottekantede, med 3 Gallerier forsynede Minareter. De anvendes nu til Krudtmagasiner, hvorfor jeg først efter at have erholdt Krigsministeriets Tilladelse opnaaede Adgang til det Indre. Den sydlige af disse Moscheer fører i Folkets Mund Navnet: *Emir el-Kabir*, den nordlige: *Inál*; vi ville først betragte dem udvendig fra og begynde med den nordlige. Over Portalen mod Øst have vi denne Indskrift:

بسم الله -- أما يعمر مساجد -- المهتدين أمر بإنشاء هذه المدرسة المباركة مولانا
المالك الملك الأشرف أبو النصر إينال خلد الله ملكه وبيت قواعد دولته بمحمد وآله
بتاريخ عام ستين وثمان مائة.²⁾

Over den anden Hovedportal mod Nord, som nu er spærret, have vi en lignende Indskrift, men tildels udslettet; endnu læses:

¹⁾ Sur. 35 v. 31. I G. N., d. B., d. M. „Og de sige: Herren være priset, som har fjernet fra os vor Smerte! Herren er naadig og erkjendelig.“

²⁾ I G. N., d. B., d. M. Sur. 9 v. 18. „Kun de skulle besøge Guds Moscheer, som troe paa Gud og Dommedag, som iagttage Bøn, give Almisce, og som kun frygte Gud; disse ville maaske kunne blive ledede paa den rette Vei.“ — „Denne velsignede Madrasa er opført paa Befaling af vor regjerende Fyrste *al-Melik al-Aschraf Abu-l-Nasr Inál*, Herren forevige hans Regjering og smøtne hans Riges Grandpiller ved Mahammed og hans Slægt. A. H. 860.“

بسم الله -- واتفقوا من خير فإن الله به عليم أمر بإنشاء هذه القبة المباركة من فضل الله تع المقام الأشرف -- الملك الملك -- الأرحمى الأرحمى السيفى -- الأتابك المجاهد فى سبيل الله أعز الله أنصاره وكان الفراغ فى مستهل الحرم سنة ستين وثمان مائة.¹⁾

To Medailloner paa begge Sider af denne Portal have denne Indskrift: أمر بإنشاء هذه الحانقاه -- السلطان الملك الأشرف أبو النصر اينال عز نصره -- وكان الفراغ فى شهر المحرم الحرام سنة ستين وثمان مائة.²⁾

En tredie Marmorplade over samme Indgang indeholder denne Bøn: اللهم أدم العز والبقا والعلو والإبقاء والنصر على الأعداء لسيّدنا مولانا السلطان الملك الأشرف أبو النصر عز نصره.³⁾

Tæt ved se vi endnu den sædvanlige Cisterne (Sebil) med de almindelige Koranindskrifter⁴⁾ S. 76 v. 5: إن الأبرار يشربون من كأس وسقاهم ربهم شرابا طهوراً: 21 v. og كان مزاجها كافوراً

Vende vi os til den sydlige Moschee, den saakaldte „*Emir el-Kabir*“, have vi over dennes Portal den samme Koranindskrift som over den foregaaendes østlige Indgang, Sur. IX v. 18 med Tilføiende: صدق الله العظيم بتأريخ شهر رجب الفرد الحرم سنة ثلاث عشر وتسعمائة „Herren den Almægtige er sanddru; i Maaneden Regeb A. 913“, og i umiddelbar Nærhed en meget smuk, endnu bevaret Sebil, beskyttet mod Solen ved en teltformig Overbygning af udskaarne Bjælkelag, om hvis Gesims vi igjen træffe det sædvanlige Coranvers i smukt sammenslyngede Bogstaver (S. 76 v. 5): إن الأبرار إل.

¹⁾ I G. N., d. R., d. M. „..... og hvad I gjøre af Godt, visseligen Herren er vidende herom“ (S. 2. v. 211.). Dette velsignede Gravcapel er opført af Herrens Naade paa Befaling af hans hoi Majestæt, den regjerende Fyrste, den Eneste, den Udmærkede, Krigeren — Overgeneralen, der kjæmper paa Herrens Vei, Gud forherlige hans Kjæmpere! og faldendt i Begyndelsen af Moharram A. H. 860.

²⁾ Dette Kloster er opført paa Befaling af Sultan *el-Melik el-Aschraf Abu-l-Nassar Inal* hans Seir være herlig! og faldendt i Maaneden Moharram 860 H.

³⁾ O Gud! oprethold Glandsen og Varigheden, Heilheden, Seiren over Fjender for vor Herre og Fyrste Sultan *el-Melik el-Aschraf Abu-l-Nassar*, hans Seir være herlig!

⁴⁾ S. Overensetelsen p. 22.

Det Indre af disse to Bygninger, som jeg med Krigsministeriets Tilladelse undersøgte Søndag Eftermiddag den 8de Marts 1868, indeholder intet Særdeles at lægge Mærke til. Den omtalte Forbindelsesmur har ingen videre Tilbygning indenfra, og begge Moscheernes indvendige Rum ere næsten fuldstændigt udplyndrede, saa at kun de nøgne Ydermure staae tilbage; de indeslutte hver en tredelt Moschee med Gravcapellet ved Siden, over hvilket en Kuppel hæver sig. Over den indre Portal til Inåls Moschee læses omtrent det Samme som over den østlige Indgang: أمر بإنشاء هذه المدرسة المباركة: سيدينا ومولانا السلطان للملك الأشرف أبو النصر اينال عز نصره بتاريخه ربيع الأول عام ستين وثمان مائة.¹⁾

Om den øverste Del af Muren løber denne Indskrift: وكان آبتداء عمارة المدرسة المباركة السعيدة في شهر ذي القعدة الحرام وآخرها في شهر ربيع الأول المبارك عام ستين وثمان مائة أحسن الله عاقبتها بمحمد وآله وصحبه وسلم تسليما كثيرا دائما يا رب العالمين.²⁾

I Gravcapellet ses to Gravsteder, men Marmorpladerne ere ødelagte; paa den ene er endnu at læse:

— الملك الأشرف أبو النصر اينال عز نصره وكان الفراغ في شهر الحرام — سنة — وثمان مائة —
(al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nasr Inål, hans Seir være herlig!

Fuldendt i Maaneden Moharram 8... (?) —

I den sydlige Moschee løber en dobbelt Koranindskrift og Bøn om Muren; af Mangel paa tilstrækkeligt Lys maatte jeg lade mig nøie med Slutningen af denne, som indeholder Aarstallet:

¹⁾ Denne velsignede Madrasa er opført paa Befaling af vor Herre og Fyrste den regjerende Sultan al-Melik el-Aschraf Abu-l-Nasr Inål, hans Seir være herlig! I Rebia I A. 860.

²⁾ Denne velsignede og lykkelige Madrasas Opførelse begyndtes i Maaneden Dhul-Qa'dah og endtes i Rebia I 860 H. Herren velsigne dens Tilendebringelse ved Muhammed og hans Slægt og hans Staldbrodre og givt rigelig Fred, o Du Verdens Herre!

..... وكان الفراغ من هذا المكنن المبارك في شهر ذي القعدة الحرام سنة أحد عشر وتسعين على يد سيدنا محمد.¹⁾

I det tilstødende Gravcapel ses Intet undtagen nogle Koranvers om Muren: Sur. III v. 16 og 25. بِسْمِ اللَّهِ -- شهد الله أن لا إله إلا هو -- تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ.

Dette Capel har været bestemt til Begravelsesplads for den pragtelskende næstsidste Mamluksultan *al-Melik al-Aschraf Abu-l-Nassr Qansuweh al-Ghuri*, den samme, der, som vi i det følgende Afsnit af dette Arbejde skulle se, har opført en anden vel bevaret pragtfuld Gåmi med overforliggende Gravcapel i en Hovedgade, der gennemskjærer Cahirah fra N.—S.; denne sidste fører Aarstallet 909. — Den ødsle Sultan kom hverken til at hvile i det ene eller andet Capel, men faldt som bekjendt i Slaget ved *Dábik* mod den tyrkiske Sultan Selim, hvem hans afhugne Hoved bragtes af en tyrkisk Soldat (922 Hedj. = 24de August 1516 Ch.)

Vi have nu paa vor Vandring fra Syd mod Nord beskrevet den Del af Kerafat, der omfatter de af 6 Mamluksultaner: *Barqûk*, *Ferradj*, *Melik el-Aschraf Birsây*, *Inâl*, *Qâit-Bây* og *Qansuweh al-Ghuri*, opførte Gamier med Gravcapeller, og som i de almindelige Reisehaandbøger og i Folkemunde kaldes med det falske Navn Chalifgravene (قُبُور الخلفاء). Inden vi vende tilbage for at se os om imellem andre rundt omkring adspredte mindre Monumenter, ville vi til Slutningen endnu for Fuldstændighedens Skyld omtale to temme-

¹⁾ Fuldførelsen af dette velsignede Sted fandt Sted i Maanedén Du-l-Ka'dah A. 911 H. Gud være vor Herre Muhammed naadig!

²⁾ „Herren har vidnet: Der er ingen Gud undtagen han. Du giver Magten, hvem Du vil, og Du tager den bort fra hvem Du vil“ etc.

lig ubetydelige Capeller, det ene opført af *Melik ez-Záhir Qansuweb*, det andet af Mamluksultanen *Melik el-Adil Tumánbáy*.

6) *Melik ez-Záhir Qansuweb*, afsat i Slutningen af 905 H.

Aldeles isoleret, i en Afstand af nogle Minuters Gang i Ørkenen lige mod Nord, ligger dette lille firkantede, forfaldne Gravcapel, hvorover hæver sig en simpel Kuppel. Det indeholder kun et Rum, hvis Side maaler omtrent 12 Skridt; paa den vestlige Mur læses denne Indskrift:

أمر بإنشاء هذه القبة المباركة سيدنا ومولانا مالك راقبنا سلطان الإسلام والمسلمين قاتل الكفرة والمشركين محيي العدل في العالمين خادم الحرمين الشريفين المالك الملك الظاهر أبو السعيد قانسو خلد الله ملكه. (1)

Omkring Kiblanischen læses det sædvanlige Koranvers Sur. II. v. 139:

بسم الله -- قد نرى -- شطره صدق الله العظيم وكان الفراغ في رمضان المعظم قدره سنة أربع وتسعين.

Paa Ydermurene læses paa alle 4 Sider i Medailloner:

أبو السعيد قانسو

لمولانا السلطان المالك الملك الظاهر عز نصره. (2)

7) *Melik el-Adil Tumánbáy* (afsat i Slutningen af Ramadhán 906 H. = 20de April 1501).

Henimod en Fjerdingsvei længere mod Nord paa Veien til Matarieh (det gamle Heliopolis), omtrent ligefor den militære Høi-

¹⁾ Dette velsignede Gravcapel er opført paa Befaling af vor Fyrste, Hersker over vore Nakker, Islams og de Troendes Sultan, Tilintetgjører af de Vantro og Flergudsdyrkere, Retfærdes Gjenopliver i Verden, Tjener ved de to høie Helligdomme, den regjerende Fyrste *al-Melik ez-Záhir Abu Said Qansuweb*, Herrens forevige haars Regjering!

Sur. II. v. 139 s. p. 40. Faldendelsen fandt Sted i Ramadhán A. H. 904.

²⁾ *Abu Said Qansuweb*, vor Herre, den regjerende Sultan *al-Melik ez-Záhir*, haars Bøie være herlig!

skole *Abbasiyah*, finde vi endelig det for Mamluksultanen *Melik el-Adil Tumánbáy* bestemte Gravcapel. Det indeholder en firkantet Bedesal, hvis Side maaler omtrent 14 Skridt, og hvis Tag dannes af en høi Kuppel. Murene ere smagløst overmalede med brogede Farver og Blomsterforziringer. Under Kuppelen løber en Indskrift i forgyldte, meget klodsede og utydelige Bogstaver, hvorefter det kun lykkedes mig at læse:

بسم الله -- أنشاء هذه القبة -- مولانا السلطان المالك الملك العادل أبو النصر بطومان
 باى -- وكان الفراغ في شهر رمضان سنة ست وتسعين من الهجرة النبوية.¹⁾

Denne Sultan, den nylig omtalte Sultan al-Melik el-Aschraf Qansuwehs Forgjænger, blev afsat efter 100 Dages Regjering i Slutningen af Ramadhán 906 H.

B. Hindre Monumenter, adspredte paa den store Kerafat.

1) Idet vi vende tilbage ad den samme brede Hulvei i Örkenen, træffe vi omtrent i skraa Retning for Sultan Barqûks og Birsbays Gamier en af fire massive Mure indesluttet Firkant, der for Öieblikket blandt Beboerne fører Navnet „تكية“ „Hvilested, Kloster“. Paa begge Sider af Hovedindgangen, der fører ind til en stor, firkantet, aaben Plads, læses denne Indskrift:

إنه من سليمان -- مسلمين صدق الله العظيم أمر بإنشاء هذه التربة المباركة المقر الأشرفي
 المولى السيفي برسباى النخاشى الملكى الأشرفى عز نصره²⁾

hvorefter vi maa slutte, at den har været bestemt til Begravelsesplads

¹⁾ I G. N., d. B., d. M. Dette Capel er opført paa Befaling af vor Herre, den regjerende Sultan *al-Melik el-Adil Abu-l-Nassr Tumánbáy*, faldendt i Ramadhan 906 H.

²⁾ Ser. 27 v. 30—31. Det (Brevet) er fra Salomon. Dets Indhold er: I Guds Navn, den Barmhjertiges, den Mildes. Hæver Eder ikke imod mig, men kommer til mig som Troende. Herren den Mægtige er sandtru. Dette velsignede Gravsted er opført paa Befaling af hans Excellence *an-Nacháschi Seid Client* af vor ophøiede Herre *Birsbáy al-Melik el-Aschraf*, hans Seir være herlig!

for en af Sultan Melik el-Aschraf Birsbâys Frigivne og Hofembedsmænd ved Navn „*Nachdschi*“.

Om Pladsen senere enten aldrig har naaet denne sin Bestemmelse eller det oprindelige Gravsted er forstyrret og benyttet af Andre, maa vi lade uafgjort. Omtrent midt paa den firkantede Plads finde vi et endnu vel bevaret Capel; man ser Kiblaen, og Ydermurene med den smukke Kuppel ere vedligeholdte; alle Indskrifter ere imidlertid udslettede med Undtagelse af nogle hist og her levnede Brudstykker af Koranvers. Det er sandsynligt, at vi her have det ældste Gravcapel, der nu, som nedenstaaende Overskrift over Indgangen antyder, er benyttet til Hvilested for en tyrkisk Aga under Sultan Soliman. Over Portalen, hvortil en høi Stentrappe fører op, er nemlig anbragt en Tavle, hvorpaa man i hæsleg sammenslyngede Jernbogstaver læser:

في أيام مولانا السلطان الأعظم خان والملك مالك رقب الأمم من العرب والعجم السلطان
سليمان خان بن السلطان سليم خان بن السلطان بايزيد خان بن السلطان محمد
خان خلد الله ملكه أمر بإنشاء هذه القبة المباركة من فضل الله تع المجناب تعالى المولى
الأميرى الكبيرى العلى سليمان اغا المماليك السلطانية العرب بمصر المحروسة —
آمنه الله وغفر له بتاريخ شهر المحرم سنة ١٠١٠¹⁾

I det sydøstlige Hjørne af denne Plads se vi en velbevaret Marmorsarcophag, over hvilken en Baldakin hæver sig paa 4 Söiler; ved Kisten staa to Stötter (شاهد), af hvilke den ene har en smuk Marmortavle med denne Indskrift:

¹⁾ Under vor Herre, den mægtige Sultan, Khân og Konge, Hersker over Folkenes Nakker blandt Arabere og Persere. Sultan *Soliman Khân*, Son af Sultan *Selim Khân*, Son af Sultan *Bajazid Khân*, Son af Sultan *Muhammed Khân*, (Herren velsigne hans Regjering), opførtes dette velsignede Gravcapel ved Herrens Naade paa Befaling af hans Høihed, Client af vor Fyrste, den mægtige Emir. *Soliman*, Aga over Sultanens arabiske Mamluker i Cåhirah, Herren være ham naadig og beskjærme ham, i Mubarram 951 H.

توفى إلى رحمة الله تعال السلطان قتيب ابن السلطان علاء الدين ابن السلطان أحمد
بنى عثمان تغمدهم الله برحمته والرضوان; ¹⁾

paa den anden ved Hovedet, som sædvanlig antydet ved en stor
Turban, læses:

توفى المرحوم قتيب السلطان ابن علاء الدين ابن السلطان أحمد. ²⁾

Tæt bag dette Gravsted i samme Hjørne finde vi en smuk
og vel bevaret Kubba, ved hvis Indgang man læser i Tultthi Character:

بسم الله -- قل رب -- نصير اصدق الله العظيم وصدق رسول الكريم; ³⁾

Capellet er i Qvadrat, omtrent 9 Skridt paa hver Side; over
Kiblaen læses Sur. XXII v. 76:

بسم الله -- يا أيها الذين امنوا -- تفلحون صدق الله العظيم بتأريخ شهر شوال
عام ستين وثمان مائة. ⁴⁾

Paa begge de indvendige Mure mod N. og S. ere Tavler
anbragte over to nu sammenfaldne Grave; de indeholde begge Ind-
skrifter i en hæsleg Character, oversmurt med rød Farve. Paa den
mod N. læses:

لما كان وفات المرحوم السعيد الشهيد السلطان حام ابن السلطان على سقا عهده الله
وكان وفات المرحومة الشبيدة وبعد وفاته توقفت المرحومة الشبيدة شاذة بتأريخ
شهر رجب الفرد سنة ست وتسعين وثمان مائة أم ولد السلطان حام سقا عهده الله
سنة أحد وتسع مائة. ⁵⁾

¹⁾ Indgik i sin Herres Naade Sultan Qánim b. Sultan Alá-ed-Dín b. Sultan Ahmed af
Ottommanneres Stamme, Herren bedække dem med sin Naade og Barmhjertighed.

²⁾ Døde den salig Sultan Qánim b. Alá-ed-Dín b. Sultan Ahmed.

³⁾ I G. N., d. B., d. M. „Sig: Giv mig en Sandhedens Indgang og en Sandhedens
Udgang, og forund mig fra Dig en frelsende Magt!“ (Sur. 17 v. 82.)

⁴⁾ Sur. 22 v. 76 s. p. 36 Anm. 2. — I Maanoden Schawwál A. H. 940.

⁵⁾ Efterat den sandhedsvidnende Sultan Hám, Søn af Sultan Ah Sekka, Herren vare

Paa den modsatte Mur mod S. have vi den hertil svarende Indskrift:

لَمَّا كَانَ وَفَاتِ أَوْلَادُ السُّلْطَانِ أَحْمَدَ تَوَفَّى السَّعِيدُ الشَّهِيدَ السُّلْطَانَ سَلِيمَانَ وَبَعْدَ لِيَوْمِ
سِتِّ عَشَرَ وَتَوَفَّى الْمَرْحُومَ السَّعِيدَ الشَّهِيدَ السُّلْطَانَ عَلَى سَقَا عَهْدِهِ اللَّهُ وَبَعْدَ شَهْرِ تَوَفَّتْ
وَالِدَتُهُ وَوُلِدَ السُّلْطَانُ مُحَمَّدٌ بِتَارِيخِ ثَمَانِ عَشَرَ وَتِسْعَ مِائَةِ كَتَبَهُ الْفَانِزِي لَاجِلِينَ.

Begge disse Indskrifter indeholde et Mindeblad af den tyrkiske Historie om Sultan Selims Grusomhed, den første osmanniske Hersker i Ægypten, der efterat have overvundet den tappre *Melik el-Aschraf Tumünbây* i Slaget ved *Gizeh*, et Par Mile fra Cähira, først troede sig i sikker Besiddelse af Landet ved at lade den sidste Mamluksultan hænge paa den oftere omtalte sydlige Port i Cähira *Bâb ez-Zuwailah* (923 = 1517 Ch.). Selim selv havde ved sin Regjeringstiltrædelse efter sin Fader (918 H. = 1512 Ch.) kun altfor nødtvungen fulgt den af sin berømte Forgjænger Muhammed II. fastsatte osmanniske Statsgrundlov, hvorefter de fleste Retslærde havde anset det tilladt, „at den af hans ophøjede Efterkommere, som „besteg Thronen, kunde for Verdensfredens Sikkerhed lade sine „Brødre og øvrige Slægt henrette; herefter maatte de da vide at „handle“¹⁾). Efter at have overvundet i Kamp sine to Brødre *Korkad* og den her nævnte Sultan *Ahmed*, lod han begge med deres hele Familie og sine andre Brødres Børn myrde ved Bødler i Brusa 918 = 1512. Nogle enkelte af denne Slægt maa, muligens allerede under Sultan Bajazid, være flygtede til Ægypten, blandt hvilke

ham naadig, var død, bortreves den salige Prinsesse, idet den salige Prinsesse *Schânideh* døde efter hans Bortgang i Maanedens Begreb 996 H.

Sultan Hâm Sakkas Medhustru, Herren være ham naadig, A. H. 901.

Overøttale af den ligeoverfor indmurede Indskrift:

Efterat Sultan *Ahmeds* Børn vare døde, bortreves den salige sandhedsvidnende Sultan *Selimda*, og den 16de Dag efter døde den salig sandhedsvidnende Sultan *Ali Sakka*, Herren være ham naadig, og en Maaned efter hans Moder og Sultansens Søn Muhammed A. H. 918. — Opsynsmanden *Lâgin* har nedskrevet dette.

¹⁾ S. v. Hämmer: Gesch. des osman. Reiches T. II, p. 221, 283, 392.

v. Hammer nævner *Aladdîn*, en Søn af Ahmed, rimelig ogsaa Broderen *Suleimân*; den første angives at være død kort efter af Pest; en tredje omtales af Weil under Navnet *Kasimbeg*, der siges at være bleven kvalt i Citadellet i Cahirah, og hans Hoved sendt til Selim, medens Kroppen blev begravet med alle Æresbevisninger.¹⁾

2) Thawuliah (الطولية)

Omtrent en 3 à 4 Minuters Gang i sydøstlig Retning for Qâit-bâys Gâmi ligger en stor, firkantet Indbegning, hvis Mure kunne synes at have omgivet et Palais eller Fort. Kun Ydermurene, som indeslutte for største Delen moderne Gravsteder, ere endnu tilbage; paa begge Sider af den tillaasede Port, der tjener til Indgang til Kirkegaarden, læses nedenstaaende Indskrift, hvoraf vi se, at det oprindelig har været en Begravelsesplads for Emiren *Altunbogha at-Thawîl*, hvis Navn er knyttet til forskellige blodige Revolutioner under Sultanerne *al-Melik al-Aschraf Kudjuk* og *al-Melik al-Nâssir Hasan* i den anden Halvdel af det 8de Aarhundrede Hedj. Navnet „*Thawuliah*“, afledet af Emirens Tilnavn „*at-Thawîl*“, har mærkelig nok endnu holdt sig i Folkemunde, skjøndt Indskriften kun har „*Abu-l-Ôlâ Altunbogha*“²⁾:

بسم الله الرحمن الرحيم أمر بإنشاء هذه التربة المباركة المقر الأشرف العالي المولوق الأميرى
الكبيرى المحترمة المتخدمى المجاهدى المربطى المويدي عمدة الملوك أخبار السلاطين
أبو العلا الطنبغا أمير السلاح الملكى الأشرفى عز نصره.³⁾

¹⁾ S. Weil: *Gesch. des Abbasiden Chalifats in Eg.*, B. II, p. 407, 411, 434, og om Sultan Bayazids 6 *Senner I Costumi et la vita de Turchi di Gio. Ant. Monavino Genovese*, Firenze 1551 p. 144—176.

²⁾ Jvfr. Weil: *Gesch. des Abbas. Chalif. in Eg.*, B. I, p. 422, 429, 489, 502, 519.

³⁾ I G. N., d. B., d. M. Dette velsignede Gravsted er opført paa Befaling af hans høie Excellence, Kongernes Støtte, Sultanernes Raadgiver, Emir es-Selâh *Abu-l-Ôlâ Altunbogha*, Client af vor Herre, den store Fyrste, den Ærværdige, den Adlydte, Troens Kjemper, Grændsernes Forsvarer, den Seirrige *al-Melik al-Aschraf*.

Efter en Del Vanskeligheder erholdt jeg Adgang til den indre Plads og fandt da foruden en Del Indhegninger til moderne Gravsteder en ældre Kubba vel bevaret, over hvis Dør læses:

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ --- مُتَقَابِلِينَ؛

paa begge Sider: أَنَّهُ أَهْذِهِ التَّرْبَةِ الْمُبَارَكَةِ الْعَبْدُ الْفَقِيرُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى رَاجِي رَحْمَةِ رَبِّهِ وَرِضْوَانِهِ وَخَفَرَتِهِ وَكَرَمِهِ مُحَمَّدٌ أَبُو الْخَيْرِ الصُّوفِيُّ الشَّافِعِيُّ بِكَرَمِ مَوْلَانَا الْمَقَامِ الشَّرِيفِ عَزَّ نَعْمُهُ بِتَأْرِيخِ عَامِ ثَلَاثٍ وَخَمْسِينَ وَثَمَانِ مِائَةٍ.¹⁾

I et Hjørne tæt ved denne Kubba findes en tildels forstyrret Marmorsarcophag, hvis Sidestykker som sædvanlig ere bortstjaalne; paa de fire Hjørner staae de endnu bevarede runde med Turbaner forsynede Söiler, paa hvilke man læser Brudstykker af det bekjendte Thronvers; paa de to forreste læses denne Indskrift:

تَوَفَّى الشَّابَّ الْعَبْدَ آلَ عِنْدِ سَيِّدِي فَرَجٍ وَلَدَ الْمُقَرِّ الْأَشْرَفِ الْعَالِي السَّيْفِيِّ بِالْكَلْمِشِ فِي نَصَفِ ربيع الأول سنة أربع عشر وثمان مائة.

(A. 814, midt i Maanedens Rebia I, døde Ynglingen, den Guds Tjener af indisk Herkomst *Sidi Farradj*, en Søn af h. Exc. *Bāghilmisch as-Seif*, o: Frigiven af Seif o: *Seif-ed-Din Hasan*).

Den her omtalte Person, vi ikke andetsteds finde omtalt i Sultan Farradj's Historie, har formodentlig været en Yndling hos denne [† 815] og fører maaske derfor hans Navn; en Bāghilmisch nævnes som Statholder i Tripolis under Sulthan Almelik es-

¹⁾ Sur. 15 v. 45—47, se Overa. p. 48. Dette velsignede Gravsted er opført af den arme Herrens Tjener, som haaber paa sin Herres Naade og Barmhertighed, Tilgivelse og Miskundhed, *Muhammed Abû-l-Chair Sîfî* ved vor høie Herres Naade, hans Seir være herlig, A. H. 853.

Den her nævnte Muhammed Abû-l-Chair, oprindelig Kobbersmed, hævedes ved Sultan *Djakmaks* Gunst til Finantsminister, men gjorde sig forhadet af Mamlukerne, der gjentagne Gange gjennepryglede ham og udplyndrede hans Bolig; tilsidst paadrog han sig ogsaa Sultanens Unåde, som lod ham kaste i Fængsel i Cåhira og tildele tusind Stokkeslag. Hans Biographi er udførlig meddelt hos Weil: *Gesch. des Abbas. Chal. in Eg.*, B. II, p. 241—44.

Salih (afsat 755 = 1354 Ch.); om dette er den her omtalte, vove vi ikke at afgjøre.

I det modsatte Hjørne findes et Par ældre, men aldeles forstyrrede Grave; den ene af disse havde endnu en revnet Marmortavle paa Forsiden, hvorpaa man kunde skjælné Kvindenavnet Zeinab, Datter af Dewádár (o: Geheime-Secretær) *Taghri*, med Døds-Aaret 884. (?)

توفت السيدة السعيدة الشهيذة زينب المرحومة الست بنت المقر العالی السیفی
تغری (?) الدوادار تغمدہم اللہ برحمته فی شهر رجب أربع وثمانین. (?)

3) Tinkiziah.

I sydlig Retning henimod Rumelah ses en isoleret Firkant, beliggende paa en Sandhøi og omgiven med en 5 à 6 Alen høi Mur. Paa begge Sider af Hovedportalen imod Vest findes en tildels udslettet Indskrift, hvoraf man læser Følgende:

بسم اللہ --- أمر بإنشاء هذه التربة المباركة الفقير السعيد --- تنکز بغا أمير مجلس
الأحكام تغمدہم اللہ برحمته بتاريخ ربيع الأول أربع وستين وسبعماية.¹⁾

Det lykkedes mig, ledsaget af mit sædvanlige Følge blandt Örkenbeboerne, at komme over Ringmuren, men desværre var her Alt bortplyndret og i Ruin. Mod Sydvest hæver sig endnu den gamle Minaret, og ligeoverfor i det modsatte Hjørne er et Gravcapel med to Grave, hvis Marmorplader ere bortstjaalne. Rundt om dettes Mure er en vel bevaret Indskrift, indholdende efter بسم اللہ ---
Thronverset, Sur. II v. 256—257, og v. 285²⁾:

¹⁾ I G. N., d. B., d. M. Dette velsignede Gravsted er opført paa Befaling af den Arme, salig *Tinkiz-Bogha*, Emir Maglis el-Ahkâm (o: Retspræsident), Herren bedække ham med sin Naade, i Rebia I 764 H.

²⁾ Sur. II v. 256 se p. 37; — v. 257: „Ingen Tvang i Troen. Sandheden skiller sig fra Vildfarelse. Den, som ikke troer paa Thâgut, men troer paa Herren, han holder

آمن الرسول - - المصير وكان الفراغ من هذه القبة المباركة في شهر ربيع الأول سنة أربع وستين وسبعمائة.

Om Kiblaen læses det sædvanlige Sur. II v. 139¹⁾: قد نرى الج.
Saaledes som det endnu bevarede Navn og begge Indskrifterne antyde, tilhørte dette engang pragtfulde Gravcapel Sultan Hasans Yndling *Tinkizbogha*, samtidig med den nylig omtalte *Altunbogha at-Thawfl*, i Slutningen af det 8de Aarh. H.²⁾

4) Ruzmaks Capel.

Paa Veien til Qait-Bây træffe vi en lille Kubba, omtrent 8 Skridt paa hver Side, i Firkant; den er nær ved at gaae over til en Ruin; Indskrifterne, der have været malede paa Træ om den indre Gesims, ere tildels udslettede, og kun et Par kalkede Høie antyde de oprindelige Gravsteder. Paa begge Sider af Portalen læses denne Indskrift:

أمر بإنشاء هذه التربة المباركة المقر الأشرفي الأميري الكبير المخدم السيد السيفي
وزمك الشريفى أحد مقدمة ألوف الملكى لأشرفى بتأريخ سنة تسعماية وعشر.³⁾

Den hernævnte Emir Ruzmak, Befalingsmand over 1000, har efter de anførte Tilnavne at dømme hørt til Sultan Qait-Bâys Hofstat.

---

fast i et sikkert Greb, som ikke brister. Herren er alvidende og alvis." v. 285: „Propheten troer paa, hvad der er aabenbart ham af Herren; alle de Troende troe paa Gud, hans Engle, Bøger, og Propheter. „Vi gjøre ingen Forskjel imellem Herrens Prophetar," siger de; vi høre og lyde. Tilgiv os, Herre! til Dig vende vi tilbage". Dette velsignede Capel er fuldenndt i Maaneden Rebia I, 764 H.

¹⁾ Sur. 2 v. 139 se p. 40.

²⁾ Jvfr. Weil I p. 489.

³⁾ Dette velsignede Gravsted er opført paa Befaling af hans Excellence Ruzmak, Befalingsmand over 1,000, Client af den søde, store Fyrste, den adlydte Herre *Saif-ed-Din al-Melik al-Aschraf*. A. H. 910.

Ikke langt herfra finde vi et af de interessanteste paa Kerabat bevarede Monumenter, Gravcapellet for

5) Den tartariske Prinsesse Thulbiah

af Djingischans Slægt og formælet med Sultan *al-Melik en-Nâssir Muhammed b. Qelawân*.

Det er beliggende i en Hulvei, der bøier af fra Hovedveien i Ørkenen imod Nord, og Indgangen dannes af en grotteformet Portal, paa hvis to Sider man læser indhuggen i Sten denne Indskrift:

في بيوت --- والأصل أمرت بإنشاء هذه التربة المباركة الإزار الكريمة خوند طوليبه
تغمدها الله برحمته.¹⁾

Efter at have passeret en Del moderne Gravsteder kommer man til et vel bevaret Capel; i Midten befinder sig en prægtig udarbejdet Sarcophag, hvis Sider begynde at falde lidt fra hinanden; paa de tre af disse er indhuggen en colossal Indskrift i kufisk Character²⁾, og paa det forreste Marmorstykke læses i almindelig Skrift:

بسم الله -- تاريخ وفاة خوند طوليبه تغمدها الله برحمته توفت في يوم الجمعة سابع
عشر ربيع الآخرة سنة خمس وستين وسبعماية

(I Guds Navn, den Barmhjertiges, den Mildes; Dødsdagen for Dronning *Thulbîbak*, Herren være hende naadig: hun døde Fredagen den 17de Rebia II, A. 765.)

Den her anførte Dronning af mongolsk Herkomst, hvis Navn forekommer under flere forvanskede Former, som *Thulbâi*, *Thulunbâi*, *Thalbia*, *Thalabia*, har efterladt Minder om sin Pragtløst i Cahirah,

¹⁾ Sur. 24 v. 36 se p. 43. Denne velsigtede Grav er opført paa Befaling af den sølle Kvinde (eg. Slor), Prinsesse *Thulbiah*, Herren bedække hende med sin Naadel

²⁾ Da Indholdet kun er et Koranvers, forbeholder jeg mig at meddele en Calquering heraf, som en ikke uinteressant Skriftprobe, i et eller andet orientalsk Tidsskrift.

af hvilke et Palais beskrives hos Makritzi¹⁾. Hendes Navn er i denne Henseende endog gaaet over til Occidenten, idet vi i det p. 14 citerede Vers af det spanske Epos *la Araucana* finde hende omtalt saaledes:

„Mira al Cayro que incluye tres ciudades
Y el Palacio Real de *Dultibea*,
Las torres, los jardines y heredades,
Que su espacioso circolo rodéa.“

Makritzi giver os a. S. en udförlig Beretning om, hvorledes Mamluksultanen *Melik en-Nássir* gjentagne Gange søgte at knytte en Famileforbindelse med Hoffet i *Serdj*, Residentsen for den mongolske Fyrste *Uzbek* i *Kipdjak*; vi tillade os at meddele Indholdet af denne Artikel:

„*Melik en-Nássir* Muhammed b. *Qelawún* sendte A. 716 Emiren *Idugdi* fra *Chowarezm* for at anholde hos *Uzbek*, *Tartarernes* Konge, om en Prinsesse af *Djingischans* Æt; *Uzbek* samlede da *Toman-fyrsterne*, 70 i Tallet, for hvem Statsbudet fremførte sit Andragende; de afslog det første Gang, derpaa kom de anden Gang sammen efter at have modtaget en Mængde Foræringer og gik da ind paa Andragendet, som muligt, men først efter en 4 Aars Forløb. Et Aar maatte hengaae med forberedende Underhandlinger, et andet med Frieri, et tredie med gjensidige Foræringer; først i det fjerde kunde Ægteskabet komme i Stand. Da de desuden fordrede en meget høi Brudegave, opgav Sultanen Sagen. Imidlertid overbragte nogle Aar senere en anden Udsending, *Seif-ed-Din Thaki*, en Gave til *Uzbek*, der da henvendte disse Ord til ham: „Jeg sender min Broder, *Melik en-Nássir*, hvad han ønsker, idet jeg bestemmer ham

¹⁾ T. II p. 66; smilg. Weil: Gesch. des Abbas. Chalif. in Eg., t. I p. 324.

en Prinsesse af Djingischans Æt af Kong Játerkhans Familie.“ Da Thûki imidlertid indvendte, at han denne Gang ikke havde Fuldmagt fra sin Sultan, svarede Uzbek: „Jeg sender hende til ham paa egen Haand“, og befalede ham at bringe den sædvanlige Brudegave. Han undskyldte sig først med Mangel paa Penge, men indlod sig siden paa at gjøre et Laan hos Kjøbmænd paa 20,000 Dinarer, og et senere paa 7,000 til Høitideligholdelse af en Afskedsfest. Prinsesse Thûlunbâi blev nu afsendt med et stort Følge af mongolske Hofmænd og ledsaget af Kong Uzbeks Imâm *Sch. Borhân-ed-Dîn* og *Kâdhi Herâi*. De reiste om Vinteren, men maatte ligge stille for Modvind i en Havn paa Kysten af Lille-Asien i 5 Maaneder; her modtog Lascaris, den Byzantinske Keiser, dem, og anvendte 60,000 Dinarer til Fester. De naaede herfra Alexandrien i Rebia I A. 720 H. (= 1321 Ch.). Da Prinsessen var stegen i Land, blev hun ført i et Guldtelt paa en Vogn, trukken af Mamluker, til Sultanens Palads i Alexandrien. Sultanen havde sendt til hendes Opvartning et Antal Kammerherrer og 18 Damer af sit Harem. Mandagen den 25de Rebia I førtes hun ind til Slottet i Câhirah; paa al-Meidan var en Tribune opreist, belagt med et med Ædelstene indvirket Silketæppe, og der blev givet en stor Glædesfest. Den foregaaende Torsdag havde Sultanen stedet samtlige Udsendinge fra Uzbek, Kongen af Georgien og Lascaris til Audients, og derpaa sendtes tre af de høieste Hofembedsmænd til Prinsessens Opvartning i Slottet: Statholderen *Seif-ed-Dîn Arghûn*, Emir *Bektimur* og *Kadhi Kerim-ed-Dîn*. Ægteskabscontracten fastsattes Mandagen den 6te i Rebia II, og Morgengaven bestemtes til 30,000 Dinarer, hvoraf 20,000 skulde udbetales strax. Overkadhien underskrev Contracten og Statholder Emir *Arghûn* modtog Prinsessen i Sultanens Navn. Efter Ægteskabets Fuldbgyrdelse bleve Statsbudene sendte hjem med

rige Gaver i Maaneden Schabân; kun Kádhi *Herát* blev tilbage for at foretage en Valfart og vendte først hjem det følgende Aar 21. Hun døde den 24de i II Rebia 765 og blev begravet i Capellet udenfor Porten Barkieh, ganske nær ved Capellet for *Chawend* (3: Prinsesse) *Tughái*, Anúks Moder.“¹⁾

Denne sidst omtalte Prinsesse var en tidligere Gemalinde af *Melik en-Nássir*; hendes fuldstændige Navn var *Ordutekin*, Datter af Vaabendrageren *Thughái* eller *Nughai*, og første Gang formælet med Broderen *Melik el-Aschraf Chalíl b. Qelawun*. Efter Makritzi²⁾, der omtaler et af hende opført Palais og Bad, døde hun som fraskilt Hustru den 23de Moharram 724 og blev begravet i det nys omtalte Capel, hvoraf jeg har set en prægtig endnu bevaret Hvælving, som i Folkets Mund for Øieblikket bærer Navnet „*Turbat es-Sitt*“ eller „*Chawend*“ 3: Prinsessens Grav. Hun efterlod umaadelige Rigdomme, der for en Del testamenteredes til dette Capel, som efter Makritzi ligger ligeoverfor

6) Mundskjænken Taschtemirs.

For med nogenlunde Sikkerhed at bestemme disse engang pragtfulde Monumenter, hvoraf de for Øieblikket kun sparsomme Levninger synes at skulle overleve det ulykkelige Folks Nedværdigelsestilstand under en Regjering, der er ligesaa langt fra at fremme

¹⁾ I Dronning Thálbiahs Gravkammer er mod Muren ligesom Indgangen opstillet en Sten, paa hvilken læses følgende Indskrift i tre Linier med sammenslyngede Bogstaver:

1) توقت المرحومة الست الجليلة

2) سملك بنت الأمير قوسا أبى العلا ولدا

3) محمد بن اربع جمادى الآخرة سنة أربع وثمان مائة

„Den sal. ædle Dame Simlik, Datter af Emir Kúsá Abu-l-Olá, døde den 4de i Gúmádi II A. 804. Hendes Søn Muhammed.“

²⁾ Se Makritzi t. II p. 51, 62, 81, 464.

muhammedansk som christelig Udvikling, var jeg meget ivrig i at undersøge de nærmestliggende Indhegninger (حوش). En meget pragtfuld Ydermur, om hvis Gesims er indhuggen Begyndelsen af den 36te Sura يس, havde allerede længe tiltrukket sig min Opmærksomhed; den angaves imidlertid stadig at være den afdøde Politipræfect *Dcrâmilis* Begravelsesplads. Efter gjentagne Anmodninger lykkedes det mig endelig at blive ført ind; efter at have passeret en lille Forhal træder man ind i det forreste Gravkammer, i hvis Midte den tyrkiske Pachas prægtige Marmorsarcophag hæver sig med en pompeus moderne Indskrift, som jeg for Curiositetens Skyld tillader mig at meddele i nedenstaaende Anmærkning ¹⁾; bagved fandtes

¹⁾ Paa *Derâmilis* Sarcophag læses som sædvanligt om Randen Thronverset Sur. II v. 256; Seilen ved Hovedet har disse Vers, vi gjengive som Prøve paa nyarabisk Poesi:

يا زائرى قِفْ فَاتْلُ أَى حَمْدٍ - قِمْ إِلَى رَوْحَى الثَّوَابِ أَقْدِ
وَأَعْلَمْ بَأْنِي بَعْدَ كَوْنِي ضَابِطًا - وَمِيهْرَمِيهْرَانِ كَثِيرِ الْجَنْدِ
قَمَرَكْتُ مَا قَدْ حَزَنْتُ فِي دَارِ الْفَنَاءِ - وَصَبَرْتُ فِي قَبْرِى فَرِيدِ وَخَدِي
وَحَيْثُ كُنْتُ الْيَوْمَ مُحْتَاجًا إِلَى - أَحْسَانِ رَبِّى فِي زَوَايَا اللَّحْدِ
أَكْرَمَنِ بِفَضْلِهِ وَجُودِهِ - وَقَالَ أَبَشِّرْ بِالرَّضَى يَا عِبْدِي
وَالْحُجُورَ قَالَتْ لِي فِيمَا آرَخْتُ - حَلَّ بِفَرْدُوسِ دِيَارِ الْخَلْدِ
رَحَلَتْ يَوْمَ الثَّلَاثِ الْمَرْحُومَ أَحْمَدَ بَاشَا دِرَامَلِي سَنَةِ ١٢٧٠

O Du min Besøger! staa stille og læs en Lovprisning til Herren,
Og bring da over min Aand en Naadegave;
Og vid, at jeg efter at have været Politipræfect
Og General over mange Tropper
Har forladt, hvad jeg samlede i Forgængeligheds Bo,
Og er bleven ensom og forladt i min Grav;
Og som jeg nu var trængende til
Min Herres Velgjerninger i Gravens Lukke,
Udviste han mig sin Naade og Miskundhed
Og sagde: glæd Dig, min Tjener, ved mit Velbehag!
Og Hurierne sagde mig, idet de skrev mit Dødsaar:

Han beboer de evige Boliger i Paradiset. (1270 H. = 1854 Ch.)

Den salig *Ahmed Pascha Derâmilis* Hedengang var en Tirsdag 1270 H.

et tomt Rum, og tilvenstre en desværre tillaaset Portal, der førte ind i det tredie Aflukke under Kuppelen. Over denne Portal opdagede jeg da endelig en vel bevaret Marmortavle, der førte denne Indskrift:

برسم المقر العالی الامیر السیفی حشتم الساقی الناصری ختم الله به بخیر فی ربیع الاول
سنة خمس وثلاثین وسبعایة.

(„Efter Befaling af H. Exc. Emiren, Mundskjænk *Taschtemir es-Seif en-Nassiri*, Herren give ham et lykkeligt Endeligt, opført i Rebia I A. 735.“)¹⁾

Alle Omgivelser stemmede nu fuldkomment med Makritzi; men jeg maatte desværre beklage, at alle mine Forsøg paa at komme ind i Taschtemirs oprindelige og, som det syntes, velbevarede Gravcapel mislykkedes, da Nøglerne til den tillaasede Portal efter Forgivende beroede hos Familien Derámili, til hvem mine Cahirensers-Bekjendtskaber ikke naaede.

C. Den lille Kerafat.

1) Vi have nu endt vor Vandring paa den vigtigste Del, den saakaldte store Kerafat; endnu staaer tilbage, inden vi vende tilbage til Cahirahs utallige Moscheer og Gámier, at kaste et flygtigt Blik over den *lille Kerafat*, hvis Midtpunkt er Imám *Scháfes*'s Turba, og som herfra strækker sig ned til Nilen og Gammel-Cáhirah. Det overveiende Antal Grave tilhører her Welyer o: Muhammedanske Helgener; desværre ere kun de færeste taalelig bevarede: en Del bestaaer nu i sammenfaldne Grusdynger, hvortil Sagnet i Folkemunde har knyttet et eller andet Navn; en Del har modtaget en aldeles moderne Istandsættelse, hvorved i Almindelighed alle historiske Minder ere gaaede tabte. Idet vi imidlertid til Afsked fra disse

¹⁾ Om Emiren Taschtemir, Frigiven af al-Melik en-Nássir, se Weil I p. 449.

Steder ville tage med paa Veien, hvad der er levnet, begynde vi med at bestige Kerafats østlige Grændse, Bjerget *Mokattam*, der hæver sig i jevn Skraaning til henimod 500 Fod over Nilen. Vi træffe her i en øde Bjergegn, hvor uhyre Klippeblokke ligge henkastede, og Afgrundene forøges ved de hyppige Stenbrud, hvis øverste Rand paa Bjergets steileste Punkter er forsynet med et helt Galleri af Huler, udhugne i Klippen som Boliger for Landets Urindvaanere, et venligt Kloster (*Zâwiah*), der er beboet af 8 fredelige Derwischer, henhørende til *Bektaschiordenen*¹⁾. En af disse kom mig og min stadige Ledsager, Imâmen ved Qâit-Bây, imøde og indbød os til at bese det Indvendige. Stedets Beliggenhed er saa skjult, at uagtet Imâmens Bolig neppe laa $\frac{1}{2}$ Nil derfra, havde han aldrig i sit Liv hørt nævne eller set dette Kloster; han var ikke langt fra at forestille sig et Eventyr af 1001 Nat. I nogle Skridts Afstand opdagede vi da snart en smuk Indgang rundt omgiven af Klippevægge; til Venstre var indhuggen i Klippen Begyndelsen af Thronverset Sur. II v. 256, og over Portalen læstes denne Indskrift:

بسم الله الرحمن الرحيم أم حسبت أن أحجاب الكهف - - - - - نقص عليك نبأهم بالحق
صديق الله العظيم ورسوله الكريم وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم هذه الزاوية
للغار بأمر الشريف نعمة الله المحسنى الولى في سنة خمس وتسعين²⁾

Efter at have taget vore Sko af traadte vi ind i den prægtige Grotte, indhuggen i Klippen i en Dybde af henved 125 Skridt;

¹⁾ Denne Derwischorden stiftedes 1363 Ch. af Welyen *Hadji Bektasch Khorasani* under Sultan Orchan, sgn. *Annali Musulmani di Rampoldi*, Milano 1825 t. X p. 95.

²⁾ I G. N., d. B., d. M. „Har Du tænkt paa, at Brødrene i Hulen og Rakim vare et Vidunder blandt vore Tegn? Da de unge Mennesker flygtede ind i Hulen, sagde de: Herre, forund os Barmhertighed fra Dig, og bered os en Veiledning i vort Forhold! Da slog vi deres Øren med Døvhed et Antal Aar; derpaa vækkede vi dem for at se, hvo af dem der bedst kunde udregne Tiden, de havde dvalt her! Vi ville nu fortælle Dig deres Historie med Sandhed. (Sur. 18 v. 8—12.) Herren den Høje er sanddm og hans ædle Prophet etc. . . . . Dette er Huleklosteret, opført paa Befaling af den ædle Nîmetallah al-Hasani, Wely. A. H. 905.

en Hovedgang i Midten, belagt med propre Palmebastmaatter, er adskilt fra to Sidegange langs Klippevæggene ved et Trægitter, indenfor hvilket ses en Del moderne Gravsteder; ved Enden af Grotten befinder sig et Aflukke, der indeslutter en Sarcophag, foran hvilken staae to massive Kandelabre. Efter Derwischens Udsagn skulde dette være „Sultan *Kâi-Kasûs's* Grav“ [كلى قبرص]. I Breden har denne Grotte med de paa begge Sider afgrænsede Skillerum omtrent 35 Skridt; Høiden er rigelig 4 Alen. Ved Indgangen til Høire ses et Gravsted, der skulde tilhøre Klosterets Stifter *Nîmet-allah*, tæt op til den i Sten udhugne Kibla, hvis Forgrund dannes af fire Söiler. Levende og Døde ere her forenede i varigt Selskab: ved Siden af Gravene ses de store Kjedler og andre Husgeraads-sager, der benyttes i Derwischernes Kjøkken.

Paa en Klippe bag Indgangen til Grotten opdagede jeg en Indskrift, der giver samme Aarstal som den ovenstaaende, 905 Hldj.:
 أَنشأ هذا المكان المبارك العبد الفقير إلى الله تعالى أمير عبد الله حفيد مصطفى بتأريخ

خمس وتسعين. ¹⁾

Om denne Sultan *Kâi-Kasûs* er en Seldjukisk Fyrste, der er kommen til Cahirah og død her, eller mulig en Phantasiskabning af den ældste Sagnhistorie, vover jeg ikke at afgjøre. Derwischen skrev Navnet, som jeg har gjengivet det, men vidste selv Intet videre, end at Klosteret benævnedes: „Sultan *Qâi-Kasûs* eller *Abdallah al-Moghâwiri's* Kloster“; af Aarstal var det mig ikke muligt at opdage andre i den mørke Grotte end de to ved Indgangen, 905 H. Makritzi omtaler en Hule med Navnet „*Kahf es-Sûdan*“ 3: „de Sortes Hule“, der uden Tvivl er den samme. „Det er“, siger han, „en Hule i Bjerget, hvis Ophavsmand er ubestemt; man siger, at

¹⁾ Dette velsignede Sted er opført af den til Herren trængende Tjener, Emir *Abdallah, Mustafas* Slægtning, A. H. 905.

„Folk fra Sudan have udhugget den, og den benævnes derfor saaledes.
 „Den var lille og mørk, men udvidedes af *al-Akdab fra Andalus*,
 „der anvendte dertil mere end 1,000 Dinarer; han gjorde Indgangen
 „rummeligere og huggede Trapper i Klippen, der føre op til den.
 „Han begyndte derpaa i Begyndelsen af A. 421 og endte inden
 „Aarets Udgang i Schabân.“¹⁾

2) Vi fortsætte ikke denne Gang vor Vei opad Mokattam, men vende tilbage til Byen, for ved en anden Leilighed gennem en af Castelsportene at bestige den liggeoverfor beliggende Del af Bjerget, der som detacheret Fort fører Navnet *Gebel Gojüschi*. En dyb Kløft med en Mængde Stenbrud adskiller dette Fort fra det overfor liggende Castel, hvorefter en smuk og bred Vei, udhuggen i Klippen med jevn Skraaning, fører os forbi et Par ensomt staaende Söiler, de sidste Levninger af de Fathimidiske Chalifers Lystslot, det i det Foregaaende nævnte „*Qubbat el-Hawâ*“ 3: *Luftslottet* 2), og en fuldstændig bevaret, smuk Ruin af en Sommerresidents for en af Sultan *Qâit-Bâys* Gemalinder. Efter at have passeret Fortet, der har en tyrkisk Garnison, befinder man sig paa Bjergets Høideryg, og opdager i en 5 Minuters Afstand en isoleret Ruin, der fører Navnet *Gojüschi's Kubba*. Man træder ind gennem en lav og snever Indgang, over hvilken en Taarnbygning er opført, passerer derpaa to noget høiere Porte, der med Skillemure danne to smalle Forhaller; i den sidste Skillemur dannes den midterste Indgang af to smukke Marmorsöiler, og paa begge Sider ere to mindre Portaler, der alle føre ind i et firkantet Rum, hvis Side er omtrent 9 Skridt;

¹⁾ Makrizi الخطط t. II p. 456.

²⁾ Jvfr. Makrizi I p. 487, og Niebuhr: Reisen I p. 114; de Sacy: Chr. Ar. t. I p. 229.

dette er igjen skilt ved tre Spidsbueportaler fra Kiblarummet med Gravkamrene, hvilket har en Dybde fra N.—S. af 7 Skridt og en Brede med Gravpladserne paa begge Sider af 18. Paa den vestlige Fløi ses endnu den gamle Minaret, og mod Øst er Welyens Grav med en prægtig Kuppel over. Denne eiendommelige Bygning, der løber spids ud mod Nord, hvor Hovedindgangen befinder sig, har en Dybde indtil Kiblanischen i Syd af 30 Skridt; dens største Udstrækning i Kiblarummet fra Ö.—V. er 18. Alt synes at være beregnet paa en perspectivisk Virkning fra Indtrædelsen ad den smalle Portal gennem bestandig bredere og bredere Söilehaller til ind i Helligdommen med Gravkamrene. Indskrifter af Koranen bedække overalt Murene, der have været prydede med Arabesker; men det Meste er nu udslettet. Som sædvanligt læses Thronverset, og omkring Kiblaen Sur. III v. 32: *كَلِمَا دَخَلَ عَلَيْهَا*. Over den snevre Hovedindgang ses en Indskrift i meget gammel Character, som jeg er tilbøielig til at henføre til Fathimidernes Tid; desværre tillod den glødende Sol i Forbindelse med en voldsom Vind, der fyldte Öinene med Sand, mig kun at dechifrere Begyndelsen:

بِسْمِ اللَّهِ -- إِنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا¹⁾

Aarstal eller Navn var det mig umuligt at opdage.

Efter Makritzi²⁾ ligger paa Toppen af Mokattam bagved Castellet imod Ö. en gammel Moschee, kaldet „*Mesgid-et-tennûr*“ eller „*tennûr Pharann*“. Sagnet beretter, at der her tændtes en Ild for Pharao, naar han begav sig herhen fra Heliopolis; derpaa opførtes en Moschee tæt herved A. H. 259 af *Ahmed b. Thalân*, hvem

¹⁾ I. G. N., d. B., d. M. „Templerne tilhøre Herren; paakalder ikke Nogen i Forbindelse med Gud.“ (Sur. 72 v. 18.)

²⁾ Se t. II p. 455; Niebuhr (Reisebeschreib. von Arab. und umliegenden Ländern, Kopenh. 1774 t. I p. 100) omtaler det samme Sted som beliggende omtrent $\frac{1}{2}$ Mil øst for Kâit-Bay.

et andet Sagn var blevet meddelt, efter hvilket Juda, Josephs Broder, havde opholdt sig paa denne Plads; han anlagde da deene Moschee med Minaret og Cisterne, og anviste forskellige Legater til dens Underhold. Paa Makritzi's Tid var den endnu bevaret, idet han tilføier: „Jeg har set den, og der var Folk, som opholdt sig her.“ Jeg formoder, at Navnet „*Gojüschi*“ har sin Oprindelse fra den Fathimidiske Overgeneral (Emir el-Gojüschi) *Abu-l-Negm Bedr el-Gemali* [† 487 Hcdj.], der ved sin kraftige Bestyrelse fremkaldte en blomstrende Tilstand i Ægypten, og som opførte de tre Hovedporte i Cähirah: *Báb Zuweilah*, *Báb-el-Nassr* og *Báb-el-Fotúk*¹⁾. Folket har nu enten sammenblandet Navnet *Gojüschi* med en muhammedansk Helgen, der maaske i en langt senere Tid har valgt sig denne Bolig til Gravsted, eller, hvad der er rimeligere, gjort den omtalte Generalissimus til Helgen og Skytspatron for Cähirah²⁾.

Vi fortsatte vor Vandring paa Bjerget imod Syd, indtil vi fandt en mindre steil Nedgang ved en moderne Moschee, opført under den nærværende Ismail-Pascha for Welyen *Ali Wesa*³⁾; den frembyder Intet Eiendommeligt, og jeg ansaa det ikke Umagen værdt at gaae ind. Paa Tilbageveien langs Skrænten af Bjerget ses adskillige Ruiner, hvoraf vi især ville fremhæve de høie Minareter af *Mesgid Lülûah*, opført efter Makritzi af Chalifen Hâkim biamr Allah A. 406⁴⁾, og *Welyen Schâhîns Moschee*, som vi strax nærmere skulle

¹⁾ Se Makritzi I p. 381.

²⁾ Denne min Antagelse bekræftes fuldkommen af Makritzi I p. 127, der kalder Kapellet *Mesgid el-Gojüschi* eller *Mesg. el-Rasad* og omtaler det som opført af *Bedr el-Gemali*s Søn *al-Afhdal* [† 515 H.]; smlg. Quatremère: *mémoires sur l'Eg.* t. II p. 449-51.

³⁾ *Ali W'sâ* horte med sin Fader *Muk. W'sa* til sin Tids berømteste Sufkere og var født 761 H. † 801 H. Tilnavnet *W'sâ* blev givet Faderen, fordi ved hans Bøn til Herren Nilen steg paa en Dag 17 Alen. I Scharânîs *Thabaqât el-kubrâ* t. II p. 24-76 meddeles Prøver af begges Skrifter.

⁴⁾ Se t. II p. 456.

ountale. Efter at have passeret anden Gang Bektaschiderwischernes Kloster, stødte vi paa en lille forfalden Moschee, hvortil knytter sig et berømt Navn, nemlig den mystiske Digter *Omar ibn-el-Fáridh* [† 632], der ligger begravet her.

Den lille Moschee, der er istandsat 1173, som en Indskrift over Porten angiver:

جَدِّدَ مَسْجِدَ الْعَارِفِ بِاللَّهِ تَعَالَى سَيِّدِي عَمْرَ ابْنِ الْفَارُضِ نَفَعْنَا اللَّهُ بِهِ أَمِيرَ اللُّوَا الشَّرِيفِ
السلطاني على بيك قاسد دغلي أمير الحاج حلا في غرة سنة ١١٧٣^{١)}

indeholder aldeles Intet at lægge Mærke til; alle historiske Minder ere forsvundne. Gravcapellet er i det nærmeste Hjørne ved Indgangen og indeholder Kisten, bedækket med rødt Klæde, i hvis Hjørner man læser som sædvanligt: *Abu-Bekr, Omar, Othman og Ali*; ved Hovedet er broderet: الفارص سيدنا عمر ابن: „dette er vor Herre Omar b. al-Fáridhs Grav“, og ved Fodstykket findes Giverens Navn: جَدِّدَ اِبْرَاهِيمَ شَرْقَاوِي ١٢٨٢: „*Ibrahim Shergawi* har fornyet dette Klæde 1282“. Omkring Væggene læses det sædvanlige Thronvers, og over Gitterdøren Navnet paa den, der anden Gang har restaureret det lille Capel:

جَدِّدَ هَذَا الْمَقَامَ الْمُبَارَكَ مَوْلَانَا الْعَزِيزَ سَوْسِفَ (?) وَكَانَ انْفِرَاحُ يَوْمِ السَّبْتِ مِنْ جُمَادَى
الْآخِرِ ١٢١١ الْفَاتِحَةُ. ٢)

^{١)} Den Guds Mand *Sidi Omar Ibn el-Fáridhs* Moschee er istandsat af den sødte General i Sultanens Tjeneste *Ali Beg Qásid Doghli*, Anfører for den hellige Karavane-Escorte, na i Begyndelsen af Aaret 1173 H.

^{٢)} Dette hellige Sted er istandsat af vor Herre Veziren . . . . og faldendt en Lørdag i den 2den Djumádi 1216. Bed en *Fatihah*!

3) Schâhin's Capel.

Paa Skrænten af Bjerget lidt nedenfor Gojûschis Capel fandt vi en meget stor Ruin, forladt og tillaaset; den fører Navnet *Schâhin's* Moschee og udmærker sig ved en prægtig Minaret og Kuppel. Efter Dagen i Forveien forgjæves at have forsøgt at komme over de høie Ringmure, opdagede vi endelig denne Gang en Aabning og trængte igjennem denne ind i det Indre. I en Forhal, der formodentlig var bestemt til Bolig, fandtes en smuk i Marmor indfattet Cisterne (Sihrig), der endnu indeholdt klart Drikkevand. Over Indgangen til Moscheen læses denne Indskrift, indhuggen i Sten, paa to Linier:

بسم الله -- إنا يعمر مساجد الله -- المهتدين أنشأ هذا الجامع وأوقفه العبد الفقير
إلى الله تعالى جمال الدين عبد الله نجل العارف بالله شاعين الشيخ الخلوتي أفتتاح عام
خمس وأربعين وتسعين.¹⁾

Moscheen er omtrent 18 og 12 Skridt i Længde og Brede; Taget bæres af 3 Stenpillær, der dele Moscheen efter Bredden i to ligestore Rum. Kiblaen er smukt udstyret med Mosaik og Perlemoder; Minbar og Dikka staae endnu paa deres Plads. Omkring Kiblaen læses det sædvanlige Vers Sur. 2 v. 139:

بسم الله -- قد نرى -- شطر المساجد الحرام صدى الله العظيم وصدى رسوله الكريم
ولحقن على ذلك من الشاعدين.²⁾

Imod Øst er en Maksura eller Gravkammer, inddelt i 3 Rum; i det midterste af disse staae tre Kister, bedækkede med grønne Tæpper; paa hver af disse læses:

¹⁾ Sur. 9 v. 18, se Overs. p. 53. *Gemâl ed-Din Abdallah*, som trænger til Guds Naade, en Slægtning af *Scheich Schâhin*, Chalweti-Derwisch, har opført denne Moschee og anvist Legater til dens Veiligholdelse, i Begyndelsen af A. 945.

²⁾ Se p. 40.

سیدی شاہین ; محمد شاہین ; سیدی حمد الدین

og paa Forstykkerne: 1) لا اله الا الله ومحمد رسول الله.

Paa en Mindesten ved Siden er indhugget i 4 Linier:

الملك لله بسم الله -- قل هو الله -- كفوا أحد. 2)

Omkring Muren er en malet Indskrift, hvoraf man endnu læser:

أنا إن أولياء الله -- يحزنون صدق الله العظيم وصدق رسوله الكريم ونحن على نحو ذلك من الشاهدين وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله بتاريخ سنة سبع بعد ألف من الهجرة النبوية على صاحبها السلام. 3)

Derpaa følger Angivelsen af det samme Aarstal for dette Gravkammers Istandsættelse 1007 Hedj.:

حدد هذا المكان المبارك من فضل الله تع وعنايته العليم الجنب الكريم العالی سیدنا رسولنا الأمير حمزة دفتر دار الموید بالنصر بتاريخ سبع بعد ألف من الهجرة النبوية. 4)

Den herlige solklare Himmel, der sendte sit Lys gennem Gitterne i de 3 Gravkamre, i Forening med Stedets øde Beliggenhed paa den golde Bjergskrænt i Ørkenen, havde en gribende Virkning; Imåmen, den sædvanlige Ledsager paa mine Vandringer, kastede sig paa Stengulvet i Bøn, tilraabende mig: „Frygt kun ikke; jeg beder!“

Efter en Levnetsbeskrivelse over Welyer, forfattet af Schärani⁵⁾, levede den her omtalte Schahin paa Sultan Qait-Bây's Tid

¹⁾ Sidi Homd ed-Din; Muh. Schahin; Sidi Schahin. — „Der er ingen Gud undtagen Gud, og Muhammed er hans Prophet.“

²⁾ Sur. 112. „Riget er Herrens. I Guds Navn, den Barmhertiges, den Milde. Sig: Gud er een; Gud er evig; han har ikke fremsbragt Børn og er ikke selv fremsbragt. Ingen er ham lig.“

³⁾ Sur. 10 v. 63. Men Guds Venner ere sikre for al Frygt; de skulle ikke bedrøves. Herren den Mægtige er sanddrø og hans sølle Prophet er sanddrø; og vi ere Vidner herpaa. Gud være vor Herre Muhammed naadig og hans Slægt! A. H. 1007.

⁴⁾ Dette velsignede Sted er istandsat med Herrens Naade og hans rige Miskundhed af Ha. Excellence, vor Herre, Emir og Desterdâr al-Murayid bî-nasser. A. 1007 efter H.

⁵⁾ Se Thabakât el-Kubrâ t. II p. 214, udg. i Cahirah 1276, in fol.

og hørte til dennes Fortrolige. Med sin Fyrstes Tilladelse drog han til Tebriz for at høre en berømt derværende Sufiker *Sidi Omar Ruscheni*, men vendte efter nogen Tid tilbage til Cåhirah, for her at vælge sig sin Bolig og Grav paa Bjerget Mokattam, som han siges ikke at have forladt i 30 Aar. Under det tyrkiske Herredømme var han berømt for sin Fromhed og søgtes af Fyrster og Vezirer. Han udmærkede sig ved sin Taushed og sad ofte hele Dage fordybet i Betragtninger uden at sige et Ord til dem, som besøgte ham; paa denne Maade levede han i fuldstændig Afsondring og idelig Nattevaagen indtil sin Død efter 900.

4) Vi ere nu komne til Ende med vor Beskrivelse af de historiske Minder fra Middelalderens Tid, der ere blevne tilbage paa Kerafat; til Afsked ville vi endnu besøge nogle faa moderne Helligdomme, hvortil meget gamle Navne knytte sig; det er imidlertid kun Navne, idet den for Orienten eiendommelige Mangel paa al historisk Sands har ladet alle andre Minder udslettes.

Paa Veien fra Schåhíns Moschee ned ad Bjerget Mokattam henimod Schåfeis Capel er Örkenen oversaaet med Ruiner, der for det Meste kun bestaae i nogle enkeltstaaende Buer eller sammenstyrtede Grushobe, blandt hvilke enkelte endnu have bevaret deres Navne i Folkemunde, som „*Abu Sund*“, en Prinsesse „*Sitta Chawendet*“ o. fl.; de ville rimelig i Løbet af nogle Aar være endnu mere forvandlede til uformelige Masser, og vi ile derfor henover disse til en større Moschee, opført over *Okbah ben Amir*, en af Prophetens Ledsagere, berømt Koransamler, Deltager med Amru b. el-As i Occupationstoget mod Ægypten under Omar, Statholder i Ægypten under Moawiah i 3 Aar indtil 47 Hdj., da han sendtes med Islams første Flaade paa et Togt mod Rhodus. Han angives at være død A. 58, og over hans Grav, et af de be-

rømteste Valfartssteder paa Kerabat, der tillige indesluttede *Amra b. el-As*, opførtes et Capel, der gjenopbyggedes af Saladin b. Eyjub ¹⁾. Den nærværende Moschee, restaureret med Tilintetgjørelse af alle ældre Minder af Veziren *Muhammed Pascha* 1066, som nedenstaaende Indskrift angiver, har i Længde og Brede 20 og 13 Skridt, og deles efter Bredden af to Søiler, der danne 3 Spidsbuer. I et Hjørne, nær Indgangen fra Forhallen, er Maksuraen med Gravstedet i Midten, over hvilket hæver sig en Kuppel; om Murene læses det sædvanlige Thronvers. Kisten er overtrukken med et grønt Klæde, hvorpaa læses Navnene: Allah, Muhammed, Abu-Bekr, Omar, Othman, Ali; desuden: *فنية عقبة الدار* („Lykke med den sidste Bolig!“) og *سلام عليكم بما صبرتم* („Fred over Eder, for hvad I have lidt!“); om den nederste Rand er Thronverset broderet. Paa en Støtte læses paa den ene Side:

هذا مقام العارف بالله تع الشيخ عقبة بن عامر الجهنى الصالحى رضى الله تع عنه جدد
هذا المكان المبارك الوزير محمد باشا سلحدار دام بقاءه في سنة الف وست وستين.²⁾
paa den anden Side igjen Thronverset med Angivelse af dens Navn, paa hvis Bekostning denne Støtte er sat:

جده المتوكل على رب العباد السيد موسى حسن العقاد.

I Muren nærmest Kisten er indhugget denne Indskrift, sammensat af Sur. 9 v. 18, 2 v. 277 og 3 v. 16:

بسم --- إنما ينعم --- الآخر وعمل الصالحات فليهم --- يحزنون شهد الله ---
الحكيم هذا قبر عقبة بن عامر الجهنى جامل إليه رسول الله.³⁾

¹⁾ Se *Abû-l-Mahâsin el-Nogûm ez-Zâhirat* t. I p. 142—49, og *Makrizi al-Khitat* t. I p. 296.

²⁾ Dette er den fromme Scheich *Oktah b. Amir el-Gokanis* Hvilested, Herren vare ham naadig! Denne velsignede Plads er restaureret af Veziren Muhammed Pascha, Silah-dâr, (han leve længe). A. 1066.

³⁾ I Guds Navn, ... „Kun de skulle besøge Herrens Moscheer, som troe paa

5) Zein el-Abidin og Umm-Kelthûm.

Naar man har passeret den store paa Buer hvilende Vandledning, der, som tidligere anført, fører Nilens Vand til Castellet, ligger ikke langt fra Imâm Schâfeis Capel en meget besøgt Helligdom, der har Navnet *Zein el-Abidin* efter Alis Sønnesøn. Den lille Moschee stammer oprindelig fra det 6te Aarhundrede, som en senere opstillet Marmortavle over den ældste Indgang angiver, men er nu fuldkommen ombygget, og som sædvanligt ere alle Minder tabte. Dens ældste Form har været en aaben Plads, omgiven af 4 Liwaner, af hvilke endnu ses Spor af den nordlige, hvortil en svær Stenport, der nu er spærret, har tjent som Indgang. Over denne læses paa en moderne Marmortavle følgende Indskrift:

بسم الله - - هذا مشهد الإمام علي زين العابدين ابن إمام الحسين ابن إمام علي
[ابن عمران] ابن عبد المطلب صلوات الله عليهم أجمعين سنة ٥٩١هـ.¹⁾

For Øieblikket kommer man igjennem en Port ind i en lille aaben Forgaard; som et moderne Knittelvers over denne angiver, er Moscheen opført 1280:

محمد الفعل أنشا - أبيي المدافن عاشا
وزاده الله عزاً - و زال بالفضل ماشا
فقلتُ بشراك آرخ - هذا انقفتان ياشا

Gud og den sidste Dag og udeve fromme Gjerninger. Deres Løn er hos Deres Herre; de skulle ikke frygte og ikke bedroves. Herren vidner: Der er ingen Gud undtagen han; ligesaa Englens og de, som ere begavede med Indsigt og rolig Overveielse: Der er ingen Gud undtagen han, den Mægtige, den Vise." — Dette er Okbah b. Amir al-Gohais Grav, Herrens Prophet være ham naadig!

¹⁾ Moscheens Imâm besvor mig ved Allah ikke at copiere »ابن عمران«, som der var indhugget ved »en Uvidendes Feiltagelse«, men *ابن أبي طالب*. I G. N., . . Dette er Imâmen Ali Zein-el-Abidins Helligdom, Son af Imâm Husein, Son af Imâm Ali [Son af Amrân], Son af Abd-l-Muttalib; Herrens Fred over dem Alle! A. 549.²⁾

„Muhammed har opført et Værk, den herligste af Begravelser;
han leve!

Og Herren forøge hans Anseelse, og han opnaae i Naade,
hvad han vil!

Jeg sagde: Hil Dig! Skriv: „Dette er Kuftân Pascha!“¹⁾

Fra denne Forgaard fører en Port ind i en lille Forhal, og
derfra en anden ind i Gravcapellet; over den første er skrevet
dette Vers:

لحمّد خفّتانى باشا الأوحّد — فضل به قد ساد كلّ مسود
وكفاه فخرا أنّ من خيراته — إتّحاف زين العابدين بمعبود
مولى بعمران المساجد مولى — ليفوز بالأسعاد يوم الموعد
ولذا ناداه القبول مؤرخا — بشراك قد أحكمت أبديّ مسجد
سنة ١٢٨٠.

„Hæder over Muhammed Khuftâni, den udmærkede Pascha, som
styrrer alt Ophøiet;

Blandt de Velgjerninger, der hædre ham i fuldt Maal, hører, at
han har givet Zein el-Abidin et Bedæstet;

Han er ivrig og nidkjær i at opbygge Moscheer for at erhverve
Lyksalighed paa Dommens Dag;

Derfor tilraaber Lykken ham, idet den nedskriver: „Hil Dig, Du
har grundlagt den prægtfuldeste Moschee!“

= 1280.“²⁾

En ved Siden i Muren anbragt Marmortavle angiver en
tidligere Restauration fra Aar 1225 H.

¹⁾ Det sidste Hemistich indeholder en Feil, hvad enten denne ligger i min Afskrift eller i Originalen, idet man ikke erholder noget passende Aarstal ved Sammentælling af Bogstavernes Talværdi; maaske er at læse القفطان.

²⁾ Det sidste Halvvers indeholder et Chronogram, der giver Aaret 1280.

Over Indgangen til Capellet læses efter: لا اله إلا الله ومحمد رسول الله
 Sur. 11, v. 76: نعمة الله وبركته عليكم أهل البيت إنه حميد مجيد,
 Slutningen af Sur. 33 v. 33: إنما يريد الله — تطهيرا
 og Sur. 42 v. 22: ١) قل لا أسئلكم --- في القربى

Gravcapellet optages næsten helt af en stor Sarcophag, be-
 dækket med et rødt Fløielstæppe; rundt om er anbragt et i smukke
 Arabesker udarbejdet og forgyldt Jerngitter, der staaer paa en Mar-
 morsokkel, i Omkreds omtrent 22 Skridt. Paa Murene ere anbragte
 nogle raae Billeder af Mecca, Medina og Stambul. Bag Gravcapellet
 ligger en lille simpel Moschee, hvis Tag bæres af to Marmorsøiler,
 i Form af en Bedesal; Indtrykket er behageligt, naar Gittrene aab-
 nes fra Capellet til denne, og Lyset kastes ind i det mørke Grav-
 kammer. — Det her beskrevne Capel fører med Urette Navnet *Ali*
Zein el-Abidin (o: „de Frommes Pryd“), idet *Ali* og hans Fader
Husein begge faldt i Slaget ved Kerbela, og den første, med Tilnavnet
Zein el-Abidin, ligger begravet i Medina. Sønnen *Zeid b. Ali*
 gjorde Oprør under den Moawidiske Chalif Hischâm i Cufa og faldt
 i dette (A. 122 H.), hvorefter hans Hoved, ifølge Makritzi²⁾, af
 Chalifen sendtes til Cahirah for at ophænges i en Moschee; Cahi-
 renserne stjal det bort herfra og opførte et Bedested over den Plads,
 hvor det blev begravet; denne Helligdom var allerede i det 6te
 Aarhundrede næsten opgivet, da den oftere omtalte *Afdhal*, Søn af
 Overgeneralen *Bedr-el-Gemâli*, lod Hovedet opgrave og et Capel

¹⁾ „Der er ingen Gud undtagen Gud, og Muhammed er Guds Prophet“; Sur. 11 v. 76.
 „Herrens Velgjerning og hans Velsignelse over Eder, dette Huses Familie; han er værdig
 til Lovprisning og Hæder“; Sur. 33 v. 33. „Herren vil alene fjerne fra Eder, hans Families
 Folk, al Smuds og luttre Eder fuldkommen“; Sur. 42 v. 22. Sig: „Jeg udbeder mig
 herfor ingen anden Løn af Eder undtagen Kjærlighed imod min Slægt.“

²⁾ Se t. II p. 436—40, smilgn. Prolég. d'Ibn Khaldoun trad. par de Slane, t. I p. 407.

opføre, som det synes paa den samme Plads, hvor vi nu finde det beliggende, A. H. 525.

Med hvilken Ærefrygt Alis Familie endnu bestandig behandles i Ægypten, tjene to andre Helligdomme, der udelukkende besøges af Kvinder, til Exempel paa. Den ene, som ligger paa Kerafat ikke langt fra *Okbah b. Amirs Moschee*, fører Navnet „*turbat Umm-Kelthûm*“; den bestaaer i en firkantet Bygning, foran hvilken et Par Marinorsøiler ere anbragte, og hvis Indre omfatter et med Gitter forsynet Aflukke (*Maksura*), hvori Kisten tilligemed to Støtter af Sten befinder sig. Da disse vare aldeles omvundne med Silketøi og Krandse, var det mig umuligt at faae Leilighed til at læse Indskriftterne, hvorfor jeg ikke tør afgjøre, hvilken Kvinde af Alis Slægt den her nævnte *Umm-Kelthûm* er, da flere forekomne med dette Navn.

Den anden Helligdom, beliggende tæt udenfor Porten *Sitta Nafisa*, benævnes efter *Sitta Gewhara*, Slavinde hos *Sitta Nafisa*; denne sidste, hvis Søster ogsaa har Navnet *Umm-Kelthûm*, var Datter af *Hasan b. Zeid b. Hasan b. Ali b. Abi Thâlib*¹⁾ og gift med *Ishâk b. Ga'far*, en Sønnesøn af den nylig omtalte *Ali Zein el-Abidin*; hun har et meget besøgt Gravcapel udenfor Porten, der fører hendes Navn [† 208 H.]. *Sitta Gewharas* usle Kapel, som kun indeholder den med et Silkeklæde bedækkede Kiste, er opført under *Muhammed Ali* 1241 H., som nedenstaaende Indskrift angiver. Væggene vare tilsølede med *Hennah*, som de fromme Kvinder havde efterladt ved bestandig at gnide Hænderne mod Kalken, og som jeg til stor Morskab for den muhammedanske Matrone, der sad ved Indgangen, antog for Blodpletter.

---

¹⁾ Se *Makrizi* t. II p. 440—42.

Indskriften over Indgangen er:

جَدَّدَ هَذَا لِلْكَانِ الْمَكْرَمِ الْحَاجِّ سِرُورِ أَمَّا تَابِعِ افندينا صاحب سعادة الْحَاجِّ مُحَمَّدَ عَلِيٍّ بِاشَا
نَصَرَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا وَذَلِكَ فِي مُحَرَّمِ الْحَرَامِ اقْتِنَاحِ سَنَةِ ١٢٦١ هـ.^{١)}

6) Leits b. Sa'ad og Imâm Schâfei.

Vi have nu paa vore Vandringer i Ørkenen besøgt de fleste Helligdomme, der have nogen Betydning dels som Monumenter fra Middelalderen, dels som til den seneste Tid berømte Bedesteder; kun to staae endnu tilbage, men Fanatismen hos et uvidende Præsteskab tilsteder ingen Christen Adgang undtagen efter Regjeringens udtrykkelige Befaling. Da jeg kun var forsynet med en Tilladelse fra Politipræfecten, lykkedes det mig ikke at trænge ind i disse; jeg maa derfor nøies med at beskrive det Udvendige. Lidt før man naaer til Imâm Schâfei, ligger et Kloster [زاوية], helliget Welyen *Leits b. Sa'ad*. Over Indgangen, der fører ind i en lille med Maatter bedækket Forgaard, læses dette Vers:

إِذَا رَمَتْ مَكَارِمَ مَنْ كَرِيمٍ — فَيَمُوتُ مَنْ بَنَى لِلْفُضْلِ بَيْتًا
فَذَاكَ الْبَيْتُ مَنْ يَحْمِي حِمَاءً — وَيَكْرَمُ جَارَهُ حَيًّا وَمَيِّتًا

„Naar Du ønsker Naadegaver af en From, da søg hen til den, som
har opført en Bygning til Hæder;
Dette er *Leits*, han, som beskjermer sin Helligdom og hædrer sin
Gjæst i Liv og Død.“

Paa Muren tæt ved den smukt udskaarne Gitterport, der fører
ind i Moscheen, er denne Indskrift indhugget:

---

¹⁾ Dette herlige Sted er restaureret af Valfareren Sorâr Aga, i Tjeneste hos vor Herre, Lykkens Yndling, Valfareren Muhammed Ali Pascha, Gud forherlige hans Seir, i Moharram 1261 H.

أمر بإنشاء هذا الباب الشريف من فضل الله تع سيدنا ومولانا مالك ربنا السلطان الملك
الملك الأشرف أبو النصر قنصوه الغوري.¹⁾

*Leits b. Sâad Abû-l-Hârîs b. Abd er-Rahmân*²⁾ var en af de berømteste Retslærde og Imåmer i Cåhirah; hans Familie stammede fra Persien, medens hans eget Fødested angives at være *Kalkaschanda*, en Landsby omtrent en Mils Vei N. for Cåhirah. Samtidig med Målik og Schåfei, antages han af Nogle at have fulgt Abu Hanifas Lære; han døde i Midten af Schabån 175, men hans Fødselsaar, der som oftest angives til 92 eller 94 H., er ubestemt. Ved hans Begravelse hørtes af en ubekjendt Stemme dette Vers:

ذهب الليث فلا ليث لكم — ومضى انعلم قريبا وقبر

„Leits er gaaet bort; I have ingen Leits (Løve) mere; Videnskaben fulgte efter og blev begravet med ham.“

Over hans Grav opførtes A. 640 en Moschee, der gjentagne Gange udvidedes og ombyggedes; den blev et af de berømteste Valfartssteder paa Kerafat, og hver Løverdag Nat ender en troende Forsamling her en Læsning af Koranen.

Den sidste og største Helligdom, hvormed vi ville slutte vore Besøg hos Islams Welyer, er Capellet for Imåm *Schåfei*, Stifter af den orthodoxe Sect, hvortil den største Del af Cåhirahs Befolkning hører; den udmærker sig fremfor alle Monumenterne paa Kerafat ved en umaadelig stor, sort Kobberkuppel. Grunden til

¹⁾ Denne herlige Port er opført ved Guds Naade paa Befaling af vor Herre og Fyrste, Hersker over vore Nakker, den regjerende Sultan *Melik el-Achraf Abû-l-Nasir Qansureh el-Châri*. (906—22 H.)

²⁾ Se Ibn Khalikân *Cah. Udg. t. I p. 625*, Makrizi *t. II p. 463*, og Abû-l-Mahâsin *t. I p. 479*.

denne Bygning lagdes allerede A. 608 under Eyjubiden *Melik el-Kâmil b. Melik el-Adil*¹⁾, da et Capel opførtes, som blev et af de mest ansete Bedesteder; den nærværende Moschee skylder uden Tvivl en langt senere Restauration sin Form; paa et enkelt Sted opdagede jeg Aarstallet 1168. En lang Gyde fører fra N. og S. til to Indgange, af hvilke den sydvestlige danner Hovedportalen og er den smukkeste; over denne læses dette Vers:

الله نور مسجد تاريخه — يزعم به اشرافى مجد الشافعى

„Herren forherlige en Moschee, hvis Aarstal er: ved den hæver sig
Glandsen af Schâfeis Berømmelse“ (c: 1176 H.).

En pragtfuld overalt med Marmor beklædt Forhal fører til Indgangen af Gravcapellet, over hvilken læses disse Vers i forgyldte Bogstaver:

لذ بالامام الشافعى الامجدى — وأنزل بساحة ذا الهمام الأرحم
مسجد الشافعى بحر العلوم — أشرق شمس بنور محمد

„Søg hen til Imâm Schâfei, den Berømmelige, og lad den udmærkede Fyrste modtage Dig i sin Forgaard;
Schâfeis Moschee er et Videnskabernes Hav, hans Sol straalere ved Muhammeds Lys.“

Over den østlige Portal læses:

أكرم به من مسجد مصباحه — كنز المولى الهمام الشافعى

„Hvor herlig er den Moschee, hvis Lys er den store Helgen Schâfeis Skat!“

---

¹⁾ Se p. 27 i det Foreg. — I enkelte af de nedenunder anførte Vers savnes Iagttagelsen af Metrikens Regler.

I den vestlige Udkant af den indmurede Plads ligger en gammel Skolebygning, hvis Opførelse angives til A. 1168:

أَنشَأَ هَذَا الْحَدَّ الْمُبَارَكُ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ تَعَالَى وَالْمَكَانِ الْمَعْدُ لِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ الشَّانِ
وَالسَّبِيلِ وَالْكَتَابِ الْفَقِيرِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى رِضْوَانِ أَعَا الرَّزَازِ سَنَةِ ١١٦٨.¹⁾

Schâfeî, hvis fuldstændige Navn er *Abû Abdallah Muhammed b. Edris Schâfeî*, døde Fredagen den sidste Regeb 204 H. i Fostat. Over hans Grav digtede man efter Makritzi²⁾ disse to Vers:

أَكْرَمَ بِهِ رَجُلًا مِثْلَهُ رَجُلٌ — مُشَارِكٌ لِرَسُولِ اللَّهِ فِي نَسَبِهِ
أَضْحَى بِمَعْرِ دَفِينَا فِي مَقْطَعِهَا — نَعَمَ الْمَقْطَعُ وَالْمَدْفُونُ فِي تَرْبِهِ.

„Hvor herlig er denne Mand; hans Lige gives ikke; han, som delte
Slægtskab med Guds Prophet,
Han hviler nu i Câhirah, begravet ved Mokattam: Hil Dig, Mokattam,
og den, som er begravet i Dit Støv!“

7) Tæt ved Schâfeis Kapel paa Veien ind til Byen finde vi en stor Indhegning, som omfatter Mamlukgrave, blandt hvilke to colossale Marmormonumenter ere fremtrædende. Det ene, hvis Baldakin bæres af 6 Söiler, indeslutter i 4 Grave: Ibrahim-Beg († 1116 H.), Ismail-Beg († 1120 H.), Ali-Beg († 1187), og Zeinâh, Datter af Ibrahim-Beg († 1160); det andet med 4 Söiler er opført over Murad-Begs Hustru og har denne Indskrift:

هَذَا قَبْرِ الْمَرْحُومَةِ السَّيِّدَةِ الْمُصَوَّنَةِ خَاتُونِ نَفِيسَةَ مَعْتُوْقَةِ الْمَرْحُومِ عَلِيِّ بَيْكِ زَوْجَةِ الْمَرْحُومِ
مُرَادِ بَيْكِ غُفَرَ اللَّهُ لَهُمْ أَجْمَعِينَ تَوَقَّتْ إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ يَوْمَ الْخَمِيسِ جُمَادَى الْأُولَى سَنَةِ ١٢٣١.³⁾

¹⁾ Dette med Herrens Naade velsignede Sted og Pladsen, bestemt til Koranlesning med Sehil og Skole, er opført af den til Herren trængende *Ridâd Aga ar-Razâz* A. 1168.

²⁾ Se Makritzi t. II p. 462.

³⁾ Dette er Gravsteilet for den salig kydske Kvinde, Prinsesse *Nafisa*, frigiven af salig *Ali-Beg* og salig *Murad-Begs* Hustru, Herren være dem Alle naadig! Hun døde Torsdag i Djumâdi I A. 1231.

Rundt om Sarcophagerne og Marmorsokkelen ere de sædvanlige Koranvers udhugne i store sammenslyngede Træk.

Nogle Skridt herfra have vi Paschagravene omgivne af en Ringmur, over hvis Port man læser Indskriften: حوش الخديوى (ج: Khidewi-Pascha-Begravelsesplads). En rummelig Sal, hvis Gulv er bedækket med pragtfulde Tæpper, og hvis Tag hæver sig i 7 eller 8 Kupler, omfatter et lignende Antal Marmor-Sarcophager, af hvilke de fleste i tre Afsatser stræbe op imod Kuppelhvelvingen; Siderne ere rigt udstyrede med smukt ciselerede Koranvers og Forgyltning. Den smukkeste er *Ibrahim Paschas*, paa hvis Forside man læser Sur. IV v. 80: „Hvor I end ere, vil Döden indhente Eder, selv om I vare i vel befæstede Borge“; *Tûsûn Pascha* († 1231 H.) har et særskilt Kapel; de övrige ere for störste Delen temmelig ubekjendte Led af Muhammed Alis Slægt. Dynastiets Stifter hviler, som vi have bemærket, ensom i den af ham opførte, pragtfulde Gâmi paa Castelsbjerget, der behersker Câhirah, medens en Hob fattige Imamer ere ivrig sysselsatte fra Morgen til Aften med at oprænse Sjølemesser af Koranen over hans her samlede Efterkommere, der i det Höieste have vidst at efterligne deres berönte Stamsfader i den orientalske Despotismes Brutalitet uden at besidde det organiserende Geni, hvis Formaal var endnu engang at genopvække hos Islams Folk den hendöende Kraft, men som det kun lykkedes at grundlægge Khidewi-Paschaliket i Ægypten, et Vrængbillede af Islam og et forvirret Chaos af christne Elementer.

Câhirah og Kerâfat,

historiske Studier under et Ophold i Ægypten 1867—68

ved

A. F. Mehren.

II. Del.

Religieuse Monumenter i Câhirah.

Forord.

Efterat Reformationsfesten ved uforudsete Omstændigheder forrige Aar var bortfalden, forandredes lidt den Plan, jeg havde lagt for nærværende Arbeides Udførelse. Idet der nemlig gaves mig rigelig Leilighed til at ende Trykningen af det Hele paa Dansk, foretrak jeg at lade dette andet Afsnit, indeholdende en Beskrivelse af Cåhira's religiøse Monumenter, følge det første, der har henligget færdigt siden sidste Efteraar. Jeg undgik saaledes den Ulempe at lade to ofte i Forbindelse med hinanden staaende Dele udkomme hver i sit Sprog, og kunde udarbejde det Hele omtrent efter samme Anlæg, der ved en Artikel i et udelukkende for Orientalister bestemt Tidsskrift maatte have været lidt forandret. For imidlertid ikke uden Nødvendighed at forøge Værkets Omfang, har jeg sammentrukket en Del af Indskifterne, der desuden for at spare paa Pladsen ere stillede nedenunder i Anmærkninger, og udeladt de fleste ganske moderne, hvilke sidste jeg haaber ved Leilighed at meddele som Bidrag til Bedømmelsen af Ægyptens nuværende Culturtrin og som Prøver paa moderne arabisk Poesi. Skøndt disse temmelig talrige Indskrifter kun gjøre Fordring paa at bringe os Landets Historie mere levende for Øie, ikke just paa at opklare nogen Del heraf, troer jeg dog ikke, efter forskellige Meddelelser fra Fagmænd at dømme, at de mangle videnskabelig Betydning, idet Yomard's Arbejde vel indeholder et ved indfødte Føreres Hjælp nøiagtigen udført Navne-Register over Cåhira's Gader og historiske Monumenter, men aldrig indlader sig paa at beskrive de sidste efter de dog saa klare Oplysninger, de selv indeholde. Min væsentligste Veileder i denne efter vore europæiske Begreber lidt chaotiske Stad var Makritzis [† 845 H. — 1441 Ch.] fortrinlige Beskrivelse af

Câhirah¹⁾); ved efter min Tilbagekomst at have benyttet Yomards Fortegnelse har jeg lykkeligvis kun ved nogle faa i den nordlige og vestlige Del af Byen spredte Monumenter havt Leilighed til at beklage, at de ere undgaaede min Opmærksomhed. Saafernt jeg imidlertid paa mine Vandringer mellem Câhirahs sammensynkende Ruiner har trættet ved for ensformig og vidtloftig at gengive de gamle Mures Sprog, maa det tjene til Undskyldning, at man gerne dvæler ved Erindringen om en paa aandelige Nydelser rig Tid. Hvilken Retning Islam med sin hendeende Civilisation vil tage i Menneskehedens Culturhistorie, er et Spørgsmaal, hvis Besvarelse udkræver en Fortrolighed med Orientens nuværende Forhold, der neppe opnaas ved et 6 à 7 Maaneders Ophold i et enkelt muhammedansk Land; af de efterladte Ruiner se vi, hvilken Magt denne Religion engang har været; — Noget er vundet ved at have opfattet hint Spørgsmaals Betydning.

---

¹⁾ Dette Værks Titel er:

كتاب المواعظ والاعتبار بذكر الخطط والآثار

udg. i 2 Bind i fol. Cáh. 1270 H.; sædvanlig benævnes det „al-Khithath“ o: „Distrikterne“.

Juni 1870.

A. F. Mehren.

Liste over de beskrevne Bygninger med deres Bygningsaar.

	Pag.
I. 1) Gāmi Hākim biamr-allah (380—408 H.)	2.
2) Moristan al-Mansuri (683 H.)	3.
3) Gāmi Muh. an-Nāssir (698—703 H.)	5.
4) Madrasah et-Tsāhiriah (660 H.)	6.
5) Melik as-Salih Negm ed-Dīn Eyjūbs Kapel (647 H.)	7.
6) Madrasah as-Sālihiyah (640—41 H.)	8.
7) — al-Tsāhiriah (786 H.)	9.
8) Gāmi Rokn ed-Dīn Beibars al-Djāsenkir (706—9 H.)	11.
9) Moschee al-Ghammari (905 H.)	12.
10) Gāmi Abd-el-Baskhi (813—23 H.)	12.
11) Moschee as-Scharāwī (1188 H.)	13.
12) al-Aschrafa (827 H.)	15.
13) Gāmi al-Melik el-Aschraf Kansuweh al-Ghuri (909 H.)	16.
14) — al Muwayjadi (823 H.)	17.
15) Gulscheni-Kloster (931 H.)	19.
16) Gāmi Sālih Thalāiah (6te Aarb. H.)	21.
17) — Qadjmās (886 H.)	21.
18) — al-Māridāni (739 H.)	22.
19) — al-Mihmendāri (723 H.)	23.
20) — Scha'bān (770 H.)	25.
21) Thurābāy Kapel (908 H.)	26.
22) Gāmi Ak-Sonkor (748 H.); (Ibrahim Aga rest. 1062 H.) ..	27.
23—24) — Kaghbāy (908 H.), Itmischia (785 H.)	29.
25) — Sultan Hasan (764 H.)	30.
26) — Qānibāy Mir-achor (988 H.)	32.
27) — al-Djāi b. Abdallah al-Jusuifi (774 H.)	33.
II. 28) Gāmi al-Kādhi Zein ed-Dīn Yahya (848 H.)	34.
29) — Fachri (820 H.)	35.
30) Nachschibendi-Kloster (1268 H.)	36.
31) Sultan Mahmuds Gāmi (1164 H.)	36.

VI

	Pag.
32) Gāmi Mustapha-Beg (1277 H.).....	36.
33) — Behlāl (887 H.) og Gāmi Almās (730 H.).....	37.
34) — Ssirghatmisch (757 H.).....	38.
35) Khodeira-Kapel (1188 H.).....	38.
36) Gāmi Schaikhū (756 H.).....	39.
37) — al-Gāwūli (723 H.) og G. Qait-Bāy (886 H.).....	40-42.
38) — Uzbek (905 H.).....	43.
39) — Gābek (Gānbek) (830 H.).....	43.
40) Moschee Muh. al-Qānim (883 H.).....	44.
41) Gāmi Qāsūn (730 H.).....	44.
42) Roqayah-Kloster (1170 H.).....	45.
43) Abbaside-Kapel (1242 H.) og Schagaret-ed-Durrs Grav....	45.
44) Sakinat- (1170 H.) og Nafisa- (rest. 1248 H.) Kapeller...	46-48.
45) Gāmi Ibn-Thūlūn eller Thailūn (263—65 H.).....	49.
46) — Sitta Zeinab (1177 H.).....	51.
47) — Melik an Nāssir (718 H.).....	52.
48) — Qaisāriah (935 H.).....	53.
49) — Muhammed Ali (1263 H.).....	54.
III. 50) — Sitta Meska (750 H.).....	54.
51) — Scheich Sālih Abu Hadīd (1280 H.).....	55.
52) — Dawud Jusāf (1177 H.).....	56.
53) — Ak-Sonkor eller Khalwāti (8de Aarh. H.).....	56.
54) — Ismaēli (748 H.).....	57.
55) — al-Haneff (1237 H.).....	57.
56) — al-Azhar (4de Aarh. H.).....	58.
57) — Hasanein (1206 H.).....	61.
58) Moschee Bardaini (1105 H.).....	62.
59) Gāmi Sophia (1017 H.).....	63.
60) — Mirzādeh Sūdā (806 H.).....	64.
61) — Amru b. el-As (21 H., rest. 1214 H.).....	64.
62) — Abn-Sund al-Gārichi (1176 H.).....	66.
63) Moschee Abdi-Beg (1071 H.)	} i Gl. Cahirah .....
64) — Muh. as-Sāghir	
65) — Muh. Sāi-l-Bahri	
66) — Kharrūbi (1115 H.)	
67) Gāmi Sultan Abu-l-Ola, i Bulaq	67.

I.

Cáhirah har, som vi i det Foregaaende have bemærket, Form af et Parallelogram, hvis Længdeudstrækning er fra N. til S., og som fra Ö. til V. gjennemskæres af Hovedgaden Muski, opkaldt efter Saladins Fortrolige Izz-ed-Din-Müsek († 584 H.), men udvidet i Europæisk Stil af Napoleon; dens Fortsættelse, der skyldes den nuværende Paschas Forgængere, ender med en Række nedbrudte Bygninger, over hvis Ruiner Mennesker og Dyr bane sig en efter vore Begreber neppe fremkommelig Vei, som fører ud til de nylig beskrevne Gravmonumenter i Örkenen, herlige Minder om Byens svundne Rigdom og Pragt. Et Par brede Veie føre med forskellige Forgreninger i Retningen fra N. til S., S.Ö. og S.V. og danne Byens Pulsaarer; af disse udmunder den ene, følgende langs den store Kanal, i Muski-kvarteret, medens den anden skærer denne Gade og fortsættes til den yderste Grændse mod Nord, hinsides Portene *Báb-el-Nassr* og *Báb-el-Futûh*. Disse, opførte af den oftere omtalte Fathimidiske Overgeneral *Bedr-el-Gemáli al-Gojûschi* henimod Slutningen af det 5te Aarh. H., ere flankerede paa begge Sider af to smaa Taarne, der kun hæve sig lidt over Mellemportalen, over hvilken man læser i cufisk Character Islams Troessymbol. Imellem disse to Porte have vi de store Ruiner af:

1) Gâmi Hâkim biamr allah (380—403 H.),

opført imellem 380—403 H. i samme Stil som den henved 150 Aar ældre *Ibn Thulun's Gâmi*; efter at have været underkastet en Ombygning efter det store Jordskjælv 702, der ligeledes ødelagde Gâmi el-Azhar, og en betydelig Restauration 760 under Sultan Hasan, synes den fra det 9de Aarh. at have tabt sin Anseelse, formodentlig paa Grund af den afsides Beliggenhed i et dengang mindre vel bebygget Kvarter af Byen. Den franske Occupation forvandlede endelig denne Bygning til en befæstet Plads og efterlod den som en fuldstændig Ruin, hvoraf kun den sydlige Del, omfattende en Mængde Buegange og Söiler, er fredet ved en Mur og adskilt fra det øvrige Rum, der tildels er opfyldt af Fattigboliger; mod NO. og NV. ses endnu to gamle Minareter¹⁾. Efterat have passeret Bâb el-Futûh have vi nu, naar vi vende os ind ad mod Byen, at følge den ene af de omtalte Pulsaarer, der skærer Muskigaden og fortsættes i østlig Retning til Castellet, i næsten lige sydlig til Porten *Sitta-Nafsa*, og i sydvestlig til *Sitta-Zeinab*. Begyndelsen af denne Vei mod N., der fordmum dannede Forstaden *Ridâniyah*, frembyder nu kun Skuet af elendige Hytter, indtil vi naae Kvarteret „*Darb an-Nahhasin*“ (o: Kobbersmedenes Kvarter), hvor vi ikke langt fra Muski pludselig fængsles ved Synet af en Del imponerende Bygninger, der endnu bære Præg af den gamle Pragt: til Høire den store *Gâmi Melik et-Tsâkir Barqûq*, der endnu anvendes til Gudstjeneste, *Muh. b. Qelâucuns* Kapel og det berømte Hospital *Moristan* med Madrasah og *Gâmi Mansuriyah*; til Venstre omtrent ligeoverfor denne sidste *Beibars Gâmi*. Den største Del af hele dette Kvarter med den tilstødende Bazar *Khan-Khalil* var tilforn under de Fathimidiske Chalifer optaget af to store Residentsslotte, et østligt og vestligt, hvis Minde endnu

---

¹⁾ Sign. Makritai t. II p. 277.

er bevaret i Navnet paa en lille Gade „hain el-Qassrain“, α: „imellem Slottene“. Efter denne Orientering ville vi begynde nærmere at undersøge de nævnte Bygninger:

2) Moristan al-Mansuri (683 H.)

er med Kapel og Madrasah opført af *Sultan Melik al-Mansur Qelawun* (683 H.), som efterat være helbredet 675 for en farlig Sygdom i Hospitalet i Damask lovede, saafremt han kom paa Thronen i Ægypten, at opføre et lignende i Cahirah. De Syge, fordelte i forskellige Afdelinger, bleve her behandlede af Læger, der havde Bolig i Hospitalet. Det blev senere en Skik at føre den, hvem Sultanen udnævnte til Emir, i et Optog fra Kastellet til Mansurs Kapel, hvor han maatte aflægge Ed paa Sultanens Grav, og derpaa igjen tilbage.¹⁾ Efterat have passeret en Marmorportal, træder man gennem en lang Corridor, hvor vi til Venstre have en Moschee, til Høire Sultanens Gravkammer, og en hvælvet Forhal ud paa den af Buegange omgivne aabne Plads, i hvis Midte forud befandt sig et stort Vandspring, men hvor man nu har opført en lille Skolebygning. For Øieblikket er hele denne pragtfulde Bygning øde, og de rummelige Sygestuer ere indrettede til Værksteder for Kobbersmede og andre Arbeidere. Over Portalen læses denne Indskrift:²⁾

„Dette Kapel med Madrasah og Hospital er opført paa Befaling af vor Herre den store Sultan, den seirrige Konge, Verdens og Troens Sværd *Qelawun as-Sâlihî*, begyndt d. II Rebia A. 683, fuldendt d. II Gumadi 684 H.“

¹⁾ S. Makrizi t. II p. 380, 404.

²⁾ أمر بإنشاء هذه القبة الشريفة العظيمة والمدرسة المباركة والبيمارستان المبارك مولانا السلطان الأعظم الملك المنصور سيف الدنيا والدين قلاوون الصالحى وكان ابتداء عمارة ذلك في ربيع الآخر سنة ثلاث وثمانين وستماية والغراغ في شهر جمادى الآخر سنة أربع وثمانين وستماية.

Paa en Marmortavle i Corridoren gjentages den samme Indskrift, kun med Tilføining efter Navnet: „De Troendes Fyrstes Medregent“ (”قسيم أمير المؤمنين”); den udvendige Murindskrift giver tillige den hele Sultan-Titulatur, vi her tillade os at meddele som Exempel paa denne Tids Stil:¹⁾

„I Guds Navn den Barmhjertiges, den Milde. Dette herlige Kapel, den store Madrasah og det velsignede Hospital ere opførte for at vinde Herrens, den Mægtiges Naade, efter Befaling af vor Herre og Konge, den store Sultan Melik al-Mansur, den Daadrige, den Retfærdige, den Lykkelige, den Seirrige, Kæmper mod de Vantro, Verdens og Troens Sværd, Islams og de Troendes Sultan, Kongers og Fyrsters Herre, Jordens Hersker i dens Længde og Brede, Verdens Konge, Fyrste over de to Iråker, Herre over de to Lande og de to Have, Magtens Besidder, Araberes og Perseres Fyrste, Herre over de to Kiblaer, de to Helligdommes Tjener *Qelawun as-Sâlihi*, de Troendes Fyrste, Gud forevige hans Seir!“ o. s. v.

Det lykkedes mig at erholde Adgang til Gravkammeret, hvor Sarkophagen befinder sig i Midten omgivet af et Gitter; over dette hæver en Baldakin sig under den ottekantede Kuppel, gennem hvis Gittervinduer Lyset trænger ind. Taget bæres af 4 Granitsøiler; Kisten er af Træ, bedækket med et broderet Klæde, der aarlig for-

بسم الله -- امر بإنشاء هذه القبة الشريفة والمدرسة العظيمة والبيمارستان²⁾
المبارك تقرباً إلى الله تعالى سيّدنا ومولانا السلطان الأعظم الملك المنصور العامل العادل المريد
المظفر المجاهد سيف الدنيا والدين سلطان الإسلام والمسلمين سيّد الملوك والولاة
سلطان الأرض ذات الطول والعرض ملك البسيطة سلطان العراقين ملك البحرين والبحرين
واف الملك ملك العرب والعجم صاحب القبليتين خادم الحرمين الشريفين قلاوون
الصالحى أمير المؤمنين أدام الله نصرته الخ.

nyes. Ved Hovedet og Fødderne er en Stensøile af moderne Arbeide; paa den ene læses Koranversene Sur. 44 v. 51—54; paa den anden et moderne arabisk Vers i 4 Linier:¹⁾

Paa dette Sted er Herrens Lys skjult;

Hans Øie er det tilladt at beskue Guds Befalinger og Forbud

Ham er Herren aabenbaret i sin Nærhed; læser Aarstallet:

Forklaret nær Gud er Qelawun i Paradis (= 1231 H.).

Mihrab eller Kiblanischen er et lille Kunstværk, idet Forgrunden dannes af 4 Porphy- og Malakit-Söiler, Baggrunden har en eiendommelig Prydelse af 4 Rader Smaasöiler, hvis Mellemlum ere udfyldte med Mosaik og Forgyldning. Paa et Hjørne af Corridoren og Forhallen ser man endnu en smukt poleret Sten indmuret, der efter Sagnet anvendtes til Helbredelse af Öiensyge.²⁾

Den omtalte Kuppel og et høit Minaret med 4 Gallerier give denne Bygning udvendig fra et imponerende Udtryk.

3) Gâmi Mohammed an-Nâssir (698—703 H.).

Tæt ved Moristan, mellem denne og den store Gâmi Melik et-Tsâhir Barqûq, hæver sig et af de smukkeste Minareter i Câhirah, firkantet og prydet med rigt Sculpturarbeide og Arabesker, over en hvælvet Portal, hvis Forgrund dannes af 4 corinthiske Söiler paa hver Side. Det er den nu opgivne, af *Melik el-Adil Ketboghâ*

¹⁾ مقام به نور الله مکنون — وناظره بالامر والنهي مأذون
تجلی علیه الله بالقرب آرخوا — بقرب التجلی فی نعيم قلاوون
واحد وثلاثين وماتين وألف.

I det første Halvvers er en Feil i Versemaalet, som mulig kan have sin Grund i det vulgær-Arabiske, mulig i min Afskrift.

²⁾ Småa. 1 Del p. 49. I Sitzungsber. d. phil. hist. Cl. der Wiener Acad. f. 1850 p. 118, hvor Scheich Abd-el-Ghani Nabolsis Reiser i Syrien og Egypten meddeles af v. Kremer, omtales dette Mosaik.

begyndte Madrasah, der har Navn efter Qelawuns Søn *Muh. Nássir ed-Dín*, som fuldførte den ved sin anden Regjeringstiltrædelse mellem 698—703 H. Den eiendommelige Portal, hvis muhammedanske Oprindelse i længere Tid var mig en Gaade, er ifølge Makritzi ført til Cáhira fra en christen Kirke efter Erobringen af Acca ved Qelawuns Søn Melik el-Aschraf (690), efter hvis Død Ketbogha anbragte den som Portal. Kapellet indeholder Begravelserne for Sultanen og hans Søn Anúk († 741 H.), hvis Moder Prinsesse Toghá er omtalt i dette Arbeides første Del. Med Undtagelse af en lille Moschee til Venstre i Forhallen ere de øvrige Rum beboede af Silkespindere; Gravkammeret befinder sig til Høire i Forhallen, men frembyder kun en Sarkophag, bedækket med det sædvanlige Klæde og de almindelige Indskrifter; ved Hovedet læses: „Sultanens varige Bolig“ [مقام السلطان الباقي]. Paa Ydermuren angives Sultanens Navn „Melik an-Nássir Muh., Søn af Melik al-Mausur Seif ed-Dín Qelawun as-Sálihi“ med Aaret 698 H.¹⁾

4) Madrasah et-Tsáhiriah (660 H.).

Ligeoverfor Moristan findes en næsten faldefærdig Bygning, hvis udvendige Murindskrift²⁾ imidlertid bringer os til at standse

---

أمر بإنشاء هذه القبة الشريفة والمدرسة المباركة السلطان الأجلّ الملك الناصر ناصر الدنيا والدين محمد بن السلطان الملك المنصور سيف الدين قلاوون الصالحى قدس الله روحه ونور ضريحه وذلك في شهر سنة ثمان وتسعين وستماية.
cfr. Makritzi t. II p. 382.

أمر بإنشاء هذه المدرسة السعيدة السلطان الأعظم الملك الظاهر - - -
(Titulatur) ابو انفتح بيبرس قسيم أمير المؤمنين وذلك في شهر سنة ستين وستماية.
slgn. Makritzi t. II p. 378—79, hvor denne Bygnings Opførelse angives til A. 660—62 H. og Weil. Gesch. des Abbas. Chalif. I p. 102. Den samme Sultan skyldes ogsaa Opførelsen af den store Gami udenfor Byen i Kvarteret Hosainiah, hvilken forvandlede til Fort Soukowsky under den franske Occupation.

nogle Öieblikke; vi have nemlig for os den engang berömt Madrasah, opført af *Melik et-Tsáhir Abu-l-Fakh-Beibars* A. 660 i Begyndelsen af hans Regjering paa en Plads, der hørte til det oftere nævnte Fathimidiske Slot.

5) Melik as-Salih Negm ed-Din Eyjubs Kapel (647 H.).

Paa samme Side af Gaden se vi en lille Moschee, hvor for Öieblikket holdes Skole; den indeholder den næstsidste Eyjubidiske Sultan Melik as-Sálihs Grav, som døde 647 H. i Mansurah lidt før Ludvig den Helliges Tilfangetagelse ved samme Stad (1249 Ch.). Gjennem en snever Corridor kommer man ind i Gravkammeret, hvis Mure ere bedækkede med Indskrifter af Koranen; paa den vestlige læses endnu: ¹⁾

„Her er Gravstedet for Kongen, trængende til Herrens Naade og Barmhjertighed, *Melik as-Sálih Negm ed-Din Eyjub*, Søn af Sultan Melik al-Kámil Nássir ed-Din Muhammed, Søn af Abu Bekr, Søn af Eyjub. Han gik ind til sin Herres Naade, kæmpende ved Mansurah, midt i Schában 647 H.“

En Sarkophag af Sycomortræ staaer midt i Gravkammeret, omgivet af et Gitter med Baldakin over, hvortil er fastbunden en Sadel og Modellen til et Skib fra Sultanens Tid. De 3 Sider af Kisten have kun Koranindskrifter, medens paa den vestlige det Ovenstaaende gjentages. Over Portalen udvendig læses en mulig oprindelig, men meget slet restaureret Indskrift af lignende Indhold, hvorfor vi her forbigaae den.

---

¹⁾ هذه القبة تربة الفقير إلى رحمة الله تع وغفرانه السلطان الملك الصالح نجم الدين أيوب ابن السلطان الملك الكامل ناصر الدين محمد ابن أبي بكر بن أيوب توفي في رحمة الله تع مجاهداً بالمنصورة في نصف شعبان سنة سبع وأربعين وستماية.

Dette Kapel blev opført af Sultanens Gemalinde den berømte *Schagaret ed-durr*, hvis Gravsted er bevaret tæt ved Porten Sitta Nafisa. For at undgaae Uroligheder ved Fyrstens pludselige Død og vinde Tid til at hente Thronarvingen Melik al-Muattsam Turanschah fra Mesopotamien paatog hun sig selv Regentskabet under Foregivende af Sultanens Upasselighed. Efter Sönnens Ankomst blev Liget ført fra Mansurah til det paa Rodha byggede Slot og derfra bisat den 27 Regeb 648 i det imidlertid opførte Kapel; en Sörgefest holdtes i Cahirah paa 3 Dage.¹⁾

6) Madrasah as-Salihiah (640—41 H.),

beliggende i kort Afstand fra Kapellet i det lille Stræde „bain al-Qassrain“, skyldes den samme Sultan Melik as-Salih, der opførte denne berømte Høiskole, hvor man foredrog Theologien efter de 4 orthodoxe Retninger (Schafei, Hanafi, Maleki og Hanbali), imellem 640—41 H. paa en Plads henhørende til det ældre Fathimidiske Palads. Over Portalen, der gennem en uhyre Jernport fører ind i en snever Gyde med de gamle Bygninger paa begge Sider, læses Indskriften „as-Salihia“ og paa begge Sider Sultanens Navn; lidt ovenover angiver en Marmortavle Aaret for Høiskolens Opførelse:

„Denne velsignede Madrasah er opført paa Befaling af vor Herre, den store Sultan Melik as-Salih Nagm ed-din b. Muh. b. Abu-Bekr. b. Eyjub 641 H.“²⁾

¹⁾ S. Makrizi t. II p. 374 og Michaud hist. des croisades t. IV p. 267 (4ème édit.). Lane beskriver en Fest i Anledning af Sultanens Fødselsdag, der holdes i dette Kapel om Natten, s. manners and cust. III p. 94 2g.

بسم --- أمر بإنشاء هذه المدرسة المباركة مولانا السلطان الأعظم الملك الصالح
نجم الدين بن محمد بن أبي بكر بن أيوب في سنة إحدى وأربعين وستماية.

Indenfor se vi til Venstre Levninger af den gamle Moschee, der endnu staaer i stor Anseelse hos Qvarterets fattige Beboere.

Dybere inde lukkes Gyden af en lille Moschee, der for Øieblikket tjener en Familie til Beboelse; i Værelset, som de have indrettet, ser man endnu den gamle Minbar med Kiblanischen og Levninger af et Gravkammer, der foregaves at indeslutte en Sultan: „*Bedr ed-Din Muh. el-Adjemi*“. Resten af et paa Muren indhugget Aarstal . . . . „Og dette i Löbet af 758“ var imidlertid tilstrækkelig for med Sikkerhed at bestemme Bygningen som den af Makritzi ¹⁾ omtalte *Madrasah al Bedîriah*, opført nær den hemmelige Port af *Salihiah* paa Kirkegaardspladsen ved det Fathimidiske Slot af *Nâssir ed-Din Muh. b. Muh. b. Bedir A. 758 H.* Dette Akademi, bestemt for Schafaitiske Studerende, var, tilføier samme Forfatter, kun lille og tarveligt besøgt; iblandt dets Lærere nævnes en bekjendt Theolog *Serdg ed-Din Omar al-Balkâini*.

7) Madrasah og Gâmi at-Tsâhîriah (786 H.)

ligger tæt ved Moristan og er en af Câhirahs største Gâmier, med ottekantet Minaret paa 3 Gallerier og en Kuppel. Paa den udvendige Mur læses denne Indskrift (Sur. 62 v. 4):

„Dette er Guds Naade, som han giver til hvem han vil; Herren er rig paa uendelig Naade. — Denne velsignede Madrasah med Kloster er opført efter Befaling af vor Herre og Konge *Malik at-Tsâhir*, Verdens og Troens Sværd, *Abu Said Barqâq*, Islams og de Troendes Sultan, en Hjælper for Troens Forkæmpere, en Forsvarer af Troens Omraade, de Forældreløses og Ulykkeliges Skatkammer, Herre over Ægypten og Syrien, Gud forherlige hans Magt! Til

---

¹⁾ S. T. II p. 392.

dette Værks Opførelse benyttedes den arme Guds Tjener *Djerkas al-Haranbali* (?), første Staldmester hos Abu-Said Barqûq, Herren forlænge hans Dage.^{*)}

Efter gjentagne Forsøg paa at komme ind i denne Helligdom lykkedes det mig endelig at bringe den gamle Imâm til at tage Hensyn til en Skrivelse fra Politipræfecten i Cahirah, hvormed jeg havde forsynet mig, dog kun forsaavidt jeg ledsagedes af en Aga eller Khawwas fra Politiet. Det Indre frembød kun Skue af Forfald: igjennem en lang Corridor naaer man ud paa den aabne Plads, der er omgivet af de 4 Liwaner med en Hanefia i Midten. Omkring Muren løber det sædvanlige Thronvers Sur. 2 v. 256 med Angivelse af Bygningsaaret, som var ulæseligt. Efter Makritzi er den opført 786 af Sultan *Melik et-Tsâkir Barqûq*, hvis Mausole vi have beskrevet paa Kerafat.

Kun den sydlige Liwan er bevaret, hvis Tag bæres af 4 massive Marmorsøiler; Forgrunden af Kiblanischen er smykket med 4 Smaasøiler, to paa hver Side; desuden frembringe 4 i Sten udskaarne Gittre, hvis Mellemrum ere udfyldte med farvet Glas, en smuk Lysvirkning. Paa Muren og over Indgangen til Corridoren fra den aabne Plads læses Sultanens Navnetræk: „*Melik et-Tsâkir el-Aschraf Barqûq*“. Til Venstre ved Indtrædelsen i denne Liwan er et Gravkammer for en Datter af Sultanen, hvilket man dog paa det Bestemteste afslog at aabne.

بسم --- ذلك فصل الله يوتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم أمر بإنشاء هذه
المدرسة المباركة والحنافه سيدنا مولانا الملك الظاهر سيف الدنيا والدين أبو سعيد
برقوى سلطان الإسلام والمسلمين نصر الغزاة والجاهدين حامى حوزة الدين ذخرا لأيتام
والمساكين كنز الطالبين صاحب الديار المصرية والبلاد الشامية أعز الله نصره وذلك في
مباشرة العبد الفقير الى الله تعالى المقر السيفي جركسى الخرملى أمير خور الملك السلطان
أبى سعيد برقوى آدم الله أباه
slg. Makritzi t. II p. 418 og om Architecten Djerkas
Sojuthi Beskr. af Cáh. t. II p. 147 (edlt. Cáh.).

Inden vi gaae tversover Muski ind i Ghuriakvarteret, ville vi endnu undersøge nogle Bygninger i en Sidegade nær Bâb el-Nassr, henhørende til den nordlige Forstad *Gemaliak*; vi finde her det store Kloster med

8) *Gami Rokn ed-Din Beibars al-Djâsenkir* (706—9 H.), begyndt af *Rokn ed-Din Beibars* 706 H. lidt før Nâssir Muhammeds anden Afsættelse og bestemt til 400 Sufier; hermed var forbunden en Ribâth eller Fattigherberg og Sultanens Gravkapel, hvor man i lang Tid bevarede et Gittervindue, bragt fra Bagdad efter den abbasidiske Chalif Kâims Nederlag (450 H.)¹⁾ Ved Sultan Melik an-Nâssirs Gjenindsættelse blev Klosteret lukket en Snes Aar, og Stifterens Navn udslettet af Murindskriften, som endnu fremviser Spor heraf, senere igjen aabnet, indtil Hungersaarene 776 og 796 bragte det i Forfald. Siden 1222 H. er det forvandlet til Okal (Hotel for Handlende og Bazar) og danner et lille aflukket Kvarter for sig. Paa Ydermuren have vi den omtalte Indskrift:²⁾

„Dette lykkelige Kloster blev opført og forsynet med rigelige Legater til Underhold for en Samling af Sufier ved Herrens store Naade og rige Velgjerninger paa Befaling af *Rokn ed-Din Beibars al-Mansuri*, Herrens arme Tjener, som haaber Naade og Tilgivelse den Dag, han skal komme for hans Aasyn. Gud lönne ham mangfold og luttre hans Handlinger og lette ham Midlerne til at udöve Velgjörneheds Værker ved at tildele ham sin Naade og Velsignelse.“

¹⁾ S. Weill. *Gesch. der Chal. B. III p. 101.*

²⁾ أمر بإنشاء هذه الخزانة السعيدة وفقا مؤيدا على جماعة الصوفية من فيض الله تع وجليل إحسانه راجيا بذلك عفوه وغفرانه العبد الفقير الى الله تع رب الدين بيبرس المنصورق عبد الله والفقير اليه الراجي رحمته يوم القدوم عليه ضاعف الله ثوابه وزكى أعماله وبسر له أسباب ما نشط اليه من المعروف إمالة بمنه وكرمه وإفضاله الخ.

Gravkapellet er til Venstre i Forhallen, men alt Marmor er borttaget; om Murene løbe de sædvanlige Koransprog Sur. 67, 1—2, 13—14, Begyndelsen af Sur. 36, og om Kiblanischen, beklædt med glimrende Mosaik og prydet med de oftere forekommende Smaasøiler, læses det Sædvanlige S. 2 v. 139; paa en Trætavle over Indgangen S. 44 v. 51, men uden Aarstal.

9) Moschee al-Ghammari (905 H.),

ikke langt herfra i en lille Gade *Zikkat Marghusch*, er en lille forfalden Moschee, hvis sydlige Liwan bæres af 15 Söiler i 3 Rader, der danne Buegange og Forbindelsen med den nordlige Bedehal. I denne er et lille Gravkammer, hvor vi læse paa en Trætavle:

„Den Guds Mand Scheichen Sidi *Abu-Labbâs al-Ghammari* døde den 24de i den II Gumadi 905 H.“ Over Indgangen: „Den lærde Imam, den Guds Mand Sidi *Muh. al-Ghammari al-Wâsihi*.“)

Efter Levnetsbeskrivelsen over Welier (Helgene) døde denne Scheich, hvem man tilskriver en Del latterlige Mirakler, og som skal have givet flere Moscheer i Cahirah Navn, 905 H.

10) Gâmi Abd-el-Baskhi (813—23 H.).

Vest for Mansuriah i Kvarteret, der endnu bærer det gamle Navn *Khurunfesch*, ligger en smuk Gâmi, hvoraf, som sædvanligt, kun den sydlige Liwan er bevaret med et Gravsted, der fører Navnet

---

توفي الشيخ العارف بالله تَع سَيِّدِي مُحَمَّدُ الْمَجْدُوبُ الْعَارِفُ بِاللَّهِ تَع أَبُو الْعَبَّاسِ
الْغَمَرِيُّ بِتَارِيخِ أَرْبَعٍ وَعَشْرِينَ جُمَادَى الثَّانِي سَنَةِ خَمْسٍ وَتِسْعِمِائَةٍ; og الشيخ الإمام

العالم العلامة العارف بالله تَع سَيِّد مُحَمَّدُ الْغَمَرِيُّ الْوَاسِطِيُّ.
S. *Thabakât al-kubra*, udg. i Cäh. 1276 H., t. II p. 141 og *Makritî* t. II p. 331.

„Scheich Ahmed es-Subkis Grav“¹⁾). Paa den ydre Mur angiver en Indskrift, som gjentages i den indre Gesims, at denne Madrasah er opført af *Abd el-Baskhi b. Khalil*, Sultan Muwayjads Garderobe- og Harementendant, begyndt d. 1ste Gumadi 813 H., fuldendt d. 1ste Gumadi 823 H.²⁾

Denne Gåmis Plads hørte tilforn til det vestlige Fathimidiske Slots Ridebane og var bekendt under Navnet Kafurs Have. Makritzi omtaler Gåmien *Basithi*, opført af *Kadhien Zein ed-Din Abd-el-Basith b. Khalil A. 823 H.* i Kvarteret „*Khuruschtuf*“, hvis Betydning angives „Murbrokker, som benyttedes til Bygningers Opførelse“.³⁾ Da baade Beliggenheden og Aarstallet passe, kan neppe nogen anden Bygning være ment; muligen den betydelige Afstand, hvorfra jeg maatte læse de sammenslyngede Bogstaver, har bragt mig til at forvexle الباسخی med الباسطی; Makritzis Læsemaade *Khuruschtuf* er vistnok en Feil.

11) Moschee as-Scharawi (1188 H.).

Paa Tilbageveien fra dette Kvarter stode vi paa en lukket Gyde, kaldet *Dharb Qarsiz* (درب قرسز), hvor vi finde et lille Kapel for Helgenen *Sedhan*, død, efter en Indskrift over Indgangen, 994 H.⁴⁾;

هذا مقام الشيخ أحمد السبكي¹⁾

أنشأ هذه المدرسة المباركة ما انعم الله تع الفقيه الى رحمة ربه عبد الباسخی²⁾
ابن خليل الشافعي ناهر الكسوة الشريفة والحرام الشريفة السلطانية المويديّة. ابو النصر
شيخ خالد الله ملكه تقبلها الله تع وجعلها خالصة بوجهه الكريم وكان ابتداء عملها في
جمادى الأول سنة ثلاث عشر وثمان مائة وختمها في جمادى الأول سنة ثلاث وعشرين
وثمان مائة.

¹⁾ S. t. II p. 331; og om Kvarteret *Khuruschtuf* (*Khurufesch*) t. II p. 28.

²⁾ Efter S. 10 v. 63 „Herrens Hellige skulle ikke frygte og ikke bedrøves“, følger:

هذا ضربح الشيخ سحان غفر الله له بتاريخ سنة ٩٩٤.

det frembyder kun det Sædvanlige: en Sarkophag, beklædt med et rødt Klæde, over hvilken er anbragt en Lysekrone og en Del Lamper; vi gaae derfor videre ind i Gaden „bain as-sûrain“ og finde her en forfalden Moschee, hvoraf kun den nordlige og sydlige Liwan ere restaurerede, og som fører Navnet *Scharâwis Kapel*. En Sarkophag, omgivet af et smukt Gitter, indlagt med Perlemoder og Elfenben og behængt med en Mængde Lamper, Strudsæg og Kugler af hellig Jord fra Mekka og Medina, indeslutter denne Helgens Levninger. Ved Indgangen til Gravkammeret, hvor Lyset kastes ned gennem Gittere, udfyldte med farvet Glas, læses:

„Denne Plads er Ægyptens Ka'ba, et Fredens Tilflugtsted for Alle, som søge den; her hviler Welien. Opført i Aaret: *O Besøger: Herren oplys den, som besøger hans Grav* = 1188 H.“¹⁾

og paa Muren en lignende Indskrift:

„Dette Steds Besidder er Welienes og de Lærdes Pol; Den, som har afsløret Hemmelighederne, er Sidi *Abd-el-Wahhâb as-Scharâwi*“.²⁾

Koranlæsere vare under mit Besøg ivrigt sysselsatte ved Graven.

Denne Weli eller Helgen, efter hvem en lille Port i Cåhirah fører Navn, († 973 eller 976 H.) er Forfatter til en Samling Sufi-biographier, bekendt under Navnet „Thabaqât el-Kubra“, et Arbejde, blottet for al Kritik og fuld af latterlige Mirakelhistorier, der i alt Fald ikke synes at retfærdiggjøre den Betydning, man ofte tillægger ham i Europa.³⁾

١) إن هذا المقام كعبة مصر — ولن أمه يكون سلامة

فإن هذا الولي آرخ جائى — شرفى الله من يزور مقامه سنة ١١٨٨

صاحب هذا المقام قطب الأولياء والعلماء من كشف لنا النقاب سيدي عبد

الوقاب الشعرأوى

²⁾ S. A. v. Kremer i Journ. As. Févr.—Mars 1866 p. 253—71 og Flügel i Zeitschr. d. d. morgenl. Gesellsch. Bd. XX p. 1—48 og XXI p. 271. De to Former *Scharâwi* og

12) al-Aschrafia (827 H.).

Efter at have endt vor Vandring paa den nordlige Side af Muski, fortsætte vi vor Gang tversover denne Gade mod Syd ind i Ghuriakvarteret. Strax ved Hjørnet hæver sig en stor Gâmi, udmærket ved sin sort- og hvidstribede Marmorportal, medens Resten af Bygningen er bemalet med røde og hvide Striber, og et firkantet Minaret, der fra første Galleri bliver rundt. Den fører Navnet *Madrasah Aschrafia*, opført af *Melik el-Aschraf Birsbay*, den samme Sultan, vi kjende fra Kerabat, A. 827 H., saaledes som en Indskrift paa Muren og over Portalen angiver.¹⁾

Denne Gâmi, som det ligeledes kun blev mig tilladt at besøge ledsaget af en Aga fra Politiet, hører til de smukkeste og bedst vedligeholdte i Cahirah. Midtpladsens Side maalet omtrent 22 Skridt; Gulvet er belagt med Marmormosaik. En Indskrift i colossal Stil, af samme Indhold som de foregaaende, løber om den øverste Del af Muren. Minbar stammer fra Sultanens Tid og bærer hans Navn. I Forhallen er en Sebil med den sædvanlige Koranindskrift S. 76 v. 5—6.

Scherâni ere identiske. I v. Kremers nylig udkomne, aandrige Arbejde „die Geschichte der herrschenden Ideen des Islams, Leipzig 1868“, omtales denne Gâmi p. 182.

¹⁾ Efter S. 48 v. 1—3 عزيزاً - أنا فتحنا -folger: أنشأ هذه المدرسة المباركة سيدنا ومولانا السلطان المالك الملك الأشرف بهسبای خلد الله ملكه بمحمد وآله - - في شهر شعبان سنة ٨٢٧

Over Portalen: efter Sur. 72 v. 18: إن المساجد - أحداً

أنشأ هذه المدرسة المباركة مولانا السلطان سلطان الإسلام والمسلمين قاتل الكفرة والمشركين محيي العدل في العالمين أمير المؤمنين خادم الحرمين الشريفين للمالك الملك الأشرف خلد الله ملكه.

Efter Makritzi laa denne Gåmi imellem Sufimadrassaen og Ambratorvet, blev begyndt 826 og fuldendt 827 H.¹⁾

13) Gåmi al-Melik al-Aschraf Qansuweh al-Ghûri
(909 H.).

Lidt længere mod Syd i samme Gade naae vi den maleriske Plads, der oftere er gjengiven af Kunstnere, idet Veien næsten synes at lukke sig ved den Masse af Bygninger, som her ligge sammenhobede, og kun lader aaben en ganske snever Gjennemgang, beskyttet mod den glødende Sol ved de fra de modstaaende og hinanden næsten berørende Tage udspændte Maatter. Til Venstre have vi her det Sultan Ghûri bestemte Gravkapel, til Høire den store Gåmi, som bærer hans Navn. Det første er aldeles i Ruiner; nogle Marmorplader bedække endnu de indvendige Mure og Kiblanischen. Paa Murene om den aabne Plads foran Gravkapellet læses endnu de for Stedet passende Koranvers S. 67 v. 1—2: „Velsignet være Herren, i hvis Haand er Riget, som er mægtig over Alt; som har skabt Liv og Død for at prøve Eder“ o. s. v., og S. 54 v. 54—55: „de Fromme skulle boe i Haver“ o. s. v., hvorefter følger Angivelsen af Bygningsaaet:

„Denne velsignede Hvileplads er opført paa Befaling af den regerende Sultan *Melik al-Aschraf Abu-l-Nâssir Qansuweh al-Ghûri*“.

Den ydre Mur og Pladsen over Sebilen give os Indskrifter af lignende Indhold, kun at de sædvanlige hyperbolske Epitheta til Sultanatet ere tilføiede; Bygningsaaet angives 909 H.

¹⁾ cfr. c. II p. 330.

²⁾ أمر بإنشاء هذا المقعد المبارك مولانا السلطان المالك الملك الأشرف أبو الناصر
قنصوه الغوري عز نصره.

Vi have allerede bemærket ¹⁾ at den pragtelskende Sultan, der synes at have været meget ængstelig med Hensyn til sit sidste Hvilested, hverken kom til at ligge paa Kerafat eller her, men faldt i Slaget ved Dabik mod Selim 922 H. = 1516 Ch.

Ligeoverfor ligger den store Gâmi omtrent i samme Stil som *al-Aschrafah*, kun noget mindre. Gulvet og Murene ere belagte med sort, rødt og hvidt Mosaik; en Bronze-Krone fra Sultanens Tid er ophængt ved Indgangen til den sydlige Livan. En Indskrift i Kiblanischen angiver Bygningsaaret:

„Denne velsignede og lykkelige Madrasah er opført i Maaneden Rebiash I 909.“ ²⁾

Paa Ydermuren til Gaden ses en Del Medailloner, som indeholde et Anraab til Gud for Sultanens lykkelige Regjering og en større Indskrift, som angiver Gâmiens Opførelse; da de kun ere Gentagelser af den sædvanlige Stil, er Meddelelsen her unyttig.

14) Gâmi al-Muwayjadi (823 H.),

den største af Cahirahs Gamier, ligger tæt ved den ældre sydlige Port *Bâb ez-Zawailah* eller *Bâb al-Motawally*, hvilket sidste Navn blev det almindeligen brugte, efter at Sagnet her havde anvist en Genie eller Skytsaand sin Plads, som skal have vist sig ved forskellige Leiligheder³⁾. Paa Muren mellem Porten og Gamien ser

¹⁾ S. p. 56 i første Del.

²⁾ --- وكان الفراغ من هذه المدرسة المباركة السعيدة في الشهر ربيع الأول عام تسع وتسعين.

³⁾ S. Lane manners and customs II p. 46 (Lond. 1846).

man endnu en Del Krigsredskaber ophængte fra Middelalderens Tid; Gamiens Minaret er symmetrisk med Portaarnet. Den ligger paa et Hjørne og har to Hovedindgange, af hvilke den mod Ghuri-Gaden er den vigtigste. Ad en høi Trappe naaer man gennem en pragtfuld Portal, beklædt med Marmorplader, og over hvilken man læser Koranverset S. 9 v. 18: „Lad Herrens Templer kun blive besøgte af dem, som troe paa Gud og Dommens Dag . . . . 823 H.“, ind i en hvælvet Forhal, med en Sebil til Venstre, over hvilken vi finde denne Indskrift:

„Denne velsignede Sebil og lykkelige Gâmi er opført paa Befaling af vor Herre den regerende Sultan *al-Melik al-Mowayjed Abu-l-Nasser Scheich*.“¹⁾

Herfra træde vi ind i Helligdommen, en firkantet aaben Plads med Hanefiah i Midten og omgivet af de 4 Liwaner, adskilte fra denne ved 2 Rader Marmorsøiler, der danne Buegange; den sydlige Liwan, der endnu benyttes til Gudstjeneste, og som maaler fra N—S. henved 26 Skridt, fra Ö—V. 60, kan give os en Forestilling om denne Bygnings overordentlige Dimensioner. I det sydvestlige Hjørne af denne Bedesal ere to store Medailloner indmurede; paa den ene af disse læses „Allah“ med Navnene: *Abu-Bekr, Othman, Thalha, Zeid b. Saïd, Omar, Ali, Ali Umâni b. Saïd*; paa den anden „Muhammed“ med Navnene: *Zubeir, Abu-Obeidah, Hasan, Abbas, Hamza, Abd-er-Rahmân og Hosain*; den sidste Linie paa begge angiver, at denne Livan er restaureret 1255 H. af en vis Ibrahim ved det nærliggende Gulschenikloster.²⁾ Minbar og Dikka staae endnu

---

أمر بإنشاء هذا السبيل المبارك والجامع السعيد مولانا السلطان المالك الملك
المؤيد أبو النصر شيخ عز نصره.

هتو هذا المكان المبارك إبراهيم خادم فقرا كلشنى.

paa deres oprindelige Pladser, den første med Sultanens Navnetræk; de øvrige Liwaner ere opfyldte med Grus og omstyrtede Söiler.

Denne pragtfulde Gâmi blev efter Makritzi¹⁾ opført istedetfor en Fængselsbygning, hvor Sultanen før sin Thronbestigelse havde siddet fangen, og plaget af alt Slags Uldi havde gjort det Løfte at bygge Herren en Gâmi, hvis han kom til Regeringen. Den begyndtes 819 H., og der anvistes til dens Opførelse visse Skatter fra Syrien og Ægypten. Den smukke Portal, vi have beskrevet, tilhørte oprindelig Sultan Hasans Gâmi, men flyttedes hertil af Barquq, saaledes som vi nærmere komme til at omtale i det Følgende. Man foredrog i denne Høiskole Theologien efter de 4 orthodoxe Retninger i Islam foruden Traditionsvidenskab og Koranexegese. En Datterdatter af Sultanen og hans Søn Ibrahim as-Sârimi († 823 H.) ligge foruden ham selv († 824 H.) begravne i det østlige Kapel.

15) Gulscheni-Kloster (931 H.).

Ikke langt fra Muwayjads Gâmi i Sidegaden „Taht el-Rob“, der mod Ö. og S. Ö. fortsættes af den saakaldte „Darb el-Ahmar“, finde vi et betydeligt Kloster, skjult af Privatbygninger. Det Indre er omtrent som i de større Gamier, kun at den aabne Plads paa alle fire Sider er omgivet af Buegange, bag hvilke Munkenes Celler befinde sig; midt paa Pladsen er Gulschenis Gravkapel, en firkantet Bygning, hvis Façade er bedækket med Porcellainsplader, prydede med Blomster og Arabesker. Et Gitter, rigt udstyret med Perlemoder og Elfenben, omgiver Sarkophagen, og under Laasen ser man Ædelstenen glimre, der skal have hørt til Gulschenis Bælte. I den sydlige Buegang er Kiblanischen og ligeoverfor i den nord-

---

¹⁾ S. t. II p. 328—30 og Weil. Gesch. des Abbas. Chalif. t. II p. 155.

lige en lille Bedesal, hvor man bad Eftermiddagsbønnen (Assr), medens jeg aldeles ugenert var Tilskuer. 30 Dervischer af Ordenen *Nachschi-bendi-Khalwati* beboe dette Kloster, der efter en Indskrift over den indre Portal, som vender ud mod Midtpladsen, er opført 931 H.:

„Dette velsignede Sted er grundlagt 926 og dets Opførelse fuldendt 931 H. Fred med Eder! Eders Herre har skrevet Naade i Eders Hjerter.“¹⁾)

Ved Indgangen til Gravkapellet, der for det Meste besøges af Damer, læses disse persiske Vers i 6 Linier:²⁾)

„Denne Forgængelighedens Have forlod *Gulscheni*, bekendt under Navnet *Scheich Ibrahim*. Han satte sin Fod paa Contemplationens Blomsterbed og blev Gæst i dette gamle Kloster; da sagde Dødsengelen, idet han borttoges: *Tidens Pol Ibrahim er død*“ (= 940 H. ved Sammentælling af Bogstavernes Talværdi).

Lidt nedenunder slutter sig hertil S. 39 v. 73: „Og de, som troe paa Herren, skulle føres skarevis i Paradiset, og ved deres Ankomst skulle Portene aabne sig, og Herren vil sige til dem: Fred med Eder; I have været lydige; træder ind og tager Bolig til evig Tid.“

ابتداء عمارة هذا المكان المبارك في سنة ست وعشرين وتسعماية وكان الفراغ
من العمارة في سنة احدى وثلاثين وتسعماية.

سلام عليكم كتب ربكم على انفسكم الرحمن.

کرد رحلت کلستان فنا — کلشنی یعنی شیخ ابرهیم
زد قدم بر سمن لاهوت — کشت مهمان خانقاه قدیم

کفت هاتف سر او تاریخ — مات قطب الزمان ابرهیم.

Stifteren af denne Munkorden *Pir Muh. Nachschibendi* levede i Begyndelsen af det 8de Aarh. H.; s. *Annali Musulm.* di Rampoldi t. II p. 465.

16) Gami Salih Thalâiah (6te Aarb. H.).

Følge vi Gaden et Par Skridt lige ud gennem Bab ez-Zuweilah, stöde vi til Venstre paa en gammel Moschee, næsten skjult af en Hob Smaaboder; den förer Navnet *as-Salih Thalâiah* og er en af de ældste i Cahirah, idet den har sin Oprindelse under Fathimiderne. For Öieblikket er den næsten en Ruin, idet kun den sydlige Liwan er bevaret, hvor vi paa en Minbar læse Navnet *Seif ed-Din Boktemir al-Djokendâr*. Ifølge Makritzi¹⁾ havde *Salih Thalâiah b. Ruzik*, Vezir hos den sidste Fathimidiske Chalif al-Adhid-ledtnallah, af hvem han erholdt Ærestitelen „Melik as-Salih“ († 556 H.), opført denne Moschee over Hosains Hoved, som imidlertid paa Chalifens Befaling blev fört til et Kapel i Nærheden af den Fathimidiske Residents, hvor vi nu finde den moderne Hasaneins Gâmi. Efter Jordskælvet 702 H. restaureredes denne Bygning af Overgeneralen *Seif-ed-Din Boktemir Djokendâr*, hvis Navn vi nylig have anført efter Indskriften.

17) Gami Qadjmâs eller Abu-Haribah (886 H.)

ligger paa Veien „*Darb el-Akmar*“, der mod S. O. förer til Castellet, og er opført, som Murindskriften antyder, 886 H. af Sultan Qaitbâys Overstaldmester *Qadjmâs* eller *Qidjmâs*.²⁾ Det Indre er som sæd-

¹⁾ S. t. II p. 293 og Weil Gesch. der Chalifen t. III p. 320. Den fuldstændige Indskrift paa den gamle Træminbar er: *أمر بعمارة هذا المنبر المبارك من ماله أبتغاء لوجه الله الكريم المقر العاذ الاميرق الكبيرق السيفق الدين مقدم الجيوش بكنتمر الجوكندار المنصورق امير خدام الناصرق وذلك بتاريخ شهر جمادى الاخر سنة - رحم الله مكان السبت.*

²⁾ Ved Indgangen efter S. 72 v. 18: *وكان الفراغ من الجامع في شهر الله المحرم سنة ست وثمانين وثمان مائة.*

vanligt delt i 3 omtrent lige Kvadrater; paa den smukke, med Elfenben og Perlemoder indlagte Minbar læses:

„Denne velsignede Minbar er opført paa Befaling af hans Excell. *as-Seif Qadjmäs*, Overstaldmester hos *Melik el-Aschraf*.“¹⁾ og en lignende Indskrift gentages paa en Stol, kun at han her kaldes *كامل المكة الشامية* o: Statholder i Syrien A. H. 887; paa Muren i den nordlige Liwan findes efter et Koransprog S. 24 v. 36—37 ligeledes Bygningsaaret 885 H. Moscheen, der er temmelig ubetydelig, men ret smukt vedligeholdt, fører ogsaa Navnet *Abu Haribah* efter en i Begyndelsen af dette Aarhundrede her begravet Scheich.

18) Gami al-Märidäni (739 H.),

beliggende tæt ved i Kvarteret Tëbbaneh, er nu en Ruin, men da et berømt historisk Navn er knyttet til den, ville vi dvæle nogle Øieblikke ved dens nærmere Beskrivelse. Høie Mure, kantede paa den øverste Rand med Koranindskrifter S. 36 v. 1—16 og S. 67 v. 1, indeslutte et Kvadrat, tilforn Begravelsesplads, hvis Side maaler omtrent 75 Skridt; mod N. er Hovedportalen med et høit Minaret, hvis øverste Del for faa Aar siden styrtede ned og fyldte det Indre med Grus, hvorfor man nu træder ind ad den østlige Portal, over hvilken vi læse denne Indskrift:²⁾

„Dette velsignede Sted er opført med Herrens Naade af den arme Guds Tjener Althunbogha, Frigiven af Melik an-Nässir, 739 H.“

أمر بإنشاء هذا المنبر المبارك المقر الأشرف السيفي قجماس أمير اخور المنبر¹⁾
الملك الأشرفي Om Qadjmas s. Weil Gesch. des Abbas. Chal. t. II p. 342.

أنشأ هذا المكان المبارك من فضل الله تع العبد الفقير الى الله تع الطنبغا الملكي²⁾
الناصرقي وذلك في شهر سنة تسع وثلاثين وسبعمائة

Efter at have passeret Forhallen komme vi ind paa den aabne Plads, omgivet af de 4 Liwaner med en Hanefia i Midten, over hvilken endnu en Palme og en Acacie (Labakh) udbrede en behagelig Friskhed; i den sydlige Liwan, der omtrent maaler 62×25 Skridt, danne 40 Granitsöiler, fordelte i 4 Rader, Buegange; endnu se vi Minbar med Imamens Træsværd og Dikka, baaren af 12 Stensöiler, paa deres gamle Plads. En Marmortavle i Muren nær Minbar har en lignende Indskrift som den foregaaende: ¹⁾

„Denne velsignede Gåmi er opført af den arme Guds Tjener Althunbogha, Mundskænk hos Melik an-Nåssir, i Løbet af Aar 740 H.“

En lille Medaillon underneden har Koransproget S. 22 v. 76: „Gör det Gode; maaske ville I blive salige!“

Althunbogha al-Maridani var en Svigersøn af Sultan Melik an-Nåssir Muhammed og døde som Statholder i Haleb 744 H. ²⁾

19) Gåmi al-Mihmendari (725 H.)

hører til samme Tid og ligger ligeledes i Kvarteret Tebbaneh paa Veien til Castellet. Den omfatter for Øieblikket kun den sydlige Liwan, restaureret 1139 H., ligeoverfor hvis Indgang man ser Gravkammeret med en Marmorsarkophag; af dennes Indskrift er kun den sidste Linie læselig:

„ - - - Den arme Guds-Tjener *Ahmed, Emir og Mihmendar*, Overgeneral over de seirrige Tropper under Melik an-Nåssir, Søn

---

أمر بإنشاء هذا الجامع المبارك العبد الفقير إلى الله تعالى الراجي عفو ربه الطمينا
الساقى للملكى الناصرى وذلك في شهر سنة أربعين وسبعماية.

²⁾ S. Makritsi II p. 308 og Weil. Ges. des Abbas. Chal. I. p. 270, 460.

af hans Høihed *Gemāli*, *Mihmendār*, Herren være dem begge naadig og delagtiggøre dem i sin rige Miskundhed.¹⁾

Paa den udvendige Mur ses en colossal Indskrift, der paa enkelte Steder var utydelig og kostede mig en Del Umag at dechifrere. Efter Thronverset Sur. 2 v. 256 fortsættes saaledes:²⁾

„Denne velsignede Madrasah og Moschee er opført af vel erhvervet Formue, hvormed Herren har velsignet sin Tjener, til Held for de Troendes Menighed, med det Formaal at søge Herrens Naade og det evige Liv, og af Lyst til at erhverve en varig Løn hos Gud, uden ved denne Verdens Anliggender at forsamme hans Ihukommelse, af den arme Guds-Tjener *Ahmed al-Mihmendār*, Overgeneral over Nāssirs seirrige Tropper. Jeg har i dette Værk rettet mig efter det guddommelige Ord: „I Huse, som Herren har tilladt at opføre, for at hans Navn der kan blive gentaget Morgen og Aften, løvprise ham Mennesker, hvem Handel og Vandel ikke bortlede fra Herrens Ihukommelse“ o. s. v. (S. 24 v. 36—38). Moharram A. 725 H.“

Denne Gami er omtalt hos *Makritzi*³⁾ og dens Beliggenhed beskrevet nøiagtig, som vi have fundet den; efter samme Forfatter findes endnu en Indgang fra den modsatte Side i Kvarteret *Yansia*, som vi ogsaa have set. Stifterens Navn var *Schihāb ed-Dīn Ahmed*

العبد الفقير إلى الله تعالى أحمد أمير مهندار وأمير نقباء الجيوش المنصورة
الناصرية ولد الجناب الجمالي المهندار تغمدهما الله برحمته وأسكنهما فسيح نعتيه برحمته
--- أمر ببناء هذه المدرسة والمسجد المبارك من خالص ماله مما أفاض الله عليه
وطيبه لجماعة المسلمين ابتغاء رضوان الله والدار الآخرة والرغبة في عمارة ثوابه للدار
أجره ولا مجاوزا في بيعه ذكره العبد الفقير إلى الله تعالى أحمد المهندار نقيب الجيوش
المنصورة الناصرية إن أقنتيت بقوله تعالى في بيوت --- ما عملوا ذلك في الحرم سنة خمس
وعشرين وسبعماية صلى الله على ---

¹⁾ S. I. II p. 399.

b. *Akûsch el-Asîsi al-Mihmendâr* (o: Ceremonimester ved Fremmedes Modtagelse og Overgeneral). Madrasaen var bestemt for Studerende af Hanafitisk Bekendelse.

20) Gâmi Scha'bân (770 H.).

Paa samme Vei i Kvarteret Tebbaneh stöde vi paa den pragtfulde *Scha'bân-Gâmi*, hvis Portal har en rig Söileprydelse, over hvilken hæver sig et ottekantet Minaret med 2 Gallerier og en lille Kuppel mod Syd. Over Indgangen, til begge Sider af samme og over den til Venstre liggende Sebil have vi omtrent enslydende Indskrifter, der angive, at Sultan *Melik el-Aschraf Scha'bân b. Hosain* har opført denne Gâmi til Ære for sin Moder 770 H., hvorfor den ogsaa hos Makritzi har Navnet *Madrasah Umm es-Sultan* (Sultanens Moders Madrasah¹⁾).

Gennem en Forhal (Dihliz), hvor vi finde en Marmortavle indmuret med følgende Indskrift i 5 Linier:

„Priset være Herren! Denne velsignede Madrasah er opført af vor Herre Sultan *Melik el-Aschraf* til Ære for hans Moder, Herren være dem begge naadig! Hver, som forvansker Noget af dens Eiendele eller Legater, paa Dommens Dag vil Guds Prophet være hans Modstander; og Hver, som forvansker efter at være advaret, han vide, at Straffen rammer Falskneren; Herren er Alvidende og Althørende.“²⁾

¹⁾ S. Makritzi t. II p. 400. Af de 3 omtrent enslydende Indskrifter anföre vi her kun Sebilindskriften:

أمر بإنشاء هذا السبيل المبارك لوالدته مولانا السلطان الملك الأشرف شعبان بن حسين
هو نصره سنة سبعين وسبعماية.

الحمد لله أمر بإنشاء هذه المدرسة المباركة مولانا السلطان الملك الأشرف أعز الله
أقصاره لوالدته تقبل الله منهما فمن أبطل شيئا منها أو من أوقظها كان رسول الله صلعم

træde vi ind paa den aabne Plads, der er omgivet af de 4 Liwaner, af hvilke kun den sydlige endnu er i Brug, med Hanesiah i Midten. Mihrab er et smukt Arbejde, belagt med stribet Marmor og udstyret med en rig Søjleprydelse; Minbar, hvorpaa lidt utydeligt læses Navnet *Emir Ali*¹⁾, udmærker sig ved smukt Sculpturarbejde. Gravkapellerne for Sultanen og hans Moder, *Berekat*, formælet anden Gang med *Emir al-Djai Jusuf* og død 774 H., fire Aar før Sønnen, ere ødelagte.

21) Thurâbây-Capel (909 H.).

Kort før vi naae til Rumêlah-Pladsen foran Castellet have vi til Venstre Byens gamle Port ud mod Kerafat *Bâb-el-Wezir*, rig paa historiske Minder fra Saladins Tid, af hvilke en Marmortavle muligen vilde kunne opfriske os nogle, saafremt den ikke var anbragt i for stor Høide til at kunne læses; tæt ved en nyere Udgang, der har antaget den gamle Ports Navn, hæver sig en mægtig Kuppel, som af Kvarterets fattige Beboere benævnes „Sultangraven“. Ved nærmere Undersøgelse fandt jeg den at tilhøre Emiren *Thurâbây*, saaledes som en Indskrift ved Indgangen til Kapellet antyder:

„Dette Kapel er opført af hans Excell., Overgeneralen over de Ægyptiske Tropper, as-Seifi-Thurâbâi A. 909 H.“²⁾

Det Indre, et firkantet Rum, omtrent 14 Skridt i Længde og

خصمه يوم القيامة فمن بدله بعد ما سمعه فأنما إثمه على الذين يبدلونه إن الله سميع عليم.

أمر بإنشاء هذا المنبر الشريف: إن الله وملائكته - تسليما 8. 33 v. 56 Efter 1) صاحب المقام المنيف لمولانا الأمير علي - - .

أمر بإنشاء هذه القبة المقر الأشرف السيفي ذراباي أمير رأس فوية النواب بالدمار 2) الحربية سنة تسع وتسعين.

Brede, er vel vedligeholdt, Gulvet belagt med Marmorfliser, og den nederste Del af Murene med sort- og hvidstribet Marmormosaik, om hvis øverste Rand løber en meget smukt udhugget Indskrift, der gentages foroven under Gesimsen, omtrent af samme Indhold som den ved Indgangen.¹⁾

22) Gâmi Ak-Sonkor (748 H., Ibrahim Aga rest. 1062 H.).

Et Par Skridt herfra havde allerede længe en imponerende Bygning tiltrukket sig min Opmærksomhed; Navnet Ibrahim-Agas Gâmi bragte mig imidlertid til at antage den for moderne tyrkisk og som saadan uden historisk Interesse, indtil en Hændelse førte mig ind i dens Indre, og jeg da opdagede, at den under et slet restaureret Ydre skjulte en af Cahirahs berømteste Gâmier, *Ak-Sonkors*. Den ligger paa Hjørnet af den omtalte Castelsvei og et Stræde, og har to Indgange, forbundne ved en lille Gennemgang, der er skaaret bort fra den nordlige Liwan. Kun den sydlige, omtrent 25 × 53 Skridt i Længde og Brede, adskilt fra den aabne Midtplads ved en dobbelt Buegang, er bevaret til Bedestæde; vi finde her en udmærket Mihrab, med de oftere forekommende Søjleprydelser for oven og neden, og den mellemliggende Baggrund, ligesom den hele sydlige Mur, belagt med blomstret Porcelain (kaldet شانی [Schâni], formodentlig en Afkortning af Kâschâni, fordi det kom fra Kâschân). En

---

¹⁾ Vi meddele her denne uden Oversættelse, da den kun har en sproglig Interesse: Efter S. 48 v. 1-3 عزيزاً -- -- -- ألفتنا -- -- -- følger:

أمر بإنشاء هذه القبة العبد المقر الأشرف الكريم العالي المولوق الأميرق الكبيرق السيفق
طراباق أمير رأس غوبق النواب باندبار المصرق تابع ذلك الملكق الأشرفق أعز الله أنصاره
وختم بالصالحات أعماله وكان الفراغ من ذلك في شهر رجب الحرام سنة تسع وتسعين.
Thurâbâi er omtalt af Weil Gesch. des Abb. Chal. t. II p. 368, 390, 390.

lille Marmortavle, anbragt i en temmelig stor Høide paa Muren, blev med megen Forekommenhed rensat af den gamle Imâm for det rimelige hundreedaarige Støyt, og jeg læste da denne ret mærkelige Indskrift, der giver os et Indblik i Orientens religiøse Forestillinger:

„I denne velsignede Mihrab aabenbarede sig Herrens Prophet i sin Magt Lørdag Nat d. 9 i Dhu-l-Qa'hdeh A. 868; nu beder i denne herlige Gâmi Ibrahim Aga Mustahfazân. A. 1062.“¹⁾

I den østlige Buegang er Sonkors Grav, en simpel Marmor-sarkophag, men uden Indskrift; over Indgangen til Gravkammeret læses:

„Dette er den sal. *Al-Sonkor al-Nâssirî's* Grav, bekendt under Navnet „*Lys-Gâmi*“, begyndt den 16de Ramadhan 747, endt 748 H.“²⁾

Tæt ved er Ibrahim Agas Capel, som man yttrede lidt Betænkkelighed ved at aabne, hvorfor jeg lod mig nøie med Overskriften over Indgangen:

„Denne ved Guds Nande velsignede Grav blev opført under Abd-er Rahman Pascha, Gouverneur over Ægypten, af *Ibrahim Pascha Mustahfazân* dette Aar 1062 H.“³⁾

Over Portalen mod Castelsveien ses endnu den ældste Marmortavle, næsten helt bedækket med Kalk, men hvor dog Aarstallet d. 19de i Rebi' II 748 H. er tydeligt; ved Siden er en anden, der angiver Restaurationsaaret:

بشر النبي صلعم في هذا اخراب المبارك في ليلة السبت تاسع ذي القعدة الحرام
سنة ثمان وستين وثمان مائة وهو عمر يصلى عند هذا الجامع الشريف ابراهيم أغا
مستحفظان حالا في تاريخ سنة ١٠٦٢.

هذا قبر المرحوم آق سنقر الناصرى المعروف بجامع النور وكان ابتداءه سادس
عشر رمضان سنة ١٠٧٧ والفراغ ١٠٧٨.

أنشأ هذا المذبح المبارك في فضل الله تع في زمن عبد الرحمن باشا جامك مصر
الحرسنة ابراهيم أغا مستحفظان حالا بتاريخ سنة ١٠٦٢.

„Denne velsignede Gâmi er restaureret af Ibrahim Aga 1062 H.¹⁾

Ak Sonkor Schems-ed-Din as-Sallâri tog Parti for Melik-en-Nâssir, Søn af Qelawun, og hjalp ham til Regeringen i Ægypten, hvorfor han erholdt Sultanens Datter til Ægte og udnævntes til Statholder i Safad, senere i Gazza, og endelig under dennes Søn Ahmed til Statholder i Ægypten, fra hvilken Post han dog senere afsattes, da Broderen Melik al-Salih Ismail besteg Thronen, 744 H.²⁾

23—24) Gami Kaghbâi (كغياى 908 H.) og Itmischiah (ايتمش 785 H.)

Inden vi naae Rumelah, have vi endnu et Par Bygninger, af hvilke den første, der har Navn efter *Kaghbâi*, en af Sultan Qansuveh el-Ghuris Hofembedsmænd, udmærker sig ved et smukt ottekantet Minaret med en mægtig Kuppel ved Siden. Til Høire paa en Kirkegaardsplads, der er adskilt fra Gaden ved en Ringmur, ligger Moscheen, for Øieblikket beboet af fattige Folk; bagved samme er Gravkapellet, omtrent 11 Skridt i Længde og Brede, opført aldeles i samme Stil som *Thurabâys* Kapel, vi nylig have omtalt, med stribet Marmormosaik om den nederste Del af Muren. Paa Dikka i Moscheen læses Aarstallet 937 H., medens en kolossal Indskrift, der løber om den øverste Gesims, har Aaret 908; da denne kun inde-

---

1) - جند غذا الجامع المبارك ابراهيم اغا سنة ١٠٦٢.

2) S. Makrizi t. II p. 309 og Weil Ges. des Abbas. Chal. I p. 441, 456; efter Makrizi, der mulig her har gjort sig skyldig i en Feiltagelse, har denne *Ak-Sonkor* Tilnavnet *as-Sallâri* foruden *an-Nâssiri*, hvorimod efter Weil en samtidig *Ak-Sonkor an-Nâssiri*, som ogsaa kaldes en Svigersøn af Melik an-Nâssir, blev drøbt et Par Aar senere under Sultan Hadj, en anden Søn af Melik an-Nâssir s. p. 472.

holder en Masse intetsigende Titler, der kun have en sproglig Interesse, meddeles ikke Oversættelsen.¹⁾

Den anden, næsten i Ruin, men omtalt af Makritzi²⁾ under Navnet *Madrasah Itmischiah*, bestaaer kun af en Kiblahvælvning med en Forhal; til Venstre for Indgangen ses en Sebil, til Høire et Gravkammer for Stifteren, Emir *Seif ed-Din Itmisch*, hvis Navn endnu til Nød kan læses over den usle Portal, og som opførte denne Bygning til Studiet af Hanafitisk Jurisprudents A. 785 H. Navnet er endnu bevaret blandt det fattige Kvarters Beboere, der tilføiede النجاشي (Negaschi), medens vi hos Makritzi læse „al-Begasi“.

25) Gami Sultan Hasan (764 H.),

beliggende paa Hjørnet af Rumelahpladsen og den lille Gade „Sak es-Selah“, er en af de største i Cahirah og af Europas Tourister mest besøgte. Da den oprindelige Portal ud til Rumelah undertiden blev farlig under Oprør for det overfor liggende Slot og derfor flyttedes til Mowayjads Gami, stiger man ad en Trætrappe gennem en Sideportal i Form af en Drypstensnische, der vender ud til den lille Gade, ind i den hvælvede Forhal af en imponerende Høide; fra denne fører en Sidegang til Venstre ind paa den aabne Plads, omgivet af de 4 Liwaner og med en Haneslah i Midten, hvorover

¹⁾ Efter Sur. 13 v. 16 والاصل følger:

أمر بإنشاء هذا المكان المبارك المقر الأشرف العالي المولوق الاميرى الكبيرى السيدى
المالكي المخدمى العالمى العادلى المويدي المنصورى الغوثى الغياثى الزاعمى المرابطى
المتأخرى المهدي --- الكعباى الناصرى --- حاجب التحجب بالديار المصرية ومع
ذلك الملكى الاشرفى --- وكان الفراغ فى سنة ثمان وتسعين.

²⁾ S. t. II p. 400.

hæver sig en smuk Kuppel. Kun Kiblaliwanen er bevaret, en Firkant, hvis Side maaler henved 36 Skridt, og hvis Murgesims er prydet med en kolossal Kóranindskrift i ældre Charakter; bagved er det for Sultanen bestemte, lidt mindre Gravkapel, i hvis Midte man ser en Trækiste, omgivet af et Gitter. Paa en Stensøile læses denne Indskrift: ¹⁾

„Alt, hvad findes paa Jord, forgaaer. Dette Gravsted er opført paa Befaling som Hvileplads for Sultanen, Herrens Tjener og Martyr, *al-Melik an-Nássir Hasan*, Herren være ham og hans Slægt Alle tilsammen naadig, d. 10de i Dhul-Qahdeh A. 780 H.“

Paa Murene ere Trætavler, som afvexle med Medailloner, anbragte, der i kolossale Bogstaver have denne Indskrift efter Thronverset S. 2 v. 256: ²⁾

„Dette velsignede Kapel blev fuldendt i Løbet af Aaret 764 H.“

Foran Mihrab staae to massive Marmorsøiler, og Baggrunden af Nischen er prydet med 3 Søilerader, hvis Mellemrum ere udfyldte med Mosaik; desuden læses det sædvanlige Kiblaers af Kóranen S. 2 v. 139, udhugget i Marmoret.

I den østlige Liwan læses over Indgangen til den gamle Madrasah:

„Denne velsignede Madrasah er opført paa Befaling af vor Herre, den forevige Martyr Sultan al-Melik an-Nássir Hasan, Søn af

بسم الله الرحمن الرحيم كل من علينا فان أمر بإنشاء هذا الصريح المبارك برسم
 قربة الساطقان العبد الشيعيد الملك الناصر حسن تغمدته وذريته الله برحمته اجمعين في
 اليوم العاشر من شهر ذي القعدة سنة ثمانين وسبعماية.

... وكان الفراغ من هذه انقبة المباركة في شهر سنة أربع وستين وسبعماية صلي
 الله على محمد.

vor Herre den salige Sultan Melik an-Nâssir Muhammed b. Qelawun, i Løbet af Aaret 764 H.¹⁾

To temmelig klodsede Minareter mod S. og N. hæve sig over denne imponerende Bygning, foruden en Kuppel over Gravkapellet.

Efter Makritzi²⁾ blev denne Gâmi begyndt 757 H., og man arbejdede uafbrudt 3 Aar paa dens Fuldførelse; Sultanen havde den Plan at lade opføre 4 Minareter, men da det tredie styrtede ned, og Sultanen omkom i en Revolution 31 Dage efter, A. 762 H., lod man sig nøie med at fuldføre det Indre. Det er uvist, hvor hans jordiske Levninger hvile, idet Gravstedet, som Indskriften antyder, er opreist længe efter hans Død, enten som en Andagtsplads, eller for at bevare hans Minde.

26) Gâmi Qânibây Mir-achor (988 H.).

En stor Gâmi, beliggende paa Rumelah ved Kerfat-Porten og udmærket ved et firkantet Minaret, der deler sig ved første Galleri i to mindre Taarne, fører Navnet *Sidi Muh. Mir-achors Gâmi* og er, som Portalindskriften angiver, opført af en Overstaldmester (Mir-achor) *Qânibây* 988 H. Opgiven som Gâmi frembyder den kun Synet af Forfald i det Indre. Til Høire for den nordlige Liwan er Gravkapellet, hvis Gesims har en i kolossale Bogstaver udhugget Indskrift af dette Indhold:³⁾

أمر بإنشاء هذه المدرسة المباركة مولانا السلطان الشهيد المرحوم الملك الناصر
حسن بن مولانا السلطان الشهيد المرحوم الملد الناصر محمد بن قلاوون وذلك في شهر
سنة ٧٩٤ من الهجرة النبوية

¹⁾ S. t. II p. 316—18.

أمر بإنشاء هذه القبّة المباركة أنقر الأشرف الكريم العالي المولوق الاميرى الكبيرى
المالكتى المخدومتى السيفتى قنباى أمير اخور الملكى الأشرقى بتأريخ مستهل شعبان المكرم
سنة
Makritzi t. II p. 245 har Navnet „Gâmi Qânibây“, som dog neppe kan være denne.

„Dette velsignede Kapel er opført af Hs. Excell. den ædle og ansete Qânibay, Staldmester hos Melik el-Aschraf, i Begyndelsen af Scha'ban 988 H.“

Et Par smukt skrevne Koranexemplarer laa sammenpakkede i en Kasse.

Den her nævnte Qânibay har rimeligen været i Tjeneste hos den sidste Mamluksultan *Melik el-Aschraf Tumanbeg*, efter hvis Fald 923 H. denne Bygning efterhaanden under Tyrkernes Bestyrelse er opgiven som Ruin.

27) Gâmi al-Djâi b. Abdallah al-Jusufi (774 H.), beliggende i den omtalte Sidegade Sûk es-Selâh, er opført, som Portalindskriften angiver, 774 H. af *al-Djâi b. Abdallah al-Jusufi*, hvem vi allerede have omtalt som formælet med Sultan Scha'ban's Moder *Berekat* (s. p. 26), efter hvis Død han gjorde Oprør mod Sultanen og efter et Nederlag omkom i Nilen, hvorfra hans Legeme blev ført til denne lille af ham selv byggede Gâmi.¹⁾

II.

Efter at have gennemvandret den ene af Câhirahs Hovedveje fra N.—S. og SO., tage vi igen vort Udgangspunkt fra Muski for at følge

¹⁾ S. Makrizi t. II p. 399. Portalindskriften er denne:

أمر بإنشاء هذا الجامع والمدرسة المباركة المقر الأشرف العالي المولوق الأميرق السيفى الجاى
أتاكى العساكر المنصورة المالكى الأشرقى أعز الله نصره فى شهر رجب سنة ٧٧٤
H.

paa samme Maade den anden, nærmere den store Ezbekiah-Plads begyndende, parallele, der gaaer langs den store Kanal igennem Kvarteret Kharqiah og fortsættes med en Bøining mod Øst forbi den store Mowayad-Gâmi, hvor den støder sammen med den foregaaende, og derpaa med Forgreninger i omtrent sydlig og sydvestlig Retning til Porten *Sitta Zeinab* og *Sitta Naftsa*. I Begyndelsen af denne Gade, der paa Grund af de smukke Vandbassiner i Almindelighed benævnes „*Sebilveien*“ (رَكة السبيل), ligger strax ved Omdreiningen fra Muski

28) Gâmi al-Kâdhi Zein ed-Dîn Yahya (848 H.), opført efter Portalindskriften¹⁾ 848 H. af Kâdhi og Udsteddâr (Overintendant) *Zein ed-Dîn*, hvis Grav befinder sig i et Sidekapel. Over Indgangen til en Hule under Moscheén, hvor for Øieblikket en Tigger har opslaaet sin Bolig, angiver en i Granit udhugget Indskrift, at her en muhammedansk Helgen, *Scheich Salih Faradj as-Sathukht*, der synes at have givet Munkeordenen „*es-Sathukieh*“ Navn, har sit Hvilested.²⁾

¹⁾ „إِنَّمَا — الْمُهْتَدِينَ“ Sur. 9 v. 18 Idet man her kun læser efter Sur. 9 v. 18

، بتأريخ جمادى الأولى سنة ٨٤٨

finde vi paa en Stol Stifterens Titulatur:

أمر بإنشاء هذا الكرسي المبارك المقر الأشرف العالي الزيتي استاددار العالية عز نصره في شهر

سنة ٨٤٨

Hofværdigheden „Udsteddâr“ er meget vidtløftig beskrevet af Quatremère hist. des sult. Maml. t. I p. 25.

²⁾ Idet Helgendyrkelsen, oprindelig fremmed for Islam, bestandig trængte mere og mere frem, meddeles her denne ellers intetsigende Indskrift som et Exempel paa Folkets religiøse Forestillinger:

جَدَّدَ ضَرْيَحَ الشَّيْخِ الصَّالِحِ سَيِّدِ فَرْجِ السُّطُوحِ عَالِمِ الدِّينِ بِرَكَّةٍ عَلَى مَنْ جَدَّدَ هَذَا
المعروف وعلى المسلمين بمحمد وآله

Til Venstre, nogle Skridt inde i Gaden, ligger den ældre

29) Gâmi Fachri (820 H.)¹⁾,

der siden sin Istandsættelse 1270 H. af *Umm Husain Beg*, en af *Muhammed* Alis Gemalinder, som døde under mit Ophold i Cahirah d. 9de Februar 1868 og blev begravet herfra med stor Pragt, i Almindelighed fører Navnet: *Gâmi Umm Husain-Beg* og *Gâmi Bendt*, det sidste, fordi dette Bedested især vælges af unge Koner under deres Svangerskab. Den oprindelige Bygning stammer fra A. 820 H., da Emiren *Fachr ed-Dîn Abd-el-Ghani b. Abi-l-Faradj*, hvis Navn endnu er læseligt paa det næsten sammenstyrtede Gravsted i Kapellet, opførte den under Sultan Mowayjad. Det Indre af Moscheen er meget forfaldet; over Portalen læse vi en brillant Indskrift i forgyldte Bogstaver, der, skøndt uden historisk Betydning, dog maaske kan have Interesse ved at minde om Mohammed Ali og hans Familie: *)

„Istandsættelsen af denne Bygning og Oplørelsen af dens Minaret skyldes den dydige Kvinde, den kostbare Perle, Moder til Husain-Beg, det sødte Skud af Pilegrimen den berømmelige *Muhammed Ali Pascha* i Cahirah: Støvet være dem let i deres Grav, og

---

*) Den fromme Scheich Sidi Faradj Sathûhl, den Gudskyndiges Grav blev restaureret; vel-signet Hver, som har istandsat dette hellige Sted, og hver Troende ved Muhammed og hans Slægt.“ Munkoordenen „Sathuhieh“ nævnes hos Makrizi t. II p. 331.

¹⁾ Om den ældre Gâmi Fachri s. Makrizi t. II p. 44, 64, 328.

قد كن تجديد عمارته وإنشاء منارته على يد المصونة الدرة المكنونة والدة
حسين بك نجل عزيز مصر القاهرة للحاج محمد علي باشا ذي المآثر الباعرة طاب ثراهما
وجعل في الجنات قرايبهما طلباً لا يصال الثواب اليهما ورغباً في إنزال الرحمة عليهما من
هجرة الرسول أمين

Over de to Portaler og de 3 Sebîlgittre læses 5 Stropher paa 3 Vers, vi agte at meddele i en Samling af Prøver paa ny-arabisk Poesi.

gid de forenes i Paradiset, fordi de søgte at vinde Løn hos Herren og attraaede Guds Barmhjertighed ved Prophetens Flugt: Amen."

Ligeoverfor er opført til Minde om den afdøde Prins Husain-Beg en af de smukkeste Sebiler i Cahirah; Bygningen vender i en Bue ud til Gaden med to Baldakiner og to Portaler, adskilte ved 3 smukt udarbejdede Jerngitter, fra hvilke man rækker Vandbægre til de Forbigaaende, der ønske en Forfriskning.

Idet vi fjerne os fra den store Kanal og bøje af i østlig Retning henimod Mowayad-Gâmi og Zuweilah-Porten, komme vi ind paa den sydlige Hovedgade og finde her et Par moderne Bygninger til Venstre: et

30) Nachschibendi-Dervisch Kloster (1268 H.),

opført af *Abbâs-Pascha* A. 1268 omtrent i samme Stil som det omtalte Gulscheni-Kloster, idet Buegange med Munkenes Celler i Baggrunden omgive den aabne Plads med en Hanefiah i Midten; over Indgangen til Bedesalen læses Helgenens Navn: „Veiledningens Pol vor Herre, Troens Lys Scheich Khâlid“ (قطب الإرشاد مولانا ضياء الدين الشيخ خالد قدس سره); og

31) Sultan Mahmuds Gâmi (1164 H.),

opført 1164 H.¹⁾ og sammenhængende med en ret smuk Sebil, der gaaer om Hjørnet til en Sidegade og giver os en ny Prøve paa Sebil-Poesi; et lille Stykke Vei herfra have vi endelig den pragtfulde

32) Gâmi Mustapha Beg (1277 H.),

opført paa den gamle Moschee *Beschtâk's* Plads A. 1277 af Mo-

---

¹⁾ أنشأ هذه المدرسة المباركة حضرة مولانا السلطان المغازى محمود خان ابن السلطان مصطفى خان ١١٦٤.

deren til Muhammed-Alis Sønnesøn Mustapha-Beg, Søn af Ibrahim Pascha og den nuværende Vicekonge Ismails Broder, saaledes som et Par lange Versstropher over Portalen og over den ligeoverfor beliggende pragtfulde Sebil, den tredie i denne Gade, angiver; en Baldakin over Gittrene oplyses hver Aften med nedhængende Lamper. Stilen er omtrent den samme, som vi genfinde i Muhammed-Alis Gâmi paa Kastellet; igennem en marmorbeklædt Forhal træder man ind i den med prægtige Tæpper belagte Bedesal, en Firkant, hvis Side maaler omtrent 50 Skridt; Loftet bæres af 20 Marmorsøiler. Paa Væggene læses de sædvanlige Navne: Abu-Bekr, Omar, Othman, Ali og Hasan, men alle historiske Minder om den ældre Bygning, opført efter Makritzi¹⁾ af Emir Beschâk A. 736 H. paa Pladsen *Birket al-Fil*, ere forsvundne.

33) Gâmi Behlâl (887 H.) og Almâs (730 H.).

Nær Pladsen Birket al-Fil se vi til Venstre *Moschee Behlâl*, en lille og uanselig Bygning, opført efter en Indskrift i Gravkammeret A. 887 H.²⁾, og komme derefter til Pladsen Birket al-Fil, hvor vi til Venstre have *Gâmi Almâs* fra 730 H., men i en forfalden Tilstand³⁾; vi nærme os, ved bestandig at gaae mod Syd, Hôien *al-Kabsch*, i hvis Nærhed findes en Samling mærkelige og endnu taaeligen bevarede Minder; den første af disse er den store

¹⁾ S. t. II p. 309.

²⁾ أمر بإنشاء هذا الجامع المرحوم الأحمدي بهلول في شهر ربيع الآخر سنة ٨٨٧
Efter Thabaqât er Helgenen *Almâd Behlâl* († 928 H.) begravet paa Kerafat, hvor han selv havde ønsket at hvile fremfor i denne Moschee. Da man nemlig vilde støre Liget herhen imod hans Ønske, formaaede man ikke at bære det, et efter denne Forfatter temmelig hyppig forekommende Mirakel, s. Thab. t. II p. 169.

³⁾ S. Makritzi t. II p. 307.

34) Gami Ssirghatmisch (757 H.),

en kolossal Bygning, der danner et Hjørne med en Sidegade og udmærker sig ved et ottekantet Minaret med 3 Gallerier og en Kuppel over Gravkapellet, opført efter Portalindskriften ¹⁾ II Rebiah 757 H. af Melik an-Nássirs Overgeneral *Ssirghatmisch* paa en Plads, der hørte til det af Ibn Thulûn anlagte al-Qathâi. I den nordlige Liwan er Gravkammeret, men Sarkophagen med smukt Sculpturarbejde af Marmor har kun Thronverset og paa Laaget S. 51 v. 15.

35) Khodeira-Kapel (1188 H.).

Ligeoverfor have vi en lille Helligdom, der imidlertid holdes i stor Anseelse af Overtroen; den fører Navnet „*Al-Khodeira*“ og er opført 1188, som man læser over den usle Indgang:

„*Khodeira's Port*, giver hvad Du søger: Dens Aarstal:

Guddommen selv er til Din Hjælp: = 1188.“ ²⁾;

hvorefter vi stode paa to høie Minareter, hver paa sin Side af Gaden, der næsten synes spærret ved de svære Bygninger; de ere:

36) Gâmi og Madrasah Schaikhu (756 H.),

opførte omtrent samtidig med *Ssirghatmisch* A. 756 H. Over Gâmiens Port, til Hôire, naar vi vende os mod Syd, har en Marmortavle denne Indskrift:

أمر بإنشاء هذه المدرسة المباركة المقر الأشرف العالي المولوقى العالمى العادى
الفاضل السيفى صرغتمش رأس نوبة الملكى اناصرى مركز العلماء مقوى الضعفاء
بالمدارس والمساجد ربيع الآخر سنة سبع وخمسين وسبعماية
عفر. Makrizi t. II p. 403.

7)

باب الخصيرى لما تبغى عليك به

قارخن فهو جاء حاضر المدد = 1188.

„Dette velsignede Sted er opført af *Emir Schaikhu*; begyndt d. I Reb. 756 H.; fuldendt i Schawwal samme Aar.“¹⁾

Af de 4 Liwaner, der omgive den saabne Plads, naar man har passeret Forhallen, bliver den sydliges Tag baaret af 12 Söiler, der danne en Buegang. Til Venstre have vi et Kapel med Koransproget S. 10 v. 63 over Indgangen: „Men Herrens Fromme skulle ikke frygte, de skulle ikke sørge“; det indeholder to Grave: den ene, *Schaikhus*, har ingen Indskrift, den anden angiver Navnet paa en bekendt Lærer i Theologi og Jurisprudents *Akmal ed-Din Muh. b. Mahmäd b. Ahmed*, död i Safar 780 H.; Graven er istandsat 1095 H.²⁾

Paa den modsatte Side af Gaden ligger Dervischklosteret, en lidt mindre Bygning i samme Stil; kun den nordlige og sydlige Liwan ere bevarede. Over Portalen ud til Gaden angives Fuldeendelsen af denne Bygning til Ramadhan 756 H.³⁾

Schaikhu var Mamluk hos Melik au-Nässir b. Qelawun, under hvis Söinner og Efterfølgere han steg i Anseelse og kom i Besiddelse af en uhyre Formue; hans daglige Indtægter anslaaes af Makritzi til 200,000 Dirhem. Han drøbtes af en Slave, hvem han

¹⁾ Efter Sur. 24 v. 36. *في بيوت الح. følger: أمر بإنشاء هذا المكان المبارك الأمير شيخو المالكي الناصري وكان ابتداء الشروع فيه في شهر ربيع الأول سنة ست وخمسين وسبعمائة والفراغ منها حواء في شهر شوال من السنة المذكورة.*

²⁾ *هذا قبر سيدنا مولانا شيخ الأكلال الدين محمد بن محمود بن أحمد شيخ الحديث وشارح الهداية تغمده الله بالرحمة والرضوان في شهر صفر سنة سبعمائة وثمانين من الهجرة النبوية جده بلال اغا دار السعادة الناصر سنة ١٠٩٥.*

³⁾ *وكان الفراغ من ذلك الجامع في شهر إتما يعرج الح. følger: رمضان المعظم سنة ٧٥٦.*

havde afslaaet en Gunstbevisning, i Dhu-l-Kahdeh 758 H., og hans Lig blev bisat i det ovenfor beskrevne Kloster, hvor der efter Befaling bestandig holdtes Koranlæsning ved Kisten. — Scheich Akmal ed-Din Muh. b. Mahmûd ar-Rûmi, Hanafit, var Professor ved Madrasaen og Forstander for Klosteret. Det i Indskriften nævnte Værk „Hidâjat“, er et Hovedværk for muhammedansk Ret fra det 6te Aarh. H.¹⁾)

Ved at bøie lidt af i sydvestlig Retning have vi den ved det lokaliserede Sagn, efter hvilket Abraham her fandt Vædderen, han bragte som Offer for sin Søn (deraf Benævnelsen „Kabsch-Vædder“), og historiske Minder berømte Høi *al-Kabsch*. Foruden den gamle Ruin *Ibn Thulûns Gâmi*, vi strax komme til at omtale, finde vi her en imponerende Bygning, over hvilken hæver sig et høit Minaret, firkantet til første Galleri og derpaa ottekantet, med to mægtige Kupler over de deri indeholdte Gravkapeller. Denne Bygning har Navnet

37) Gâmi al-Gâwuli (723 H.).

Idet den i Klippen udhugne Stentrappe, der fører op ad en steil Skrænt, er tilintetgjort, er Hovedindgangen fra Gaden spærret; ad en hæsliig Sidevei kommer man gennem Meidhaen (Ablutionsstedet) ind paa den aabne Plads, omtrent 14 Skridt i Længde og Brede, belagt med Marmormosaik; om Murene løbe Koranindskrifter af S. 25 v. 62—70; en mørk Gang fører herfra ned i de to Gravkapeller; over Indgangen til det første læses: S. 55 v. 26:

---

¹⁾ S. Makrizi t. II p. 314, 431.

„Alt, hvad findes paa Jord, forgaar; kun Din Herres Aasyn forbliver i Glands og Herlighed: Dette er Gravstedet for den arme Gudstjener *Seif ed-Din Sallâr*, Statholder under Sultan Melik an-Nâssir Mansûr, han, som beder om Tilgivelse for sin Synd og haaber paa sin Herres Naade. Herren lønne Hver, som beder for hans Sjæl og for de Troende, med sin Barmhjertighed. Dette velsignede Sted er opført i Løbet af Aaret 723 H.*¹⁾)

Over den anden Portal har en tilsvarende Marmortavle denne Indskrift: S. 55 v. 26:

„Dette er Gravstedet for den arme Gudstjener, som beder om Tilgivelse for sin Synd og haaber Naade hos sin Herre *Sangar al-Gawuli*, Usteddâr (o: Overintendant) hos Melik an-Nâssir Mansûr; Gud lønne Hver, som beder for ham, med sin Naade.*²⁾)

I det første Gravkapel er en Trækiste, og om Muren læses Koranversene S. 3 v. 187—91, i det andet en Marmorsarkophag og om Muren: S. 2 v. 284—286.

Emir *Alam ed-Din Sangar al-Gawuli* tog i Revolutionen efter Sultan Qelawun Parti for Sultanens Søn Nâssir Mohammed, som udnævnte ham til Statholder i Gazza, Jerusalem, as-Sâhil, Naplus og Hebron. Efter Nâssirs Død sendtes han af hans Søn *Melik as-Sâlik* til Karak, for at gjøre Ende paa det af Broderen Ahmed vakte Oprør, erobrede denne Fæstning og sendte Ahmeds Hoved til Broderen i Cahirah, hvorfra han vendte tilbage og døde i sit Palais paa Kabsch

¹⁾ Efter Sur. 55 v. 26 والاکرام کلّمَن ---

هذه تربة العبد الفقير الى الله تع سيف الدين سلاّر نائب السلطنة العظيمة الملكى الناصرى المنصورى المستغفر عن ذنبه الراجى عفوية جزا الله من دعا له بالرحمة ولجميع المسلمين عمل هذا المكان المبارك في شهر سنة ثلاث وعشرين وسبعماية.

²⁾ هذه تربة العبد الفقير الى الله تع المستغفر عن ذنبه الراجى عفوية سنجر الحاقى استاددار العالية الملكى الناصرى جزا الله من دعا له بالرحمة.

745 H., hvor han blev bisat i det omtalte Kapel. Han er bekjendt som Stifter af en Del Velgjørenhedsværker i Gazza og flere Stæder i Syrien.

Sallâr var med Beibars den vigtigste Leder af Revolutionen under Melik an-Nâssir, ved hvis anden Thronafsættelse han underkastede sig Beibars og udnævntes til Rigsstatholder; senere forraadede han denne og gik over til den genindsatte Sultan Nâssir, der for at bemægtige sig hans Skatte dömte ham til Hungersdöden 710 H. Det her beskrevne Gravkapel maa altsaa være opført adskillige Aar efter hans Död af Gawuli.¹⁾

Tæt ved denne Bygning have vi en Stiftelse, testamenteret af Sultan *Qâit-Bây* til samme A. 890 H., saaledes som en lang Murindskrift med denne Fyrstes pompeuse Titulatur angiver, og i Kvarteret „Ilâret an-Nabiqat“ henimod Ibn Thuluns Gâmi en ret smuk og vel bevaret mindre Gâmi ligeledes fra Qâit-Bây med Angivelse af Aarstallet 886 H.; den udmærker sig især ved de 4 Spidsbueportaler, der skille Liwanerne fra Midtpladsen.

Efter at være nedstegne fra al-Kabsch fortsætte vi vor Vandring paa Hovedgaden mod Syd til den yderste Port Sitta Nafisa og stöde her, et lille Stykke Vei fra Sirghatmisch, paa den store

38) Gâmi Uzbek (905 H.),

opført efter Portalindskriften af *as-Seif Uzbek al-Jusuß*, Overgeneral hos Sultan Melik el-Aschraf Qâit-Bây 905 H.²⁾ Til Venstre ved Indtrædelsen i Gâmien er et Gravkammer, efter Indskriften over

¹⁾ S. Makritsi t. II p. 398 og Weil Gesch. des Abbas. Chal. t. I p. 408, 457, 279, 281, 303.

²⁾ أمر بإنشاء هذه المدرسة العبد الفقير الى الله تعالى المقر الأشرف الكريم العالي

Døren for Sultanens Gemalinde, en Datter af Uzbek, med Aarstal 907; ¹⁾ paa den der henstillede Marmorkiste læser man derimod, at her hviler Sidi *Faradj*, Søn af Hs. Exc. den afdøde Seifi, Sultanens Intendant, 888 H. ²⁾ Om denne har hørt til samme Familie, kunne vi ikke afgjøre. To Samtidige blandt de høieste Hofembedsmænd under Sultan Qait-Bay havde Navnet Uzbek, den ene *Uzbek al-Jusuß*, den anden *Uzbek b. Talach*, Atabeg; begge døde omtrent 905 H. Den sidste har givet Navn til den berømte Plads i Cahirah „Birket-el-Uzbekia“, sædvanlig kaldet „Ezbekia“. En stor, men nu aldeles forfalden Gâmi, beliggende paa det vestlige Hjørne af denne Plads, er rimeligvis opført af denne samme, idet vi paa Minbar have læst Navnet: Seifi Uzbek, med Aarstallet 890. ³⁾

Paa samme Vei i Kvarteret, som fører Navnet „*Schâri Sa-libet*“, have vi endnu at omtale et Par Bygninger, hørende til Qait-Båys Tid; den ene

39) Gâmi Gâbek eller Gânbeck (830 H.),

opført af Qait-Båys Sekretær (Dewadâr) Gâbek, udtalt som oftest *Gjânbek*, 830 H., men meget forfalden; ⁴⁾ den anden

السيفى أزيك اليوسفى أمير رأس نوبة الملكى الأشرفى بتاريخ شهر شعبان سنة خمس وتسعين.

— المرحومة خوند السلطان بنت المقر الأشرف السيفى أزيك اليوسفى — ربيع ¹⁾
الاول سبع — وتسعين.

مما عمل برسم المقر المرحوم سيدى فرج ابن المقر المرحوم السيفى مكافل الملكة ²⁾
السلطانية تغمد الله برحمته حادى عشر ربيع الأول سنة ثمان وثمانين وثمان مائة

¹⁾ B. Weil Gesch. t. II p. 374.

أمر بإنشاء هذا الجامع المبارك المقر الأشرفى السيفى جابك الدوادار الملكى الأشرفى ³⁾
بتاريخ شهر سنة ٨٣٠

40) Moschee Muh. al-Qānim [قائم] (883 H.)

fra Aar 883 H. med Stifterens Gravkapel, rimeligen den samme, efter hvem en lille ødelagt Moschee paa Kabsch fører Navn, hvori endnu læses Navnet med Aarstallet 877 H.

Omtrent ligeoverfor ligger i en Fordybning af Gaden, rundt omgivet af en Ringmur, den engang store og berømte

41) Gāmi Qūsūn (730 H.),

opført efter en Indskrift paa Ringmurens Port ¹⁾ af Melik an-Nāssirs Mundskænk *Emir Qūsūn* 730 H. Gennem Gāmiens Portal komme vi ind paa den af de 4 Liwaner omgivne frie Plads, af hvilke kun den sydlige er bevaret, maaltende omtrent 29 × 88 Skridt fra N.—S. og Ö.—V. med 24 korinthiske Söiler, der bære Taget og danne Buegange. Over Gitterportene, der adskille Liwanen fra den aabne Plads, gentages den samme Indskrift som ved Indgangen. Oven over Mihrab hæver sig en høi Kuppel, baaren af 10 Marmorsöiler, medens Baggrunden er belagt med glimrende Mosaik. Paa Minbar læses Aarstallet 727 H. Minaretet blev ødelagt under den franske Occupation, efter hvad den gamle Imām fortalte mig, og dets Levninger fylde nu en Del af Midtpladsen.

Emir Seif ed-Din Qūsūn hørte til den i første Del omtalte Tartariske Prinsesse Thulbiah, Melik an-Nāssirs Gemalindes Følge og steg gradvis til de høieste Værdigheder, indtil han efter Sultanens Død endog tiltog sig Regentskabet for en af hans Sønner. Den tre-

---

أمر بإنشاء هذا الجامع المبارك بكرم الله تع العبد الفقير الى الله تع قوصون الساقى ¹⁾
الملكى الناصرى في أيام مولانا السلطان الملك الناصر أعز الله أنصاره وذلك في سنة ثلاثين
سبعماية.

die af disse, Ahmed, lykkedes det at styrte ham; han blev greben i Slottet paa Castelsbjerget og ført til Alexandria for at lide Dødsstraf 742. Foruden denne pragtfulde Gåmi opførte han et Kloster paa Kerafat og et Palads paa Rumələh, som nu ere forsvundne. ¹⁾)

42) Roqayah-Kloster (1170 H.),

„En Plads, adlet ved Prophetens Slægt, ved Ali Ridhas Datter Roqayah“ ²⁾)

er, som dette Vers over Indgangen angiver, opført 1170 H. og tjener til behageligt Ophold for en Snes Dervischer, der boe i de bag Buegangene om en Have anbragte Celler. De ere for største Delen Tyrker af ansete Familier og udmærke sig ved et meget forekommende og dannet Væsen. Foruden Sitta Roqayahs Grav, omgivet af et meget brillant Gitter og lukket med en Araberne eiendommeligt Art Laas af Sölv, hvorpaa var indgraveret:

„I alle Dine Anliggender henvend Dig til mig!“ ³⁾)

vises her — naturligvis kun begrundet i Folkets Indbildning og Dervischernes Paastand — Gravstederrne for Ali Ga'fari 3: den ottende Imâm *Ali Ridha*, Roqayahs Fader, ligesom for Atika, Prophetens Tante; vi se, at Islam i Helgendyrkelse ikke giver Catholicismen Noget efter.

43) Abbaside-Kapel (1242 H.).

Ligeoverfor er et lille Kapel, bestemt til at ombygges, der efter Döroverskriften og Folkesagnet omfatter Gravstedet for en

¹⁾) S. Makrizi t. II p. 307.

²⁾) بقعة شرفت بآل النبي — وبينت الرضى على رقية ^{ال} سنة

³⁾) في الأمور كلها أدركنى و حضرة سيده رقية رضى الله عنها

Efterkommer af det Abbasidiske Chalifat. Idet en Skygge af dette fra 659 H. holdt sig i Ægypten, hvor efter Makritzi en Abbaside, repræsenterende Chalifatet og benyttet af de forskjellige Sultanatsprætendenter, meget ofte beboede den nærliggende Helligdom Sitta Naftsas Kloster og ernærede sig ved Almisser, er Sagen paa ingen Maade urimelig; Stedets fattige Beboere give ham Titelen: Søn af Harûn al-Raschid! Verset, der tillige giver i sin sidste Linie Aars-tallet for Bygningens Opførelse 1242, lyder saaledes: ¹⁾)

„Se her dens Grav, der var udmærket blandt Mennesker,
Hvis Egenskaber have straalet i Verden!

Dette Minde er smukt og udtaler:

Gid dette passe for Eders Storhed, I Abbasiders Slægt!“

Midt i det indre Kapel findes en simpel Marmorkiste, der skal indeholde denne sørgelige Rest af Chalifatet. En Fordybning i Muren gemmer en Trækiste, beklædt med et Tæppe, hvorpaa læses: „*Sitta Fatimah Schagaret ed-Durrs Høilested*“. — Som erindres af det Foregaaende (p. 7), var Schagaret ed-Durr Eyjubiden Melik as-Sâlih's berømte Gemalinde, der førte Regentskabet efter Sultanens Død i Mansurah 1249 Ch. En meget lang Indskrift, som indeholder denne Dronnings Lovtale, løber om Muren; da den hele Bygning er moderne, anser jeg det for unyttigt at gengive den.

44) Sakinat- og Sitta Naftsa-Kapeller,

helligede to ansete Kvinder af Alis Slægt, have vi endnu at omtale som et Par af de mest berømte Helligdomme. Den første har Nav-

¹⁾

هذا ضريح بالخليقة قد رها — وترخرفت أوصافه للناس
حسنت عمارته وقالت أرخوا — يهنيكم فخرا بى العباس
سنة ١٢٤٢

net *Sakinat* efter Husains Datter og bestaaer i en rummelig Bedesal, hvis Loft bæres af 6 simple Söiler; fra et Gitter til Höire, med den for Weligrave sædvanlige Indskrift: Sur. 10 v. 63.: „Herrens Fromme skulle ikke frygte, de skulle ikke bedröves“, ser man nede i Gravkammeret den med et hvidt Klæde bedækkede Kiste. Over de to Portaler mod S. og N. angiver et Par Vers, at Bygningen er opført 1170 H.; vi anföre disse som Exempler paa Overtro i Islam, idet man i det ene har anvendt et Par af de i Koranen forekommende mystiske Bogstaver som Navn for Propheten. Over den sydlige læses nemlig:

„En Moschee, hvori T.H.'s Slægt er; dens Aar: Veiledningens Sol, *Sakinat*, Husains Datter — 1170 H.“¹⁾

over den nordlige:

„Se en Helligdom, hvori Husains Datter; dens Aar: *Sakinat* (Freden) udsær alle sine Gaver — 1170 H.“²⁾

Den anden, *Sitta Nafisa*, er den sidste Moschee paa denne Vei, tæt op til den simple Port af samme Navn, hvis Istandsættelse angives til Aaret 1170 H.;³⁾ Helligdommen, en af de mest ansete i Ægypten, har Navn efter *Nafisa*, Datter af Hasan b. Zeid, Alis Sønnesön (s. p. 95 i 1ste Del); da man ved hendes Död 208 H., 4 Aar efter Schäfei, vilde före Liget, helliggjort ved en Mængde Mirakler, til Medina, modsatte Cahirahs Indbyggere sig det, og hun blev begravet paa denne Plads, kaldet „*Darb es-Sibä*“ eller „*Darb-Bazreb*“, hvor man senere opförte Moscheen.⁴⁾ Indtrædelsen heri

¹⁾ مسجد فيه آل طه مورخ — شمس عدى بنت الحسين سكينه. 1170.

De to Bogstaver طه danne Begyndelsen af Sur. 20.

²⁾ 1170. حرم به بنت الحسين مورخ — سكينه تصب المواهب كلها. Sætningen synes et Ord at mangle.

³⁾ I et Sletningsvers: أخوه قد هنا فأدخلوه بسلام آمين

⁴⁾ S. Makrizi t. II p. 440—42 og Lane, manners and cust. t. II p. 52.

tillades ligesaa lidt som i Schâfeis Kapel paa Kerafat; Bygningen er aldeles moderne, opført, som et Slutningsvers af et Digt paa 5 Linier over Portalen angiver, af en vis Hasan fra Arzingân ifølge en Aabenbaring af Sitta Nafisa.¹⁾

To forfaldne Monumenter med svære Kupler, af hvilke det ene er forsynet med et firkanlet Minaret, tildrage sig Opmærksomheden, lidt førend man kommer ud paa Kerafat; de ere opførte for Qelawun og hans Dronning *Bint Sokbay*, sædvanlig kaldet *Sitta Khatûn*. Om den ydre Mur løber en endnu læselig Indskrift, indeholdende den sædvanlige pompeuse Titulatur og Aarstallet 687 H. Sultanen selv kom aldrig til at hvile her, idet han efter det Foregaaende ligger i Kapellet i det af ham opførte Hospital Moristan; Dronningen førtes samme Sted hen af Sønner Melik an-Nâssir, og de to Bygninger staa kun som tomme Ruiner, der vente paa Nedbrydning.²⁾

Vi have naaet Byens yderste Grændse mod Syd; ved en lille Bøining mod Vest stöde vi paa den af *Ahmed b. Thulun* for Militær-Kolonien *al-Qathâi* paa den lille Høi *Jaschkur* nedenunder *Kasch* opførte

¹⁾ Begyndelses- og Slutningsversene ere:

اللہ طہر اہل بیت نبیہ — و بجائعہم منح الکرام والمنن

„Herren har lattret sin Prophets Slægt og uddeler ved deres Adel sine Naadegaver og Velgjerninger.“

فبنی وجدہ والمعالی آخت — ذا باب جاء زائد أنشا حسن.

„Den blev opført og istandsat, idet Bygmesterens Høisind angav Aarstallet: Dette er Naadens Port, som Hasans Værk smykker“ (= 1248 H.)

²⁾ S. Makrizi t. II p. 382. Vi have her omtalt disse to Ruiner, idet de af Pascal Coste beskrives som Levninger af en gammel Moschee, s. Arch. Ar. p. 45. I en lille, men vel skreven Ægyptens Historie af Imâm Scharqâwi (Cah. 1281) siges disse Kapeller at være ødelagte af Franskmændene; i det ene skal Qelawuns Søn *el Aschraf Khalil* være begravet († 693 H.).

45) Gâmi Ibn-Thâlûn (263—65 H.).

En creneleret Ringmur omgiver en stor Firkant, hvis Side maaler omtrent 120 Skridt; en Mængde elendige Hytter læner sig for Øieblikket op til denne Mur, og det Indre er en fuldstændig Ruin. I Midten af den aabne Plads se vi endnu Vandbassinet, hvis Kuppel bærer Sultan *Lâgîns* Navn; kun den sydlige Liwan er bevaret, der giver os en Forestilling om Bygningens oprindelige Forhold; 13 murede Piller, der gentages i 4 Rader, bære Taget og danne Spidsbuegange; mod Øst og Vest er et fremspringende Stykke Buegang, der har tjent til Forbindelse med de andre Liwaner. Ved Mibrab med to Marmorsøiler paa hver Side og Baggrunden belagt med hvidrød- og sortstribet Marmormosaik, over hvilken er indhugget det Muhammedanske Troessymbol, ses endnu den gamle Minbar med smukt Sculpturarbeide og følgende Indskrift:

„Denne velsignede Minbar er opført paa Befaling af vor Herre Sultan *Malik al-Mansur Husâm ed-Dunya waddîn Lâgîn al-Manstûri* d. 10de Safar A. 696 H.“¹⁾

En lignende Indskrift findes over en Sidedør til et Murskab:

„Denne Gâmi er restaureret paa Befaling af vor Herre Sultan *Mansur Husâm ed-Dunya waddîn* o: Verdens og Troens Sværd *Lâgîn*.“²⁾

Lyset kastes ned igennem 24 spidsbue-hvælvede Gitter, anbragte i den øverste Del af Muren.

Mod Vest er endnu et lille Minaret, som formodentlig har været anbragt over en Portal; fra dette har man et pragtfuldt Skue ud over Landskabet indtil paa den anden Side Pyramiderne; mod Nord

أمر بعمل هذا المنبر للبارك مولانا السلطان الملك المنصور حسام الدنيا والدين
لاجين المنصورى العاشر من صفر سنة ست وتسعين وستماية.

أمر بتجديد هذا الجامع مولانا السلطان المنصور حسام الدنيا والدين لاجين.
H.

findes Levninger af et Taarn med en Kuppel, der indeholder Gravstedet for en Weli, død 930 H.

Denne Gámis Opførelse under Ibn Thúlún skyldes en christen Architect; omtrent et Par Hundredoar senere forvandlede en frygtelig Hungersnød 460 H., vi allerede have omtalt i 1ste Del af dette Arbeide, hele dette Kvarter til Örken, og Gámien tjente til Stald for Valfarere fra det vestlige Afrika, indtil Sultan Lágin, som havde holdt sig skjult i dens Ruiner efter Drabet af Melik el-Aschraf Khalil b. Qelawun, genopbyggede den og betroede Overopsynet til den allerede omtalte Emir *Alam ed-Din Sangar Dewáddár*, hvis Grav vi have fundet i Gawúli-Gámi paa Kabsch. Ved dens Genopførelse forbandtes med den en Höiskole, hvor man foredrog Theologi, Jurisprudents og Medicin; efter Lágin's Drab 698 H. valgte man Rigets høieste Dignitarier til Overopsynet, som de i det Foregaaende omtalte Emirer *Ssirghatmisch* og *Gái al-Jusuft*. Ved Begyndelsen af det 5te Aarh. ledede Sultanen selv Gudstjenesten afvexlende i de 4 store Gámier: *Gámi-el Azhar*, *G. Ibn Thúlún*, *G. al-Hakim* og *G. Amru*. Dens Forfald er rimelig samtidig med Gl. Cáhira's og hele dette Kvarters i den sidste Halvdel af det 6te Aarh.¹⁾

Begive vi os fra dette Kvarter henimod Byens sydvestlige Port, *Sitta Zeinab*, passere vi en Vei, kaldet *Masstabah Faraun* (o: Pharaos Bænk) med en lille Moschee, der fører samme Navn og er opført af Sultan *Abu Said Djakmak* († 857 H.);²⁾ vi naae nu den uanselige Port *Sitta Zeinab* og finde paa Hjørnet af en rummelig Torveplads og den snevre Gade, der fører ud af Porten, den moderne

---

¹⁾ Smulga. Makrizi t. II p. 265—69, 275 og dette Arb. I D. p. 8.

²⁾ Tæt ved det protestantiske Kapel i Muskikvarteret findes en lignende, opført af samme Sultan med Aaretallet 855 H.

46) Gâmi Sitta Zeinab (1177 H.).

Dens Hovedfaçade er mod Torvet og har en af smaa Kupler sammensat Buegang, der paa to Steder springer frem og danner to smaa Kapeller for et Par af Sitta Zeinabs Slaver, *Qarts* og *Aidûs* (القريس والعيدوس); den ydre Del af Bygningen, der vender ud mod Portgaden med to Portaler, er aldeles ny, og dens Restauration skyldes en vis *Ibrahîm Adham* under Muhammed Ali 1276 H. Igennem Buegangen paa Torvet træder man ind i en lille Forhal og herfra ind i den store Bedesal, hvis Loft bæres af 25 Söiler; et Ventilationsapparat (Malkaf eller Tennûr) er anbragt i dette. Mod Øst befinder sig Kapellet for *Sitta Zeinab*, Fâthimas Datter, afgrændset fra Bedesalen ved et ciseleret Gitter, gennem hvis Vinduer man ser Kisten, bedækket med et broderet Klæde. Over Indgangen læses denne Indskrift: ¹⁾

„Her er Hvilestedet for *Sitta Zeinab* af Prophetens Slægt og Hâschims Æt, Datter af Fâthimah, den Blomstrende, den Udvalgte, Datter af Verdens Herre og den Bedste blandt Mennesker. Opført i Aaret 1177 H., der antydes ved dette Bud: *Frygt hende fra den Dag, hun toges bort* (105 H.).“

Over Kapellets Gitter og de forskellige Portaler læses en Del Vers til Forherligelse af Fâthimah og Alis Slægt; da de imidlertid alle ere aldeles moderne, udsætte vi deres Meddelelse som Prøver af nyarabisk Poesi.

Gâmiens Oprindelse synes at være fra A. 1163—77 H., ²⁾

هذا مقام الهاشمية النبوية السيدة زينب بنت فاطمة الزهراء المصطفوية بصعة ¹⁾
سيد الانام وخير البرية وجد التاريخ اتف لها كما نقلت سنة مائة وخمس في الهجرة
النبوية عليهم تسليمات رحمانية 1177. Lane beskriver en Fest, der holdes i denne
Gâmi om Natten i Anledning af Sitta Zeinabs Födsel, a. manners and cust. t. III p. 97.

²⁾ Aarstallet 1163 læses over den indre Portal, der vender ud mod Portgaden.

men den har været underkastet forskellige Udbedringer og Tilbygninger, der angives til Aarene 1210, 1216 og 1276 H.

47) Gâmi Melik an-Nâssir, Søn af Qelâwun (718 H.).

Ankomne til Byens yderste Grændse mod Sydvest, vende vi tilbage mod N.O. for at bestige Kastelsbjerget og betragte Ruinerne af Kâhirahs engang pragtfuldeste Gâmi, opført af *Nâssir ed-Dîn Muhammed*, Qelawuns Søn, og den endnu til Gudstjeneste anvendte *Kaisariah*, begge ganske nær den af alle Tourister besøgte og almindeligen bekendte *Muhammed Alis Gâmi*. Veien fører os kun gennem usle Smaastræder, indtil vi naae *Qara-Meidân* (Ridebanen), en Fortsættelse af Rumelah-Pladsen og „*Taht-es-sûr*“, hvor en lille Moschee med rundt Minaret bærer Sultan *Qansuweh al-Ghâris* Navn 915 H.,¹⁾ den samme, efter hvem det i det Foregaaende beskrevne Ghuria-Kvarter er opkaldt. Ad den i Klippen udhugne Vei naae vi gennem forskellige Porte op til Pladsen for Sultan Saladins Palads, hvor for Øieblikket de forskellige Regeringskollegier (Diwaner) ere blevne anbragte, og finde her, tæt ved Muhammed Alis Gâmi, over en Aabning i Muren, hvor engang den gamle Portal befandt sig, en sønderslaet Marmortavle; paa denne læses endnu:

„Denne velsignede Gâmi er opført paa Befaling af vor Herre og Fyrste, Sultan“ —

Resten mangler, men erstattes ved en Murindskrift i den indre Del, der er aldeles opfyldt af omstyrte Marmorsøiler og Murværk:

أمر بإنشاء هذا الجامع المبارك الملك الأشرف فائضه الغوري في عام خمسة عشر¹⁾
وتسعين.

— „Melik an-Nâssir, Søn af den forevige Martyr Sultan Melik al-Mansur Qelawun 718 H.“¹⁾

Imellem Marmorsöilerne have nogle Hyrder indrettet sig Stalde for Geder og Faar, hvor efter Makritzi Mamluksultanerne, der residerede i Castelspaladset, pleiede hver Fredag selv at lede Gudstjenesten, omgivne af Rigets fornemste Mænd.²⁾

48) Gâmi Qaisâriah (935 H.)

ligger paa den modsatte Side oppe paa Bjerget og er en vel vedligeholdt Gâmi for Garnisonen, opført under Sultan Soliman af en vis Soliman-Pascha 935 H. Om den med Marmormosaik belagte aabne Plads gaaer en Söilerække, der adskiller den fra Liwanerne; bag den sydlige af disse er et Gravkapel med Kuppelhvælvninger i Loftet, over hvis Indgang vi paa en Marmortavle læse Bygherrens Navn og Aaret, da denne Moschee blev opført.³⁾

Mod Nord er et Gravsted for en Weli eller Helgen, kaldet „Sâriat al-Gebel“ d: „Bjergets Söile“.

أمر بإنشاء هذا الجامع المبارك السعيد سيدنا ومولانا السلطان الملك الناصر ابن
مولانا السلطان المرحوم الشهيد الملك المنصور سيف الدنيا والدين قلاوون تغمده الله
برحمته وذلك في سنة ثمان عشرة وسبعمائة.

¹⁾ Cfr. t. II p. 312, 325.

قد بنى وعمر الجناح العلى مملوك سلطان السلاطين سلطان سليمان بن سليم
خان من آل عثمان أدام الله دولته الى يوم الدين وهو أمير الأمراء المصرية سليمان باشا
جعل الله من الفائزين مسجدا لوجه الله الملك المعين يطلب من رب العالمين ليعبدوا
فيه عبادة الصالحين فرشد تأريخه فاركعوا لله مع الراكعين ٩٣٥.

49) Muhammed Alis Gâmi (1263 H.)

er for bekendt til at behøve nogen Beskrivelse her; den er opført 1263 H. af Muhammed Ali, som hviler i et Kapel til Høire for Indgangen og rivaliserer i Pragt med den af den nuværende *Ismail-Pascha* i den vestlige Del af Byen til Erindring om den fromme Scheich *Salih Abu Hadid* 1280 H. anlagte Gâmi. De ere begge omtrent i samme Stil, omfattende en Bedesal, hvis Loft hæver sig i en stor, af flere mindre omgivet, Kuppel og bæres af Marmorsøiler; foran denne befinder sig den aabne Plads, omgivet til alle Sider af Buegange med et pragtfuldt Vandbassin (*Hanefiah*) i Midten.

 III.

Efter at have gennemvandret de to Palsaarer af Cahirah fra N.—S. med deres nærmeste Forgreninger mod Ö. og V., have vi endnu enkelte mærkelige Bygninger at omtale, dels i den vestlige Del langs den store Kanal, dels adspredte omkring i det indviklede Net af mellemliggende Gader; hvorefter vi ville ende vor Udflugt med et Besøg i Ruinerne i Gammel-Kahirah ved Nilen.

Lidt fra Indtrædelsen af den store Kanal i Byen paa Pladsen *Sâq es-Sebbâin* have vi

50) Gâmi Sitta Meska (750 H.),

saaledes kaldet efter en Favoritinde hos Sultan *Melik an-Nâssir*, som udøvede en betydelig Indflydelse paa Regeringen og havde samlet en stor Formue, af hvilken hun anvendte en Del paa denne Gâmis

Opførelse. Kun en prægtig Palme hæver sig endnu fra Ruinerne af Vandbassinet paa den aabne Plads, og et Par Söilerækker angiver den sydlige Liwans Grændse. En Marmortavle over Indgangen har denne Indskrift:

„Denne velsignede Gåmi er opført paa Befaling af den arme Herrens Tjenerinde, Valfarerinde til Guds Hus, Besøgerinde af Prophetens Grav, den ædle Kvinde *Hadak*, bekendt under Navnet *Sitta Meska*, frigiven af Sultan Nâssir i Løbet af Aaret 740 H.¹⁾“

51) Gâmi Scheich Sâlih Abu Hadîd (1280 H.)

er, som vi allerede have omtalt, opført af Ismail Pascha, hvis Navn foreviges ved et Par Vers over Portalen, der fører ind til Vandbassinet; vi meddele disse som Prøve paa moderne Poesi:²⁾

„Vor Efendi Khediven har opført en Moschee, udmærket i Skønhed blandt Moscheer;

Træd ind her til en Hellig og besøg ham, idet Du erindrer Aaret: Ismails Naade skyldes denne Moschee.“

Ovenover læses S. 9 v. 109:

„Moscheen er grundlagt paa Fromhed fra første Begyndelse; det er Pligt at være i den.“

Den pragtfulde, med Marmor, Mosaik og Forgyldning udstyrede Bedesals Loft bæres af 12 Marmorsöiler; rundt om Murene løbe

أمرت بإنشاء هذا الجامع المبارك الفقيرة إلى الله الحاجة إلى بيت الله الزائرة قبر
رسول الله عليه الصلوة والسلام الستر الرفيع حدى المعرفة بست مسكة الناصرية في شهر
أربعين وسبعماية.

Makritzi har af de to Navne „Hadak“ og „Meska“ dannet to forskellige Personer s. t. II p. 116 og 326.

١) أنشأ أفندينا الخديوي مسجداً — هو في المساجد بالخاص مفرد
رم صالحا فيه وزره مورخا — من سعد إسماعيل هذا المسجد.

Koranindskrifter, forgyldte paa grøn Bund; Minbar er af Mahogni-Træ, og ligeoverfor er mellem Söllerne en forgyldt Dikka til Koranoplæsning. Til Höire er Indgangen til Vandbassinet, overalt belagt med Marmör. Gämien er helliget en nylig död Scheich Salih Abu Hadid, hvis Gravkapel er til Höire i Forhallen. Over Portalen til Gaden læses Koransproget: S. 2 v. 239:

„Iagttager Bønnen, især Middagsbønnen, og reiser Eder for Herren ydmyge.“

Ved saadanne Værker maa det svage Paschadynasti, for at sikre sig Præsteskabets Støtte, give sig Mine af Orthodoxi.

52) Gâmi Dawud Jâsuf (1177 H.)

ligger ganske nær i Kvarteret *Maka* paa den saakaldte Vei Håret el-'Ajjâthin (حارة العياطين), og indtager rimeligvis den samme Plads som en af Makritzi¹⁾ omtalt, nu forsvunden Moschee. Den er forbunden med en stor Madrasah, over hvis i Træ smukt udskaarne Portal, saavel som over Gâmiens, man læser et Par længere Versstropher til Ære for Stifteren *Dawud Jâsuf*, med Aarstallet 1177 H.

53) Gâmi Ak-Sonkor eller Khalwati (8de Aarh. H.),

i Nærheden af Broen „Kantharat Ak-Sonkor“ over den store Kanal, er en gammel Moschee, opført i det 8de Aarhundrede af Ak-Sonkor,

---

¹⁾ S. 1. II p. 107, hvor vi oplyses om Grunden til Gadens Navn „de Klagendes Torv“, at nemlig Kvarterets Beboere klagede til Sultan Melik an-Nâssir over en dem paalagt Torveskat. Vi give her de to sidste Vers over Indgangen til Madrasaen; Slutningen indeholder et Chronogram:

ویدل یا منشیہ عنک ہاتھا — لاہ اخلص فیہ منک المصرف
فلک الرضی عن مسجد آرختہ — وسیلک الفردوس بشری یوسف.

Bygningsintendant under Melik an-Nássir og forskellig fra den p. 29 omtalte,¹⁾ men restaureret saaledes, at alle historiske Minder ere tabte. Den nordlige Liwan indeholder et Gravkapel for Scheich *Muh. Kerim ed-Din Aba-teqá al-Khalwátí* (محمد كريم الدين أبو اتقا الخلوّاق), hvorfor den nu sædvanlig benævnes med dette Navn.

Lidt herfra i Gaden Nássiriah ligger

54) Gámi Ismaéli (748 H.),

næsten aldeles i Ruin og opført ifølge Murindskriften af Emir *Ar-ghun Ismaéli* 748 H., hvilket bekræftes af Makritzi.²⁾ Et Stykke herfra i samme Gade have vi

55) Gámi al-Hanefi (1237 H.),

en ældre Moschee, hvis Oprindelse skriver sig fra Aar 817 H., men restaureret under Muhammed Ali 1237 H., saaledes at alle historiske Minder ere tabte. En gammel Akacia (Labakh), voxet sammen med et Figentræ (tfn), hvis Stamme er aldeles oversaaet med Tandstumper og Søm ifølge en Overtro, vi have omtalt i det Foregaaende (I, p. 49), er vel det Eneste, der er blevet tilbage af dens oprindelige Skikkelse. Ved Kiblanischen læses Begyndelsen af det bekendte mystiske Digt Borda, hvorefter følger en Angivelse, at Gámien er restaureret af *Soliman Effendi*, Oberst under Mu-

---

.... Og det vidner om Dig, dens Bygmester, at de (α: Moscheen og Madrasaen) bleve helligede Herren med et rent Sind;

Naade komme over Dig fra en Moschee, hvis Aar angives:

Din Vei er Paradisat, Hil Dig Junf! = 1177 H.

¹⁾ S. Makr. t. II p. 309, 147. Denne Ak-Sonkor døde i Damask 740 H.

²⁾ الإسماعيلي الملكى المظفرى -- سنة ٧٤٨. a. t. II p. 327.

ammed Ali 1237 H.¹⁾ Til Høire for Indgangen er Gravkapellet for Helgenen *Schems ed-Din Muh. al-Hanafi*, hvis Navn læses i et paa Klædet over Kisten broderet Vers: ²⁾)

„Stands Din Ganger efter Reisen og styr den herhen for at søge Ly i min Barm! Søg hen til dette sikre Tilflugtssted under vort Tag: Jeg er Tilværelsens Pol *Abu-Muh. al-Hanafi!*“

Vi ere naaede til den vestlige Port, *Báb el-Lak*, nu sædvanlig kaldet *Bab an-Nássiriah*; ligeoverfor er en Moschee, der skyldes den samme *Qanibáy*, som har opført en Gâmi paa Rumelâh (s. p. 32), men da den nylig er restaureret, frembyder den Intet at lægge Mærke til.

56) Gâmi el-Azhar (4de Aarh. H.),

Câhira's ældste Gâmi og samtidig med Stadens Anlæggelse under den Fathimidiske General Gawhar 361 H., ligger i den nordøstlige Del af Byen, dengang paa Grund af Slottets Beliggenhed Centrum for de pragtfuldeste Bygninger. Engang Islams berømteste Høiskole har den endnu bevaret den sidste Rest af Theologiens Studium i Ægypten, der udøver sin Indflydelse paa de omkringliggende Lande, idet et Antal af over 1000 Studerende af de forskelligste Nationaliteter, fra Mauretanien, Tyrkiet, Arabien, Syrien og Nubien, her samles ved Ulemaernes Foredrag; for Studiet af den orthodoxe Sun-

جَدَّ هَذَا الْمَسْجِدِ مِنْ فَضْلِ الدَّاعِ الْأَمِيرِ سَيِّدِنَا سُلَيْمَانَ الْفَنْدِي تَابِعَ الْفَنْدِيْنَا ¹⁾
مُحَمَّدٌ عَلَى بَاشَا حَرَّرَ ذَلِكَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ سَنَةِ ١٢٣٧.

عَرَجَ رُكَابَكَ بَعْدَ السَّيْرِ ثُمَّ أَنْجَحَ — مَطْيِيَّةُ الْعَزْمِ وَأَنْزَلَ فِي جَمْعِي كَتَفِي ²⁾
فَأَقْصَدْتُ حِمَامًا بِسَدْرِ مَأْمَنِهِ وَأَنَا — قُطْبُ الْوُجُودِ أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَنْفِي.

cf. Makrizi t. II p. 327.

nitiske Theologi finder den vel neppe andetsteds end i Constanti-
nopol sin Rival. For at undgaae smaa Udbrud af Fanatisme hos
den studerende Ungdom, især hos en Samling Blinde og Idioter, der
her ligeledes have fundet deres Anbringelse, faaer man kun Adgang
til det Indre paa Betingelse af at være ledsaget af en Politi-Aga
eller Khawwas; i Selskab med en saadan gik jeg da ind den 4de
Februar 1868 gennem Hovedportalen, der vender ud mod Gaden
Zikket-el-Azhar. Efter at have passeret en rummelig, til Legems-
øvelser og Spadseren bestemt Forgaard, træder man ind i en lav,
stor Bedesal, hvis Loft bæres af 8×12 Marmorsøiler, der danne
Buegange af omtrent 7 à 8 Skridts Brede hver. Salen, der maales
fra Ø.—V. henved 97 Skridt og fra S.—N. 66, har 4 Portaler og
2 Kiblanischer, den ene bag den anden; paa Gulvet, belagt med
Maatter, gruppere de Studerende sig, nogle ifærd med at nedskrive
et Foredrag af den theologiske Professor, andre henstrakte i be-
hagelig Hvile eller nydende deres tarvelige Maaltider. Idet den op-
rindelige Bygning, som vi skulle se, har været underkastet en Del
Ødelæggelser og derpaa følgende Istandsættelser, er vel ikke Meget
levnet af dens ældre Skikkelse; det ældste Aarstal, jeg har opdaget
i en Kiblanische og paa Portalen, der fører ud til Afvadskningsstedet,
hører til Sultan Qâit-Bâys og hans nærmeste Efterfølgeres Regering
903 H.¹⁾ Over den ydre Portal med to høie Minareter læses paa

---

¹⁾ I Kiblanischen læses efter S. 22 v. 76: „O I, som troel bøder Eder for Herren
og gjører Godt; maaske kunne I frelses:“

أمر بتجديد هذا الخراب السعيد سيدنا ومولانا الامام الأعظم والملك المكرم السلطان
الملك الأشرف أبو النصر قايت باي.

Over Portalen:

أمر بإنشاء هذا البواب الشريف الملك الشريف مولانا —
— قايت باي بتاريخ رجب سنة ثلاث وتسعين.

langagtige Medailloner med forgyldte Bogstaver paa blaa Grund følgende Tankesprog:

„Bønnen er Troens Grundlag; Iler til Bønnen før Dommen.“

„Gerningerne efter deres Formaal; Hvert Menneske sit Formaal.“¹⁾

Lidt lavere følge nogle moderne Vers i 8 Stropher, hvis Slutning antyder, at denne Portal, der snart skal afløses af en ny, jeg har set under Arbeide, en Foræring af Ismail Pascha, er opført 1167 H.²⁾

Ved dens Opførelse 361 H. var den bestemt til Bolig for 35 theologiske Studerende, og vekselsvis i Håkims-, Ibn Thûluns-, Amrus-Gâmi og her ledede de Fathimidiske Chalifer selv Fredagsgudstjenesten, indtil Eyjubiden Saladin valgte udelukkende Håkims-Gâmi til officiel Gudstjeneste. Den led herved et lille Skaar i sin Anseelse, som dog blev den gengiven af Beibars 665 H. Kort efter ødelagde Jordskælvet 702 H. den næsten fuldstændig, og den istandsattes først af Sultan Hasan 761 H., der berigede den med betydelige Legater; efter en Befaling af Barquq skulde de Studerendes Eiendele, der døde under deres Ophold her uden Arvinger, tilfalde Gâmien; Antallet af disse var efter Makritzi³⁾ ved A. 818 voxet indtil 750 Personer, der, som nu, tilhørte alle Slags Nationaliteter og studerede Tradition, Grammatik og Koranfortolkning. En slet Bestyrelse bragte den i Forfald, saa at den endog var sunken ned til et almindeligt Herberg for Fattige, indtil, som vi have set, den fromme Sultan Qâit-Bây tildelte den sin Opmærksomhed. Siden den

¹⁾ — عَجَلُوا بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْغَوَاتِ — الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

إِنَّمَا لِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى — إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ.

²⁾ قَدْ تَنَاهَى أَرْخَتْ بَابَ عُلُومٍ — وَفَخَارَ بِهِ بِحِبَابِ الدِّعَامِ.

³⁾ S. I. II p. 276—77.

Tid er den med Islams Forfald bleven det vigtigste Arnested for raa Fanatisme, Hylkleri og middelalderlig Scholastik, de sidste Livstegn af denne hensygnende Religion.

57) Gâmi Hasanein (1206 H.)

ligger lidt mod Nord paa den anden Side af Muskikvarteret paa en Plads, hvor tilforn det Fathimidiske Palads var opført; istedetfor den nærværende Bygning, der skriver sig fra den i forrige Aarhundrede af Niebuhr¹⁾ omtalte *Abd-er-Rahman Khiayja* (=: Intendant) og kun bestaaer i en omtrent 77×40 Skridt stor Bedesal, hvis Loft bæres af 21 Söiler, opføres nu en, som det synes, pragtfuld Gâmi. Under mit Besög var man sysselsat med at sammensy det hellige Tæppe til Ka'baen (Kiswa), der senere føres i höitideligt Optog tvers igennem Byen til Slotspladsen ved Kastellet, hvorfra da den hellige Karavane den følgende Dag bryder op til Mekka; det betragtes af Folket som en Foræring til Allah, og man priser sig lykkelig ved at berøre det, selv, som Damerne fra deres Gittervinduer, kun middelbart ved at sænke et Lommetörklæde ned over det.²⁾

Helligdommen har Navn efter Ali's Sön *Husain*, hvis Hoved siges at være bevaret her; efter hans Nederlag ved Kerbela 61 H. blev det bragt til Chalifen *Jasid*, der lod det føre om i Gaderne i Damask, hvor det senere blev begravet paa Kirkegaarden. Under Borgerkrigene slæbte man det til Ascalon, hvor 491 H. en Sön af den berönte Fathimidiske General *Bedr-ed-Din-al-Gemäli* opførte en Helligdom for det; endelig bragtes det af Frygt for, at Frankerne skulde bemægtige sig denne Relikvie, af Veziren *Thalärah b. Rustik*

¹⁾ S. Reisebeschr. I p. 124.

²⁾ Sign. Lane manners and cust. t. III p. 96, 115—116.

548 H. til Cahirah. Som vi i det Foregaaende (p. 21) have set, havde han til Hensigt at opreise for det et Kapel udenfor Zuwallahporten, men Beboerne af Kvarteret om det gamle Residentsslot vilde ikke indrømme ham denne Ære, og Hovedet blev da nedlagt under en Kuppet ved Slottet, hvor man under Fathimidernes Dynasti høitideligholdt Dagen Aschûra, 5: den 10de Moharram, ved store Offringer. Sultan Saladin opførte paa samme Plads en Høiskole, som dog tilintetgjordes ved en Ildebrand 641 H; det synes rimeligt, at Relikvien da er forsvunden ved samme Leilighed. Imidlertid har det fromme Præsteskab genoptaget Legendens, og istedetfor den af Abder-Rahman opførte Helligdom vil snart hæve sig en pragtfuld Gæmi, hvor Husains Hoved forevises.¹⁾

Paa vor Vei gennem den sydlige Del af Byen til Porten *Sitta-Nafisa* kunne vi tage Retningen gennem et Kvarter, der ligger mellem de to parallelle Hovedgader, som gaae mod Syd, kaldet *Dawûdiyah*. Vi ville her endnu omtale to smaa Moscheer; den ene,

58) Moschee Bardaini (1105 H.),

udmærker sig ved et smukt proportioneret, firkantet og med Söiler prydet Minaret og er opført af Welien *Bardaini* 1105 H., saaledes som en Indskrift i den indre Gesims angiver.²⁾ Sköndt den kun er lille, vidner Udstyrelsen af den indre Del om Elegance og Smag;

---

¹⁾ Navnet „Hasanein“ er en Dualform, da man for at forhøje Helligdommens Virkning har villet indbefatte i dette tillige Broderen „Hasan“, der hviler paa Kirkegaarden i Medina. Om Hasaneins Kapel s. Makrizi t. I p. 427; om Festen Aschûra s. G. de Tassy Mém. sur les particular. de la religion Musulmane dans l'Inde p. 30: „Fête du martyr de Husain“.

²⁾ أنشأ هذا المسجد المبارك العبد الفقير كرم الدين بن أحمد البردني غفر الله له ولولدتهم امين وكان الفراغ في ذي الحجة الحرام سنة ٥٠٥.

især tiltrækker sig Minbar Opmærksomhed ved Sculpturarbejde, indlagt med Perlemoder.

Den anden, beliggende tæt ved paa et lille Torv i det samme Kvarter Dawûdiah, har Navnet

59) Gâmi Sophia (1017 H.)

og er opført af Sultan Muhammed III'dies Moder Sophia 1017 H. Ad en høi Trappe kommer man ind i en Forhal, omgiven paa alle Sider, som i Muhammed Alis Gâmi, af en Söilegang, hvis Tag dannes af smaa Kupler. Til Høire ligger den store Bedesal, hvis Loft bæres af 6 Porphyrsøiler og hæver sig i Midten i en svær Kuppel; Minbar er af Marmor. Ad en lille Vindeltrappe kommer man op i en Loge (خلوة), bestemt til Koranlæsning.

Denne Sultaninde, der i henimod 30 Aar, omtrent paa samme Tid som Elisabeth af England og Catharina af Medici i Frankrig, næsten uindskrænket ledede Regeringen under Murad og Sønnen Muhammed III, var en Venetianerinde af Slægten Baffo, der paa en Reise til Corfu var bleven fangen af Sörövere og ført til Constantinopel. Ved Sønnesønnen Achmeds Thronbestigelse blev hun med sit hele Følge af Slaver overgivet til Forglemmelse i det gamle Serail. Vi give nedenunder i Anmærkningen en Indskrift, som med nogen Vanskelighed læses over Portalen til Bedesalen. ¹⁾

أُنشأت هذا الجامع المبارك المعمر بيد والدت تع — — الست والدته المرحوم مولانا ¹⁾
السلطان محمد خان طاب ترابه على يد — — مولانا إسماعيل عى أغا الناشر — — وكان
الفراغ من هذا الجامع المبارك في السابع والعشر من شهر محرم الحرام سنة سبع عشر
الهاجرة. sign. v. Hammer Ges. des osma. Reichs t. IV p. 8—10, 211, 260, 354.

Inden vi forlade Cáhírah, ville vi til Slutningen omtale den temmelig store

60) Gámi Mirzádeh Súdú (806 H.),

almindelig kaldet af Folket *Mizrádeh Súdú*, som ligger i et lille Stræde i den sydøstlige Del af Byen. Efter en Indskrift paa Minbar¹⁾ er den opført 806 H., formodentlig af en Weli Súdú af persisk Herkomst, men som for Resten er mig ubekendt; i den nordlige Liwan findes hans Gravkammer, men uden Indskrift. Foran Mihrab er en Kuppel, baaren af 4 Söiler, i samme Stil, som vi have bemærket en enkelt Gang i Gámi Qûsûn. Murindskriften er paa Grund af de tilbyggede Huse umulig at læse.

Efter at være komne udenfor Byen gennem Porten Sitta Nafisa eller Sitta Zeinab, den sidste nærmest ved Nilen, finde vi Ørkenens Stene og Sand, der kun, hvor en Kanal har henledet Vandet, ere forvandlede til altid grønne Enge eller Sukkerrørs-Plantninger. Som vi nærme os Nilen, begynder en Række af pragtfulde Paschaboliger, opførte ved Nilens Bredder i den smukkeste og frugtbareste Del af Cáhírahs ellers trøstesløse og øde Omgivelser. Vi komme nu til det gamle Fostát, hvor Alt er fuldkommen i Ruin; den yderste Grad af Elendighed, der kun oplives ved Skrig og Støi af Söfolk i deres Nilbaade, omringer os til alle Sider. Lidt før vi naae den usle Bazar, have vi til Høire paa en Høi den ældste Gámi i Ægypten, hvis Anlæggelse er samtidig med Fostáts:

61) Gámi Amru ben el-As (21 H., rest. 1214 H.),

ogsaa kaldet *Gámi el-Altik* : den Gamle. For Øieblikket giver den

---

أمر بإنشاء هذا المكان المبارك الفقير إلى الله تعالى مرزاده سودو سنة ست وثمانماية. ¹⁾

os kun Skuet af en moderne og ussel Ombygning: En Firkant er indesluttet af en Ringmur, forsynet over Portene mod N. og S. med to smaa Minareter; over en af disse Indgange læses Aarstallet 1214 H. Man kommer ind paa den aabne Plads med en Hanchah i Midten; af de 4 Liwaner er kun den sydlige bevaret, som maaler fra N.—S. 43 og fra Ö.—V. 140 Skridt. Taget bæres af 120 Söiler i 6 Rækker, som danne Buegange; hines Antal skal i det Hele oprindelig have belöbet sig til 366, saaledes som den gamle Imâm fortalte mig, efter Makritzi til 378, af hvilke nogle udmærke sig ved meget smukke Kapitæler. Tæt ved Minbar er en mørk Marmorsöile, hvorpaa man læser indridset Navnet „*Sultan Solimân*“, af hvem den siges at være en Foræring. Her er to Mih-raber; ¹⁾ den ene angives opført A. 1000 H., den anden 1212 H. af Emir Murad.

Da dens nuværende Udseende kun giver os et meget svagt Billede af det oprindelige, ville vi forsøge at genkalde os dette efter Makritzis Beskrivelse: Som en af de ældste og største Gâmier i Islam, idet den blev opført efter Ægyptens Erobring 21 H. ved *Amru b. el-As* og forsynet med 13 Porte og 5 Minareter, har den Navnet „*Gâmiernes Krone*“. En vis *Qaisabat b. Kellhum* havde opslaaet sit Telt i en Have, der hørte til den lille Fæstning Bâbilyân, og denne Plads overlod han efter Fortets Erobring til Helligdommens Opførelse; dette er besunget i et Par Vers af den ældre arabiske Poesi:

¹⁾ Over den ene Mihrab læses:

مسجد ابن العاصي — صبح بعد عدم أصابه
 جمل التاريخ رجع — قد بنا هذا لصحابه —
 سنه ١٠٠٠

over den anden dette Slutningsvers:

لاح القبول عليه حين آخره — هذا بنا على مراد الله —
 سنه ١٢١٢

„Lykken har været os gunstig ved Babilyûns Erobring, og vi have ved Herrens Hjælp vundet Bytte og Fordel.“

„Og Qaisabat b. Kelthum har aabnet os sit Hus til Bøn og har overladt os sin Bolig.“¹⁾

Efter Sagnet var Mihrab opført netop paa samme Plads, hvor Amru b. el-As havde havt sit Telt. Ved Fostâts Ødelæggelse 564 H., som vi allerede have omtalt i det Foregaaende, blev denne Gâmi næsten aldeles tilintetgjort, men blev genopført af Saladin 568 H., og efter Jordskælvet 702 H. havde den med Gâmi el-Azhar en ny Ombygning nødvendig, som skyldes Emir Sallar under Muhammed an-Nassir b. Qelawun. Efter Sultan Barquqs Død synes den at være sunken i Forglemmelse, fortrængt af de nyere pragtfulde Templer inde i Cahirah, og efterhaanden er den efterladt som Ruin, hvis Vedligeholdelse blev overladt rige Privاتمænd.

Lidt nærmere indad mod Byen, ikke langt fra den usle Kopter-Landsby (*Deir*), bekendt ved Kapellet *Sta. Maria*, hvor man foreviser en Kryptkirke som det Sted, hvor Joseph og Maria have fundet Skjul paa deres Flugt med Verdens Frelser, hæver sig paa en lille Høi i Ørkenen, rundt omgivet af en Ringmur,

62) Gâmi Abu-Suud al-Gârichi (1176 H.)

med denne Helgens Gravkapel i den nordlige Liwan. Med Undtagelse af 3 i forrige Aarhundrede 1176 H. opførte Portaler²⁾ afgiver Byg-

¹⁾ وبابليون قد سعدنا بفتحها — وحزننا لعمى الله فيا ومغنا
وقيسة الخير بن كلثوم داره — أباح حماها للصلاة وسلمنا

S. Makrizi t. II p. 246—56.

²⁾ Over disse Portaler læses forskellige Vers til hans Forherligelse; f. Ex. over den ene:

أبو السعود له جاء ومنقبة — من زار ساحته يبلغ به أمله.

„Abu Suud, ham tilhører Herlighed og Ansæelse; den, som besøger hans Hvilested, opnaaer

ningen kun Skuet af en Ruin. — Efter Levnetsbeskrivelsen af Helgener, „*Thabaqd̄t el-kubra*“, var *Abu-Suud al-Ḡarich* berømt ved sine Mirakler, ret latterlige Historier, som dette Værks smagløse Forfatter gengiver med fuldt Alvor og Overbevisning; han modtog Besøg af Rigets fornemste Folk, der med egne Hænder hjalp ham at bygge sig en Bolig her i Örkenen. Ved sin Død 930 H. blev han begravet i den Hule, hvor han som oftest havde holdt sig skjult uden i flere Dage at tage Næring til sig, under *Höien Ḡarich*, efter hvilken han har faaet sit Tilnavn, ganske nær ved *Ḡami el-Amru*.

Med Undtagelse af den lille tyrkiske

63) *Moschee Abdi Beg* (1071 H.), ¹⁾

hvis Loft bæres af 4 raa Granitsøiler, ere de øvrige enten usle Huler eller faldefærdige Ruiner. Vi meddele her deres Navne:

64) *Moschee Muhammed as-Sūghir* med et foregivet Gravsted for Muhammed, en Søn af Chalifen Abu Bekr;

65) *Moschee Sidi Muh. S̄ai-l-bakri*, og

66) *Moschee Kharrābi* med Aarstallet 1115 H.

Bulak, Cāhirahs nordlige Havn, men en Del mindre end Fostat, frembyder omtrent et lignende Syn af Elendighed og Ruin; kun en større *Ḡami*, kaldet *Ḡami Sultan Abu-l-Ola*, kunde maaske fortjene at omtales, da den synes at høre til den ældre Periode; men det blev mig ikke tilladt, paa Grund af Imāmens fanatiske Stemning, at undersøge den med fornøden Ro til at kunne opdage noget Aarstal.

---

sit Ønske." Paa Grund af sin store Anseelse som Helgen fører han Titlen Sultan, s. Lane, *manners and customs* t. III p. 58 og *Thab. al-kubra* t. II p. 150—52.

¹⁾ Navn med Aarstal læses paa Minbar:

أنشأ هذا المسجد المبارك — عبد بيك امير اللوا السلطاني ابن المرحوم باكير سنة ١٠٧١.

Vi ere nu komne til Ende med vor Gennemvandring af Islams i Ruiner hensynkende Monumenter, hvis Tilintetgørelse omtrent bliver sideordnet med denne Religions Forfald, der ikke holdes tilbage, ved at en Sultan eller Vicekonge med udpressede Penge og christen Kunst opfører en Pragtbygning for at bevare sit Navn. Hvorledes Muhammedanismen til en Tid har kunnet synes at repræsentere den hele Verdens Civilisation og Kultur og nu er bragt i en Tilstand, der fremkalder det til Trivialitet omtvistede Spørgsmaal, om dens Fremkomst overhovedet kan anses at have bidraget til Menneskehedens Forædling eller Fordærvelse, ere Undersøgelser, der først kunne bringes til Klarhed ved at sammenholde denne Religions oprindelige Indhold med dens historiske Udvikling, paavirket i Aarhundreder af orientalsk Despoti og et uvidende fanatisk Præstevælde.

I det akademiske Aar 1869—70 have fem Videnskabsmænd erhvervet akademiske Grader: een den theologiske Licentiatgrad, een den medicinske, tre den filosofiske Doktorgrad. Men, da den aarlige Universitetsfest i Anledning af Reformationen bortfaldt i Efteraaret 1869, paa Grund af en samtidig Festlighed, og dermed ogsaa det sædvanlige Festprogram, saa meddeles her de indleverede biografiske Optegnelser — ikke alene for de anførte Mænd, men ogsaa for sex andre i Aaret 1868—69 Graduerede: tre i det Lægevidenskabelige, tre i det filosofiske Fakultet.

I

Jeg, Harald Philipsen, er født den 30te Marts 1839 i Kjøbenhavn. Mine Forældre ere Grosserer Frederik Philipsen og Hustru Marie Philipsen, fød Ibsen. Min Opdragelse har jeg faaet under mine Forældres omhyggelige Veiledning i Hjemmet, og først i Maribos Realskole senere i Metropolitan-skolen, hvorfra jeg dimitteredes i Sommeren 1857 med første Karakter. Efter en kort Udenlandsreise begyndte jeg at høre filosofiske Forelæsninger og at læse til juridisk Examen. I Sommeren 1858 underkastede jeg mig den filosofiske Prøve med Karakteren Laudabilis i alle Fag, og nu fortsatte jeg mit juridiske Studium, som jeg dog i Marts 1860 forlod for at tage fat paa det medicinske. Jeg blev medicinsk Kandidat i Sommeren 1864 med bedste Karakter og blev strax efter kommanderet over til Armeen i Fyen, hvor jeg tilbragte Tiden til Nytaar 1865, da jeg blev ansat som Kandidat paa Kommunehospitalet. Under mit Ophold her studerede jeg fortrinsvis

Kirurgi og Ophthalmologi, i hvilke Fag jeg ogsaa søgte at uddanne mig videre under et Ophold i Skotland og England i Sommeren 1867 og i Wien i Sommeren 1868. Mellemtiden mellem disse 2 Reiser benyttede jeg til at skrive en Afhandling for den medicinske Doctorgrad: „Om Insufficiens af de indre Øiemuskler og om den af Myopi afhængige konvergente Skelen“, som blev antagen af Fakultetet under 8de September 1868 og af mig offentlig forsvaret den 7de December a. A. — Fra September 1868 til 1ste Januar 1869 gjorde jeg Tjeneste som Kandidat ved den nærrejdske Sindssygeanstalt, og 1ste Februar 1869 udnævntes jeg til Reservelæge paa Kommnehospitalets kirurgiske Afdeling.

II.

Jeg, Vilhelm Ludvig Peter Thomsen, — søn af afdøde postmester i Randers, kammerråd Ludv. Fr. Thomsen og hans endnu levende hustru Elise J. C. C., fød Schlegel — er født i København den 25de Januar 1842. 1851 blev jeg indsat i 1ste classe af Randers lærde skole og gennemgik derefter denne i den sædvanlige tid, indtil jeg 1859 tog afgangsexamen med første charaktér. Min bestemmelse var nu at studere theologi, og jeg begyndte ogsaa strax at høre theologiske forelæsninger. Det blev mig imidlertid snart klart, at jeg aldrig ad denne vej vilde kunne finde en fyldestgørende livsopgave. Efter at have underkastet mig den filosofiske prøve i sommeren 1860, besluttede jeg mig da til at forlade theologien for udelukkende at hellige mig til sprogstudier, der allerede fra mine sidste skoleår af i stedse højere grad havde optaget min interesse, og begyndte nu at forberede mig til den philologiske embedsexamen. Ved siden af den classiske philologi dyrkede jeg imidlertid bestandig andre sprog, navnlig sanskrit, de gotiske og alaviske sprog, med særligt henblik på den nyere sammenlignende eller historiske sprogvidenskab. Ogsaa sysselsatte jeg mig en del med de siden Rasks tid lidet behandlede finske sprog på grund af deres vigtighed så vel for den almindelige sproghistorie som især for de nordiske sprog. Som de universitetslærere, hvis undervisning og vejledning har været af størst betydning for mig, må jeg her med særlig taknemlighed nævne dhrr. konferensråd Madvig og etatsråd Westergaard samt prof. C. V. Smith og prof. Lyngby.

I efteråret 1865 blev jeg udnævnt til alumnus på Borchs collegium. I Januar 1867 indstillede jeg mig til den philologiske embedsexamen, som jeg bestod med charaktären laudabilis. Jeg kunde nu med større frihed hengive mig til mine specialstudier og fik tillige snart lejlighed til at foretage et par udenlandsrejser, af hvilke jeg har haft stort udbytte for disse. Allerede i foråret 1867 blev jeg ved understøttelse af universitetet og undervisningsministeriet sat i stand til over Sverige at begive mig til Finland, hvorfra jeg i løbet af sommeren berejste en stor del, og opholdt mig derpå nogen tid i St. Petersborg. Denne rejse i forbindelse med et kortere besøg i Norge i sommeren 1868 er i højeste grad kommen mig til gode ved udarbejdelsen af min afhandling: „Den gotiske sprogklasses indflydelse på den finske“, som jeg den 23de Marts 1869 forsvarede for den filosofiske doctorgrad, og som senere af videnskabernes akademi i Berlin har erholdt den internationale Boppeske prisbelønning for sammenlignende sprogvidenskab. Umiddelbart efter disputatsen tiltrådte jeg med offentlig understøttelse en længere udenlandsrejse, på hvilken jeg navnlig har opholdt mig i Leipzig, Prag, Wien, Ungarn, Kroatien, Italien og Paris, og hvorfra jeg er vendt tilbage i Juli d. a.

Hidtil har jeg skrevet følgende:

„Det magyarske sprog og dets stammeslægtsskab“, i Tidskr. for Philologie og Pædagogik, VII, s. 149—174.

„Skizzer fra Finland“, i Illustreret Tidende 1868, Nr. 434—436, 439 og 441—444.

„Den gotiske sprogklasses indflydelse på den finske“ (doctordisputats). Oversat på tysk af Dr. E. Sievers under titelen: „Ueber den einfluss der germanischen sprachen auf die finnisch-lappischen. Halle 1870“.

Endelig kan tilføjes, at jeg har været behjælpelig med at bearbejde text og oversættelser til en stor del af de i A. P. Berggreens „Folkesange og Melodier“ 7de, 8de og 9de bind optagne prøver i forskellige sprog.

III.

Sophus Mads Jørgensen, Søn af Skrædermester Jens Jørgensen og Hustru Caroline, f. Grønning, er født i Slagelse den 4de Juli 1838. Ni Aar gammel blev jeg optagen i min Fødebyes lærde Skole; men, da denne

nogle Aar efter blev nedlagt, og der i den Anledning tilstodes dens faa Disciple nogle Forrettigheder, blev jeg strax optagen som Elev paa Sorø Akademi. Herfra blev jeg Student 1857 med 1ste Charakter, Aaret efter tog jeg filosofisk Examen med første Charakter. Den Dygtighed og det Liv, hvormed Undervisningen i de naturvidenskabelige Fag og da navnlig Fysik, som kun af Navn kjendtes i Slagelse, blev ledet i Sorø, den Velvillie, hvormed daværende Overlærer Johnstrup om Søndag Formiddag aabnede sit private chemiske Laboratorium for de ældre Elever, vakte allerede da min Lyst til Studiet af Naturvidenskaberne, og efter at have taget Filosoficum kastede jeg mig med Iver over Chemien og arbejdede flittigt paa Laboratorierne, især paa Universitetets dengang nye chemiske Laboratorium. Her mødtes jeg af afdøde Prof. Scharlings venlige Sind; han indførte den unge Student i sit Hus, og lige til sin Død stod han mig med faderlig Velvillie bi med Raad og Daad. De betydelige Forandringer i Chemiens Theori, der netop faldt samtidig med eller kort før mine Studieaar, gjorde mig Arbejdet noget vanskeligere, men tillige meget interessantere, og i Løbet af 1863 tog jeg Magisterconferensen i Chemi med Admissus cum Laude. Allerede i Skolen havde jeg forskellige Legater; som Student fik jeg forholdsvist hurtigt Communitetsstipendiet og Regensen, og som Candidat har jeg i et Aars Tid oppebaaret det Smithske Legat. Under Krigen 1864 vicarierede jeg som Assistent ved Universitetets chemiske Laboratorium; derefter manuducerede jeg, studerede og arbejdede i Laboratoriet, indtil jeg 1867 blev ansat som Bestyrer af den polytechniske Læreanstalts chemiske Laboratorium. Samme Aar besøgte jeg med offentlig Understøttelse Udstillingen i Paris; Aaret før havde det Smithske Legat gjort mig det muligt at være tilstede ved Industriudstillingen i Stockholm, og 1868 deltog jeg i Naturforskermedet i Christiania.

Foruden en Del mindre, populaire Arbejder i forskellige Tidsskrifter og nogle videnskabelige Oversigter i Tidsskrift for Fysik og Chemi har jeg skrevet: „Nogle Analogier mellem Platin og Tin“ i K. D. Vid. Selsk. Skrifter 5te Række, naturv. og math. Afd. 6te Bind. „Om Paavisning af Strychnin i Urinen“ Tidsskr. for Fysik og Chemi 5te Bind. „Overjodider af Alkaloiderne“, Oversigt over det K. D. Vid. Selsk. Forhandl. 1866. „Historisk Fremstilling af Undersøgelserne over Chlorets Natur“, Tidsskr. for Fysik og Chemi 5te Bind. „Overjodider af Alkaloiderne“ (Doctordisp.) 1869. „Vejledning

i de uorgan. Stoffers quantitative Analyse“. 1ste Hefte 1869, hvorfra 2det Hefte er under Pressen.

IV.

Thor Sundby, Søn af Jens Sundby, Pedel ved det chirurgiske Academi, og hans afdøde Hustru Anne Christiane, f. Erichsen, er født i Kjøbenhavn den 26de Mai 1830. Efterat jeg i adskillige Aar havde modtaget privat Underviisning, blev jeg i Slutningen af 1839 sat ind i Efterslægtsselskabets Realskole, hvis Klasser jeg gennemgik under jævn middelmaadig Flid, medens jeg tillige fik nogen Underviisning i Latin. I Marts Maaned 1845 forlød jeg denne Skole for i August samme Aar at træde ind i Borgerdydskolen paa Christianshavn. At regne efter den Klasse, hvori jeg blev optagen, vilde jeg behøve et Tidsrum af 5 Aar til Fuldendelsen af det til Dimissionen fornødne Cursus. Da jeg imidlertid i nogle af Fagene var forud, og i de andre snart indhentede mine Klassekammerater, blev det efter et Aars Forløb tilstedet mig at springe en Klasse over, saa at jeg i October 1849 kunde dimitteres til Universitetet, hvor jeg bestod Examen Artium med Laud. i alle Fag, i fire Sprog med Laud. præ ceteris. I Lebet af det følgende Aar underkastede jeg mig den philologisk-philosophiske Prøve ligeledes med Laud.

Min Forkjærlighed for Sprogstudiet drog mig til Philologien; men det indstændige Raad af en Mand, paa hvis Mening jeg satte stor Pris, bevirkede dog, at jeg efter nogen Tids Vaklen bestemte mig for Retsstudiet. Skjøndt jeg med Iver vedblev at dyrke de nyere Sprog og humanistiske Studier, samt anvendte temmelig megen Tid paa Informationer, gik det dog godt fremad med mit juridiske Studium, som jeg drev paa egen Haand, indtil jeg i Aaret 1855 tilligemed nogle Venner og Skolekammerater formaaede daværende Fuldmægtig, senere Justitsminister C. Leuning til at paatage sig vor Veiledning. Denne ligesaa dygtige som beskødne Mand, hvis Bifald jeg var saa heldig at vinde, tilskyndede mig, da jeg efter et Aars Forløb fratraadte Partiet, meget stærkt til snart at underkaste mig juridisk Examen; og sandsynligviis vilde jeg ogsaa have fulgt hans Raad, hvis jeg ikke, som Følge af de saakaldte Viisdomstænders Frembrud, var bleven angreben af en meget

langvarig og besværlig Sygdom, der hindrede mig i at afslutte den sidste sammentrængte Gjennemlæsning af samtlige Fag, som jeg ansaae for ganske fornøden.

Jo mere det juridiske Studium gik i Langdrag, desto ivrigere syslede jeg med Sprogstudiet, indtil jeg endelig besluttede mig til at tage Magistergraden i fransk Sprog og Litteratur med Italiensk som Bifag. I et Par Aar fulgte jeg Professor Bjerrings Forelæsninger, og gjorde i Vinteren 1863 en Reise til Frankrig. 1864 indstillede jeg mig til Conferentsen i Fransk, som jeg bestod *cum laude*.

Overbeviist om, at der til et grundigt Studium af den comparative Philologi udkræves Kjendskab til Sanskrit, besluttede jeg at gjøre mig bekendt med dette Sprog, og drev det under Professor Westergaards nidkjære Veiledning i Løbet af to Aar saa vidt, at jeg saa mig i Stand til at læse Rigveda. Dette forudsatte, at jeg kunde raade temmelig frit over min Tid, hvad der kun blev mig muligt ved min Faders utrættelige Hjælp samt ved Understøttelse fra Universitetet, der 1864 og 1865 tilstod mig Communitetets Candidat-Stipendium og 1866 det Smithske Stipendium for Viderekomne, som jeg senere har faaet fornyet og forhøiet. Jeg fik saaledes Tid til, ved Siden af Sanskrit-Studiet, at udvide mine Kundskaber i de romanske Sprog og deres Litteratur, særlig i det 13de Aarhundrede, som dog Omstændighederne en Stund bragte mig til at forlade for at beskjæftige mig med den nyere Tid.

Efter at have gennemseet den anden Deel af Hr. W. F. de Conincks Oversættelse af „Pascals Tanker“, deeltog jeg med ham i Oversættelsen af „Pascals Breve“, og leverede omtrent samtidig til „Dansk Maanedsskrift“ (1867, 2det Bind) en Afhandling om hiin berømte Mands Liv og Forfattervirksomhed.

Efter denne Afbrydelse vendte jeg mig atter til Middelalderen og fortsatte de Undersøgelser, hvis Udbytte blev min temmelig omfangsrige Afhandling for Doctorgraden, „Brunetto Latinos Levnet og Skrifter“, som jeg forsvarede den 18de Juni 1869. — Forøvrigt har jeg kun skrevet nogle Anmeldelser i „Fædrelandet“, deriblandt 1853 under Mærket Tiro en Recension af Paludan-Müllers Digt „Luftskipperen og Atheisten“.

V.

Jeg, Jakob Julius Petersen, er født den 29de December 1840 i Rønne, hvor min Fader da var Uhrmager. Efter nogle Aars Skolegang i Borgherskolen kom jeg 1853 ind i Rønne høiere Realskole, hvorfra jeg 1857 gik over til Metropolitanskolen i Kjøbenhavn; herfra blev jeg 1861, altsaa i mit 21de Aar, dimitteret (1ste Character med Udmærkelse). De følgende Aar tog jeg af al Kraft fat paa de medicinske Studier, saaledes at jeg, efter i Sommeren 1862 at have absoolveret saavel Philosophicum som medicinsk Forberedelsesexamen, begge med godt Udfald, i Juni 1865 fuldførte Lægeexamen med Laudabilis (181 Points). Efter dernæst at have foretaget en lille Studiereise til Tydskland blev jeg i Slutningen af 1866 fast Candidat ved Kommunehospitalet, hvor jeg iøvrigt allerede tidligere, medens jeg endnu var Student, havde fungeret næsten et Aar som constitueret Candidat. Efterat min Functions-tid paa Hospitalet var udløben, erholdt jeg i forrige Sommer en Constitution som Districtslæge paa Kjøbenhavns Nørrebro. — I Efteraaret 1867 indleverede jeg en Besvarelse af Universitetets Priisopgave i Lægevidenskaben (om Varmemaalings praktiske Betydning) og erholdt hæderligt Accessit; Afhandlingen lod jeg trykke i Bibliothek for Læger. Under min Candidatur paa Hospitalet forfattede jeg tillige nogle mindre Artikler til vore medicinske Tidsskrifter. Fra Begyndelsen af 1868 har jeg væsentligt beskæftiget mig med de Æmner, som jeg har behandlet i min Disputata.

I Aaret 1866 indgik jeg Ægteskab med en Datter af Consul Munch i Nexø.

VI.

Peter Vilken Heiberg, Søn af Professor, Sognepræst i Kjeldby S. J. Heiberg og afdøde Hustru Engelke Marie Rørdam, er født i Kjøbenhavn den 24de Juli 1840. I Juni 1860 blev han Student med første Character fra Metropolitanskolen, i Sommeren 1861 bestod han den philosophiske Prøve og underkastede sig i October samme Aar og i Januar 1862 den medicinske Forberedelsesexamen. I Efteraaret 1863 erholdt han Patent som Reservelæge i Armeen og deltog i Felttoget 1864 som constitueret Underlæge ved første Divisions Ambulance Nr. 1. Efter at være permitteret i August Maaned tog

han atter fat paa sine afbrudte Studier og absolverede Embedsexamens første Deel i Juni Maaned 1865. I Janua., Maaned 1867 tog han Slutningsexamen med Characteren Laudabilis. I April Maaned samme Aar erholdt han Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af Universitetets Priisopgave i Medicinen for Aaret 1865—66. Fra Marts og indtil October 1867 gjorde han stadig frivillig Tjeneste paa almindelig Hospital; i October blev han ansat som fast Candidat ved Communehospital og tilbragte som saadan fire Maaneder paa St. Hans Sindssyge Hospital, ligesom han i Foraaret 1868 gennemgik det kliniske Cursus paa Fødselsstiftelsen. Fra Midten af August nedsatte han sig som practiserende Læge i Thisted og ægtede den 22de October Sarah Margrethe Cathrine Krieger, Datter af afdøde Capitainlieutenant Christian Krieger og Hustru Ragnhilde von Haffner. Den 24de Mai 1869 blev hans til Erhvervelsen af den medicinske Doctorgrad skrevne Afhandling: „Bidrag til Læren om Stofskiftet“ antaget af det medicinske Facultet. Den 8de October samme Aar blev Afhandlingen offentlig forsvaret.

VII.

Hans Valdemar Sthyr er født den 3die Oktober 1838 i Frederikshavn, hvor min i 1856 afdøde Fader Hans Hald Sthyr var Apotheker, og hvor min Moder Hansine Birgitte, fød Bay, endnu lever. Efterat have nydt Undervisning i min Fødeby blev jeg i Aaret 1850 optagen i Aalborg Kathedralskoles tredje Klasse, og efterat have gennemgaaet Skolen i den normerede Tid blev jeg i 1856 dimitteret til Universitetet som Student med første Karakter.

Henimod Slutningen af det paafølgende Aar bestemte jeg mig for det theologiske Studium, og kastede mig nu over det med stor Lyst og Interesse, men paadrog mig efter lidt over 2 Aars Forløb ved Overanstængelse en Øiensygdom og en Nervesvækkelse, som fra Foraaret 1860 tvang mig til næsten ganske at afholde mig fra Læsning, og i det Væsenlige at nøies med den Forøgelse af Kundskaber, som jeg kunde faae ved Forelæsninger og ved Samtaler med nogle af mine Medstuderende.

Efterat have tilbragt et Aar paa denne Maade bestemte jeg mig til at indstille mig til Embedsexamen, for derefter at forsøge paa at vinde min Sundhed tilbage ved at opholde mig paa Landet et Aarstid. I Juni 1861

blev jeg da theologisk Kandidat med Karakteren Laudabilis og tilbragte derpaa den følgende Vinter som Huslærer i en Præstegaard paa Lolland, hvorefter jeg i 1862 vendte tilbage til Kjøbenhavn, for som Alumnus paa Borks Kollegium at fortsætte mine Studier, samtidig med at jeg ernærede mig som Manudukter til theologisk Embedsexamen.

Allerede det følgende Aar opnaaede jeg ved d'Hrr. Professor Clausens og Biskop, daværende Undervisningsminister, Monrads Hjælp Understøttelse fra Regjeringen og Universitetet til at foretage en Reise i Udlandet for at uddanne mig videre i videnskabelig Retning, og jeg tilbragte nu næsten tre Aar navnlig i Heidelberg, Strasbourg, Paris, Rom, Florents, Genf og Leipzig.

Efter min Hjemkomst i Sommeren 1866 indstillede jeg mig samme Efteraar til Konkurrencen om den ledige Plads som midlertidig Docent i theologisk Ethik ved Kjøbenhavns Universitet; men ved denne Leilighed havde jeg det Uheld at blive livsfarlig syg midt under Prøven, saa at jeg maatte holde mine Prøveforelæsninger saa godt som uden Forberedelse, og inden jeg var kommen blot nogenlunde til Kræfter igjen.

Siden den Tid har jeg atter i et Par Aar levet som Alumnus paa Borks Kollegium og theologisk Manudukter; men ved Siden heraf har jeg i et Aars-tid ledet den theologiske Undervisning ved den danske Missionsskole indtil dennes Nedlæggelse i indeværende Sommer, og desuden har jeg i disse sidste Aar havt adskillig praktisk Virksomhed dels med at prædike og holde Bibellæsninger, dels ogsaa som Sekretær og Medlem af Bestyrelsen i det danske Søndagsmissionsselskab, i hvis Stiftelse jeg tør tilskrive mig en Andel.

Samtidig har jeg fortsat mine videnskabelige Studier, særlig i det nye Testamentes Exegese og Dogmatik, og tillige har jeg paa Grundlag af nogle af de kirkehistoriske Kildestudier, som jeg foretog i Udlandet, udarbejdet en Afhandling: Reformationen i Frankrig for Calvin, Første Hefte, hvilken jeg i forrige Aar indsendte til det theologiske Fakultets Bedømmelse, hvorpaa jeg i Februar Maaned dette Aar offentlig har forsvaret den som Afhandling for den theologiske Licentiatgrad.

I dette Universitetssemester holder jeg som Privatdocent Examinatorier over Dogmatik, 3 Timer ugenlig, og desuden theologiske Skriveøvelser en Gang om Ugen. Siden December Termin ifjor oppebærer jeg en Lod af Smiths Stipendium.

VIII.

Jeg, Harald Høffding, Søn af Grosserer Niels Frederik Høffding, er født i Kjøbenhavn den 11te Marts 1843 og blev i Aaret 1861 Student fra Metropolitanskolen med „Første Karakter med Udmærkelse“. Som mit Fremtidsstudium havde jeg i min Skoletid en Tidlang tænkt mig Philologien paa Grund af min Interesse for de gamle Sprog og Historien; dog blev Trangen til at udvikle og klare den samtidig vaagnende religiøse Sands den stærkeste, saa at jeg med Lyst og Iver og med det Formaal engang at træde i Kirkens Tjeneste tog fat paa det theologiske Studium. Men der opstod snart Tvivl hos mig, som hindrede den Tilfredsstillelse, jeg havde ventet at finde i dette Studium baade i religiøs og videnskabelig Henseende, saa at det virkede nedslaaende og hemmende istedetfor klarende og befriende. Studiet af S. Kierkegaards Skrifter og af Philosophien, saavidt jeg dengang efter Tid og Evne kunde drive det, aabnede efterhaanden mine Øine for det Berettigede i den Kritik, der med saa stort Eftertryk rettedes mod Theologien fra Universitetets filosofiske Lærestole. Jeg afsluttede mit theologiske Kursus (Sommeren 1865, med „Laudabilis“) med den Overbevisning, at jeg ad andre Veie maatte søge den Sandhed, jeg ikke havde fundet der. Tanken om at indtræde i geistlig Virksomhed havde jeg opgivet; jeg beskæftigede mig nu især med Historie, Litteratur og de gamle Sprog, i hvilke Fag jeg ogsaa virkede som Lærer. Den antike Oldtid traadte frem for mig i et friskere og klarere Lys, netop ved Modsætningen til den scholastiske Periode, jeg forekom mig at have gennemlevet; jeg glædede mig ret ved at læse dens Historieskrivere, dens Digtere og snart især dens Philosopher. Den dybe Overbevisning, jeg herved vandt om Videnskabens og det humane Livs selvstændige Betydning, i Forening med at jeg endnu saa det sande Udtryk for min religiøse Tro i de kirkelige Dogmer, gjorde, at jeg troede at finde en Løsning for mine Tvivl i en Anskuelse, som netop da fremtraadte med større Energi for Offentligheden, men var traadt mig imøde fra mine første Studenteraar, og som skarpt sondrede mellem Religion og Videnskab som to forskellige Riger. Jeg har altid opfattet denne Anskuelse mere fra den skeptiske, negative Side, mere som et Middel til en personlig Løsning af Vanskelighederne end som en egen positiv Lære. Et lille Skrift, jeg dengang udgav, „*Philosophi og Theologi*“, søgte

fra dette Synspunkt at bestemme hin Anskuelses Forhold til dem, der tidligere vare fremtraadte i vor Litteratur. Hvad der senere har ført mig bort fra den er dels de tildels meget grundige Indlæg, der fremkom under Sagens videre Forhandling, dels at den nye Anskuelse under sin videre Udvikling stedse mere syntes at blive fra en skeptisk eller kritisk til en positiv, dogmatisk. Hertil kom nu ogsaa mit eget, efterhaanden mere selvstændige Studium af Philosophien. Trangen til Enhed og Harmoni i Livs- og Verdensanskuelsen voxede tilligemed Tilliden til den menneskelige Aands Kraft til at opnaae en saadan. Herved er der vel endnu kun sat et Ideal, men et Ideal, der netop maa anspore til stedse fornyet Forsken.

I Aaret 1868 vandt jeg Universitetets Guldmedaille for en Besvarelse af Prisspørgsmaalet om Betydningen af den i sin Tid af Howitz reiste Forhandling om Determinismen. Dette Prisspørgsmaal angik et Punkt, der særlig havde tiltrukket sig min Interesse under min Syslen med Philosophiens Historie. Under en indtrængende Beskjæftigelse med den græske Philosophi var det ogsaa dette Punkt, Opfattelsen af den menneskelige Frihed fra det psykologiske og det ethiske Synspunkt, jeg rettede min Opmærksomhed imod, og derved fremkom en Afhandling om „den antike Opfattelse af Menneskets Villie“, der i Efteraaret 1869 af det philosophiske Fakultet blev erkjendt værdig til at forsvares for Doktorgraden, hvilket skete den 16de Februar 1870. I den tilstundende Vinter agter jeg at gjøre den efterhegelske Philosophi i Tydskland til Gjenstand for en Forelæsning paa Universitetet.

IX.

Jeg, Georg Morris Cohen Brandes, Søn af Grosserer H. C. Brandes og Hustru Emilie Brandes, fød Bendix, er født i Kjøbenhavn den 4de Februar 1842. Efter at have modtaget privat Undervisning af Cand. philol. Jac. Voltelen blev jeg 1849 indsat i det v. Westenske Institut og 1859 dimmitteret sammestedsfra med første Charakter med Udmærkelse. Jeg underkastede mig den philosophiske Examen (tre udmærket godt) 1860, beskjæftigede mig med Philologi, studerede nogle Aar Jus, men opgav det, da jeg 1863 havde rundet Universitetets Guldmedaille for en Besvarelse af Prisspørgsmaalet om Skæbneforestillingen i den antike Tragoedia. 1862 havde jeg

vundet „et meget hæderligt Accessit“ for en Besvarelse af Prisspørgsmaalet om Forholdet mellem Historie og Roman. Fra 1861 af lagde jeg mig, veiledet af Hr. Prof. Brøchner, efter Studiet af Philosophi og Æsthetik. 1864 underkastede jeg mig Magisterconferents i Æsthetik, ved hvilken der blev tilkjendt mig Charakteren „Admissus cum laude præcipua“. 1866—67 foretog jeg en Reise til Paris, 1868 en anden gennem Tydskland og Schweiz; desuden har jeg een Gang opholdt mig nogen Tid i Gøteborg, en anden Gang i Stockholm. Med offentlig Understøttelse tiltraadte jeg, efter at have disputeret for den philosophiske Doctorgrad, en længere Udenlandsreise. Hvad jeg foruden spredte Bladartikler har udgivet, er følgende:

„Dualismen i vor nyeste Philosophie“. 1866.

En Gruppe polemiske Artikler i „Fædrelandet“ og i „Dagbladet“ angaaende Forholdet mellem Religion og Videnskab.

En Biographie af F. Nitzsch. Foran F. N.s: „Apuleius's „Amor og Psyche““.

„Æsthetiske Studier“. 1868.

Stuart Mill: „Kvindernes Underkuelse“, paa Dansk ved G. Brandes. 1869.

„Den franske Æsthetik i vore Dage“. 1870. (Doctordisputats).

„Kritiker og Portraiter“. 1870.

X.

Jeg, Christian Emanuel August Fibiger, er født den 31te Mai 1819 i Nykjøbing paa Falster, hvor min Fader, Peder Grib Fibiger, var Overlærer. Da han senere blev Rektor i Kolding, kom jeg der i Skole, men blev efter hans Død i 1833 sat i Roeskilde Skole. Fra Roeskilde blev jeg dimitteret 1837, tog 1838 anden Examen og i Foraaret 1844 den kombinerede Læge-Examen. Jeg har Universitetets 3 Examina med Laudabilis. Fra 1843—46 var jeg Kandidat paa Alm. Hospital, 1846—47 studerede jeg i Wien og Paris, og ved Krigens Udbrud i 1848 blev jeg konstitueret som Underlæge i Armeen, og fast ansat i April 1852. Jeg bivaanede Slagene ved Baa og Slesvig, saavelsom de to Træfninger i Sundeved i 1848, Slaget ved Gudse og Fredericia i 1849, ved Isted 1850, og blev den 6te October 1850 Ridder af Dannebrog. Som Militairlæge i Aarhus var jeg i 1853 tillige i

Kommunens Tjeneste som Choleralæge i omtrent 3 Maaned. I Februar 1856 blev jeg allernaadigst udnævnt til Distriktlæge i Silkeborg, og blev i October 1868 forflyttet i samme Egenskab til Kolding, hvor jeg tillige er Læge ved Hospitalet og Amtssygehuset.

I 1860 udgav jeg et populært Skrift, kaldet „Lys og dets Egenskaber“, i 1863 en Konkurrenceafhandling „Medicinsk Topographi af Silkeborg og dens Omegn“, som det kongl. medicinske Selskab havde belønnet med 200 Rd., i 1869 en Afhandling i „Hygieiniske Meddelelser“ om Dødeligheden i Silkeborg, og den 9de April 1870 forsvarede jeg min Disputats for Doctorgraden i Medicinen „Om Klimaets Virkninger paa Nosogenesis“.

XL

Haldor Frederik Axel Topsøe, Søn af Søren Christian Topsøe og Hustru Sigrd Christine Gudrun, fød Thorgrimsen, er født den 29de April 1842 i Skjelskjør, hvor min Fader var Byfoged. Efter min Faders Død 1847 opholdt min Moder sig endel Aar i Roeskilde og flyttede senere til Kjøbenhavn. 1852 overførtes jeg fra Roeskilde Kathedralskole, hvis nederste Klasse jeg havde gennemgaaet, til Metropolitanskolen i Kjøbenhavn, hvorfra jeg blev dimitteret 1860. I Somren 1861 underkastede jeg mig den filosofiske Prøve og indstillede mig i Foraaret 1866 til Magisterkonferents i Kemi efter i Mellemtiden at have været afbrudt omtrent ni Maaned. i mine Studier ved Krigen 1864.

Fra Foraaret 1863 til Somren 1867 var jeg ansat som Assistent ved Universitetets mineralogiske Museum og fra Somren 1866 som Assistent ved Universitetets kemiske Laboratorium, hvilken Stilling jeg endnu beklæder.

Den Beskæftigelse ved Ordningen af det mineralogiske Museum, jeg som ung Student erholdt udelukkende ved Conferentsraad Forchhammers Velvillie og Interesse for mig, bragte mig efterhaanden til ved Siden af mit Hovedfag med særlig Forkjærlighed at dyrke Studiet af Krystallografien, og da jeg efter endt Examen var bleven ansat ved Laboratoriet og i denne Stilling fik rig Lejlighed til selvstændige Arbejder, blev den krystallografiske Kemi naturligt det Omraade, paa hvilket jeg væsentligst kom til at bevæge mig. Den største

Del af mine hidtil offentliggjorte Undersøgelser dreje sig derfor om Forholdet mellem Sammensætning og Krystalform.

Foruden en „Vejledning i den kvalitative uorganiske Analyse“, som udkom 1867, samt nogle populære Afhandlinger har jeg offentliggjort endel videnskabelige Arbejder, som dels ere indleverede til det kgl. danske Videnskabernes Selskab og af dette ere fundne værdige til Optagelse i „Oversigterne“, og dels ere optagne i „Tidsskrift for Physik og Chemie“. Endel af dem findes tillige, enten helt eller i Uddrag, i forskellige udenlandske Tidsskrifter, som „Zeitschrift für analytische Chemie“; „Berichte der deutschen chemischen Gesellschaft“; „Archives des sciences physiques et naturelles“.

I Videnskabernes Selskabs Oversigter findes:

Krystallografisk-kemiske Undersøgelser over Dobbeltkloidsaltene:

Platinbromidets Dobbeltsalte (indleveret 29de Novbr. 1867).

Platinchloridets Dobbeltsalte (indleveret 1ste Juni 1868).

Platinjodidets Dobbeltsalte (indleveret 5te Marts 1869).

Nogle Palladchlorid Dobbeltsalte (indleveret 5te Novbr. 1869).

I „Tidsskrift for Physik og Chemie“ findes:

Nye Metoder til Bestemmelsen af Chlor, Brom og Jod i deres Forbindelser med Platin. (Bd. VII. 161. 1868.)

Om Platinsyrens Hydrater samt dens Forbindelser med Baryt. (Bd. VII. 321. 1868.)

Om Fremstilling, Sammensætning og Vægtfylde af vandig Jodbrinte og Brombrinte. (Bd. VIII. 65. 1869.)

Om Forholdet mellem Sammensætning, Krystalform og Vægtfylde. 4 Afhandlinger, i hvilke jeg har givet en Oversigt over de hidtil bekendte Isomorphier i de forskellige Rækker, samt tillige offentliggjort et større Antal nye Vægtfyldebestemmelser. (Bd. VIII. 2; Bd. VIII. 193; Bd. VIII. 321; Bd. XI. 225. 1869—70.)

I Begyndelsen af Marts Maaned d. A. indleverede jeg som Afhandling for den filosofiske Doktorgrad „Krystallografisk-kemiske Undersøgelser over de selensure Salte“, som jeg offentlig forsvarede den 23de September.

Endelig har jeg afsluttet et lille Arbejde over Selensyrlingens krystalliserede Hydrat samt en Række Vægtfyldebestemmelser af vandige Opløsninger af Selensyring og Selensyre, og i den forløbne Sommer i Forening med min Ven Hr. Cand. mag. Christiansen været beskæftiget med et krystallografisk-optisk Arbejde, i hvilket vi bleve afbrudte ved min Indkaldelse til militær Tjeneste.

Under mine Studier har jeg fra forskellige Sider mødt en overordentlig Velvillie og Understøttelse, som ikke have været uden Indflydelse paa min videnskabelige Udvikling; det er mig en kjær Pligt her at mindes den Venlighed og Interesse, som i rigt Maal under mine Studenteraar blev mig tildelt hos mine to afdøde Lærere Conferentsraad Forchhammer og Prof. chem. Scharling, til hvem jeg har været knyttet ved Hengivenheds og Taknemmeligheds Baand. Og senere har jeg som Assistent ved Laboratoriet i Hr. Prof. Julius Thomsen haft en Foresat, der stedse har været rede til ved mine selvstændige Arbejder at yde mig sin fortrinlige Bistand baade i Raad — som den geniale Naturforsker — og i Daad — som Bestyrer for Laboratoriet.

Fra Videnskabernes Selskab har jeg modtaget en særdeles værdifuld Undersøttelse, idet det for et Aar siden har bevilget Midler til Anskaffelsen af et Polarisations-Mikroskop. der er stillet til Raadighed for Cand. mag. Christiansen og mig til en Række optiske Undersøgelser, der skulle slutte sig til de krystallografisk-kemiske Arbejder, som jeg efterhaanden vil kunne foretage.

Endelig har Consistorium i Decbr. 1868 tildelt mig en mindre Portion af det smithske Stipendium for Viderekomne og derved gjort det muligt for mig at anvende al den Tid, som levnes mig fra mine Forretninger, til videnskabelige Arbejder.

Den aarlige Mindefest om Reformationens Gjennemførelse i vort Fædreland og vort Universitets dermed forbundne Fornylse vil i Aar blive afholdt Torsdag den 10de November i Universitetets Festsal. Talen holdes af Prof. Dr. A. F. Mehren. Derefter vil Universitetets Rektor — efter et Tilbageblik paa det forløbne akademiske Aar, og efter at have proklameret dem, som i de tvende sidste akademiske Aar have erhvervet akademiske Grader: i det theologiske Fakultet Cand. theol. H. V. Styhr som Licentiat, i det lægevidenskabelige Fakultet Candd. med. H. Philipsen, J. J. Petersen, P. V. Heiberg, C. E. A. Fibiger, i det filosofiske Fakultet Cand. mag. T. Sundby, Cand. theol. H. Høffding, Cand. filolog. V. L. P. Thomsen, Candd. mag. G. M. C. Brandes, S. M. Jørgensen, H. F. A. Topsøe til Doktorer — overdrage Rektoratet for det kommende Universitetsaar, ifølge den akademiske Lærerforsamlings Valg, til Konferentsraad Professor Dr. J. N. Madvig. Dekanaterne for samme Aar ville gaae over i det theologiske Fakultet til Prof. Dr. C. E. Scharling, i det rets- og statsvidenskabelige til Prof. A. Aagesen, i det lægevidenskabelige til Prof. Dr. A. Stadfeldt, i det filosofiske til Prof. Dr. H. Brøchner, i det matematisk-naturvidenskabelige til Prof. J. Thomsen.

Den aarlige Festkantate udføres af Studenter-Sangforeningen.

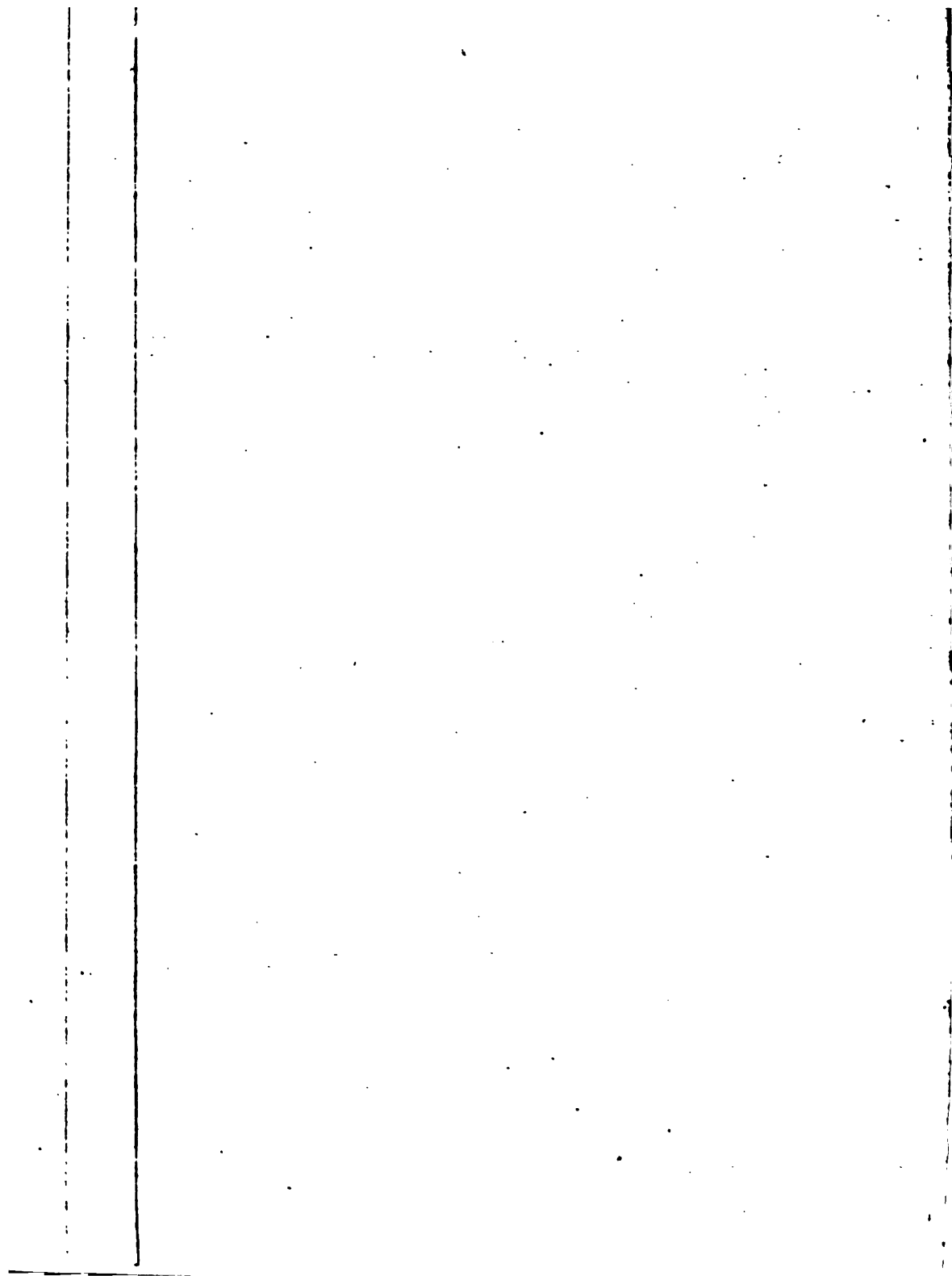
Videnskabernes og Universitetets Velyndere og Venner indbydes til at deltage i Festen i Forening med Universitetets Lærere og Studerende.

Kjøbenhavn den 1ste November 1870.

Under Universitetets Segl.

THE BORROWER WILL BE CHARGED
AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT
RETURNED TO THE LIBRARY ON OR
BEFORE THE LAST DATE STAMPED
BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE
NOTICES DOES NOT EXEMPT THE
BORROWER FROM OVERDUE FEES.

FA2010 .546 .25
Câhirah og Kerâfat : Historiske Stu
Fine Arts Library ASQ0000
3 2044 033 122 425

DUE

CANCELLED

AUG 11 1987

'86 FA

FA 2010.546.25

Mehren

Câhirah og Kerâfat

DATE

ISSUED TO

OCT 9

BINDERY SHELF 1981

NOV 2

BINDERY 8146

1995 7048

P. 3. HA

SUNDAY

FA 2010.546.25

Acme

Bookbinding Co., Inc.
100 Cambridge St.
Charlestown, MA 02129

